

☐ skorygowany

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Skonsolidowany raport roczny RS 2018

(rok)

(zgodnie z § 60 ust. 2 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych)

dla emitentów papierów wartościowych prowadzących działalność wytwórczą, budowlaną, handlową lub usługową
(rodzaj emitenta)

za rok obrotowy 2018 obejmujący okres od 2018-01-01 do 2018-12-31

zawierający skonsolidowane sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

w walucie zł

data przekazania: 2019-04-29

COMARCH SA

(pełna nazwa emitenta)

COMARCH

(skrótowa nazwa emitenta)

Informatyka (inf)

(sektor wg klasyfikacji GPW w Warszawie)

31-864

(kod pocztowy)

Kraków

(miejscowość)

Al. Jana Pawła II

(ulica)

39A

(numer)

012 646 10 00

(telefon)

012 646 11 00

(fax)

IR@comarch.pl

(e-mail)

www.comarch.pl

(www)

677-00-65-406

(NIP)

350527377

(REGON)

BDO Sp. z o.o. sp. k

(firma audytorska)

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR	
	2018	2017	2018	2017
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	1 369 619	1 125 110	320 987	265 062
II. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	87 543	58 364	20 517	13 750
III. Zysk (strata) przed opodatkowaniem	62 480	87 149	14 643	20 531
IV. Zysk (strata) netto przypadający na akcjonariuszy	30 616	64 626	7 175	15 225
V. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	139 482	62 915	32 689	14 822
VI. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-71 679	-116 191	-16 799	-27 373
VII. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-32 866	39 443	-7 703	9 292
VIII. Przepływy pieniężne netto, razem	34 937	-13 833	8 188	-3 259
IX. Aktywa, razem	1 665 945	1 508 452	387 429	361 661
X. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	789 837	657 262	183 683	157 583
XI. Zobowiązania długoterminowe	230 184	237 668	53 531	56 982
XII. Zobowiązania krótkoterminowe	559 653	419 594	130 152	100 600
XIII. Kapitał własny	876 108	851 190	203 746	204 078
XIV. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	1 891	1 950
XV. Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
XVI. Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł/ EUR)	3,76	7,95	0,88	1,87
XVII. Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	3,76	7,95	0,88	1,87
XVIII. Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	107,72	104,65	25,05	25,09
XIX. Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	107,72	104,65	25,05	25,09

Kursy EUR użyte do przeliczania danych finansowych:

Średnia arytmetyczna kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres 01.01.2018-31.12.2018 r.: 4,2669

Średnia arytmetyczna kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres 01.01.2017-31.12.2017 r.: 4,2447

31.12.2018 r.: 4,3000

31.12.2017 r.: 4,1709

ZAWARTOŚĆ RAPORTU

Plik	Opis
	Sprawozdanie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych - załącznik nr 1
RS 2018 Pismo Prezesa Zarządu.pdf	Pismo Prezesa Zarządu - załącznik nr 2
RS 2018 Skonsolidowany raport roczny.pdf	Skonsolidowany raport roczny - załącznik nr 3
RS 2018 Sprawozdanie Zarządu.pdf	Sprawozdanie Zarządu - załącznik nr 4
RS 2018 Oświadczenie Rady Nadzorczej w sprawie komitetu audytu	Oświadczenie Rady Nadzorczej w sprawie Komitetu Audytu - załącznik nr 5
RS 2018 Ocena przez Radę Nadzorczą zgodności sprawozdania skonsolidowanego	Ocena przez Radę Nadzorczą zgodności sprawozdania skonsolidowanego - załącznik nr 6
RS 2018 Informacja Zarządu w sprawie wyboru firmy audytorskiej.pdf	Informacja Zarządu w sprawie wyboru firmy audytorskiej - załącznik nr 7
RS 2018 Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdania finansowego	Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdania finansowego - załącznik nr 8
RS 2018 Oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego.pdf	Oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego - załącznik nr 9
RS 2018 Raport danych niefinansowych.pdf	Raport danych niefinansowych - załącznik nr 10

PODPISY WSZYSTKICH CZŁONKÓW ZARZĄDU

Data	Imię i Nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
2019-04-29	Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
2019-04-29	Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
2019-04-29	Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
2019-04-29	Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
2019-04-29	Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
2019-04-29	Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
2019-04-29	Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

Data	Imię i Nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
2019-04-29	Maria Smolińska	Główny Księgowy	

Sprawozdanie niezależnego biegłego rewidenta z badania dla Walnego Zgromadzenia oraz Rady Nadzorczej Comarch S.A.

Sprawozdanie z badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Opinia

Przeprowadziliśmy badanie rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej, w której jednostką dominującą jest Comarch S.A. ("Jednostka dominująca") („Grupa Kapitałowa”) zawierające skonsolidowany bilans na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz skonsolidowany rachunek zysków i strat, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów, skonsolidowane zestawienie z zmian w kapitale własnym, skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych za rok zakończony w tym dniu oraz informację dodatkową zawierającą opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Naszym zdaniem załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przedstawia rzetelny i jasny obraz skonsolidowanej sytuacji majątkowej i finansowej Grupy na dzień 31 grudnia 2018 r. oraz jej skonsolidowanego wyniku finansowego i skonsolidowanych przepływów pieniężnych za rok obrotowy zakończony w tym dniu zgodnie z mającymi zastosowanie Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską oraz przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości;
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę przepisami prawa oraz statutem Jednostki dominującej.

Niniejsza opinia jest spójna ze sprawozdaniem dodatkowym dla Komitetu Audytu, które wydaliśmy z dniem niniejszego sprawozdania.

Podstawa opinii

Nasze badanie przeprowadziliśmy zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Badania w wersji przyjętej jako Krajowe Standardy Badania przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów („KSB”) oraz stosownie do ustawy z dn. 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich i nadzorze publicznym („Ustawa o biegłych rewidentach” - Dz. U. z 2017 r., poz. 1089 z późn.zm.) oraz Rozporządzenia UE nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego („Rozporządzenie UE” - Dz. U. UE L158). Nasza odpowiedzialność zgodnie z tymi standardami została dalej opisana w sekcji naszego sprawozdania *Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego*.

Jesteśmy niezależni od Spółek Grupy zgodnie z Kodeksem etyki zawodowych księgowych Międzynarodowej Federacji Księgowych („Kodeks IFAC”) przyjętym uchwałami Krajowej Rady Biegłych Rewidentów oraz z innymi wymogami etycznymi, które mają zastosowanie do badania sprawozdań finansowych w Polsce. Wypełniliśmy nasze inne obowiązki etyczne zgodnie z tymi wymogami i Kodeksem IFAC. W trakcie przeprowadzania badania kluczowy biegły rewident oraz firma audytorska pozostali niezależni od Spółki dominującej zgodnie z wymogami niezależności określonymi w Ustawie o biegłych rewidentach oraz w Rozporządzeniu UE.

Uważamy, że dowody badania, które uzyskaliśmy są wystarczające i odpowiednie, aby stanowić podstawę dla naszej opinii.

Kluczowe sprawy badania

Kluczowe sprawy badania są to sprawy, które według naszego zawodowego osądu były najbardziej znaczące podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego za bieżący okres sprawozdawczy. Obejmują one najbardziej znaczące ocenione rodzaje ryzyka istotnego zniekształcenia, w tym ocenione rodzaje ryzyka istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem. Do spraw tych odnieśliśmy się w kontekście naszego badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego jako całości oraz przy formułowaniu naszej opinii oraz podsumowaliśmy naszą reakcję na te rodzaje ryzyka, a w przypadkach, w których uznaliśmy za stosowne przedstawiliśmy najważniejsze spostrzeżenia związane z tymi rodzajami ryzyka. Nie wyrażamy osobnej opinii na temat tych spraw.

1. Wartość firmy - analiza utraty wartości

Kluczowa sprawa badania

Zgodnie z regulacjami MSSF Grupa jest zobowiązana do przeprowadzenia corocznego testu na utratę wartości firmy.

Test na utratę wartości był kluczowym zagadnieniem badania ze względu na obowiązek corocznego dokonywania testu na utratę wartości przez Zarząd Spółki. Wartości firmy podlegające testom wynoszą 42.197 tys. złotych, co stanowi 2,5% sumy bilansowej i są istotne dla sprawozdania finansowego.

Test na utratę wartości firmy oparty jest na istotnych założeniach i szacunkach sporządzonych przez Zarząd takich jak strategia Grupy, przyszłe przychody, koszty i przepływy pieniężne, średnioważony koszt kapitału („WACC”).

W konsekwencji przyszła realizacja tych założeń zależna jest od oczekiwań w odniesieniu do przyszłych warunków rynkowych i gospodarczych, przez co narażona jest na istotne ryzyko zniekształcenia.

Ujawnienia w sprawozdaniu finansowym

Stosowana polityka rachunkowości w zakresie wartości firmy jednostek zależnych została ujawniona przez Spółkę w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocie 2.1.5.

Dodatkowe informacje zamieszczono w nocie nr 3.5. informacji dodatkowej.

Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko

W ramach procedur badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej:

1. dokonaliśmy krytycznej oceny procesu przeprowadzenia testu na utratę wartości,
2. oceniliśmy identyfikację ośrodka generującego środki pieniężne,
3. przeprowadziliśmy analizę kluczowych założeń testu
4. sprawdziliśmy test pod kątem jego poprawności matematycznej,
5. dokonaliśmy weryfikacji zastosowanych stóp dyskonta,
6. oceniliśmy dokonaną przez Spółkę analizę wrażliwości testu na kluczowe czynniki wejściowe modelu,
7. dokonaliśmy oceny poprawności i kompletności wymaganych ujawnień w sprawozdaniu finansowym.

2. Ryzyko związane z produkcją w toku

Kluczowa sprawa badania

Produkcję w toku stanowią skapitalizowane koszty związane z tworzeniem nowych lub ulepszaniem już istniejącego oprogramowania.

Wartość produkcji w toku według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi 85.285 tys. złotych i stanowi 5,1% skonsolidowanej sumy bilansowej.

Zgodnie z polityką rachunkowości skapitalizowane koszty powinny zostać ujęte jako składnik całkowitych dochodów w okresie nie dłuższym niż 36 miesięcy od daty ich poniesienia w postaci kosztu sprzedaży bądź odpisu aktualizującego.

Traktujemy w związku z powyższym oraz z przyjętymi przez Zarząd Spółki założeniami, co do możliwości przyszłego wykorzystania efektów produkcji w toku, jako kluczowy obszar badania.

W obszarze tym identyfikujemy ryzyko związane z nie ujęciem skapitalizowanych kosztów w wymaganym polityką rachunkowości okresie oraz kapitalizacją kosztów związanych z oprogramowaniem, które mogą nie generować korzyści ekonomicznych.

Ujawnienia w sprawozdaniu finansowym

Stosowana polityka rachunkowości w zakresie kapitalizacji kosztów produkcji w toku została ujawniona przez Spółkę w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocy 2.1.6.

Dodatkowe informacje zamieszczono w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocy 3.11.

Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko

W ramach procedur badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej:

1. Zweryfikowano zapisy polityki rachunkowości,
2. Pozyskano listę pozycji traktowanych jako produkcja w toku, z podaniem okresów ponoszenia kapitalizowanych kosztów,
3. Oceniono prawidłowość stosowania przyjętych zasad rachunkowości w zakresie:
 - ujmowania kosztu własnego sprzedaży skapitalizowanych kosztów w innych całkowitych dochodach w związku z uzyskiwaniem przychodów ze sprzedaży oprogramowania,
 - zgodności, z przyjętą polityką rachunkowości, ujmowania w innych całkowitych dochodach skapitalizowanych kosztów w przypadku gdy oprogramowanie jest w fazie tworzenia (planowane odpisy aktualizujące),
 - wyjaśnień zarządu w zakresie czynników powodujących opóźnienia w rozliczeniu poszczególnych pozycji, a także planów i perspektyw dotyczących rozliczenia tych pozycji w przyszłości.
4. Oceniono dla istotnych pozycji produkcji w toku zdolności do generowania korzyści ekonomicznych.

3. Ryzyko zniekształcenia wyniku finansowego w związku z ujmowaniem przychodów odpowiednio do stopnia zawansowania kontraktów długoterminowych niezakończonych na dzień bilansowy

Kluczowa sprawa badania

Przychody ze sprzedaży za rok zakończony 31 grudnia 2018 wyniosły 1.369.619 tys. złotych.

Istotną częścią zrealizowanych przez Grupę Kapitałową przychodów stanowiły przychody z realizacji kontraktów wdrożeniowych IT, które ujmowane są przez Grupę zgodnie z wytycznymi MSSF 15 „Przychody z umów z Klientami”.

Do rozliczania kontraktów wdrożeniowych Grupa przyjmuje metodę procentowego zaangażowania kosztów oraz przychodów.

Kwestia została uznana za kluczowy obszar badania z uwagi na istotność przychodów z tytułu sprzedaży usług wdrożeniowych oraz złożony charakter procesu wyceny bilansowej bazujący na istotnych szacunkach Zarządu w zakresie:

- ustalenia budżetowanego kosztu wykonania, oraz jego aktualizacji w trakcie wykonywania usługi,
 - prawidłowego przypisania kosztów do odpowiedniego projektu i odpowiedniego okresu,
 - Identyfikacji zobowiązań do świadczenia oraz przypisania im odpowiedniego wynagrodzenia,
- co może mieć istotny wpływ na wartość rozpoznanego przychodu w okresie.

Ujawnienia w sprawozdaniu finansowym

Szczegóły stosowanej przez Grupę polityki rachunkowości w zakresie rozpoznania przychodów zostały ujawnione w nocie 2.2 informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe informacje zamieszczono w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocie 3.13.

Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko

W ramach badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch dokonaliśmy przeglądu przyjętej polityki rachunkowości w zakresie rozpoznawania i ujmowania przychodów ze sprzedaży pod kątem zgodności z regulacjami odpowiednich standardów rachunkowości.

W szczególności wykonywaliśmy procedury mające na celu zrozumienie i ocenę kontroli wewnętrznych, które Spółka wdrożyła w odniesieniu do wyceny kontraktów długoterminowych.

W trakcie badania przeprowadziliśmy również poniżej wymienione procedury odnoszące się do zidentyfikowanego ryzyka:

- dokonaliśmy oceny, w jaki sposób budżety wykorzystane do kalkulacji przychodów są analizowane i aktualizowane, a także ostatecznie akceptowane;
- uzgodniliśmy dane rzeczywiste z ksiąg do ostatniego dnia badanego okresu z zaktualizowanymi danymi w budżetach na dzień wyceny;
- przeanalizowaliśmy spójność konstrukcji budżetów poprzez wzajemne porównania oraz uzgodnienia do rzeczywistych kontraktów na podwykonawstwo;
- wykonaliśmy analizę matematycznej poprawności kalkulacji wszystkich kontraktów

3. Ryzyko zniekształcenia wyniku finansowego w związku z ujmowaniem przychodów odpowiednio do stopnia zawansowania kontraktów długoterminowych niezakończonych na dzień bilansowy

długoterminowych pod kątem ich wzajemnej spójności oraz oceny wystąpienia ryzyka utworzenia rezerwy na stratę na kontrakcie;

- w przypadku kontraktów realizowanych w okresie dłuższym niż rok porównano budżety przychodów i kosztów w tych okresach oraz oceniono dla wybranej próby zgodność zmian w kwocie budżetu z dokumentacją źródłową, oraz wyjaśniono zmiany w wartości zakładanej marży na kontrakcie;
- dla kontraktów o wysokim stopniu zaangażowania kosztowego pozyskano informacje na temat stopnia zaawansowania prac;
- dla wybranej próby kontraktów (w tym największych kontraktów) wykonano szczegółowe procedury mające na celu porównanie danych pochodzących z arkusza z danymi pochodzącymi z umów z Klientem;

Odpowiedzialność Zarządu i Rady Nadzorczej Jednostki dominującej za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Jednostki dominującej jest odpowiedzialny za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego, które przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej i wyniku finansowego Grupy zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską, przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości oraz obowiązującymi Grupę przepisami prawa i statutem, a także za kontrolę wewnętrzną, którą Zarząd Jednostki dominującej uznaje za niezbędną aby umożliwić sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Sporządzając skonsolidowane sprawozdanie finansowe Zarząd Jednostki dominującej jest odpowiedzialny za ocenę zdolności Grupy do kontynuowania działalności, ujawnienie, jeżeli ma to zastosowanie, spraw związanych z kontynuacją działalności oraz za przyjęcie zasady kontynuacji działalności jako podstawy rachunkowości, z wyjątkiem sytuacji kiedy Zarząd albo zamierza dokonać likwidacji Grupy, albo zaniechać prowadzenia działalności albo nie ma żadnej realnej alternatywy dla likwidacji lub zaniechania działalności.

Zarząd Jednostki dominującej oraz członkowie Rady Nadzorczej Jednostki dominującej są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie z dn. 29 września 1994 r. o rachunkowości („Ustawa o rachunkowości” - Dz. U. z 2019 r., poz. 351). Członkowie Rady Nadzorczej Jednostki dominującej są odpowiedzialni za nadzorowanie procesu sprawozdawczości finansowej.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Naszymi celami są uzyskanie racjonalnej pewności, czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe jako całość nie zawiera istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem oraz wydanie sprawozdania z badania zawierającego naszą opinię. Racjonalna pewność jest wysokim poziomem pewności ale nie gwarantuje, że badanie przeprowadzone zgodnie z KSB zawsze wykryje istniejące istotne zniekształcenie. Zniekształcenia mogą powstawać na skutek oszustwa lub błędu i są uważane za istotne, jeżeli można racjonalnie oczekiwać, że pojedynczo lub łącznie mogłyby wpłynąć na decyzje gospodarcze użytkowników podjęte na podstawie tego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie opinie i stwierdzenia

zawarte w sprawozdaniu z badania są wyrażane z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i zawodowym osądem biegłego rewidenta.

Zakres badania nie obejmuje zapewnienia co do przyszłej rentowności Grupy ani efektywności lub skuteczności prowadzenia jej spraw przez Zarząd Jednostki dominującej obecnie lub w przyszłości.

Podczas badania zgodnego z KSB stosujemy zawodowy osąd i zachowujemy zawodowy sceptycyzm, a także:

- identyfikujemy i oceniamy ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem, projektujemy i przeprowadzamy procedury badania odpowiadające tym ryzykom i uzyskujemy dowody badania, które są wystarczające i odpowiednie, aby stanowić podstawę dla naszej opinii. Ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia wynikającego z oszustwa jest większe niż tego wynikającego z błędu, ponieważ oszustwo może dotyczyć zmywy, fałszerstwa, celowych pominięć, wprowadzenia w błąd lub obejścia kontroli wewnętrznej;
- uzyskujemy zrozumienie kontroli wewnętrznej stosownej dla badania w celu zaprojektowania procedur badania, które są odpowiednie w danych okolicznościach, ale nie w celu wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Grupy;
- oceniamy odpowiedniość zastosowanych zasad (polityki) rachunkowości oraz zasadność szacunków księgowych oraz powiązanych ujawnień dokonanych przez Zarząd Jednostki dominującej;
- wyciągamy wniosek na temat odpowiedniości zastosowania przez Zarząd Jednostki dominującej zasady kontynuacji działalności jako podstawy rachunkowości oraz, na podstawie uzyskanych dowodów badania, czy istnieje istotna niepewność związana ze zdarzeniami lub warunkami, która może poddawać w znaczącą wątpliwość zdolność Grupy do kontynuacji działalności. Jeżeli dochodzimy do wniosku, że istnieje istotna niepewność, wymagane jest od nas zwrócenie uwagi w naszym sprawozdaniu biegłego rewidenta na powiązane ujawnienia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym lub, jeżeli takie ujawnienia są nieadekwatne, modyfikujemy naszą opinię. Nasze wnioski są oparte na dowodach badania uzyskanych do dnia sporządzenia naszego sprawozdania biegłego rewidenta, jednakże przyszłe zdarzenia lub warunki mogą spowodować, że Grupa zaprzestanie kontynuacji działalności;
- oceniamy ogólną prezentację, strukturę i zawartość skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w tym ujawnienia, oraz czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe przedstawia będące ich podstawą transakcje i zdarzenia w sposób zapewniający rzetelną prezentację;
- uzyskujemy wystarczające odpowiednie dowody badania odnośnie do informacji finansowych jednostek lub działalności gospodarczych wewnątrz Grupy w celu wyrażenia opinii na temat skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Jesteśmy odpowiedzialni za kierowanie, nadzór i przeprowadzenie badania Grupy i pozostajemy wyłącznie odpowiedzialni za naszą opinię z badania.

Przekazujemy Radzie Nadzorczej Jednostki dominującej informacje o, między innymi, planowanym zakresie i czasie przeprowadzenia badania oraz znaczących ustaleniach badania, w tym wszelkich znaczących słabościach kontroli wewnętrznej, które zidentyfikujemy podczas badania.

Składamy Radzie Nadzorczej Jednostki dominującej oświadczenie, że przestrzegaliśmy stosownych wymogów etycznych dotyczących niezależności oraz, że będziemy informować ich o wszystkich powiązaniach i innych sprawach, które mogłyby być racjonalnie uznane za stanowiące zagrożenie dla naszej niezależności, a tam gdzie ma to zastosowanie, informujemy o zastosowanych zabezpieczeniach.

Spośród spraw przekazywanych Radzie Nadzorczej Jednostki dominującej ustaliliśmy te sprawy, które były najbardziej znaczące podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego za bieżący okres sprawozdawczy i dlatego uznaliśmy je za kluczowe sprawy badania. Opisujemy te sprawy

w naszym sprawozdaniu biegłego rewidenta, chyba że przepisy prawa lub regulacje zabraniają publicznego ich ujawnienia lub gdy, w wyjątkowych okolicznościach, ustalimy, że kwestia nie powinna być przedstawiona w naszym sprawozdaniu, ponieważ można byłoby racjonalnie oczekiwać, że negatywne konsekwencje przeważąłyby korzyści takiej informacji dla interesu publicznego.

Inne informacje, w tym sprawozdanie z działalności

Na inne informacje składa się sprawozdanie z działalności Grupy za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2018 r. („Sprawozdanie z działalności”) wraz z oświadczeniem o stosowaniu ładu korporacyjnego, o którym mowa w art. 49b ust 1 Ustawy o rachunkowości, które jest wyodrębnioną częścią tego sprawozdania (razem „Inne informacje”).

Odpowiedzialność Zarządu i Rady Nadzorczej Jednostki dominującej

Zarząd Jednostki dominującej jest odpowiedzialny za sporządzenie Innych informacji zgodnie z przepisami prawa.

Zarząd Jednostki dominującej oraz członkowie Rady Nadzorczej Jednostki dominującej są zobowiązani do zapewnienia, aby Sprawozdanie z działalności Grupy wraz z wyodrębnioną częścią spełniało wymagania przewidziane w Ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Nasza opinia z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje Innych informacji. W związku z badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego naszym obowiązkiem jest zapoznanie się z Innymi informacjami, i czyniąc to, rozpatrzenie, czy inne informacje nie są istotnie niespójne ze skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym lub naszą wiedzą uzyskaną podczas badania, lub w inny sposób wydają się istotnie zniekształcone. Jeśli na podstawie wykonanej pracy, stwierdzimy istotne zniekształcenia w Innych informacjach, jesteśmy zobowiązani poinformować o tym w naszym sprawozdaniu z badania. Naszym obowiązkiem zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach jest również wydanie opinii czy sprawozdanie z działalności Grupy zostało sporządzone zgodnie z przepisami oraz czy jest zgodne z informacjami zawartymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto jesteśmy zobowiązani do wydania opinii, czy Grupa w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego zawarła wymagane informacje.

Sprawozdanie z działalności Grupy uzyskaliśmy przed datą niniejszego sprawozdania z badania, a Raport Roczny będzie dostępny po tej dacie. W przypadku, kiedy stwierdzimy istotne zniekształcenie w raporcie rocznym jesteśmy zobowiązani poinformować o tym Radę Nadzorczą Jednostki dominującej.

Opinia o Sprawozdaniu z działalności

Na podstawie wykonanej w trakcie badania pracy, naszym zdaniem, Sprawozdanie z działalności Grupy:

- zostało sporządzone zgodnie z art. 49 Ustawy o rachunkowości oraz paragrafem 71 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („Rozporządzenie o informacjach bieżących” - Dz. U. z 2018 r., poz. 757);
- jest zgodne z informacjami zawartymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Ponadto, w świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas naszego badania oświadczamy, że nie stwierdziliśmy w Sprawozdaniu z działalności Grupy istotnych zniekształceń.

Opinia o oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego

Naszym zdaniem w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego Grupa zawarła wszystkie informacje określone w paragrafie 70 ust. 6 punkt 5 Rozporządzenia o informacjach bieżących. Ponadto, naszym zdaniem, informacje wskazane w paragrafie 70 ust. 6 punkt 5 lit. c-f, h oraz lit. i tego Rozporządzenia zawarte w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz informacjami zawartymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Oświadczenie na temat świadczonych usług niebędących badaniem sprawozdań finansowych

Zgodnie z naszą najlepszą wiedzą i przekonaniem oświadczamy, że usługi niebędące badaniem sprawozdań finansowych, które świadczyliśmy na rzecz podmiotów Grupy są zgodne z prawem i przepisami obowiązującymi w Polsce oraz że nie świadczyliśmy usług niebędących badaniem, które są zakazane na mocy art. 5 ust.1 rozporządzenia UE oraz art.136 ustawy o biegłych rewidentach.

Wybór firmy audytorskiej

Zostaliśmy wybrani po raz pierwszy do badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy uchwałą Rady Nadzorczej Jednostki dominującej z dnia 29 maja 2017 roku. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy badamy nieprzerwanie począwszy od roku obrotowego zakończonego 31 grudnia 2017, to jest przez 2 kolejne lata.

Kluczowym biegłym rewidentem odpowiedzialnym za badanie, którego rezultatem jest niniejsze sprawozdanie niezależnego biegłego rewidenta, jest Marcin Krupa.

BDO spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z siedzibą w Warszawie
wpisana na listę firm audytorskich pod numerem 3355

w imieniu której działa kluczowy biegły rewident

*Podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym*

Marcin Krupa
Biegły rewident
nr w rejestrze 11142

Kraków, dnia 29 kwietnia 2019 roku

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2018 – 31.12.2018**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 29 kwietnia 2019

Spis treści

I.	Skonsolidowany bilans.....	4
II.	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	6
III.	Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
IV.	Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	8
V.	Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych	9
VI.	Informacja dodatkowa	10
1.	Informacje o strukturze i działalności Grupy	10
1.1.	Struktura kapitałowa Grupy Comarch	11
1.2.	Struktura działania Grupy Comarch	12
1.3.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2018 roku	13
1.4.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	13
2.	Opis stosowanych zasad rachunkowości	14
2.1.	Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego	17
2.2.	Rozpoznawanie przychodów i kosztów	27
2.3.	Zarządzanie ryzykiem finansowym	28
2.4.	Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej	29
2.5.	Ważne oszacowania i założenia	30
2.6.	Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF	32
3.	Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	35
3.1.	Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2017 rok	35
3.2.	Sprawozdawczość wg segmentów	36
3.3.	Rzeczowe aktywa trwałe	41
3.4.	Nieruchomości inwestycyjne	43
3.5.	Wartość firmy	44
3.6.	Pozostałe wartości niematerialne	45
3.7.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	47
3.8.	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	47
3.9.	Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe	48
3.10.	Odroczony podatek dochodowy	50
3.11.	Zapasy	54
3.12.	Należności handlowe oraz pozostałe należności	54
3.13.	Kontrakty długoterminowe	55
3.14.	Kategorie i klasy instrumentów finansowych	57
3.15.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	60
3.16.	Kapitał zakładowy	61
3.17.	Pozostałe kapitały	63
3.18.	Kredyty, pożyczki	65
3.19.	Pozostałe zobowiązania finansowe	69
3.20.	Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	70
3.21.	Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	71
3.22.	Zobowiązania warunkowe	71
3.23.	Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2018 roku	72
3.24.	Przychody ze sprzedaży	73
3.25.	Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	73
3.26.	Pozostałe przychody operacyjne	74
3.27.	Pozostałe koszty operacyjne	74
3.28.	Koszty finansowe – netto	75

3.29. Podatek dochodowy	75
3.30. Zyski (straty) kursowe – netto	76
3.31. Zysk na akcję.....	76
3.32. Transakcje z podmiotami powiązanymi.....	77
3.33. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2018 i w 2017 roku	79
3.34. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	81
3.35. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe.....	82
3.36. Zdarzenia po dacie bilansu.....	83
3.37. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	86
3.38. Zarządzanie kapitałem.....	86

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 12 MIESIĘCY 2018 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.*	Stan na 1 stycznia 2017 r.*
AKTYWA TRWAŁE				
Rzeczowe aktywa trwałe	3.3	551 063	556 838	501 111
Nieruchomości inwestycyjne	3.4	32 683	15 357	15 626
Wartość firmy	3.5	42 197	42 197	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.6	59 447	63 319	61 343
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	3.7	2 834	3 321	1 118
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.8	1 520	11 233	14 395
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	3.9a	935	2 904	492
Inwestycje pozostałe		211	112	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.10	35 045	31 237	35 007
Pozostałe należności		20 906	5 392	3 914
		746 841	731 910	673 847
AKTYWA OBROTOWE				
Zapasy	3.11	97 198	114 967	76 555
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.12	435 372	392 153	406 721
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 555	2 222	5 210
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.13	134 800	46 886	40 842
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży		0	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9a	3 264	8 516	1 149
Udziały i akcje		0	-	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	3.15	245 915	207 937	235 834
		919 104	772 681	766 312
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		0	3 861	5 598
Aktywa razem		1 665 945	1 508 452	1 445 757

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

PASYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2018	Stan na 31 grudnia 2017*	Stan na 1 stycznia 2017 r.*
KAPITAŁ WŁASNY				
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy				
Spółki				
Kapitał zakładowy	3.16	8 133	8 133	8 133
Pozostałe kapitały	3.17	143 041	143 041	143 041
Różnice kursowe		8 837	4 169	18 524
Zysk netto za okres bieżący		30 616	64 626	73 034
Niepodzielony wynik finansowy		667 519	665 525	604 691
Zmiany niepodzielonego wyniku z tytułu zastosowania MSSF 15		-	(50 432)	(50 432)
		858 146	835 062	796 991
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		17 962	16 128	14 641
Kapitał własny razem		876 108	851 190	811 632
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania długoterminowe				
Kredyty i pożyczki	3.18	175 010	185 596	146 331
Inne zobowiązania		9 801	6 928	5278
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	1 338	736	2 537
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.20	410	446	631
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.10	43 625	43 962	42 144
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	-	-	-
		230 184	237 668	196 921
Zobowiązania krótkoterminowe				
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.21	182 502	177 320	154 493
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		9 007	4 942	16 800
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.13	163 818	65 133	91 358
Kredyty i pożyczki	3.18	40 267	39 111	28 469
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	479	509	2 350
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.19	328	165	6 530
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	163 252	132 414	137 204
		559 653	419 594	437 204
Zobowiązania razem		789 837	657 262	634 125
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 665 945	1 508 452	1 445 757

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017*
Przychody ze sprzedaży	<u>3.24</u>	1 369 619	1 125 110
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	<u>3.25</u>	(1 008 042)	(832 750)
Zysk brutto		361 577	292 360
Pozostałe przychody operacyjne	<u>3.26</u>	20 160	17 673
Koszty sprzedaży i marketingu		(139 417)	(134 529)
Koszty ogólnego zarządu		(106 123)	(98 076)
Pozostałe koszty operacyjne	<u>3.27</u>	(48 654)	(19 064)
Zysk operacyjny		87 543	58 364
Przychody/(Koszty) finansowe – netto	<u>3.28</u>	(13 951)	31 867
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(11 112)	(3 082)
Zysk przed opodatkowaniem		62 480	87 149
Podatek dochodowy	<u>3.29</u>	(30 029)	(21 038)
Zysk netto za okres		32 451	66 111
w tym:			
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		30 616	64 626
Zysk netto przypadający udziałom niedającym kontroli		1 835	1 485
		32 451	66 111
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w zł na jedną akcję)			
– podstawowy	<u>3.31</u>	3,76	7,95
– rozwodniony	<u>3.31</u>	3,76	7,95

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017*
Zysk netto za okres	32 451	66 111
Pozostałe dochody całkowite		
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	4 667	(14 353)
Razem pozostałe dochody całkowite	4 667	(14 353)
 Suma dochodów całkowitych za okres	 37 118	 51 758
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	35 284	50 271
przypadających udziałom niedającym kontroli	1 834	1 487

Pozostałe dochody całkowite obejmują pozycje, które mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat.

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom niebędącym kontroli	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiany wyniku niepodzielonego z tytułu zastosowania MSSF 15*	-	-	-	-	(50 432)	-	(50 432)
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
Różnice kursowe ⁽¹⁾	-	-	(14 355)	-	-	2	(14 353)
Zysk za okres ⁽²⁾	-	-	-	64 626	-	1 485	66 111
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(14 355)	64 626	-	1 487	51 758
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133	143 041	4 169	64 626	615 093	16 128	851 190
Stan na 1 stycznia 2018 r.	8 133	143 041	4 169	64 626	615 093	16 128	851 190
Przeniesienie wyniku za rok 2017	-	-	-	(64 626)	64 626	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
Różnice kursowe ⁽¹⁾	-	-	4 668	-	-	(1)	4 667
Zysk za okres ⁽²⁾	-	-	-	30 616	-	1 835	32 451
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	4 668	30 616	-	1 834	37 118
Stan na 31 grudnia 2018 r.	8 133	143 041	8 837	30 616	667 519	17 962	876 108

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. W związku z powyższym dokonano ustaleń na dzień 1 stycznia 2018 r. różnicy w przychodach z lat poprzednich pomiędzy zasadami stosowanymi poprzednio a zasadami wynikającymi z MSSF 15 (ujętej jako korekta wyniku z lat poprzednich w powiązaniu z międzyokresowymi rozliczeniami przychodów z tytułu kontraktów długoterminowych). Do wyliczenia przedmiotowej różnicy zastosowano poniższą metodologię: ustalono kontrakty znajdujące się w trakcie realizacji na 31 grudnia 2017 r. a w odniesieniu do tych kontraktów dokonano przeliczenia przychodów ze sprzedaży wg MSSF 15 za cały okres ich realizacji, tj. od dnia rozpoczęcia do 31 grudnia 2017 r. Wpływ opisanych zmian na zysk netto Q1-Q4 2017 wyniósł 22 590 tys. PLN. Aktualnie prezentowany wynik za rok za rok 2017, który pierwotnie wynosił 42 036 tys. PLN, został dla celów porównawczych skorygowany o powyższą zmianę.

Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona akcjonariuszom jednostki dominującej zgodnie z ustalonym terminem, tj. 31 sierpnia 2018 r.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

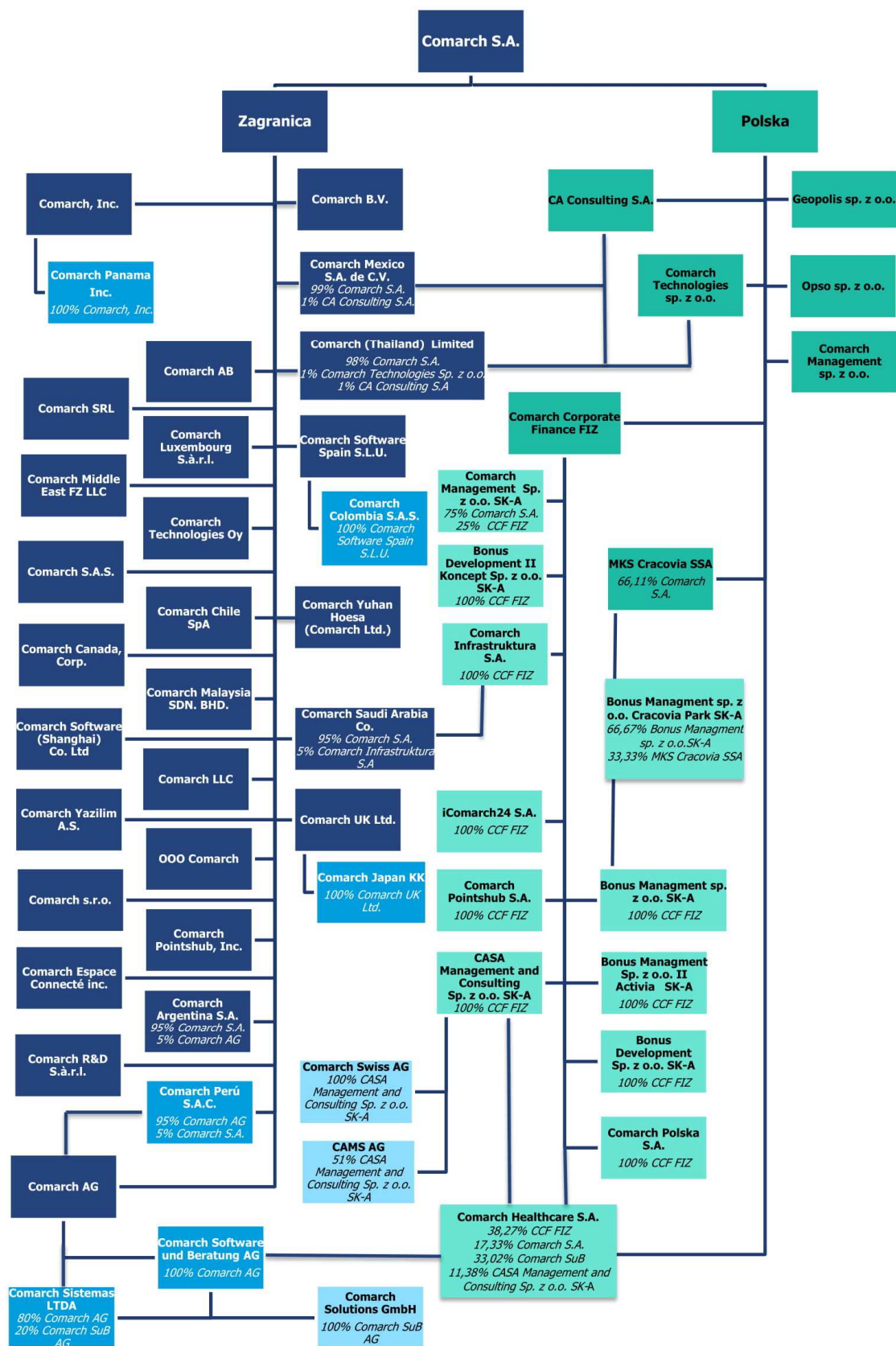
	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	32 451	66 111
Korekty razem	136 830	16 188
<i>Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności</i>	<i>11 112</i>	<i>3 082</i>
<i>Amortyzacja</i>	<i>65 205</i>	<i>64 309</i>
<i>Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych</i>	<i>(1 027)</i>	<i>(1 221)</i>
<i>Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)</i>	<i>3 471</i>	<i>3 712</i>
<i>Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej</i>	<i>(12 118)</i>	<i>(4 264)</i>
<i>Zmiana stanu zapasów</i>	<i>22 283</i>	<i>(34 802)</i>
<i>Zmiana stanu należności</i>	<i>(86 637)</i>	<i>(31 922)</i>
<i>Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów</i>	<i>134 508</i>	<i>17 011</i>
<i>Inne korekty</i>	<i>33</i>	<i>283</i>
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	169 281	82 299
Zapłacony podatek dochodowy	(29 799)	(19 384)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	139 482	62 915
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(74 702)	(121 530)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	5 037	12 643
Nabycie wartości niematerialnych	(11 861)	(18 971)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	9 934	9 407
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(100)	(6 310)
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(1 304)	(2 130)
Udzielone pożyczki	(16 350)	(4 624)
Splacone pożyczki	10 870	2 090
Odsetki	312	267
Zbycie aktywów finansowych	6 485	13 082
Inne wydatki na aktywa finansowe	-	-
Inne wpływy inwestycyjne	-	48
Inne wydatki inwestycyjne	-	(163)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(71 679)	(116 191)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tytułu emisji kapitału	-	-
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	45 942	89 869
Splata kredytów i pożyczek	(61 998)	(33 359)
Odsetki od kredytu	(3 361)	(3 088)
Wpływy z tytułu splaconych pożyczek	1 097	-
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	47	2 630
Inne zobowiązania finansowe (udzielone pożyczki)	(1 891)	(5 000)
Dywidendy i inne niż wypłaty na rzecz właścicieli wydatki z tytułu podziału zysku	(12 200)	(12 200)
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(168)	(175)
Inne wpływy finansowe	714	1 330
Inne wydatki finansowe	(1 048)	(564)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(32 866)	39 443
Zmiana środków pieniężnych netto	34 937	(13 833)
Środki pieniężne na początek okresu	207 925	235 825
Dodatknie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	3 044	(14 067)
Środki pieniężne na koniec okresu	245 906	207 925
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	3 550	3 737

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co., Comarch Mexico S.A. de C.V., Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.), Comarch (Thailand) Limited, Comarch BV i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,

- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółki Comarch s.r.o. i Comarch Pointshub S.A. nie prowadzą obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2018 roku

W dniu 22 marca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 10 114 806,00 PLN do 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. W dniu 6 lipca 2018 r. zostało zarejestrowane rzeczne podwyższenie kapitału.

W dniu 11 maja 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Management Sp. z o.o. o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN.

W dniu 13 kwietnia 2018 r. została zarejestrowana spółka zależna Comarch Mexico S.A. de C.V. o kapitale zakładowym 500 000 MXN składającym się z 500 akcji o wartości 1 000 MXN każda. Spółka Comarch S.A. posiada 495 akcji, czyli 99% udziałów i głosów w spółce Comarch Mexico S.A. de S.V. a CA Consulting S.A. posiada 5 akcji, czyli 1% udziałów i głosów w spółce.

W dniu 2 lipca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Japan KK podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 10 mln JPY, tj. z 5 mln JPY do 15 mln JPY. Comarch UK objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 200 akcji o wartości nominalnej 50 000 JPY. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane.

W dniu 23 sierpnia 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Colombia S.A.S. o kwotę 3 010 063 000 COP, tj. z kwoty 182 000 000 COP do kwoty 3 192 063 000 COP. Podwyższenie miało miejsce za sprawą konwersji zobowiązań od Comarch Software Spain S.L.U., który posiada 100% udziałów. Wysokość kapitału docelowego spółki wynosi 3 600 000 000,00 COP i składa się z 3 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 000 COP każda.

W dniu 11 września 2018 r. dokonano rejestracji spółki Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej. Kapitał zakładowy spółki wynosi 100 mln KRW i składa się z 10 000 akcji o wartości 10 000 KRW każda. Spółka Comarch S.A. posiada 10 000 akcji, czyli 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.).

W październiku 2018 rozpoczęła działalność operacyjną spółka Comarch (Thailand) Limited. Właścicielami 100% udziałów w spółce były pierwotnie 3 osoby fizyczne, będące członkami zarządu Comarch S.A. W dniu 14 grudnia 2018 została podpisana umowa odkupienia udziałów spółki Comarch (Thailand) Limited przez spółki: Comarch SA, CA Consulting SA, Comarch Technologies Sp. z o.o. Udziały zostały opłacone a zmiana ta została prawnie zarejestrowana w Tajlandii w dniu 24 grudnia 2018 r. Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 8,000,000 THB o wartości 100 THB za 1 udział.

W dniu 23 listopada 2018 r. została zarejestrowana w Rotterdamie spółka zależna Comarch BV o kapitale zakładowym 100 000 EUR składającym się z 100 000 akcji o wartości 1 EUR każda. Spółka Comarch S.A. posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch BV.

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 12 miesięcy 2018 roku zostało przygotowane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości („MSR”), Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) oraz interpretacjami opublikowanymi przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego za wyjątkiem tych pozycji, które zgodnie z niniejszymi zasadami są wyceniane w inny sposób.

Sporządzenie sprawozdania wg MSSF wymaga dokonania szeregu szacunków i zastosowania własnego osądu. W nocy 2.5 zostały zaprezentowane te obszary sprawozdania finansowego, które wymagają znaczących szacunków lub w stosunku do których wymagana jest znacząca doza osądu.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę Comarch w dającej się przewidzieć przyszłości. Według Zarządu Spółki Dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności.

Grupa Comarch sporządza rachunek zysków i strat w wersji kalkulacyjnej, natomiast rachunek przepływów pieniężnych sporządzany jest metodą pośrednią.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2018 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Mexico S.A. de C.V.	Jednostka zależna	Pełna	99% w posiadaniu Comarch S.A., 1% w posiadaniu CA Consulting S.A.
Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.)	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch (Thailand) Limited	Jednostka zależna	Pełna	98% w posiadaniu Comarch S.A., 1% w posiadaniu CA Consulting S.A., 1% w posiadaniu Comarch Technologies Sp. z o.o.
Comarch BV	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%

CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	26,45% w posiadaniu Comarch S.A., 8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	38,27% w posiadaniu CCF FIZ, 17,33% w posiadaniu Comarch S.A., 33,02% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG, 11,38% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
MKS Cracovia SSA	Jednostka zależna	Pełna	66,11%

2.1. Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego

2.1.1. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne według miejsca prowadzenia działalności. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział miejsca prowadzenia działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2018 przedstawiał się następująco: 20% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 24% w drugim kwartale, 25% w trzecim kwartale oraz 31% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2019 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2018 roku.

Grupa zwraca uwagę, że dane porównawcze za cztery kwartały 2017 roku zostały zmodyfikowane w związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 roku zasad wynikających z MSSF 15.

2.1.2. Konsolidacja

a) Jednostki zależne

Jednostki zależne to wszelkie jednostki (w tym jednostki specjalnego przeznaczenia), w odniesieniu, do których Grupa ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Przy dokonywaniu oceny, czy Grupa kontroluje daną jednostkę uwzględnia się istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Jednostki zależne podlegają pełnej konsolidacji od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Przestaje się je konsolidować z dniem ustania kontroli.

Przejęcia jednostek i wyodrębnionych części działalności rozlicza się metodą nabycia. Każdorazowo płatność przekazana w wyniku połączenia jednostek wyceniana jest w zagregowanej wartości godziwej (na dzień dokonania zapłaty) przekazanych aktywów, poniesionych lub przejętych zobowiązań oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez Grupę w zamian za przejęcie kontroli nad jednostką przejmowaną. Koszty bezpośrednio związane z połączeniem jednostek gospodarczych ujmowane są w wyniku finansowym w momencie ich poniesienia.

W określonych przypadkach, przekazana płatność zawiera także aktywa lub zobowiązania wynikające z płatności warunkowej, mierzonej na dzień nabycia w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej płatności warunkowej w kolejnych okresach ujmowane są jako zmiany kosztu połączenia jedynie jeżeli mogą być zaklasyfikowane jako zmiany w okresie pomiaru. Wszystkie inne zmiany rozliczane są zgodnie z odpowiednimi regulacjami MSSF. Zmiany w wartości godziwej płatności warunkowej zakwalifikowanej jako element kapitałowy nie są ujmowane.

Dające się zidentyfikować aktywa, zobowiązania i zobowiązania warunkowe jednostki przejmowanej spełniające warunki ujęcia zgodnie z MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” ujmuje się w wartości godziwej na dzień przejęcia, z uwzględnieniem wyjątków zawartych w MSSF 3.

W razie nabycia kontroli w następstwie kilku następujących po sobie transakcji, udziały będące w posiadaniu Grupy na dzień objęcia kontroli są wyceniane w wartości godziwej z odniesieniem skutków w rachunek zysków i strat. Kwoty narosłe z tytułu udziałów w tej jednostce odniesione uprzednio do innych składników całkowitych dochodów są przenoszone do rachunku zysków i strat.

Wartość firmy wynikającą z przejęcia ujmuje się w aktywach i początkowo wykazuje po kosztach, jako wartość kosztów przejęcia przekraczającą udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować ujętych aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Jeśli po przeszacowaniu udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej przekracza koszt połączenia jednostek gospodarczych, nadwyżkę ujmuje się niezwłocznie w wyniku finansowym.

Transakcje, rozrachunki i nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Nie zrealizowane straty również podlegają eliminacji, chyba że transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przez przekazany składnik aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne zostały zmienione, tam gdzie było to konieczne, dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

b) Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20 do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje określoną w dniu nabycia wartość firmy.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. O łączne zmiany stanu od dnia nabycia koryguje się wartość bilansową inwestycji. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne niezabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba, że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą, a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych. Nie zrealizowane straty również są eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki stowarzyszone zostały, tam gdzie było to konieczne, zmienione dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

c) Zasady ujmowania Grupy Comarch SuB w sprawozdaniu skonsolidowanym

Spółka Comarch Software und Beratung AG będąca jednostką dominującą dla spółek Grupy Comarch SuB począwszy od 2013 roku nie sporządza samodzielnie skonsolidowanego sprawozdania finansowego obejmującego dane spółki Comarch Software und Beratung AG i jej jednostek zależnych. Comarch S.A., jednostka dominująca Grupy Comarch, sporządza w sposób bezpośredni skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmujące dane Spółki Comarch S.A. i wszystkich pozostałych jednostek zależnych (w tym Comarch SuB i jej spółek zależnych).

2.1.3. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w polskich złotych (PLN), która jest walutą funkcjonalną i walutą prezentacji jednostki dominującej.

b) Transakcje i salda wyrażone w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat, o ile nie odracza się ich w kapitale własnym, gdy kwalifikują się do uznania za zabezpieczenie przepływów pieniężnych i zabezpieczenie udziałów w aktywach netto.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe wyceniane według wartości godziwej w korespondencji z rachunkiem zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży uwzględnia się w kapitale z wyceny w wartości godziwej.

c) Spółki wchodzące w skład Grupy

Wyniki i sytuację finansową wszystkich jednostek Grupy (z których żadna nie prowadzi działalności w warunkach hiperinflacji), których waluty funkcjonalne różnią się od waluty prezentacji, przelicza się na walutę prezentacji w następujący sposób:

- aktywa i zobowiązania w każdym prezentowanym bilansie przelicza się według kursu zamknięcia obowiązującego na ten dzień bilansowy,
- przychody i koszty w każdym rachunku zysków i strat przelicza się według kursów średnich (chyba, że kurs średni nie stanowi zadowalającego przybliżenia skumulowanego wpływu kursów z dni transakcji – w takim wypadku przychody i koszty przelicza się według kursów z dni transakcji), a wszystkie wynikające stąd różnice kursowe ujmuje się jako odrębny składnik kapitału własnego.

Przy konsolidacji, różnice kursowe z tytułu przeliczenia inwestycji netto w jednostkach zagranicznych oraz kredytów, pożyczek i innych instrumentów walutowych wyznaczonych na zabezpieczenia takich inwestycji ujmuje się w kapitale własnym. Przy sprzedaży jednostki prowadzącej działalność za granicą, takie różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat jako część zysku lub straty ze sprzedaży.

Wartość firmy i korekty do poziomu wartości godziwej, które powstają przy nabyciu jednostki zagranicznej, traktuje się jako aktywa i zobowiązania jednostki zagranicznej oraz przelicza według kursu zamknięcia.

Kursy EURO użyte do przeliczania danych finansowych

Średni kurs NBP

z dnia 31.12.2018 r.	4,3000
z dnia 31.12.2017 r.	4,1709

Średnia arytmetyczna średnich kursów NBP na koniec każdego miesiąca

za okres 1.01 - 31.12.2018 r.	4,2669
za okres 1.01 - 31.12.2017 r.	4,2447

Kursy wybranych walut użyte do przeliczania danych bilansowych**Średni kurs NBP dla USD**

z dnia 31.12.2018 r.	3,6227
z dnia 31.12.2017 r.	3,4813

Średni kurs NBP dla CHF

z dnia 31.12.2018 r.	3,8166
z dnia 31.12.2017 r.	3,5672

Średni kurs NBP dla GBP

z dnia 31.12.2018 r.	4,7985
z dnia 31.12.2017 r.	4,7001

Średni kurs NBP dla DKK

z dnia 31.12.2018 r.	0,5759
z dnia 31.12.2017 r.	0,5602

Średni kurs NBP dla CAD

z dnia 31.12.2018 r.	2,7620
z dnia 31.12.2017 r.	2,7765

2.1.4. Inwestycje**a) Aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczanymi przez rachunek zysków i strat**

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub jeżeli został zaliczony do tej kategorii przez Zarząd. Instrumenty pochodne również zalicza się do „przeznaczonych do obrotu”, o ile nie zostały przeznaczone na zabezpieczenia. Tego typu instrumenty są wykazywane osobno w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Aktywa z tej kategorii zalicza się do aktywów obrotowych, jeżeli są przeznaczone do obrotu lub ich realizacji oczekuje się w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to nie zaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nie notowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Grupa wydaje środki pieniężne, towary lub usługi bezpośrednio dłużnikowi, nie mając zamiaru wprowadzać swojej należności do obrotu. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego. Pożyczki i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego zalicza się do aktywów trwałych. Pożyczki i należności zalicza się do wykazywanych w bilansie należności handlowych i usług oraz pozostałych należności.

c) Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarządy jednostek tworzących Grupę zamierzają i są w stanie utrzymać do terminu zapadalności.

d) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży to nie zaliczone do instrumentów pochodnych instrumenty finansowe przeznaczone do tej kategorii albo nie zaliczone do żadnej z pozostałych. Zalicza się je do aktywów trwałych, o ile Zarząd nie zamierza zbyć inwestycji w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Transakcje zakupu i sprzedaży inwestycji ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Grupa zobowiązuje się zakupić lub sprzedać dany składnik aktywów. Inwestycje ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Inwestycje wyłącza się z ksiąg rachunkowych, gdy prawa do uzyskiwania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami wykazywanymi w rachunku zysków i strat, wykazuje się po początkowym ujęciu według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności wykazuje się według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej. Zrealizowane i nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej aktywów finansowych wykazywanych według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczanymi w korespondencji z w rachunkiem zysków i strat wykazuje się w rachunku zysków i strat, w okresie, w którym powstały. Nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej niepieniężnych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” ujmują się w kapitale własnym. W razie sprzedaży papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” lub utraty przez nie wartości, łączne dotychczasowe korekty do poziomu aktualnej wartości godziwej wykazuje się w rachunku zysków i strat jako zyski i straty na inwestycyjnych papierach wartościowych.

Wartość godziwa inwestycji notowanych wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nie notowanych papierów wartościowych), Grupa ustala wartość godziwą stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie niedawno przeprowadzonych transakcji na normalnych zasadach rynkowych, odwołanie się do innych instrumentów, które są w zasadzie identyczne, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz powszechnie uznane za poprawne modele wyceny instrumentów pochodnych, oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku.

Grupa dokonuje na każdy dzień bilansowy oceny, czy występują obiektywne dowody na to, że składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły na wartości. W odniesieniu do kapitałowych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży”, przy ustalaniu, czy papiery wartościowe utraciły na wartości bierze się pod uwagę znaczący lub przedłużający się spadek wartości godziwej danego papieru wartościowego poniżej jego kosztu. Jeżeli takie dowody występują w przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączne dotychczasowe straty – ustalone jako różnica pomiędzy ceną nabycia, a aktualną wartością godziwą, pomniejszona o ewentualne straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat – wyłącza się z kapitału własnego i ujmują w rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat z tytułu instrumentów kapitałowych nie podlegają odwróceniu w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

2.1.5. Aktywa trwałe

a) Wartości niematerialne

Wartości niematerialne ujmowane są w ewidencji według cen nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych metodą liniową. Przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają oszacowanemu okresowi użytkowania wartości niematerialnych, za wyjątkiem kart zawodników (dot. MKS Cracovia SSA), które amortyzowane są w okresie obowiązującej umowy z danym zawodnikiem.

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA zostało nabyte i jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i dlatego nie jest amortyzowane. Grunty będące w użytkowaniu wieczystym spółki MKS Cracovia SSA nie podlegają amortyzacji, gdyż posiadają nieokreślony okres użytkowania, z uwagi na fakt, iż Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, o których zależałoby przedłużenie tego prawa.

Wieczyste użytkowanie w Polsce traktowane jest jako synonim własności a nie dzierżawy, po zakończeniu której użytkownik oddaje grunt. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela MKS Cracovia SSA czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportowa w tym MKS Cracovia SSA m in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej,
- umorzenie podatku od nieruchomości,
- wniesienie aportem opłat za użytkowanie wieczyste.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG) obejmują wartość relacji z klientami spółki. Aktywo to zostało ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy. Rozliczanie amortyzacji zakończono w roku 2016.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. z o.o. (obecnie Comarch Healthcare S.A.) obejmują prawa majątkowe do oprogramowania Optimed, OptiNFZKom, BaKS, Carber, SDK, Repos. Aktywa te zostały ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. o.o. metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania, czyli 60 miesięcy. Rozliczanie amortyzacji zakończono w roku 2016.

b) Wartość firmy

Wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto (obejmujących możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia) przejętej jednostki zależnej/stowarzyszonej na dzień przejęcia. Wartość firmy z przejęcia jednostek zależnych ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy z przejęcia jednostek stowarzyszonych ujmuje się w ramach inwestycji w jednostkach stowarzyszonych. Wartość firmy jest testowana corocznie na dzień bilansowy kończący rok obrotowy pod kątem utraty wartości i wykazywana w bilansie według kosztu pomniejszonego o skumulowane odpisy z tytułu ewentualnej utraty wartości. Zyski i straty ze zbycia jednostki uwzględniają wartość bilansową wartości firmy dotyczącą sprzedanej jednostki.

W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

c) Rzeczowe aktywa trwałe

Środki trwałe

Wycenione zostały według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają ekonomicznej użyteczności środków trwałych.

Szczegółowe zasady amortyzowania środków trwałych przyjętych przez Spółkę są następujące: środki amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanym okresom użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Środki trwałe w budowie

Środki trwałe w budowie wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Odsetki od kredytu inwestycyjnego w okresie realizacji inwestycji aktywowane są w pozycji środki trwałe w budowie. Odsetki od kredytu inwestycyjnego po przyjęciu środka trwałego sfinansowanego kredytem obciążają wynik roku w pozycji koszty finansowe.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych

Ulepszenia w obcych środkach trwałych wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

d) Leasing

Grupa użytkuje na zasadach leasingu samochody oraz sprzęt komputerowy. Ponieważ na mocy zawartych umów nastąpiło zasadniczo przeniesienie całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, ujęte są one w księgach na zasadach leasingu finansowego. Wprowadzone zostały do ksiąg jako aktywa i zobowiązania w kwotach równych wartości minimalnych opłat leasingowych ustalonych na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe rozdziela się pomiędzy koszty finansowe i zmniejszenia niespłaconego salda zobowiązań. Część odsetkowa kosztów finansowych obciąża rachunek wyników przez okres trwania leasingu w taki sposób, aby uzyskać stałą stopę procentową w stosunku do niespłaconego salda. Środki użytkowane na zasadach leasingu podlegają amortyzacji przez krótszy z okresów: okres umowy lub użytkowania.

e) Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

Dotyczą długoterminowej części czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

f) Utrata wartości aktywów

Aktywa o nieokreślonym okresie użytkowania nie podlegają amortyzacji, lecz corocznie są testowane pod kątem możliwej utraty wartości. Aktywa podlegające amortyzacji analizuje się pod kątem utraty wartości, ilekroć jakieś zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazują na możliwość niezrealizowania ich wartości bilansowej. Stratę z tytułu utraty wartości ujmuje się w wysokości kwoty, o jaką wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna to wyższa z dwóch kwot: wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży i wartości użytkowej. Dla potrzeb analizy pod kątem utraty wartości, aktywa grupuje się na najniższym poziomie, w odniesieniu do którego występują dające się zidentyfikować odrębnie przepływy pieniężne (ośrodki wypracowujące środki pieniężne).

2.1.6. Aktywa obrotowe**a) Zapasy (produkty w toku oraz materiały i towary)**

Wykazywana w sprawozdaniu produkcja w toku dotyczy wytwarzanego przez Grupę i przeznaczonego do wielokrotnej sprzedaży oprogramowania. Produkcja w toku jest wyceniana według technicznych bezpośrednich kosztów wytworzenia.

Wytworzone przez Grupę i przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży oprogramowanie użytkowe wyceniane jest w okresie przynoszenia przez nie korzyści ekonomicznych, nie dłuższym niż 36 miesięcy, jakie następują od rozpoczęcia sprzedaży, w wysokości nadwyżki kosztów ich wytworzenia nad przychodami netto uzyskanymi ze sprzedaży tych produktów w ciągu kolejnych 36 miesięcy. Nie odpisane po tym okresie koszty wytworzenia zwiększają pozostałe koszty operacyjne.

W zależności od charakteru wytworzonego oprogramowania i oceny możliwości jego sprzedaży stosuje się zasadę odpisywania w koszt własny poniesionych na jego wytworzenie nakładów w wysokości od 50% do 100% zafakturowanej w powyższym okresie sprzedaży. Jeżeli Spółka posiada wcześniej informacje o ograniczeniu możliwości dalszej sprzedaży, niezwłocznie dokonuje odpisu aktualizującego wartość produkcji w toku w wysokości nakładów, w stosunku, do których występuje prawdopodobieństwo nie odzyskania, bądź też dokonuje jednorazowo odpisania całości nierozliczonych nakładów (w zależności od stopnia oceny ryzyka) w ciężar kosztu własnego sprzedaży.

Ewidencja materiałów i towarów prowadzona jest według rzeczywistych cen nabycia. Rozchody wyceniane są według zasady pierwsze przyszło, pierwsze wyszło (FIFO). Materiały i towary wycenione są według rzeczywistych cen nabycia nie wyższych od cen sprzedaży netto.

b) Należności

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a w następnych okresach wg skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu).

Należności w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

W celu urealnienia wartości, należności zostały pomniejszone o odpisy aktualizujące wartość należności wątpliwych. Odpis z tytułu utraty wartości odpowiada różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością bieżącą rzeczywistych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów. Ze względu na specyfikę działalności (występowanie w ograniczonym zakresie należności od tzw. kontrahentów masowych), dokonywanie stosownych odpisów aktualizacyjnych odbywa się drogą szczegółowej identyfikacji należności i oceny zagrożenia wpływu środków pieniężnych wynikających z uwarunkowań umownych i biznesowych.

c) Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Kategoria ta obejmuje środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych, depozyty bankowe płatne na żądanie, płynne krótkoterminowe papiery wartościowe oraz inne krótkoterminowe inwestycje o dużej płynności.

d) Rozliczenie kontraktów długoterminowych

Koszty związane z kontraktami długoterminowymi ujmuje się w momencie poniesienia. Wynik na kontraktach ustala się według stopnia zaawansowania prac, o ile jest możliwe wiarygodne ustalenie stopnia zaawansowania. Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować wyniku umowy, to przychody ujmuje się wyłącznie do wysokości poniesionych kosztów umowy, dla których istnieje prawdopodobieństwo ich odzyskania. Stopień zaawansowania mierzy się w oparciu o wyrażony procentowo stosunek kosztów poniesionych do dnia bilansowego, do łącznych szacowanych kosztów z tytułu kontraktu. Jeżeli prawdopodobne jest że łączne koszty z tytułu umowy przekroczą łączne przychody, to przewidywaną stratę ujmuje się natychmiast.

Grupa prezentuje w aktywach pozycję „Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych” w przypadku gdy występuje nadwyżka poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, nad wartością zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów. W przeciwnym przypadku, tj. gdy występuje nadwyżka zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów nad wartością poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, Grupa prezentuje w zobowiązaniach pozycję „Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych”. Ww. nadwyżki są

ustalane dla każdego kontraktu osobno i prezentowane rozdzielnie bez saldowania poszczególnych pozycji.

e) Aktywa przeznaczone do zbycia

Aktywa i grupy do zbycia klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa Spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji. Aktywa (i grupy do zbycia) sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

2.1.7. Kapitał własny

Kapitał własny obejmuje między innymi:

- a) kapitał zakładowy jednostki dominującej wykazany w wartości nominalnej,
- b) pozostałe kapitały utworzone:
 - z podziału zysku,
 - z nadwyżki sprzedaży akcji ponad wartość nominalną,
 - z wyceny opcji menedżerskiej,
- c) zysk niepodzielony wynikający z korekt z tytułu zmiany zasad rachunkowości oraz z wyników osiągniętych przez Grupę, a nie przeniesionych do pozostałych kapitałów,
- d) różnice kursowe.

2.1.8. Świadczenia pracownicze

a) Świadczenia oparte na akcjach

Jednostka dominująca do 2014 roku włącznie prowadziła program wynagrodzeń opartych na akcjach i regulowanych akcjami. Wartość godziwa świadczonej przez pracowników pracy, w zamian za przyznanie opcji powiększała koszty. Łączną kwotę, jaką należało rozliczyć w koszty przez okres nabywania uprawnień przez pracowników do realizacji opcji, ustalano w oparciu o wartość godziwą przyznanych opcji, z wyłączeniem wpływu ewentualnych niezwiązanych z rynkiem kapitałowym warunków nabywania uprawnień (np. celów do osiągnięcia w zakresie rentowności i wzrostu sprzedaży). Warunki nabywania uprawnień do realizacji uwzględniały w założeniach co do przewidywanej liczby opcji, które mogły być zrealizowane. Na każdy dzień bilansowy jednostka dominująca weryfikowała swoje oszacowania. Wpływ ewentualnej weryfikacji pierwotnych oszacowań Jednostka dominująca ujmowała w rachunku zysków i strat, w korespondencji z kapitałem własnym. Uzyskane wpływy z tytułu realizacji opcji, tj. wpływy z tytułu objęcia akcji (pomniejszone o koszty transakcyjne bezpośrednio związane z realizacją) odnosiły się na kapitał zakładowy (wartość nominalna) oraz kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej.

2.1.9. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

a) Zobowiązania handlowe i pozostałe zobowiązania

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a na dzień bilansowy w kwocie skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu). Zobowiązania w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

b) Zobowiązanie finansowe

W momencie początkowego ujęcia zobowiązania finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika zobowiązań niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Po początkowym ujęciu, jednostka wycenia zobowiązania finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych, wycenianych wg wartości godziwej. Zobowiązania finansowe wyznaczone jako pozycje zabezpieczone podlegają wycenie zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń.

c) Rezerwy na zobowiązania

Rezerwy na koszty restrukturyzacji, naprawy gwarancyjne, roszczenia prawne oraz inne zdarzenia (głównie na urlopy oraz nagrody), w wyniku których na Grupie ciąży obecny obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, tworzy, ujmuje się, jeżeli:

- Grupa posiada bieżące prawne lub zwyczajowe zobowiązanie wynikające z przeszłych zdarzeń,
- istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że w celu rozliczenia tych zobowiązań konieczne będą wydatki środków Grupy oraz
- wartość ta została oszacowana w sposób wiarygodny.

Rezerwy restrukturyzacyjne obejmują głównie odprawy pracownicze. Rezerw nie ujmuje się w odniesieniu do przyszłych strat operacyjnych.

Jeżeli występuje szereg podobnych zobowiązań, prawdopodobieństwo konieczności wydatkowania środków w celu ich rozliczenia określa się dla całej grupy podobnych zobowiązań. Rezerwę ujmuje się nawet wówczas, gdy prawdopodobieństwo wydatkowania środków w związku z jedną pozycją zawierającą się w grupie zobowiązań jest niewielkie.

Rezerwy wycenia się według wartości bieżącej kosztów oszacowanych zgodnie z najlepszą wiedzą przez kierownictwo Spółki, których poniesienie jest niezbędne w celu rozliczenia bieżącego zobowiązania na dzień bilansowy. Stopa dyskonta zastosowana do ustalenia wartości bieżącej odzwierciedla aktualną ocenę rynkową wartości pieniądza w czasie oraz zwiększenia dotyczące danego zobowiązania.

2.1.10. Odroczony podatek dochodowy

Jako generalną zasadę przyjmuje się zgodnie z MSR12, iż w związku z przejściowymi różnicami między wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów, a ich wartością podatkową oraz stratą podatkową możliwą do odliczenia w przyszłości, tworzona jest rezerwa i ustalane aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

Zobowiązanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty, w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, to jest różnic, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości. Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych obowiązujących prawnie lub faktycznie na dzień bilansowy, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Zgodnie z realizowaną polityką, dywidendy ze spółek zależnych nie są regularnie wypłacane, z tego powodu brak jest możliwości określenia terminu, w jakim odwrócą się różnice przejściowe z tytułu opodatkowania dywidend spoza krajów UE podatkiem CIT w krajach UE. Ze względu na powyższe Grupa nie tworzy rezerwy na podatek dochodowy z tytułu opodatkowanych dywidend.

Różnica pomiędzy stanem zobowiązań i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i początek okresu sprawozdawczego wpływa na wynik finansowy, przy czym zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące operacji rozliczanych z kapitałem własnym, odnoszone są również na kapitał własny.

2.2. Rozpoznawanie przychodów i kosztów

Prowadzona przez Grupę Comarch działalność w zdecydowanej większości polega na wytwarzaniu oprogramowania do wielokrotnej sprzedaży oraz na realizacji informatycznych kontraktów integracyjnych. W ramach kontraktów integracyjnych Grupa Comarch oferuje wykonanie systemów informatycznych "pod klucz" składających się z oprogramowania (własnego i obcego) i/lub sprzętu komputerowego i/lub świadczeniu usług takich jak:

- usługi wdrożeniowe,
- usługi instalacyjne,
- serwis gwarancyjny i pogwarancyjny,
- usługi asysty technicznej,
- usługi *customizacji* (dostosowania) oprogramowania,
- usługi udostępniania rozwiązań IT w modelu *Cloud*
- inne usługi informatyczne i nieinformatyczne niezbędne do realizacji systemu.

Przy ustalaniu całkowitych przychodów z kontraktu uwzględnia się:

- przychody z oprogramowania własnego (niezależnie od formy, w jakiej oprogramowanie to jest udostępniane, czyli: licencje, prawa majątkowe, itp.),
- przychody z usług, o których mowa w poprzednim akapicie.

Kierownicy jednostek mogą podjąć decyzję o zaliczeniu do całkowitych przychodów z kontraktu szacowanych przychodów, dla których istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostaną zrealizowane (np. w trakcie realizacji kontraktu z przyczyn technicznych następuje modyfikacja projektu i istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że zamawiający zaakceptuje modyfikację i wysokość przychodów wynikających z tej modyfikacji). Dla kontraktów integracyjnych, w ramach których dostarczane jest oprogramowanie autorstwa Grupy Comarch przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży, osobno ujmuje się w księgach przychody i koszty związane z tym oprogramowaniem oraz przychody i koszty związane z pozostałą częścią kontraktu integracyjnego. Różne kontrakty integracyjne łączy się i ujmuje w księgach razem jako jeden kontrakt, jeżeli:

- umowy są realizowane jednocześnie lub w ciągłej sekwencji czasowej i precyzyjne rozdzielenie kosztów ich realizacji jest niemożliwe lub
- umowy są tak ściśle powiązane ze sobą, że w rzeczywistości są one częścią pojedynczego projektu ze wspólną dla całego projektu marżą zysku.

Kontrakty są realizowane w oparciu o zawierane umowy a świadczenia zwykle uznaje się za wykonane w zdefiniowanych w nich terminach, z reguły w oparciu o podpisywane obustronnie protokoły odbioru prac.

Przychody z tytułu pozostałych usług (np. usługi serwisowe, usługi asysty) rozpoznaje się równomiernie w okresie trwania umowy/świadczenia usług. Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego oraz innych towarów rozpoznaje się zgodnie z ustalonymi warunkami dostawy. Przychody ze sprzedaży pozostałych usług, produktów, towarów i innych składników majątkowych obejmują sumy wartości godziwych należnych zafakturowanych przychodów, z uwzględnieniem upustów i rabatów bez podatku od towarów i usług.

W przypadku realizacji indywidualnych informatycznych kontraktów terminy płatności są ustalane indywidualnie w zależności od ich wielkości, długości okresu realizacji, szacowanych nakładów kosztowych. W zależności od specyfiki kontraktu kwoty wynagrodzeń mogą być stałe zdefiniowane w umowie lub mogą zawierać elementy zmienne zależne od ilości i przebiegu prac.

Zdarza się też, że w czasie realizacji kontraktu dochodzi ze strony kontrahenta do zmian ustalonego zakresu prac co skutkuje zmianami wysokości pierwotnie ustalonego wynagrodzenia.

W przypadku sprzedaży oprogramowania wielokrotnego użytku stosuje się zwyczajowo stałe terminy płatności.

Koszty sprzedaży obejmują koszty marketingu oraz koszty pozyskania nowych zleceń przez centra (działy) sprzedaży Grupy Comarch. Koszty ogólne obejmują koszty funkcjonowania Grupy Comarch jako całości i zalicza się do nich w szczególności koszty zarządu oraz koszty działów pracujących na potrzeby ogólne Grupy.

Różnice kursowe dotyczące należności ujmowane są w pozycji przychody ze sprzedaży a od zobowiązań w pozycji koszt sprzedanych produktów, usług i towarów.

Dotacje

Grupa otrzymuje dotacje na finansowanie prac badawczo-rozwojowych w ramach programów pomocy unijnej. Dotacje te ujmuje się w sposób systematyczny jako przychód w poszczególnych okresach, tak aby zapewnić ich współmierność z ponoszonymi kosztami, które dotacje te mają kompensować, stosownie do celu ich rozliczenia. Dotacje te pomniejszają odpowiednie koszty bezpośrednie, które to koszty po skompensowaniu ich z dotacją prezentowane są w koszcie sprzedanych produktów, usług i materiałów.

a) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Obejmują przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio ze zwykłą działalnością jednostek i obejmują głównie: wynik na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, darowizny, utworzone rezerwy, skutki aktualizacji wartości aktywów.

b) Przychody i koszty finansowe

Obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek, wynik osiągnięty z tytułu różnic kursowych z działalności finansowej, ze zbycia aktywów finansowych, skutki aktualizacji wartości inwestycji oraz otrzymane dywidendy. Dywidendy uznawane są za przychody nie wcześniej niż podjęte zostały prawomocne decyzje o dokonaniu ich wypłat. Koszty odsetek płaconych od kredytu inwestycyjnego ujmowane są w kosztach finansowych od momentu przyjęcia do użytkowania środka sfinansowanego kredytem.

2.3. Zarządzanie ryzykiem finansowym

2.3.1. Ryzyko kredytowe

Grupa analizuje wiarygodność finansową potencjalnych klientów przed zawarciem umów na dostawę systemów informatycznych i w zależności od oceny standingu finansowego dostosowuje warunki każdej umowy do potencjalnego ryzyka. Koncentracja ryzyka kredytowego jest ograniczona ze względu na dywersyfikację sprzedaży Grupy do znacznej liczby kontrahentów z różnych branż gospodarki i z różnych regionów świata.

2.3.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych

Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko zmian stóp procentowych w związku z posiadanymi środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami oraz z zawartymi długoterminowymi kredytami inwestycyjnymi przeznaczonymi na finansowanie nowych budynków produkcyjnych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Kredyty są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę WIBOR oraz LIBOR. Jednostka dominująca dokonywała zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej w tym obszarze za pomocą kontraktów IRS, a także prowadzi stały monitoring sytuacji rynkowej w tym zakresie. Wpływ zmiany stóp procentowych na wysokość płaconych odsetek od kredytów jest częściowo kompensowany przez zmianę odsetek otrzymywanych od posiadanych środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli na dzień bilansowy stopy procentowe byłyby wyższe/niższe o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2018 r. byłby o 3,5 mln PLN wyższy/niższy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Byłoby to głównie skutkiem znaczącego wzrostu/spadku przychodów z

tytułu odsetek od środków pieniężnych. Analogiczna analiza na dzień 31 grudnia 2017 wskazuje, że jeśli stopy procentowe byłyby wyższe/nizsze o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2017 r. byłby o 2,7 mln PLN wyższy/nizszy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana została metodą uproszczoną, zakładającą, że wzrost i spadek stóp procentowych zamknie się identyczną kwotą.

2.3.3. Ryzyko zmiany kursów walut

W związku ze sprzedażą eksportową lub denominowaną w walutach obcych Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko kursowe, szczególnie w odniesieniu do zmian kursów par walut EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN, CAD/PLN, BRL/PLN, CHF/EUR i RUB/PLN. Równocześnie część kosztów Jednostki dominującej jest również wyrażona lub powiązana z kursem walut obcych. W indywidualnych przypadkach Comarch S.A. dokonuje zabezpieczenia przyszłych płatności za pomocą kontraktów forward, jak również stara się wykorzystywać hedging naturalny poprzez dopasowanie struktury aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych (np. poprzez zmianę waluty kredytów inwestycyjnych).

Wartość bilansowa aktywów oraz zobowiązań finansowych Grupy denominowanych w walutach obcych na dzień bilansowy dotyczy należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego oraz środków pieniężnych. Wartości te przedstawione zostały w nocie [3.14](#).

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany kursów walut dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut EUR, USD, GBP i BRL wzrósłby/spadłby o 5% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2018 roku byłby wyższy/nizszy o 7 263 tys. PLN, w tym wyższy/nizszy o 1 875 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w EUR, wyższy/nizszy o 3 150 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w USD, wyższy/nizszy o 1 828 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w GBP i wyższy/nizszy o 410 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w BRL. Aktywa i zobowiązania finansowe wyrażone w innych walutach obcych mają niewielki udział w strukturze walutowej aktywów i zobowiązań.

Jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut (EUR, USD, GBP, CAD, CHF, CNY, RUB, UAH, CLP, TRY, BRL, MYR, SEK, SGD, AED, ALLARS, COP i PEN) wzrósłby/spadłby o 10% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy z tytułu przeliczenia kontraktów długoterminowych za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2018 roku byłby wyższy o 18 052 tys. PLN / niższy o 18 052 tys. PLN. Powyższy szacunek wpływu ryzyka walutowego na wynik finansowy obliczony został w oparciu o metodę symetryczną zakładającą, że wzrost i spadek kursów zamknie się identyczną kwotą.

2.3.4. Ryzyko płynności finansowej

Grupa posiada system zarządzania ryzykiem płynności dla potrzeb zarządzania funduszami krótko-, średnio- i długoterminowymi Grupy. Podstawowe ryzyko płynności finansowej wynika z faktu, iż większość kosztów ponoszonych przez Grupę ma charakter kosztów stałych, natomiast przychody ze sprzedaży podlegają zmienności charakterystycznej dla firm usługowych. Grupa zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wielkość kapitału obrotowego, utrzymując rezerwowe linie kredytowe w rachunku bieżącym, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz analizując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych. Informacje o terminach umownej zapadalności zobowiązań finansowych przedstawiono w nocie [3.15](#).

2.4. Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej

Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w rozumieniu MSSF9, będące zabezpieczeniem wartości godziwej wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych. Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w

rozumieniu MSSF9, będące zabezpieczeniem przepływów pieniężnych wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi:

- na kapitał z aktualizacji wyceny (w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie),
- na wynik z operacji finansowych (w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia).

Instrumenty pochodne nie stanowiące instrumentu zabezpieczającego w rozumieniu MSSF9, wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych.

2.5. Ważne oszacowania i założenia

Oszacowania i osądy poddaje się nieustannej weryfikacji. Wynikają one z dotychczasowych doświadczeń oraz innych czynników, w tym przewidywań co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się zasadne. Grupa dokonuje oszacowań i przyjmuje założenia dotyczące przyszłości. Uzyskane w ten sposób oszacowania księgowe z definicji rzadko pokrywać się będą z faktycznymi rezultatami. Oszacowania i założenia, które niosą ze sobą znaczące ryzyko konieczności wprowadzenia istotnej korekty wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego są zaprezentowane niżej.

2.5.1. Oszacowania okresów użytkowania wartości niematerialnych oraz środków trwałych

a) Wartości niematerialne

Standardowo przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Dla dokonywania odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęć Grupa przyjęła okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania lub przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy.

b) Środki trwałe

Środki trwałe amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanym okresom użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

2.5.2. Oszacowania całkowitych kosztów realizacji projektów związane z wyceną kontraktów długoterminowych zgodnie z MSSF 15

Zgodnie z przyjętymi przez Grupę zasadami rachunkowości dokonuje się ustalenia stopnia zaawansowania kontraktów długoterminowych przez ustalenie proporcji dotychczas poniesionych kosztów danego projektu do całkowitych szacowanych kosztów projektów. Z uwagi na długoterminowy charakter prowadzonych projektów oraz ich złożoność, a także możliwość pojawienia się nie

przewidywanych wcześniej trudności związanych z realizacją projektu, może się okazać, iż rzeczywiste całkowite koszty realizacji projektu będą różniły się od szacunków dokonywanych na kolejne dni bilansowe. Zmiana szacunków całkowitych kosztów realizacji projektów mogłaby spowodować, iż ustalony na dzień bilansowy stopień zaawansowania projektu, a tym samym rozpoznany przychód, powinien być ustalony w innej wartości.

2.5.3. Oszacowania związane z ustaleniem i rozpoznaniem aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego zgodnie z MSR 12

W związku z prowadzeniem działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej i korzystaniem przez jednostkę dominującą z ulg podatkowych dokonuje się ustalenia wartości aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, na bazie przewidywań dotyczących kształtowania się wysokości dochodu zwolnionego oraz okresu, w którym taki dochód może występować. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste wyniki i dochód zwolniony mogą się różnić od tych prognozowanych przez Comarch S.A. Dlatego ze względu na zasadę ostrożności aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat, wybranych z okresu pięcioletniego (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie), po odrzuceniu dwóch wielkości skrajnych.

2.5.4. Oszacowanie potencjalnych kosztów związanych z toczącymi się przeciwko Grupie postępowaniami sądowymi zgodnie z MSR 37

Na dzień bilansowy Grupa jest powodem i pozwany w postępowaniach sądowych. Sporządzając sprawozdanie finansowe, Grupa każdorazowo bada szanse i ryzyka związane z prowadzonymi postępowaniami sądowymi i stosownie do rezultatów takich analiz tworzy rezerwy na potencjalne straty. Zawsze istnieje jednak ryzyko, iż sąd wyda wyrok odmienny od przewidywań i utworzone rezerwy okażą się niewystarczające lub nadmierne w stosunku do rzeczywistych wyników postępowań.

2.5.5. Oszacowanie związane z przeprowadzeniem dorocznego testu na utratę wartości firmy zgodnie z MSSF 3 i MSR 36

Grupa przeprowadza na koniec każdego roku obrotowego test na utratę wartości firmy, zgodnie z polityką rachunkowości zawartą w notcie 3.5. W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości, wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Wartość odzyskiwalną ustala się na podstawie wyższej z dwóch wartości: wartości użytkowej lub wartości godziwej. Wyliczenia te wymagają wykorzystania szacunków odnośnie projekcji przepływów pieniężnych w segmencie IT w kolejnym roku obrotowym oraz przewidywanego rozwoju rynku IT w Polsce i regionach, w których Grupa prowadzi działalność, w latach późniejszych. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste przepływy mogą się różnić od tych prognozowanych przez Grupę.

2.5.6. Oszacowanie wartości godziwej wartości niematerialnych i prawnych nabytych w wyniku przejęć

Na dzień przejęcia Grupy Comarch SuB, spółki ESAProjekt sp. z o.o. oraz spółki Amea Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG, po połączeniu obu spółek w 2013 roku) dokonano oszacowania wartości godziwej aktywów posiadanych przez te podmioty, w oparciu o model wyceny wartości użytkowej metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych

rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko.

2.6. Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE).

Zasady (polityka) rachunkowości zastosowane do sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2018 roku są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 roku, z uwzględnieniem zmian opisanych poniżej. Zastosowano takie same zasady dla okresu bieżącego i porównywalnego, chyba że standard lub interpretacja zakładały wyłącznie prospektywne zastosowanie.

Zmiany do istniejących standardów do zastosowania po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2018 rok

- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Grupa zastosowała MSSF 15 po raz pierwszy w sprawozdaniu za okres I kwartału 2018 r. Wynikające z zastosowania skutki korekt wyniku z lat poprzednich oraz wyniku roku 2017 zaprezentowane są w bilansie na 31 grudnia 2017 r., zestawieniu zmian w kapitałach oraz nocie [3.11](#). Dla celów porównawczych dokonano przekształcenia danych na 31 grudnia 2017 r. według zasad wynikających z MSSF 15.

Skutki zmian MSSF15	1 stycznia 2017	31 marca 2017	30 czerwca 2017	30 września 2017	31 grudnia 2017
Aktywa					
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Pasywa					
Niepodzielony wynik finansowy	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	51 314	40 852	38 652	35 880	34 379
Zysk netto za okres bieżący (w RZiS pozycja przychody ze sprzedaży)	-	13 385	16 092	19 535	22 590
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537

W dniu 8 grudnia 2016 roku w wyniku dokonanego przeglądu MSSF wprowadzono drobne poprawki do następujących 3 standardów:

- **MSSF 1 Śródroczna sprawozdawczość finansowa**, w zakresie usunięcia kilku zwolnień przewidzianych w tym standardzie, które nie mają już zastosowania,
- **MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach**, w zakresie doprecyzowania wymogów odnośnie ujawnień informacji na temat udziałów niezależnie od tego czy są one traktowane jako przeznaczone do sprzedaży, **przekazania w formie dywidendy i działalność zaniechana, czy też nie**,
- **MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, w zakresie momentu, w którym jednostki o charakterze inwestycyjnym (np. *venture capital*) mogą

zdecydować o wyborze sposobu wyceny udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsiębiorstwach w wartości godziwej, a nie metodą praw własności.

Mają one zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. (za wyjątkiem poprawek do MSSF 12, które obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 r. lub później).

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),

Grupa zastosowała MSSF 9 po raz pierwszy w 2018 roku. W wyniku zastosowania wymogów MSSF 9 Grupa Comarch nie stwierdziła istotnych zmian w wycenie zobowiązań finansowych w stosunku do wyceny dokonywanej na podstawie MSR 39.

W związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 r. po raz pierwszy MSSF 9 Grupa przeprowadziła następujące dostosowania:

- **w zakresie środków pieniężnych**

Grupa przeprowadziła szacunek odpisów na środki pieniężne, w oparciu o prawdopodobieństwo niewypłacalności instytucji finansowych, w których środki pieniężne są przechowywane. Prawdopodobieństwo niewypłacalności ustalone zostało na podstawie zewnętrznych ratingów banków oraz dostępnych informacji agencji ratingowych. Na podstawie przeprowadzonej analizy Grupa nie utworzyła odpisów na środki pieniężne.

- **w zakresie należności**

Grupa przeprowadziła analizę należności handlowych w modelu straty oczekiwanej. Dla wszystkich należności handlowych przeprowadzono analizę indywidualną i na jej podstawie dla każdej należności określono wysokość oczekiwanej straty. Nie przeprowadzono analizy portfelowej należności, bazującej na historycznych współczynnikach niewypłacalności, z racji na nieadekwatność takiego podejścia do specyfiki należności Grupy

- **w zakresie pożyczek udzielonych do podmiotów stowarzyszonych**

Grupa przeprowadziła ocenę modelu biznesowego dla pożyczek udzielonych do podmiotów stowarzyszonych, w ramach której stwierdzono, że wszystkie pożyczki spełniają model utrzymywania w celu ściągnięcia. Po analizie warunków umownych pożyczek uznano, że spełniony jest także test klasyfikacyjny SPPI. Grupa przeprowadziła analizę w modelu oczekiwanej straty, w jej rezultacie odstąpiono od tworzenia odpisu aktualizacyjnego ze względu na nieistotność.

- **w zakresie kredytów bankowych**

W wyniku zastosowania wymogów MSSF 9 Grupa Comarch nie stwierdziła istotnych zmian w wycenie zobowiązań finansowych w stosunku do wyceny dokonywanej na podstawie MSR 39.

- **Zmiany w MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji** Zmiany w MSSF 2 zostały opublikowane w dniu 20 czerwca 2016 roku i mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później. Celem zmian w standardzie było doprecyzowanie sposobu ujmowania niektórych rodzajów transakcji płatności na bazie akcji.
- **Zmiany w MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” w MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”** opublikowane w dniu 12 września 2016 roku. Mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.
- **Zmiana w MSR 40 Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnych** Zmiana w MSR 40 została opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy za cztery kwartały 2018 roku poza opisanymi powyżej.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego, RMSR opublikowała i zatwierdziła następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów do stosowania w UE przy czym nie weszły one jeszcze w życie do dnia 31 grudnia 2018 r.

■ MSSF 16 Leasing

Nowy standard został opublikowany w dniu 13 stycznia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później. Dozwolone zostało jego wcześniejsze zastosowanie, ale pod warunkiem równoczesnego zastosowania MSSF 15.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie standardu. Zarząd Spółki Dominującej informuje, że zastosowanie MSSF 16 będzie miało w przyszłości istotny wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Grupa wdrożyła 1 stycznia 2019 roku stosowanie standardu MSSF 16 metodą retrospektywną, z łącznym efektem pierwszego zastosowania MSSF 16 ujętym na dzień 1 stycznia 2019 roku, bez przekształcania danych porównawczych.

W trakcie prac przygotowawczych Grupa dokonała analizy wszystkich zawartych umów pod kątem spełniania kryteriów uznania ich za umowy o charakterze leasingowym w myśl MSSF 16. Kluczowe zidentyfikowane obszary to umowy najmu budynków i powierzchni biurowych, prawo wieczystego użytkowania gruntów, leasing środków transportu i leasing sprzętu komputerowego.

Łączna wartość nominalnego wynagrodzenia wynikającego ze zidentyfikowanych na dzień 1 stycznia 2019 roku umów o charakterze leasingowym spełniających kryteria MSSF 16, przypadająca na okres od 1 stycznia 2019 roku do końca okresu ich obowiązywania, wynosi:

- dla umów najmu: 59 606 tys. PLN,
- dla prawa wieczystego użytkowania gruntów (na okres do 2089 roku): 58 914 tys. PLN,
- dla leasingu środków transportu i sprzętu komputerowego: ok. 1 290 tys. PLN.

Dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się od 1 stycznia 2019 roku umowy spełniające kryteria leasingu w myśl MSSF16 podlegają dyskontowaniu, a następnie będą ujmowane w sprawozdaniach finansowych Grupy jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz jako składnik pasywów z tytułu zobowiązań leasingowych.

Według szacunków Grupy, w wyniku zastosowania MSSF 16 wartość aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązań leasingowych, a tym samym wartość sumy bilansowej Grupy na dzień 1 stycznia 2019 roku wzrośnie o 73 848 tys. zł, w wyniku ujęcia:

- umów najmu: 53 959 tys. PLN,
- prawa wieczystego użytkowania gruntów (na okres do 2089 roku): 18 632 tys. PLN,
- leasingu środków transportu i sprzętu komputerowego: ok. 1 257 tys. PLN.

Główne różnice pomiędzy zobowiązaniami z tytułu leasingu operacyjnego ujawnionymi na dzień 31 grudnia 2018 roku a zobowiązaniami z tytułu leasingu rozpoznanymi na dzień pierwszego zastosowania standardu MSSF 16 będą wynikać z:

- ujęcia w zobowiązaniach z tytułu leasingu praw wieczystego użytkowania, które zostały zakwalifikowane jako umowy leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku;
- wyłączenia z wyceny według MSSF 16 umów krótkoterminowych, umów zawartych na czas nieoznaczony z okresem wypowiedzenia krótszym niż rok oraz umów dotyczących aktywów niskocennych tj. o wartości początkowej poniżej 5 000 USD;

Wdrożenie MSSF 16 będzie miało wpływ na wskaźniki finansowe wyliczane na podstawie sprawozdań finansowych, w tym także te, które stanowią kowenanty w umowach kredytowych zawartych przez Grupę. Na dzień publikacji sprawozdania Grupa doprowadziła do wyłączenia wpływu zmian wynikających z wdrożenia standardu MSSF 16 na wyliczenia kowenantów we wszystkich umowach kredytowych. Zarząd Grupy informuje, że nie widzi ryzyka przekroczenia dopuszczalnych wartości kowenantów

wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę także w sytuacji, gdyby do wyliczeń wartości kowenantów zostały wykorzystane dane uwzględniające zastosowanie MSSF16.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różni się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowych interpretacji, które według stanu na dzień publikacji raportu nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE.

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności” (obowiązujący w odniesieniu do okresów** rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14),
- **MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe**, opublikowany w dniu 18 maja 2017 roku,
- Zmiany w **MSSF 10 i MSR 28: Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem opublikowane** w dniu 11 września 2014 roku (wstrzymany proces przyjęcia do stosowania przez kraje UE),
- **KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej a wynagrodzenie zaliczkowe**, opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku,
- **KIMSF 23 Niepewność w zakresie sposobów ujmowania podatku dochodowego**, opublikowana 7 czerwca 2017 roku,
- **Zmiana w MSSF 9: Przedpłaty z ujemną rekompensatą**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiana w MSR 28: Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiany do różnych standardów wynikające z corocznego przeglądu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (Annual Improvements 2015-2017)** opublikowane w dniu 12 grudnia 2017 roku,
- **Zmiany w MSR 19: Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu** opublikowane w dniu 7 lutego 2018 roku.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE. Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSSF9 „Instrumenty finansowe”** nie miałoby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2017 rok

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2017 rok zostało zatwierdzone 27 czerwca 2018 roku przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. W dniu 4 lipca 2018 roku zostało zgodnie z przepisami prawa złożone w Krajowym Rejestrze Sądowym.

3.2. Sprawozdawczość wg segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne według miejsca prowadzenia działalności. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział miejsca prowadzenia działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2018 przedstawiał się następująco: 20% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 24% w drugim kwartale, 25% w trzecim kwartale oraz 31% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2019 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2018 roku.

Grupa zwraca uwagę, że dane porównawcze za cztery kwartały 2017 roku zostały zmodyfikowane w związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 roku zasad wynikających z MSSF 15.

12 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	591 570	271 233	262 508	4 111	32 845	12 383	-	1 174 650
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	563 004	268 067	259 577	626	23 485	10 351	-	1 125 110
na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT	95 921	75 704	93 241	-	-	-	-	264 866
na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość	131 720	38 990	16 458	-	-	-	-	187 168
na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi	56 177	17 000	114 190	-	-	-	-	187 367
na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities	81 673	29 462	31 970	-	-	-	-	143 105
na rzecz klientów z Sektora Publicznego	53 180	7 139	3 699	-	-	-	-	64 018
na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw	136 085	99 771	-	-	-	-	-	235 856
na rzecz klientów z sektora Medycyna	5 669	-	-	-	-	10 351	-	16 020
na rzecz pozostałych klientów	2 579	1	19	626	23 485	-	-	26 710
pozostałe przychody operacyjne	406	3 385	2 630	801	9 707	744	-	17 673
przychody finansowe	28 160	(219)	301	2 684	(347)	1 288	-	31 867
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Przychody segmentu ogółem*	856 500	311 366	292 858	11 047	41 749	14 449	(353 319)	1 174 650
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	531 903	248 263	255 284	5 765	28 593	14 611	-	1 084 419
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Koszty segmentu ogółem*	796 833	288 396	285 634	12 701	37 497	16 677	(353 319)	1 084 419
Podatek bieżący	(2 644)	(4 905)	(7 453)	(259)	(189)	-	-	(15 450)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(3 164)	(917)	(1 645)	(3)	141	-	-	(5 588)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(125)	-	(2 957)	-	-	-	-	(3 082)
Wynik netto	53 734	17 148	(4 831)	(1 916)	4 204	(2 228)	-	66 111
<i>w tym:</i>								
wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	53 734	17 148	(4 831)	(1 929)	2 732	(2 228)	-	64 626
wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli	-	-	-	13	1 472	-	-	1 485

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2017 / 12 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	842 195	202 412	257 751	140 235	60 139	5 720	1 508 452
Zobowiązania	449 822	56 436	92 713	34 764	20 420	3 107	657 262
Wydatki inwestycyjne	98 227	16 157	26 384	6 555	6 233	172	153 728
Amortyzacja	40 237	12 411	2 830	1 863	4 122	2 846	64 309

12 miesięcy 2018	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	764 943	292 001	267 882	4 465	35 151	11 386	-	1 375 828
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	773 996	290 173	266 909	5 503	21 333	11 705	-	1 369 619
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>124 558</i>	<i>80 384</i>	<i>111 474</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>316 416</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>151 416</i>	<i>37 935</i>	<i>15 181</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>204 532</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>58 934</i>	<i>33 985</i>	<i>109 487</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>202 406</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>76 798</i>	<i>28 983</i>	<i>27 755</i>	<i>4 808</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>138 344</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>181 131</i>	<i>9 316</i>	<i>2 553</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>193 000</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>160 874</i>	<i>99 568</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>260 442</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>15 646</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>11 705</i>	<i>-</i>	<i>27 351</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>4 639</i>	<i>2</i>	<i>459</i>	<i>695</i>	<i>21 333</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>27 128</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>1 153</i>	<i>1 532</i>	<i>3 503</i>	<i>51</i>	<i>13 600</i>	<i>321</i>	<i>-</i>	<i>20 160</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>(10 206)</i>	<i>296</i>	<i>(2 530)</i>	<i>(1 089)</i>	<i>218</i>	<i>(640)</i>	<i>-</i>	<i>(13 951)</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	436 644	39 855	36 068	7 582	8 543	2 161	(530 853)	-
Przychody segmentu ogółem*	1 201 587	331 856	303 950	12 047	43 694	13 547	(530 853)	1 375 828
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	715 882	246 208	290 030	5 995	29 969	14 152	-	1 302 236
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	436 644	39 855	36 068	7 582	8 543	2 161	(530 853)	-
Koszty segmentu ogółem*	1 152 526	286 063	326 098	13 577	38 512	16 313	(530 853)	1 302 236
Podatek bieżący	(10 606)	(16 334)	(6 422)	(226)	(586)	-	-	(34 174)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	4 966	(3 344)	1 737	49	737	-	-	4 145
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(333)	-	(10 779)	-	-	-	-	(11 112)
Wynik netto	43 088	26 115	(37 612)	(1 707)	5 333	(2 766)	-	32 451
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>43 088</i>	<i>26 115</i>	<i>(37 612)</i>	<i>(1 700)</i>	<i>3 491</i>	<i>(2 766)</i>	<i>-</i>	<i>30 616</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>(7)</i>	<i>1 842</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1 835</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2018 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2018 / 12 miesięcy 2018

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	938 951	216 790	300 800	137 797	65 962	5 645	1 665 945
Zobowiązania	546 112	73 378	116 556	32 535	20 027	1 229	789 837
Wydatki inwestycyjne	61 696	6 783	10 009	19 274	5 050	1 505	104 317
Amortyzacja	45 723	5 528	4 549	2 255	4 256	2 894	65 205

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	812 537	59,3	597 466	53,1
Rejon DACH	290 173	21,2	268 067	23,8
Pozostałe kraje	266 909	19,5	259 577	23,1
Razem	1 369 619	100,0	1 125 110	100,0

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	31 grudnia 2018 r.	%	31 grudnia 2017 r.	%
Kraj /Polska/	1 148 355	68,93	1 048 264	69,5
Rejon DACH	216 790	13,01	202 412	13,4
Pozostałe kraje	300 800	18,06	257 776	17,1
Razem	1 665 945	100,0	1 508 452	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	87 525	83,90	111 187	72,4
Rejon DACH	6 783	6,50	16 157	10,5
Pozostałe kraje	10 009	9,60	26 384	17,1
Razem	104 317	100	153 728	100,0

3.3. Rzeczowe aktywa trwałe

	Grunty, budynki i budowle	Środki transportu i urządzenia	Meble, wypozażeni e i sprzęt	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	449 965	346 301	54 188	850 454
Umorzenie	(62 974)	(244 957)	(41 412)	(349 343)
Wartość księgowa netto	386 991	101 344	12 776	501 111
Rok obrotowy 2017				
Wartość księgowa netto na początek roku	386 991	101 344	12 776	501 111
Zwiększenia	75 167	48 326	6 883	130 376
Zmniejszenia	(19 006)	(5 623)	(225)	(24 854)
Amortyzacja	(9 319)	(33 810)	(6 666)	(49 795)
Wartość księgowa netto na koniec roku	433 833	110 237	12 768	556 838
Stan na 31 grudnia 2017 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	506 126	389 004	60 846	955 976
Umorzenie	(72 293)	(278 767)	(48 078)	(399 138)
Wartość księgowa netto	433 833	110 237	12 768	556 838
Rok obrotowy 2018				
Wartość księgowa netto na początek roku	433 833	110 237	12 768	556 838
Zwiększenia	(21 967)	74 439	3 302	55 774
Zmniejszenia	(344)	(6 811)	(26)	(7 181)
Amortyzacja	(10 719)	(37 974)	(5 675)	(54 368)
Wartość księgowa netto na koniec roku	400 803	139 891	10 369	551 063
Stan na 31 grudnia 2018 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	483 815	456 633	64 121	1 004 569
Umorzenie	(83 012)	(316 742)	(53 752)	(453 506)
Wartość księgowa netto	400 803	139 891	10 369	551 063

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 31 grudnia 2018 roku w skład rzeczowych aktywów trwałych Grupy wchodzi sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 74 144 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 542 m², budynki biurowe w Łodzi o powierzchni całkowitej 12 572 m², budynek biurowy i data center w Lille o powierzchni całkowitej 2 526 m² oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie o powierzchni całkowitej 2 144 m². Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,01 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 31 grudnia 2018 roku obejmują głównie nakłady na modernizację budynków w Bonus Management sp. z o.o. SKA w kwocie 5 582 tys. PLN oraz nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu komputerowego w kwocie 1 099 tys. PLN.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². Wartość umowy wynosiła 69 643 tys. PLN. Budynek został oddany do użytkowania w I kwartale 2018 r.

W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy była przebudowa budynku magazynowego na data center. Wartość umowy wynosiła 7 553 tys. EUR netto. Prace zostały zakończone w drugim kwartale 2018 roku.

W 2018 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kredyty bankowe zabezpieczone są na nieruchomościach do kwoty 419 421 tys. PLN (hipoteki zwykłe i kaucyjne na rzecz banków: BNP Paribas Bank Polska S.A., Santander Bank Polska S.A., Pekao S.A., PKO BP S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A.) oraz na ruchomych środkach trwałych do kwoty 40 158 tys. PLN (zastawy rejestrowe na rzecz banków: Pekao S.A. i DNB Bank Polska S.A.). Wartość bilansowa środków trwałych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań finansowych wynosi 292 911 tys. PLN.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kwota odsetek i prowizji od kredytów skapitalizowanych w nakładach na aktywa trwałe	170	938

W wartości bilansowej netto rzeczowych aktywów trwałych ujęte są nakłady na aktywa trwałe w toku budowy:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Budynki	8 212	109 314
Urządzenia	1 452	1 237
Pozostałe	9	9
Razem	9 673	110 560

Odpisy amortyzacyjne zostały ujęte w rachunku zysków i strat powiększając koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów w kwocie 32 577 tys. PLN (33 048 tys. PLN w 2017 r.), koszty sprzedaży 1 243 tys. PLN (1 260 tys. PLN w 2017 r.), koszty ogólnego zarządu 5 415 tys. PLN (3 206 tys. PLN w 2017 r.) oraz koszty działalności socjalnej w kwocie 15 133 tys. PLN (12 280 tys. PLN w 2017 r.).

Aktywa w leasingu finansowym

Na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa wykazuje zobowiązania z tytułu leasingu.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał netto	699	611
Kwota odsetek	39	-
Razem	738	611

Grupa nie posiada należnych do zapłaty opłat leasingowych.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał netto	-	-
Kwota odsetek	-	-

3.4. Nieruchomości inwestycyjne

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Grunty		
Wartość brutto	4 926	3 106
Umorzenie	(1 323)	(231)
Wartość netto	3 603	2 875
Budynki		
Wartość brutto	46 632	17 640
Umorzenie	(17 552)	(5 158)
Wartość netto	29 080	12 482
Razem wartość netto grunty i budynki	32 683	15 357

Na dzień 31 grudnia 2018 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują dwa budynki biurowe zlokalizowane w Krakowie o powierzchni całkowitej 8 629 m², wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.5. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Geopolis Sp. z o.o.	1 462	1 462
Razem	42 197	42 197

3.5.1. Przejęte jednostki zależne

	Działalność podstawowa	Data przejęcia	Proporcja przejętych udziałów (%)	Koszt przejęcia tys. PLN
2008				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2008-11-18	50,15%	44 685
2009				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2009-02-09	30,74%	31 901
2012				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2012-10-19	5,00%	3 777
A-MEA Informatik AG	informatyka	2012-01-30	100,00%	5 717
A-MEA Informatik AG	informatyka	2012-02-27	-	2 578
ESAProjekt sp. z o.o.	informatyka	2012-04-27	100,00%	12 200
2016				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2016-12-12	2,68%	6 375
2017				
Geopolis Sp. z o.o.	informatyka	2017-04-03	100,00%	4 000

3.5.2. Test na utratę wartości firmy

Grupa Comarch przeprowadziła na dzień 31 grudnia 2018 roku test na utratę wartości firmy związanej z nabyciem Comarch Software und Beratung AG, który nie wykazał utraty wartości firmy. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość użytkową, oszacowaną przy pomocy metody zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Prognozowane przepływy pieniężne związane z działalnością Comarch SuB bazują na wynikach sprzedaży osiągniętych w roku 2018, budżecie Grupy Comarch SuB na rok 2019, prognozach na lata 2019-2023, na szacunkach dotyczących rozwoju rynku niemieckiego w kolejnych latach oraz na założeniu stałej stopy wzrostu 0,5% począwszy od roku 2024. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym

koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko. Zastosowany w modelu wyceny średnioważony kosztu kapitału WACC wynosił 7,17%.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa Comarch przeprowadziła także testy na utratę wartości firmy związanej z nabyciem spółki Comarch Swiss (d. A-MEA Informatik AG), który nie wykazał zaistnienia utraty wartości.

Grupa traktuje segment IT obejmujący spółki Grupy Comarch przed przejęciem Grupy Comarch Software und Beratung jako jeden ośrodek wypracowujący środki pieniężne, w związku z czym nie alokuje wartości firmy w kwocie 3 284 tys. zł powstałej w wyniku nabycia akcji spółek Comarch Kraków S.A., CDN Comarch S.A., Comarch Inc. oraz Comarch AG do poszczególnych spółek Grupy. Przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2018 roku test na utratę wartości firmy związanej z tym segmentem nie wykazał wystąpienia utraty wartości. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość godziwą. Zarząd jednostki dominującej dokonał oszacowania wartości godziwej ośrodka poprzez analizę średniego wskaźnika P/E dla spółek sektora IT notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i na tej podstawie ocenił szacunkową wartość rynkową segmentu IT w Grupie Comarch na dzień 31 grudnia 2018 r. Przyjęty do analizy średni wskaźnik P/E dla spółek sektora IT notowanych na GPW, prowadzących działalność o charakterze zbliżonym do Comarch S.A., wynosił 30,4. Nie był on korygowany dla potrzeb testu. Powyższe analizy nie wykazały, aby nastąpiła utrata wartości w odniesieniu do wartości firmy.

3.6. Pozostałe wartości niematerialne

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Prawo wieczystego użytkowania	Koncesje, licencje i oprogramowanie	Inne	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2016 r.					
Koszt (brutto)	3 258	39 940	169 183	36 228	248 609
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 616)	(1 183)	(155 031)	(28 436)	(187 266)
Wartość księgowa netto	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Rok obrotowy 2017					
Wartość księgowa netto na początek roku	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Zwiększenia	-	648	11 524	5 925	18 097
Zmniejszenia	-	-	(30)	(1 577)	(1 607)
Amortyzacja	(307)	(93)	(10 291)	(3 823)	(14 514)
Wartość księgowa netto na 31 grudnia 2017 r.	335	39 312	15 355	8 317	63 319
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Koszt (brutto)	3 258	40 588	180 677	40 576	265 099
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 923)	(1 276)	(165 322)	(32 259)	(201 780)
Wartość księgowa netto	335	39 312	15 355	8 317	63 319

Rok obrotowy 2018

Wartość księgowa netto na początek roku	335	39 312	15 355	8 317	63 319
Zwiększenia	-	-	7 074	2 642	9 716
Zmniejszenia	-	-	(26)	(2 725)	(2 751)
Amortyzacja	(191)	(93)	(7 035)	(3 518)	(10 837)

Wartość księgowa netto na 31 grudnia 2018 r.**Stan na 31 grudnia 2018 r.**

Koszt (brutto)	3 259	40 588	187 725	40 493	272 066
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(3 115)	(1 369)	(172 357)	(35 777)	(212 619)

Wartość księgowa netto

144	39 219	15 368	4 716	59 447
------------	---------------	---------------	--------------	---------------

Grupa ujęła bezpośrednio w kosztach (bez uprzedniego dokonywania aktywacji) koszty prac badawczo-rozwojowych w wysokości 2 037 tys. zł.

I. Inne wartości niematerialne obejmują głównie wycenę zaliczanych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 4 707 tys. zł. Wszystkie pozostałe pozycje wartości niematerialnych zostały nabyte.

Odpisy amortyzacyjne w rachunku zysków i strat zostały wykazane w pozycjach: kwota 9 629 tys. zł (12 816 tys. zł w 2017 roku) jest ujęta w koszcie wytworzenia, pozostała część wykazana jest w kosztach ogólnego zarządu 606 tys. zł (1 147 tys. zł w 2017 roku) oraz w kosztach sprzedaży 602 tys. zł (551 tys. zł w 2017 roku).

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. zł jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportową w tym MKS Cracovia SSA m. in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej
- umorzenie podatku od nieruchomości
- wniesienie aportem opłat za użytkowanie wieczyste

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

II. Test na utratę wartości prawa wieczystego użytkowania gruntu na 31 grudnia 2018 r.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. dokonano analizy zmian cen nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2018 r. W oparciu o raport artykuły i raporty portali branżowych (m.in. Bankier.pl) stwierdzono, że średnie ceny nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2018 r. miały tendencję wzrostową. Na tej podstawie ustalono, iż w roku 2018 nie nastąpiła utrata wartości prawa wieczystego użytkowania gruntów posiadanych przez spółki Grupy Comarch.

3.7. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Stan na początek roku	3 321	1 118
zmiany z tytułu:		
- utworzenie, rozliczenie i zmiana charakteru na krótkoterminowe	(487)	2 203
Stan na koniec roku	2 834	3 321

3.8. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2017 r. 14 395

Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(111)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(14)
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(80)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 957)

Stan na 31 grudnia 2017 r. 11 233

Stan na 1 stycznia 2018 r. 11 233

Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(331)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(2)
Udzielenie pożyczki dla SoInteractive S.A.	1 390
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(10 770)

Stan na 31 grudnia 2018 r. 1 520

SoInteractive S.A. Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Polska	4 536	3 991	42,98
31 grudnia 2018 r.	Polska	2 114	4 346	42,98

SoInteractive S.A.	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Polska	9 971	(1 112)	42,98
12 miesięcy 2018	Polska	3 293	(2 762)	42,98

Metrum Capital S.A. Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Polska	7	3	64,29
31 grudnia 2018 r.	Polska	7	14	64,29

Metrum Capital S.A.	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Polska	45	(29)	64,29
12 miesięcy 2018	Polska	-	(11)	64,29
Thanks Again LLC Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Stany Zjednoczone Ameryki	5 518	14 440	42,50
31 grudnia 2018 r.	Stany Zjednoczone Ameryki	4 421	22 036	42,50
Thanks Again LLC	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Stany Zjednoczone Ameryki	8 118	(3 425)	42,50
12 miesięcy 2018	Stany Zjednoczone Ameryki	3 658	(7 473)	42,50

Wykazane na dzień 31 grudnia 2018 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują:

- nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), wartość 0;
- akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej obecnej wartości 0 PLN, wartość 0;
- udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości obecnej 0 PLN (wartość nominalna objętych udziałów 30 831 tys. PLN została pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015-2018 oraz o aktualizację wartości udziałów).
- pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez spółki Grupy Comarch w kwocie 1 520 tys. PLN.

3.9. Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe

a) Aktywa

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	4 199	11 316
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	-	104
	4 199	11 420
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>3 264</i>	<i>8 516</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>935</i>	<i>2 904</i>

b) Zobowiązania

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	451	426
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	1 366	819
	1 817	1 245
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>479</i>	<i>509</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>1 338</i>	<i>736</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut. Na dzień 31 grudnia 2018 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 34 500 tys. EUR, 5 200 tys. USD, 1 000 tys. GBP.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 26 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10 lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 399 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 308 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 2 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 457 tys. PLN.

W dniu 27 listopada 2017 roku, spółka Bonus Development Sp. z o.o. SKA zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 29 czerwca 2015 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na cały okres kredytowania, tj. do 31 maja 2030 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 174 tys. PLN.

Po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.10. Odroczony podatek dochodowy

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	31 237	35 007
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>31 237</i>	<i>35 007</i>
Zmiany aktywa z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik finansowy		
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch SuB i Comarch AG	4 464	501
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową z lat ubiegłych w Comarch SuB i Comarch AG	(9 670)	(1 806)
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch Technologies sp. z o.o.	-	(40)
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach zagranicznych pozostałych	271	3
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w zagranicznych spółkach pozostałych	(58)	-
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	1	463
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	(74)	(315)
utworzenie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	11 162	8 863
rozwiązanie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	(8 863)	(9 936)
utworzenie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	10 700	4 556
rozwiązanie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	(4 125)	(6 059)
Stan na koniec okresu	35 045	31 237
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>35 045</i>	<i>31 237</i>

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

	Aktywo z tytułu straty podatkowej	Rezerwy na koszty, odpisy aktualizacyjne	Aktywo z tytułu ulgi podatkowej w podatku dochodowym (SSE)	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	10 977	14 094	9 936	35 007
(Obciążenie) / uznanie wyniku za rok 2017	(1 194)	(1 503)	(1 073)	(3 770)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	9 783	12 591	8 863	31 237
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>9 783</i>	<i>12 591</i>	<i>8 863</i>	<i>31 237</i>
Stan na 1 grudnia 2018 r.	9 783	12 591	8 863	31 237
(Obciążenie) / uznanie wyniku za rok 2018	(5 066)	6 575	2 299	3 808
Stan na 31 grudnia 2018 r.	4 717	19 166	11 162	35 045
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>4 717</i>	<i>19 166</i>	<i>11 162</i>	<i>35 045</i>

Aktywo od strat podatkowych zostało utworzone w kwotach możliwych do odzyskania, według obowiązujących przepisów podatkowych.

Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	43 962	42 144
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>35 532</i>	<i>36 714</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia Comarch SuB</i>	-	-
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	-	-
Zmiany rezerw z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik finansowy		
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny składników lokat CCF FIZ	(57)	(445)
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej ESAProjekt sp. z o.o.	-	-
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej A-MEA Informatik AG	-	-
utworzenie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	5 193	4 921
rozwiązanie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	(5 473)	(2 658)
Stan na koniec okresu	43 625	43 962
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>38 195</i>	<i>38 532</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	-	-

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego

	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości składników majątku CCF FIZ	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej Comarch SuB	Amortyzacja	Rezerwy (różnice kursowe, odsetki)	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej majątku MKS Cracovia SSA	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	22 825	-	2 206	11 683	5 430	-	42 144
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>22 825</i>	<i>-</i>	<i>2 206</i>	<i>11 683</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>36 714</i>
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2017	(445)	-	(2 197)	4 460	-	-	1 818
Stan na 31 grudnia 2017 r.	22 380	-	9	16 143	5 430	-	43 962
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>22 380</i>	<i>-</i>	<i>9</i>	<i>16 143</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>38 532</i>
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2018	(57)	-	(9)	(271)	-	-	(337)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	22 323	-	-	15 872	5 430	-	43 625
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>22 323</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>15 872</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>38 195</i>
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>	<i>-</i>	<i>5 430</i>

Comarch S.A. posiada aktualnie cztery zezwolenia na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 31 grudnia 2018 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana (jego okres ważności upłynął 31 grudnia 2017 r.). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 7 873

tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 22 759 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia).

W 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 125 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 10 700 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 9 802 tys. PLN oraz utworzenia w wysokości 4 736 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł +1 509 tys. PLN.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tytułu działalności w SSE ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat, wybranych z okresu pięcioletniego (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie), po odrzuceniu dwóch wielkości skrajnych.

strefowej z okresu 5 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

W trakcie roku 2018 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2017 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 8 863 tys. PLN. Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 11 162 tys. PLN, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2019. Łączny wpływ tej operacji to wzrost wyniku o 2 299 tys. PLN. Równocześnie, zgodnie z MSR 12, Spółka będzie regularnie dokonywać weryfikacji wyceny rozpoznanego Aktywa pod kątem możliwości jego realizacji oraz dalszego rozpoznania na kolejne okresy. Zwracamy uwagę, iż rozpoznanie Aktywa nie wpływa na przepływy pieniężne w jednostce dominującej ani w Grupie (zarówno rozpoznanie Aktywa, jak również jego realizacja). Operacja ta ma więc charakter wyłącznie memoriałowy i wynika z zastosowania przez Grupę Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Comarch.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2018 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 57 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 193 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 5 473 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2018 roku wyniósł + 337 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały wzrost wyniku o 4 145 tys. PLN.

W odniesieniu do spółek MKS Cracovia SSA i Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzą z tego tytułu aktywa na podatek odroczony ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.11. Zapasy

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Materiały i surowce	2 009	1 273
Produkcja w toku	85 285	87 838
Towary	9 259	25 078
Produkty gotowe	121	150
Zaliczki na towary	524	628
Razem	97 198	114 967

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 415 034 tys. PLN (12 miesięcy 2018), 333 918 tys. PLN (12 miesięcy 2017).

W okresie 2018 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujących wartość towarów i materiałów na kwotę 104 tys. PLN. Grupa Comarch rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 210 tys. PLN.

3.12. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Należności handlowe netto	385 749	347 254
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>446 693</i>	<i>376 110</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>-60 944</i>	<i>(28 856)</i>
Należności pozostałe	35 948	19 687
Rozliczenia międzyokresowe czynne	12 294	13 593
Pozostałe rozliczenia	132	452
Pożyczki	167	7 541
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	1 082	3 626
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>7 799</i>	<i>6 511</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>-6 717</i>	<i>(2 885)</i>
Razem	435 372	392 153
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>435 372</i>	<i>392 153</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w kwocie 40 819 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 844 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.13. Kontrakty długoterminowe

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	68 049	89 912
przychody z nie zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	392 002	202 679
efekt rozliczenia zgodnie z MSSF 15 nie zakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	(10 772)	32 270
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym	449 279	324 861

	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.
Łączna kwota ceny transakcyjnej przypisanej do zobowiązań do wykonania świadczenia, które pozostały niespełnione (lub częściowo niespełnione) na koniec okresu sprawozdawczego	866 527	247 815

Z uwagi, iż Grupa stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 31 grudnia 2017 a 31 grudnia 2018 prezentowana jest poniżej:

	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.
Stan rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych		
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	1 106 975	695 896
Wystawione faktury	(1 135 993)	(714 143)
Razem	(29 018)	(18 247)

	Należne przychody z tytułu kontraktów długo- terminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długo- terminowych	Efekt rozliczeni a netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2017 r.	39 960	(40 044)	(84)
Korekta stanu na 1 stycznia 2017 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	882	(51 314)	(50 432)
Wartość na 1 stycznia 2017 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	40 842	(91 358)	(50 516)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2017 r.)	(752)	36 229	35 477
Korekta okresu bieżącego	6 796	(10 004)	(3 208)
Wartość na 31 grudnia 2017 r.	46 886	(65 133)	(18 247)
Zmiana	6 044	26 225	32 269
Wartość na 1 stycznia 2018 r. przed korektą z tytułu zastosowania MSSF 15	40 349	(30 754)	9 595
Korekta stanu na 1 stycznia 2018 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	6 537	(34 379)	(27 842)
Wartość na 1 stycznia 2018 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	46 886	(65 133)	(18 247)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2018 r.)	(4 106)	22 368	18 262
Korekta okresu bieżącego	92 020	(121 053)	(29 033)
Wartość na 31 grudnia 2018 r.	134 800	(163 818)	(29 018)
Zmiana	87 914	(98 685)	(10 771)

3.14. Kategorie i klasy instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe w podziale na kategorie (wg MSSF9) przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	4 199	11 420
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty	704 748	607 704
Razem	708 947	619 124
Zobowiązania finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 817	1 245
Pozostałe zobowiązania finansowe	738	611
Zobowiązania finansowe	407 580	408 955
Umowy gwarancji finansowych	-	-
Razem	410 135	410 811

W ramach poszczególnych kategorii instrumentów finansowych wyróżnia się następujące klasy instrumentów:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty		
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	1 082	3 626
Należności od jednostek powiązanych – długoterminowe	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	436 845	390 749
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	20 906	5 392
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	245 915	207 937
Razem	704 748	607 704
Zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	215 277	224 707
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.21)	195	1 323
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.21)	182 307	175 997
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	9 801	6 928
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	1 817	1 245
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	738	611
Inne zobowiązania finansowe	-	-
Razem	410 135	410 811

Struktura walutowa zobowiązań i aktywów finansowych przedstawia się następująco:

	Aktywa finansowe		Zobowiązania finansowe	
	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Waluta - PLN	234 827	172 114	102 954	95 699
Waluta - EUR	302 126	231 607	264 619	284 627
Waluta - USD	77 721	145 911	14 722	15 314
Waluta - GBP	42 811	12 253	6 250	2 016
Waluta - UAH	1 117	1 505	109	97
Waluta - AED	2 542	8 366	1 807	4 118
Waluta - RUB	8 333	10 582	699	654
Waluta - CHF	7 914	6 265	794	755
Waluta - CAD	1 310	3 512	2 461	561
Waluta - BRL	11 881	12 612	3 685	1 925
Waluty - inne	18 365	14 397	12 034	5 045
Razem	708 947	619 124	410 135	410 811

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	3 626	-	-	-	3 626
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	390 171	251	6	321	390 749
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	3 248	2 137	7	5 392
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	207 937	-	-	-	207 937
Razem	601 734	3 499	2 143	328	607 704

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	1 082	-	-	-	1 082
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	436 316	524	5	-	436 845
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	20 846	60	-	20 906
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	245 915	-	-	-	245 915
Razem	683 313	21 370	65	-	704 748

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	39 111	33 701	84 664	67 231	224 707
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	1 323	-	-	-	1 323
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	175 541	311	-	145	175 997
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	688	3 870	2 287	83	6 928
Pochodne instrumenty finansowe	510	735	-	-	1 245
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	165	152	294	-	611
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-	-	-	-
Inne zobowiązania finansowe	-	-	-	-	-
Razem	217 338	38 769	87 245	67 459	410 811

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	40 267	38 755	88 122	48 133	215 277
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	195	-	-	-	195
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	182 307	-	-	-	182 307
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	-	6 314	3 403	84	9 801
Pochodne instrumenty finansowe	653	1 164	-	-	1 817
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	328	266	144	-	738
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-	-	-	-
Inne zobowiązania finansowe	-	-	-	-	-
Razem	223 750	46 499	91 669	48 217	410 135

Grupa stosuje następujące metody wyceny poszczególnych klas instrumentów finansowych:

Należności własne	Metoda wyceny
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	według wartości godziwej przez wynik finansowy
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Instrumenty pochodne (nota 3.9)	według wartości godziwej przez wynik finansowy
Zobowiązania finansowe	Metoda wyceny
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.21)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.21)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego (nota 3.19)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	według skorygowanej ceny nabycia
Instrumenty pochodne (nota 3.9)	według wartości godziwej przez wynik finansowy

3.15. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Środki pieniężne w kasie i w banku	240 290	200 684
Krótkoterminowe depozyty bankowe	5 616	7 241
Środki pieniężne ogółem	245 906	207 925
Należne odsetki od depozytów bankowych	9	12
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty	245 915	207 937

Efektywna stopa procentowa krótkoterminowych depozytów bankowych wyniosła w 2018 roku dla złotego 1,61%, dla dolara amerykańskiego 1,66%, dla peso chilijskiego 2,21%, dla rubla rosyjskiego 5,63%, dla dolara australijskiego 1%, a dla reala brazylijskiego 6,51%. Przeciętny termin wymagalności depozytów wyniósł dla złotego 31 dni, dla dolara amerykańskiego 11 dni, dla peso chilijskiego 14 dni, dla rubla rosyjskiego 40 dni, dla dolara australijskiego 15 dni i dla reala brazylijskiego 28 dni. Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych w skład środków pieniężnych wchodzi środki pieniężne w kasie i depozyty. Kredyt w rachunku bieżącym jest ujmowany w działalności finansowej.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania		
depozyty kaucyjne złożone przez spółki Grupy Comarch w związku z zawartymi umowami najmu oraz gwarancjami bankowymi	318	318
środki finansowe otrzymane na realizację projektów dofinansowywanych dotacją	807	1 086
środki na wyodrębnionym rachunku konsorcjum	-	-
środki na wyodrębnionym rachunku ZFŚS	740	774
środki na zabezpieczenie linii kredytowych	1 685	1 551
inne	-	8
Razem	3 550	3 737

3.16. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2017	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2017	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2018	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 PLN.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu. Nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,

c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułamnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A. Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.16.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. według stanu na dzień sporządzenia raportu

Wg stanu na dzień sporządzenia raportu:

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.16.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w 2018 roku

W dniu 12 marca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pawła Prokopa, Wiceprezesa Zarządu Comarch S.A. powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 2 marca 2018 r. 63 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 155,00 PLN za 1 akcję oraz zakupu w dniu 27 czerwca 2018 r. 300 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 144,00 PLN za 1 akcję. Łączna wartość obu transakcji wyniosła 52 965,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-13-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

W dniu 7 września 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 6 września 2018 r. 80 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 150,8125 PLN za 1 akcję. Łączna wartość transakcji wyniosła 12 065,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2018](#) z dnia 7 września 2018 r.

3.16.3. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu Spółki Comarch S.A.

Nie wystąpił.

3.16.4. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.17. Pozostałe kapitały

3.17.1. Kapitały akcjonariuszy Spółki dominującej

	Kapitał z tytułu zmiany struktury własnościowej	Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	Kapitał inwestycyjny i na pokrycie zobowiązań wobec budżetu	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	OGÓŁEM
Stan na 31 grudnia 2017 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Stan na 1 stycznia 2018 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Zmiana struktury własnościowej	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki dominującej podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2017. Walne Zgromadzenie postanowiło, że wypracowany w roku obrotowym od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2017 zysk netto w kwocie 39 338 096,57 zł zostaje podzielony w ten sposób, że:

1) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 zł (słownie: dwanaście milionów dwieście tysięcy dwadzieścia trzy złote i 50/100) zostaje przeznaczona na wypłatę dywidendy. Dywidendę w kwocie 1,50 zł (słownie: jeden złoty pięćdziesiąt groszy) za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami Spółki w dniu 10 sierpnia 2018 roku (dzień dywidendy). Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8.133.349 sztuk.;

2) pozostała część zysku netto w kwocie 27 138 073,07 zł (dwadzieścia siedem milionów sto trzydzieści osiem tysięcy siedemdziesiąt trzy złote i 07/100) zostaje przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku.

Zarząd Comarch S.A. do dnia publikacji niniejszego raportu nie podjął decyzji odnośnie propozycji podziału zysku za 2018 rok.

W 2018 roku nie dokonano wypłat dywidend za rok 2017 do podmiotów spoza Grupy.

3.17.2. Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli

Stan na 31 grudnia 2016 r.	14 641
Stan na 1 stycznia 2017 r.	14 641
Dywidenda wypłacona	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	1 472
Udział w wyniku CAMS AG	13
Różnice kursowe	2
Stan na 31 grudnia 2017 r.	16 128
Stan na 1 stycznia 2018 r.	16 128
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	1 842
Udział w wyniku CAMS AG	(7)
Różnice kursowe	(1)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	17 962

Prezentujemy dane jednostki zależnej MKS Cracovia SSA. W pozostałych jednostkach udziały niekontrolujące są nieistotne.

Nazwa Spółki: MKS Cracovia SSA,

Główne miejsce prowadzenia działalności i kraj rejestracji jednostki: Polska

Proporcja udziałów własnościowych posiadanych przez udziały niekontrolujące: 33,89%,

Proporcja praw głosu posiadanych przez udziały niekontrolujące, jeżeli różni się od proporcji posiadanych udziałów własnościowych: 33,89%,

Wynik finansowy przypisany udziałom niekontrolującym jednostki zależnej w trakcie okresu sprawozdawczego: + 1834 tys. zł

Łączne udziały niekontrolujące jednostki zależnej na koniec okresu sprawozdawczego: 17 962 tys. PLN.

Skrócone informacje finansowe na temat jednostki zależnej Cracovia SSA

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych istotnej jednostki zależnej, która posiada udziały niekontrolujące. Wykazane kwoty poniżej stanowią kwoty ze sprawozdań finansowych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF (dostosowane przez Grupę):

MKS Cracovia SSA	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa obrotowe	20 787	10 069
Aktywa trwałe	52 047	57 933
Zobowiązania krótkoterminowe	13 269	(12 903)
Zobowiązania długoterminowe	(6 937)	(7 906)

MKS Cracovia SSA	Okres zakończony 31 grudnia 2018 r.	Okres zakończony 31 grudnia 2017 r.
Przychody	29 875	32 389
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	5 436	4 343
Zysk (strata) z działalności zaniechanej (po opodatkowaniu)	-	-
Zysk (strata) za rok obrotowy	5 436	4 343
Pozostałe całkowite dochody za rok obrotowy	-	-
Całkowite dochody razem za rok obrotowy	5 436	4 343

3.18. Kredyty, pożyczki

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	165 783	177 920
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	9 227	7 676
	175 010	185 596
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	32 893	33 739
Kredyty odnawialne	-	3 018
Pożyczki	7 374	2 354
	40 267	39 111
Kredyty, pożyczki ogółem	215 277	224 707

3.18.1. Nieodnawialne kredyty bankowe i pożyczki

Kredytobiorca / Przedmiot finansowania	Instytucja finansująca	Kwota kredytu /pożyczki wg umowy		Kwota pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
		Kwota	Wal	Kwota	Wal	Kwota	PLN			
Comarch S.A. budynek biurowy SSE4 w Krakowie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	44 000	PLN	3 563 (wobec 4 182 na 31 grudnia 2017)	EUR	15 320 (wobec 17 444 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	4 126	EUR	1 418 (wobec 1 977 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 099 (wobec 8 246 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. nieodnawialny kredyt obrotowy	Santander Bank Polska S.A. (dawniej Bank Zachodni WBK S.A.)	7 400	EUR	1 910 (wobec 2 944 na 31 grudnia 2017)	EUR	8 212 (wobec 12 280 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.		13 323	EUR	8 188	EUR	35 209	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy

budynek biurowy SSE6 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.			(wobec 9 854 na 31 grudnia 2017)		(wobec 41 098 na 31 grudnia 2017)		IRS do 30-11-2023		ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz gwarancji rękojmi, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE7 w Krakowie	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	13 333	EUR	13 333 (wobec 11 286 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	57 330 (wobec 47 075 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	29.02.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. długoterminowy kredyt nieodnawialny	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	2 508	EUR	1 188 (wobec 2 508 na 31 grudnia 2017)	EUR	5 109 (wobec 10 461 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	30.09.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	DNB Bank Polska S.A.	2 531	EUR	1 751 (wobec 2 130 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	7 529 (wobec 8 885 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare S.A. środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	15 889	PLN			0 (wobec 2 459 na 31 grudnia 2017)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	6 000	EUR	0 (wobec 621 na 31 grudnia 2017)	EUR	0 (wobec 2 589 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A., oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A budynek biurowy w Łodzi	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	9 262	EUR	7 346 (wobec 8 043 na 31 grudnia 2017)	EUR	31 586 (wobec 33 545 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-05-2030	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej z Comarch S.A., poręczenie Comarch S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji Comarch S.A.
Comarch S.A.S., Comarch S.A. Budynek Data Center w Lille we Francji	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	8 000	EUR	6 218 (wobec 6 734 na 31 grudnia 2017)	EUR	26 736 (wobec 28 085 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości Comarch S.A. (Kraków, ul. prof. Michała Życzkowskiego 23, bud. SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch S.A. Program modernizacyjny infrastruktury Comarch	CaixaBank S.A. Oddział w Polsce	3 500	EUR	1 399 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 016 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	23.08.2023	Oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	12 980	PLN			7 463 (wobec 9 983 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.03.2022	brak

Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	17 691	PLN			766 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	31.01.2019	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 475	PLN			2 991 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	Poręczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 474	PLN			737 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.07.2019	brak
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 139	PLN			2 745 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 200	PLN			900 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.09.2019	Poręczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	999	PLN			999 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.12.2019	brak

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej. W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej dotyczy kredytów oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową. Grupa prowadzi optymalizację kosztów odsetkowych poprzez stały monitoring struktury stóp procentowych i odpowiednie dopasowanie bazowej stopy procentowej kredytu lub transakcje zabezpieczające IRS.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej

	Do 6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Kredyty i pożyczki	18 636	20 969	118 365	67 231	225 201
Odsetki	(494)	-	-	-	(494)
Razem	18 142	20 969	118 365	67 231	224 707
Stan na 31 grudnia 2018 r.					
Kredyty i pożyczki	20 740	19 997	126 877	48 133	215 747
Odsetki	(470)	-	-	-	(470)
Razem	20 270	19 997	126 877	48 133	215 277

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Od 1 do 2 lat	38 755	33 701
Od 2 do 5 lat	88 122	84 664
Powyżej 5 lat	48 133	67 231
	175 010	185 596

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
W walucie polskiej	16 601	12 484
W EUR (równowartość w zł)	198 676	212 223
	215 277	224 707

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy:

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kredyty bankowe	1,61%	1,64%
Pożyczki	2,56%	3,66%

3.18.2. Odnawialne kredyty bankowe

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu wg umowy		Kwota kredytu pozostała do spłaty		Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta			
Comarch S.A.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	20.12.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch S.A.	mBank S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	10 000	PLN	0	PLN	WIBOR O/N + marża banku	14.03.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
--------------	------------	---	--------	-----	---	-----	-------------------------	------------	--

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Linie kredytowe w rachunku bieżącym przyznane, wygasające w ciągu jednego roku, w tym:	60 000	55 422
– wykorzystane na dzień bilansowy	0	3 018
– dostępne na dzień bilansowy	60 000	52 404

3.18.3. Zmiany w zakresie zobowiązań kredytowych

	BO 2017	Przepływy pieniężne - zmniejszenia	Przepływy pieniężne - zwiększenia	Zmiany niepieniężne Efekt różnic kursowych	Zmiany w wartości godziwej	BZ 2018
Pożyczki/kredyty krótkoterminowe i długoterminowe	224 707	(61 998)	45 942	6 626	-	215 277
Zobowiązania leasingowe	611	(168)	295	-	-	738
Zobowiązania z działalności finansowej	225 318	(62 166)	46 237	6 626	-	216 015

3.19. Pozostałe zobowiązania finansowe

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	738	611
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>328</i>	<i>165</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>410</i>	<i>446</i>
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Razem	738	611

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki MKS Cracovia SSA, spółki zależnej Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość tych zobowiązań wynosi 738 tys. PLN. Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona 31 sierpnia 2018 do akcjonariuszy spoza Grupy.

3.20. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

Długoterminowe	Rezerwy na kary umowne	Rezerwy na koszty spraw sądowych	Rezerwy na podatki	Rezerwy na koszty pozostałe	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2018 r.	-	-	-	-	-
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	-	-	-	-	-
- utworzenie dodatkowych rezerw	-	-	-	-	-
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 r.	-	-	-	-	-

Krótkoterminowe	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	(453)	348	(1 119)	2 222	(5 788)	(4 790)
- utworzenie dodatkowych rezerw	20 506	24 109	4 909	19 608	81 407	150 539
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	(20 959)	(23 761)	(6 028)	(17 386)	(87 195)	(155 329)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Stan na 1 stycznia 2018 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Zmiana:	(184)	(1 749)	20 762	568	11 441	30 838
- utworzenie rezerw	26 831	22 230	43 490	24 371	91 203	208 125
- wykorzystanie rezerw	(27 015)	(23 979)	(22 728)	(23 803)	(79 762)	(177 287)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	3 743	12 006	40 419	29 541	77 543	163 252

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy. Koszty okresu bieżącego dotyczą głównie rezerw utworzonych na koszty niezbędne do poniesienia w związku z działalnością bieżącą, z tytułu badania sprawozdań finansowych, kosztów archiwizacji i innych administracyjnych oraz rozliczeń z tytułu kart kredytowych. Rezerwy na koszty kontraktów dotyczą rozpoznania przewidywanych strat na kontraktach.

Struktura łącznej kwoty rezerw:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Długoterminowe	-	-
Krótkoterminowe	163 252	132 414

3.21. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Zobowiązania handlowe	59 163	75 071
Zaliczki otrzymane na poczet usług i dostaw	1 098	986
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	195	1 323
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	63 993	38 906
Zobowiązania inwestycyjne	2 685	11 542
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	20 321	24 107
Przychody przyszłych okresów	33 264	21 176
Pozostałe zobowiązania	1 783	2 365
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	-	1 844
Razem	182 502	177 320

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.22. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 81 163 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 65 876 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 63 tys. PLN, na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 82 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 673 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN).

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („*letter of comfort*”) dla spółek zależnych: Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo, Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo oraz Comarch Polska S.A. ważne do 30 czerwca 2020 roku.

Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Linie kredytowe*	229 293	190 450
	229 293	190 450

(*) zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym opisane w pkt [3.18.](#)

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 210 tys. PLN, z czego kwota z czego kwota 7 662 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 223 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 58 729 tys. PLN, z czego kwota 27 971 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 21 841 tys. PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2018 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 283 tys. PLN. W związku z prowadzonymi sprawami spornymi w 2018 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 6 572 tys. PLN.

3.23. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 688	42 043	63 731
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	976	292	1 268
Razem	22 664	42 335	64 999

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 31 grudnia 2018 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 1 268 tys. PLN (wobec 2 362 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2017 roku).

3.24. Przychody ze sprzedaży

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży produktów i usług		
Przychody ze sprzedaży usług informatycznych	938 878	826 269
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania własnego	207 271	175 174
Wyroby gotowe	42 216	1 371
Przychody ze sprzedaży usług medycznych	11 666	10 868
Przychody z pozostałej sprzedaży	36 070	43 278
Razem	1 236 101	1 056 960
Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów		
Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego	55 728	10 096
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania obcego	24 041	13 475
Przychody z pozostałej sprzedaży (usługi obce, inne)	53 749	44 579
Razem	133 518	68 150
Ogółem przychody ze sprzedaży	1 369 619	1 125 110

3.25. Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów

I/1 Koszty wg rodzaju	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych	65 205	64 309
Koszty świadczeń pracowniczych	727 829	685 108
Zmiana stanu produktów i produkcji w toku	63 936	(29 660)
Zużycie surowców i materiałów pomocniczych	34 880	23 640
Usługi obce	172 275	186 932
Podatki i opłaty	12 215	12 312
Pozostałe koszty	59 769	56 248
Koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu i dystrybucji oraz koszty ogólnego zarządu, w tym:	1 136 109	998 889
- koszt wytworzenia	883 133	765 947
- koszty sprzedaży	139 417	134 529
- koszty ogólne	106 123	98 076
- różnice kursowe od zobowiązań	7 436	337
I/2 Koszt sprzedanych towarów i materiałów	115 436	60 130
I/3 Koszty realizacji prac w ramach projektów unijnych	2 037	6 336
I/4 Łączne koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu, ogólnego zarządu, towarów i materiałów oraz realizacji prac w ramach projektów unijnych	1 253 582	1 065 355

II. Koszty świadczeń pracowniczych	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Koszty wynagrodzeń	617 050	581 127
Koszty ubezpieczeń społecznych	97 124	90 690
Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	1 733	2 032
Szkolenia	3 768	3 907
Koszty BHP	1 214	1 166
Pozostałe	6 940	6 186
Razem	727 829	685 108

3.26. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne i zyski	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Otrzymane odszkodowania komunikacyjne	252	85
Przedawnione zobowiązania	3	-
Rozwiązanie odpisów aktualizujących należności	3 844	4 222
Otrzymane kary umowne	-	-
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	12 744	10 841
Zwrot podatku VAT	-	-
Dotacje	-	38
Inne	3 317	2 487
Razem	20 160	17 673

3.27. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne i straty	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Odpis aktualizujący wartość aktywów (utrata wartości)	2	303
Składki członkowskie	1 305	732
Darowizny	255	1 733
Strata ze zbycia i likwidacji aktywów trwałych	86	5 145
Odpis aktualizujący wartość należności	40 819	6 394
Odszkodowania	27	295
Inne	6 160	4 462
Razem	48 654	19 064

3.28. Koszty finansowe – netto

Pozostałe przychody operacyjne i zyski	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Koszty odsetek, w tym:	(3 797)	(2 976)
- odsetki od pożyczek i kredytów	(2 986)	(2 889)
- inne	(811)	(87)
Zyski z odsetek od lokat	667	1 730
Zyski ze zbycia papierów wartościowych	0	-
Zyski/(straty) ze zbycia aktywów finansowych	6 485	13 048
Zyski/(straty) różnice kursowe netto (nota 3.30)	(8 762)	6 849
Wycena wartości godziwej instrumentów finansowych i inwestycji	(7 968)	13 255
Inne, w tym:	(576)	(39)
- odszkodowania i kary finansowe	-	-
- pozostałe	(576)	(39)
Razem	(13 951)	31 867

3.29. Podatek dochodowy

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Podatek bieżący	34 174	15 450
Podatek odroczony	(4 145)	5 588
Razem	30 029	21 038

Podatek dochodowy od zysku brutto Grupy przed opodatkowaniem, różni się w następujący sposób od teoretycznej kwoty, którą uzyskano by stosując średnią ważoną stawkę podatku mającą zastosowanie do zysków konsolidowanych spółek:

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zysk brutto skonsolidowany przed opodatkowaniem	62 480	87 149
Różnice pomiędzy zyskiem brutto a podstawą opodatkowania:		
- korekty konsolidacyjne	(36 580)	3 149
- wyłączenia strat spółek konsolidowanych	82 889	50 798
Suma zysków brutto jednostek konsolidowanych (nominalna podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym przy założeniu zgodności zysku bilansowego z podstawą opodatkowania)	108 789	141 096
Podatek wyliczony stawką nominalną od zysku brutto	26 771	28 405
Wielkość nominalnej stawki podatkowej	24,61%	20,13%
Trwałe i przejściowe różnice pomiędzy zyskiem brutto a rzeczywistą podstawą opodatkowania, w tym:	35 880	(48 380)
- wykorzystanie uprzednio rozpoznanych strat podatkowych	(14 047)	(23 009)

- różnice pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem a zyskiem brutto	137 836	(6 878)
- dochód zwolniony z tytułu prowadzenia działalności w SSE	(78 710)	(15 057)
- dochód nie podlegający opodatkowaniu (płatnikami podatku są udziałowcy)	-	-
- inne - dochody zwolnione	(9 199)	(3 436)
Podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym	144 669	110 513
Podatek wyliczony według stawki podatkowej w Grupie	34 174	26 105
Wielkość efektywnej stawki podatkowej	31,41%	18,26%

Władze podatkowe kraju jednostki dominującej mogą przeprowadzić kontrolę ksiąg rachunkowych i rozliczeń podatkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku, w którym złożono deklaracje podatkowe i obciążyć Grupę dodatkowym wymiarem podatku wraz z karami i odsetkami. W opinii Zarządu jednostki dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań z tego tytułu.

3.30. Zyski (straty) kursowe – netto

Różnice kursowe powiększające (koszty)/przychody w rachunku zysków i strat uwzględnione zostały w następujących pozycjach:

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży	6 952	(18 968)
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	(7 437)	(337)
Koszty finansowe netto	(8 762)	6 849
Razem	(9 247)	(12 456)

3.31. Zysk na akcję

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	30 616	64 626
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Zysk na akcję zwykłą (w zł)	3,76	7,95
Rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na akcję zwykłą (w zł)	3,76	7,95

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji.

3.32. Transakcje z podmiotami powiązanymi

3.32.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	270	791
Thanks Again LLC	1 056	1 075
Metrum Capital S.A.	-	2
	1 326	1 868
	1 326	1 868

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- porównywalnej ceny rynkowej,
- metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.32.2. Zakupy towarów i usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zakupy towarów:		
SoInteractive S.A.	-	188
Thanks Again LLC	-	-
	-	188
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	1 441	4 894
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	1 341	3 455
	2 782	8 349
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	32	5 090
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	32	5 090
Razem	2 814	13 627

Cenę usług i towarów negocjuje się zwykle z podmiotami powiązanymi stosując jedna z wymienionych powyżej metod. W okresie objętym sprawozdaniem nie było żadnych istotnych transakcji z innymi niż wymienione powyżej podmiotami powiązanymi.

3.32.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Należności od podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	213	775
Thanks Again LLC	3	3 937
	216	4 712
Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	194	1 322
Thanks Again LLC	1	1
	195	1 323

3.32.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązanymi osobowo

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	4 414	2 921
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	4 998	191
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	11 405	2 104
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	16 703**	8 480*
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	2 814	13 627
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 326	1 868
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	776	-
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	1 520	828

*) Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 000 tys. PLN udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym Comarch S.A. przez spółkę Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

**) Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 353 tys. PLN udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym Comarch S.A. przez spółki Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A oraz Comarch S.A.. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

3.33. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2018 i w 2017 roku

W 2018 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 20 396 170,67 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2018 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 7 188 110,65 zł. W 2017 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 22 659 151,86 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2017 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 7 479 706,91 zł.

Wynagrodzenia podane w niniejszej nocie obejmują wynagrodzenia rzeczywiście wypłacone w 2018 roku (w tym wynagrodzenia premiovne za okresy wcześniejsze, objęte rezerwami na dzień 31 grudnia 2017 r.). Wynagrodzenia nie obejmują niewypłaconych premii za rok 2018 (objętych rezerwami na dzień 31 grudnia 2018 r.).

ROK 2017 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wypłacone przez Comarch S.A.	Wypłacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	7 484 267,84	6 106 408,37	13 590 676,21
2	Marcin Dąbrowski	1 673 139,29	288 125,36	1 961 264,65
3	Paweł Prokop	342 748,57	145 792,90	488 541,47
4	Andrzej Przewięźlikowski	642 963,28	152 854,30	795 817,58
5	Zbigniew Rymarczyk	1 679 465,18	313 257,10	1 992 722,28
6	Konrad Tarański	620 662,66	321 365,40	942 028,06
7	Marcin Warwas	2 736 198,13	151 903,48	2 888 101,61
	Razem	15 179 444,95	7 479 706,91	22 659 151,86

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	220 000,00	985 147,93	1 205 147,93
2	Maciej Brzeziński	55 425,11	0,00	55 425,11
3	Robert Bednarski	55 540,23	0,00	55 540,23
4	Danuta Drobniak	55 000,00	0,00	55 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	55 000,00	0,00	55 000,00
6	Anna Ławryniewicz	55 014,73	0,00	55 014,73
7	Anna Pruska	55 000,00	385 371,75	440 371,75
	Razem	550 980,07	1 370 519,68	1 921 499,75

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	2 995 540,50
2	Piotr Piątosza	0,00
3	Paweł Prokop	56 308,50
4	Piotr Reichert	0,00
5	Zbigniew Rymarczyk	49 300,50
6	Konrad Tarański	15 912,00
7	Marcin Warwas	15 912,00
	Razem	3 132 973,50

W pkt 3.16.3 niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

ROK 2018 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	6 574 701,73	5 779 595,04	12 354 296,77
2	Marcin Dąbrowski	312 612,60	307 218,00	619 830,60
3	Paweł Prokop	264 420,38	158 920,73	423 341,11
4	Andrzej Przewięźlikowski	321 293,26	153 609,00	474 902,26
5	Zbigniew Rymarczyk	2 354 311,29	314 938,73	2 669 250,02
6	Konrad Tarański	705 404,15	312 499,42	1 017 903,57
7	Marcin Warwas	2 675 316,61	161 329,73	2 836 646,34
	Razem	13 208 060,02	7 188 110,65	20 396 170,67

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wypłacone przez Comarch S.A.	Wypłacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	240 000,00	1 025 749,70	1 265 749,70
2	Maciej Brzeziński	60 000,00	0,00	60 000,00
3	Robert Bednarski	60 000,00	0,00	60 000,00
4	Danuta Drobnia	60 000,00	0,00	60 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	60 000,00	0,00	60 000,00
6	Anna Ławrynowicz	60 000,00	0,00	60 000,00
7	Anna Pruska	60 000,00	19 282,03	79 282,03
	Razem	600 000,00	1 045 031,73	1 645 031,73

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wypłacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	2 995 540,50
2	Marcin Dąbrowski	0,00
3	Paweł Prokop	45 000,00
4	Andrzej Przewięźlikowski	0,00
5	Zbigniew Rymarczyk	49 845,00
6	Konrad Tarański	15 912,00
7	Marcin Warwas	15 912,00
	Razem	3 122 209,50

W pkt 3.16.3 niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

3.34. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

3.34.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.34.2. Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 1 marca 2019 r. do 29 kwietnia 2019 r.

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania raportu kwartalnego za cztery kwartały 2018 roku, tj. 1 marca 2019 r. oraz w dniu 29 kwietnia 2019 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 1 marca 2019 r.		Stan na 29 kwietnia 2019 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 080	0,45	30 150*	0,45
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	33 230	0,22	33 538**	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

*) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

**) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

3.35. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

3.35.1. Aktywo i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W roku 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 125 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 10 700 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 9 802 tys. PLN oraz utworzenia w wysokości 4 736 tys. PLN Rozwiązano utworzone na 31 grudnia 2017 r. aktywo z tytułu działalności strefowej w wysokości 8 863 tys. PLN a jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w wysokości planowanego do osiągnięcia dochodu strefowego w roku 2019 (kwota 11 162 tys. PLN). Aktywo to będzie rozwiązywane na przestrzeni roku 2019 w proporcji do osiąganego dochodu strefowego. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł + 3 808 tys. PLN.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2018 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 57 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 193 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 5 473 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto roku 2018 wyniósł +4 145 tys. PLN.

3.35.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2018 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 485 tys. PLN (podczas gdy w 2017 roku zmniejszyły o 19 429 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Grupy Comarch o 8 762 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 6 628 tys. PLN). Wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczony od ich wyceny, zmniejszyły wynik netto Grupy o 1 426 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 24 493 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za rok 2018 wyniósł -10 673 tys. PLN (+11 692 tys. PLN w roku 2017).

3.35.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności

W okresie 12 miesięcy 2018 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 40 819 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 844 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.35.4. Utworzenie rezerwy na wypłatę gwarancji dobrego wykonania dotyczącej projektu ZUS KSI

W związku ze złożeniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty z gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS), Grupa Comarch utworzyła rezerwę w wysokości 24,2 mln PLN, która została uwzględniona w sprawozdaniu finansowym Grupy Comarch za rok 2018, co spowodowało odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch Comarch za rok 2018.

3.36. Zdarzenia po dacie bilansu

3.36.1. Daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku

W dniu 4 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2019](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku:

Skonsolidowane raporty kwartalne zawierające skrócone skonsolidowane sprawozdania finansowe i skrócone jednostkowe sprawozdania finansowe:

1) IV kwartał 2018 w dniu 01.03.2019 r.

2) I kwartał 2019 w dniu 17.05.2019 r.

3) II kwartał 2019 – Zgodnie z zasadami § 79 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Comarch S.A. nie będzie publikować raportu kwartalnego i skonsolidowanego raportu kwartalnego za II kwartał 2019 r.

4) III kwartał 2019 w dniu 15.11.2019 r.

RAPORTY ROCZNE I PÓŁROCZNE:

- 1) Raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.
- 2) Skonsolidowany raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.
- 3) Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2019 roku w dniu 30.08.2019 r.

3.36.2. Oświadczenie ZUS o częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie umowy na świadczenie usług utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-4-2018](#) z dnia 2 marca 2018 r. o podpisaniu umowy przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej: „ZUS”) na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej: „Umowa”), Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-2-2019](#) w dniu 20 lutego 2019 r. o otrzymaniu oświadczenia ZUS informującego o definitywnym częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz Metryk Powiązanych i Integratora, ze skutkiem natychmiastowym. W zakresie Metryk Niezaliczonych ZUS złożył oświadczenie o odstąpieniu od Umowy, w zakresie Metryk Powiązanych i Integratora, ZUS złożył oświadczenie o częściowym wypowiedzeniu Umowy.

Według oświadczenia ZUS w zakresie nieobjętym wypowiedzeniem lub odstąpieniem Umowa pozostaje w mocy. Jako powód odstąpienia od Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz częściowego wypowiedzenia umowy ZUS wskazuje niepowodzenie w weryfikacji gotowości Comarch w zakresie 7 Metryk Niezaliczonych, co w opinii ZUS implikuje także konieczność wypowiedzenia Umowy w zakresie 23 Metryk Powiązanych oraz w zakresie pełnienia roli Integratora.

Ryczałtowa wartość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu świadczenia usług objętych oświadczeniem ZUS wynosi 1 908 542 PLN netto miesięcznie.

W związku ze złożonym częściowym wypowiedzeniem Umowy ZUS wezwał Konsorcjum do zapłaty kary umownej w wysokości 10% wartości wynagrodzenia brutto, tj. do zapłaty kwoty 24 203 300,40 PLN w terminie 7 dni od dnia otrzymania oświadczenia ZUS.

W opinii Zarządu Comarch S.A. nie zaistniały przesłanki do odstąpienia od jakiegokolwiek części Umowy lub jej częściowego wypowiedzenia. Ponadto, naliczając karę umowną ZUS powołuje się na postanowienia umowy nie mające zastosowania do częściowego wypowiedzenia/odstąpienia od umowy na podstawach wskazanych w oświadczeniu ZUS. Comarch S.A. informuje również, że Konsorcjum realizuje postanowienia Umowy i potwierdza gotowość do przejęcia 1 marca 2019 r. całości usług utrzymania ZUS KSI zgodnie z harmonogramem. W ramach sprawdzianów kompetencji wykonanych przez ZUS do dnia 30 stycznia 2019 potwierdzone zostało kompletne przygotowanie merytoryczne Konsorcjum w zakresie funkcji Integratora oraz w zakresie 67 metryk z 74 metryk ogółem. Częściowe wypowiedzenie Umowy przez ZUS nastąpiło przed zakończeniem okresu przejściowego, co do zasady pozbawiło Konsorcjum możliwości dowiedzenia swoich kompetencji w okresie przewidzianym Umową. W opinii zarządu Comarch S.A. działania podjęte przez ZUS stanowią istotne naruszenie warunków Umowy i prawa, w związku z tym Konsorcjum wezwie ZUS do respektowania jej zapisów i jest gotowe do dochodzenia swoich praw, w tym odszkodowania, na drodze sądowej. Zarząd Comarch S.A. stoi na stanowisku, że nie ma podstaw do żądania przez ZUS od Konsorcjum zapłaty kary umownej.

Zarząd Comarch S.A. uznał niniejszą informację za poufną z uwagi na jej potencjalnie cenotwórczy charakter i jednocześnie informuje, że w ocenie Zarządu opisana sytuacja nie będzie mieć istotnego negatywnego wpływu na sytuację finansową i gospodarczą Grupy Comarch.

3.36.3. Informacje o transakcjach na akcjach Comarch S.A.

W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osób pełniących obowiązki zarządcze powiadomienia o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienia dotyczyły transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN oraz transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r. i [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

3.36.4. Żądanie wypłaty z gwarancji dobrego wykonania dot. kontraktu ZUS KSI

W dniu 11 kwietnia 2019 roku Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-5-2019](#), że otrzymał od banku CaixaBank S.A. oddział w Polsce informację o złożeniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS) w wysokości 24.203.300,40 PLN. Gwarancja bankowa została udzielona ZUS na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska SA zgodnie z postanowieniami Umowy KSI ZUS, o zawarciu której Spółka informowała w raporcie bieżącym RB-4-2018 z dnia 2 marca 2018 roku. Termin wypłaty z gwarancji wynosi 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty. W związku z wpłynięciem do banku żądania wypłaty z gwarancji bankowej Grupa Comarch utworzyła rezerwę w wysokości 24,2 mln PLN, która została uwzględniona w sprawozdaniu finansowym Grupy Comarch za rok 2018, co spowodowało odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch za rok 2018. Ewentualna wypłata gwarancji nie będzie miała istotnego wpływu na sytuację finansową Comarch S.A. oraz pozostaje bez wpływu na działalność operacyjną Spółki. W opinii Zarządu Comarch S.A. złożenie przez ZUS żądania wypłaty z gwarancji jest bezzasadne. Jeżeli gwarancja zostanie wypłacona, Zarząd Comarch S.A. podejmie kroki prawne zmierzające do jej zwrotu przez ZUS.

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-5-2019](#) z dnia 11 kwietnia 2019 r. o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce informacji o wpłynięciu żądania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych („ZUS”) dotyczącego wypłaty kwoty 24.203.300,40 PLN z wystawionej na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska S.A. gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS, Zarząd Comarch S.A. poinformował w dniu 23 kwietnia 2019 roku raportem bieżącym nr [RB-6-2019](#) o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce, informacji o wpłynięciu oświadczenia od ZUS o odroczeniu wykonania powyższego żądania do 31 maja 2019 roku, na czas prowadzenia rozmów ugodowych. Pierwotny termin wypłaty z gwarancji wynosił 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty, tj. upływał 25 kwietnia 2019 r.

3.36.5. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch w okresie od 1 stycznia 2019 roku do dnia 29 kwietnia 2019 r. zawarła nowe kontrakty terminowe na wartość 2 500 tys. EUR. Wartość netto kontraktów forward nierozliczonych na dzień 29 kwietnia 2019 r. wynosiła 29 200 tys. EUR, oraz 3 300 tys. USD. Kontrakty forward zapadają w terminie do 24 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe typu forward zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie lub koszty ustalone są w walutach obcych.

3.36.6. Transakcje zamiany stopy procentowej IRS

Nie wystąpiły.

3.37. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 210 tys. PLN. Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 58 729 tys. PLN.

3.38. Zarządzanie kapitałem

Głównym celem zarządzania kapitałem Grupy jest utrzymanie bezpiecznej struktury zadłużenia Grupy oraz dotrzymanie wskaźników zadłużenia wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę. Grupa posiada możliwość zarządzania strukturą kapitałową w zależności od zmian warunków ekonomicznych poprzez np. zaciągnięcie lub spłatę kredytów, emisję nowych akcji, wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. W 2018 roku Grupa nie dokonywała zmian w celach i polityce zarządzania kapitałem.

Grupa dokonuje kwartalnego monitoringu stanu kapitałów analizując głównie wskaźnik wypłacalności, który jest obliczany jako iloraz wartości kapitału własnego i wartości aktywów ogółem.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał własny	896 108	851 190
Aktywa ogółem	1 665 945	1 508 452
Wskaźnik wypłacalności	53,00%	56,00%

W trakcie roku 2018 wskaźnik wypłacalności osiągnął poziom zbliżony do ubiegłego roku. Utrzymywany jest on na bardzo bezpiecznym poziomie, zapewniającym Grupie potencjalną możliwość znacznego zwiększenia zadłużenia (pozyskania finansowania zewnętrznego) w przypadku wystąpienia takiej potrzeby.

W trakcie roku 2018 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

29.04.2019 r.

PODPISY CZŁONKÓW ZARZĄDU

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO / FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO / FUNKCJA	PODPIS
Maria Smolińska	Główny Księgowy	

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a
31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/

Prezes Zarządu: Prof. Janusz Filipiak
Wiceprezisi Zarządu: Marcin Dąbrowski, Paweł Prokop, Andrzej Przewięźlikowski,
Zbigniew Rymarczyk, Konrad Tarański, Marcin Warwas

Kraków, 29 kwietnia 2019 roku

Szanowni Akcjonariusze,

W imieniu Zarządu mam zaszczyt przekazać Państwu sprawozdanie z kolejnego roku działalności Grupy Comarch. Grupa w 2018 roku znacznie zwiększyła skalę swojej działalności oraz poprawiła rentowność operacyjną. Przychody ze sprzedaży wzrosły o 21,7%, tj. o 244,5 mln zł w porównaniu do 2017 roku i osiągnęły wartość 1 370 mln zł. Zysk z działalności operacyjnej osiągnął wartość 87,5 mln zł, natomiast zysk netto 30,6 mln zł. Rentowność operacyjna w 2018 roku wyniosła 6,4%, w porównaniu do 5,2% rok wcześniej.

W minionym roku nastąpił dynamiczny wzrost sprzedaży oprogramowania produkcji Grupy Comarch, jak również usług z nim związanych. Szczególnym zainteresowaniem klientów cieszyły się produkty dla firm telekomunikacyjnych, dla sektora publicznego oraz systemy ERP. Dzięki szerokiej i kompleksowej ofercie nowoczesnych rozwiązań informatycznych oraz wysokiej jakości usług Grupa Comarch jest największym rodzimym producentem oprogramowania oraz jednym z wiodących dostawców informatyki w kraju oraz na rynkach międzynarodowych. W 2018 roku Grupa z sukcesem kontynuowała strategię wzrostu opartą na dywersyfikacji swojej działalności pomiędzy różne segmenty branżowe, rozwoju własnych produktów oraz sprzedaży ich na rynkach międzynarodowych. Zarząd podkreśla, że Grupa od wielu lat ponosi znaczne nakłady w rozbudowę i utrzymanie globalnej sieci sprzedaży, dzięki czemu wzrasta międzynarodowa rozpoznawalność marki i oferty Comarch, co skutecznie wspiera sprzedaż rozwiązań Grupy na nowych rynkach. W minionym roku w skład Grupy weszły nowe spółki zależne – Comarch Mexico S.A. de S.V. z siedzibą w Meksyku, Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu i Comarch BV z siedzibą w Rotterdamie. W 2018 roku działalność operacyjną rozpoczęła także spółka Comarch (Thailand) Limited z siedzibą w Bangkoku. Na 2019 rok Spółka planuje kontynuację swojej ekspansji, zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych.

W 2018 roku Grupa Comarch dokonała znacznych inwestycji w nowe i istniejące produkty informatyczne. Nakłady na prace badawcze przekroczyły 13,2% przychodów ze sprzedaży, były one finansowane przede wszystkim ze środków własnych. Grupa intensywnie rozwijała nową generację systemów lojalnościowych, telekomunikacyjnych oraz systemów ERP, a także w zakresie rozwiązań IT dla medycyny oraz internetu rzeczy (*Internet of Things*). Grupa kontynuowała również udoskonalanie pozostałych oferowanych produktów. W minionym roku Grupa szczególnie naciskała na rozwój sprzedaży rozwiązań informatycznych w modelu usługowym - Comarch jest jednym z liderów rynkowych w tym zakresie. Grupa Comarch intensywnie rozwija prywatną chmurę obliczeniową Comarch Enterprise Cloud Platform (*IaaS i PaaS*) o najwyższych standardach bezpieczeństwa, opartą o infrastrukturę Comarch Data Center. Dzięki temu rozwiązaniu produkty Comarch mogą być oferowane w optymalny dla klientów sposób, zapewniający korzyści z współdzielenia kosztów infrastruktury IT, zwiększoną wydajność, niezawodność i maksymalną elastyczność.

Grupa Comarch w minionym roku umocniła swoją pozycję jako jednego z najszybciej rozwijających się pracodawców w sektorze IT. Na koniec 2018 roku Grupa zatrudniała w Polsce i zagranicą ponad 6 000 osób. Jak co roku bardzo pozytywne efekty przyniósł program staży studenckich, dzięki któremu Grupa Comarch jest postrzegana jako jeden z pracodawców pierwszego wyboru na rynku pracy w branży informatycznej.

Zarząd Grupy Comarch dokłada starań, aby z powodzeniem realizować misję rozpowszechniania na całym świecie tworzonej w Polsce innowacyjnej myśli technicznej. Poza działalnością biznesową Grupa Comarch realizuje politykę społecznej odpowiedzialności biznesu i angażuje się w działalność na rzecz ochrony oraz odbudowy dziedzictwa narodowego, aktywnie wspiera organizacje pozarządowe oraz akcje charytatywne, jest mecenasem kultury, sztuki i sportu. W 2018 roku Grupa Comarch kontynuowała wsparcie dla budowy nowych organów oraz projektu rewitalizacji przestrzeni muzycznej w Bazylice Mariackiej w Krakowie.

Jestem przekonany, że dzięki bardzo dobrej sytuacji finansowej Grupa Comarch będzie w kolejnych latach wzmacniać swoją pozycję rynkową jako globalnego dostawcy rozwiązań IT, tworząc wartość dodaną dla akcjonariuszy, klientów, pracowników i całego otoczenia społeczno-gospodarczego.

*Profesor Janusz Filipiak,
Prezes Zarządu Comarch S.A.*

Comarch SA

Al. Jana Pawła II 39 a

31-864 Kraków

tel.: +48 12 64 61 000

fax: +48 12 64 61 100

e-mail: info@comarch.pl

www.comarch.pl www.comarch.de www.comarch.ru comarch.com

Comarch Spółka Akcyjna z siedzibą w Krakowie, Aleja Jana Pawła II 39a, zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000057567. Wysokość kapitału zakładowego Spółki wynosi 8.133.349,00 zł. Kapitał zakładowy wpłacony w całości. NIP: 677-00-65-406

COMARCH

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU
COMARCH S.A.
Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ
W 2018 ROKU**

Spis treści

1. Informacje o firmie	6
1.1. Akcjonariat, podmioty zarządzające i nadzorujące	6
2. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe.....	8
2.1. Wybrane skonsolidowane dane finansowe	8
2.2. Zatrudnienie i zdolności produkcyjne Grupy Comarch	9
2.3. Kurs giełdowy akcji jednostki dominującej (w PLN) – Comarch S.A.	10
3. Produkty i usługi oferowane przez Grupę Comarch w 2018 roku	11
3.1. Sektor Telekomunikacja	11
3.2. Sektor Finanse, Bankowość i Ubezpieczenia	15
3.3. Sektor ERP	16
3.4. Sektor Administracji Publicznej.....	19
3.5. Sektor Usługi	20
3.6. Sektor e-Zdrowie	24
3.7. Sektor Technologies	26
3.8. Działalność sportowa.....	28
4. Pozycja Grupy na rynku IT oraz informacja o rynkach zbytu i o źródłach zaopatrzenia	28
5. Struktura sprzedaży	28
5.1. Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)	28
5.2. Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)	30
5.3. Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)	31
6. Charakterystyka czynników istotnych dla rozwoju Grupy Kapitałowej	32
6.1. Czynniki wewnętrzne.....	32
6.2. Czynniki zewnętrzne.....	32
7. Pozostałe istotne czynniki, w tym ryzyka i zagrożenia	33
7.1. Ryzyko kredytowe	33
7.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych	33
7.3. Ryzyko zmiany kursów walut	33
7.4. Ryzyko płynności finansowej.....	34
8. Perspektywy rozwoju działalności Grupy oraz przewidywana sytuacja finansowa Grupy w 2019 roku	34
9. Analiza finansowa Grupy	35
10. Kredyty, pożyczki, poręczenia, gwarancje i istotne pozycje pozabilansowe.....	41
10.1. Nieodnawialne kredyty bankowe	41
10.2. Odnawialne kredyty bankowe	43
10.3. Pożyczki	44
10.4. Poręczenia	45
10.5. Gwarancje bankowe i istotne pozycje pozabilansowe.....	49
11. Najważniejsze wydarzenia w 2018 roku i po dacie bilansu	49
11.1. Umowy znaczące dla działalności Grupy Comarch	49
11.2. Pozostałe.....	50

12. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne (papiery wartościowe, instrumenty finansowe, wartości niematerialne i prawne oraz nieruchomości), w tym inwestycje kapitałowe dokonane poza grupą jednostek powiązanych oraz opis metod ich finansowania a także ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych, w porównaniu do wielkości posiadanych środków	53
12.1. Inwestycje kapitałowe	53
12.2. Nieruchomości	53
13. Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej.....	53
14. Uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej jednostki dominującej...	55
14.1. Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW w Warszawie	55
14.2. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2018 r.	55
15. Operacje na akcjach Comarch S.A.	57
15.1. Transakcje zbycia/nabycia akcji jednostki dominującej	57
15.2. Program opcji menadżerskich dla Członków Zarządu	58
16. Operacje na akcjach jednostek zależnych i stowarzyszonych Comarch S.A.	58
17. Pozostałe wydarzenia 2018 roku i po dacie bilansu	58
17.1. Terminy przekazywania raportów okresowych w 2018 roku	58
17.2. Oświadczenie Zarządu w sprawie przestrzegania zasad ładu korporacyjnego	58
17.3. Aneks do umowy z Bankiem Pekao S.A. na świadczenie Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu Comarch Internet Banking.....	58
17.4. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7).....	59
17.5. Daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku	59
17.6. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward.....	59
18. Charakterystyka polityki w zakresie kierunków rozwoju grupy kapitałowej emitenta.....	59
19. Osiągnięcia w zakresie badań i rozwoju.....	60
20. Powiązania kapitałowe emitenta	62
20.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch	62
20.2. Charakterystyka spółek Grupy Comarch.....	63
20.3. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch w 2018 roku	76
20.4. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch po dacie bilansu.....	77
21. Raport danych niefinansowych	77
22. Transakcje zawarte przez emitenta lub jednostkę od niego zależną z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe	77
23. Objasnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi wykazanymi w raporcie rocznym a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na dany rok.....	77
24. Opis czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających znaczący wpływ na działalność Grupy i osiągnięte zyski oraz ich ocena	77
24.1. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	77
24.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut.....	78
24.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności	78
24.4. Utworzenie rezerwy na wypłatę gwarancji dobrego wykonania dotyczącej projektu ZUS KSI	78

25. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem emitenta i jego grupą kapitałową	78
26. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy kapitałowej emitenta w danym roku obrotowym	78
27. Dane dotyczące umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych	79
28. System kontroli programów akcji pracowniczych.....	80
29. Opis prowadzonej polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej.....	80
30. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej	82
30.1. Postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności emitenta lub jednostki od niego zależnej, w których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta	83
30.2. Dwa lub więcej postępowań dotyczących zobowiązań oraz wierzytelności, których łączna wartość stanowi odpowiednio co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta wraz ze stanowiskiem emitenta w tej sprawie	83

**87,5 mln PLN
zysku
operacyjnego**

**Projekty w
ponad 60
krajach na 6
kontynentach**

**1 370 mln
PLN
przychodów
ze sprzedaży**

**Ponad
6 000
specjalistów**

**57 spółek na
świecie**

**Kapitalizacja
Comarch S.A. na
GPW na
poziomie
1,2 mld PLN
(31.12.2018)**

**54% udział
sprzedaży
zagranicznej**

1. Informacje o firmie

1.1. Akcjonariat, podmioty zarządzające i nadzorujące

1.1.1. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% w ogólnej liczbie głosów na WZA jednostki dominującej

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się 8 133 349 akcji o łącznej wartości nominalnej 8 133 349 PLN. Zgodnie z informacją posiadaną przez Comarch S.A., na dzień 31 grudnia 2018 r. akcjonariuszami posiadającymi co najmniej 5% głosów na WZA Spółki są Janusz Filipiak, Elżbieta Filipiak oraz MetLife OFE.

STAN NA 31.12.2018

Akcyonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie Zarządu	84 526	1,04	122 126	0,81
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 887 238	47,80	3 887 238	25,69
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

STAN NA 29.04.2019

Akcyonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie* Zarządu	84 904	1,05	122 504	0,81
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 886 860	47,79	3 886 860	25,69
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

*) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osób pełniących obowiązki zarządcze powiadomienia o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienia dotyczyły transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN oraz transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r. i [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

1.1.2. Rada Nadzorcza i Zarząd jednostki dominującej – Comarch S.A.**a) Rada Nadzorcza Comarch S.A. wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.:**

Imię i nazwisko	Funkcja	Comarch S.A.	Metrum Capital S.A.
		Ilość akcji / wartość nominalna w PLN	Ilość akcji / wartość nominalna w PLN
Elżbieta Filipiak	Przewodniczący Rady	1 323 461/ 1 323 461 PLN	-
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady	-	-
Danuta Drobnia	Członek Rady	-	-
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady	-	-
Anna Ławrynowicz	Członek Rady	-	-
Robert Bednarski	Członek Rady	-	-
Anna Pruska	Członek Rady	-	50 000 / 50 000 PLN

STAN NA 29.04.2019

Bez zmian.

b) Zarząd Comarch S.A. wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.:

Imię i nazwisko	Funkcja	Ilość akcji Comarch S.A.	Wartość nominalna w PLN
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	1 997 027 PLN
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 080	30 080 PLN
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	33 230	33 230 PLN
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN

STAN NA 29.04.2019

Imię i nazwisko	Funkcja	Ilość akcji Comarch S.A.	Wartość nominalna w PLN
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	1 997 027 PLN
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 150*	30 150 PLN
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	33 538**	33 538 PLN
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN

*) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na

okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

**) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

Prokurentami Spółki są: Michał Bajcar, Anna Kleszcz, Maria Smolińska, Iwona Kasprzyk oraz Dorota Klentak-Łyżwa.

c) Umowy w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy

Nie dotyczy.

d) Umowy zawarte między emitentem a osobami zarządzającymi przewidujące rekompensatę w przypadku ich rezygnacji lub zwolnienia z zajmowanego stanowiska bez ważnej przyczyny lub gdy ich odwołanie lub zwolnienie następuje z powodu połączenia emitenta przez przejęcie

Nie dotyczy.

e) Wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści, w tym wynikających z programów motywacyjnych lub premiiowych opartych na kapitale emitenta, wypłaconych, należnych lub potencjalnie należnych, odrębnie dla każdej z osób zarządzających i nadzorujących emitenta

Informacje dotyczące tego punktu znajdują się w notach [3.16.3](#) oraz [3.33](#) skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

f) Zobowiązania wynikające z emerytur i świadczeń o podobnym charakterze dla byłych osób zarządzających, nadzorujących albo byłych członków organów administrujących oraz zobowiązania zaciągnięte w związku z tymi emeryturami

Nie dotyczy.

2. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe

2.1. Wybrane skonsolidowane dane finansowe

	2018	2017**	2016	2015	2014
Przychody ze sprzedaży	1 369 619	1 125 110	1 112 813	1 131 580	1 038 351
Przychody ze sprzedaży rozwiązań własnych	1 242 114	1 047 393	1 041 133	994 152	910 216
Zysk operacyjny	87 543	58 364	116 893	113 028	98 529
EBITDA*	152 748	122 673	179 901	166 511	152 909
Zysk przed opodatkowaniem	62 480	87 149	104 777	108 129	92 577
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	30 616	64 626	73 034	79 651	67 894
Zysk na akcję (w PLN)	3,76	7,95	8,98	9,80	8,37
Aktywa	1 665 945	1 508 452	1 444 875	1 304 828	1 216 555
Kapitał własny	876 108	851 190	862 064	780 581	700 693

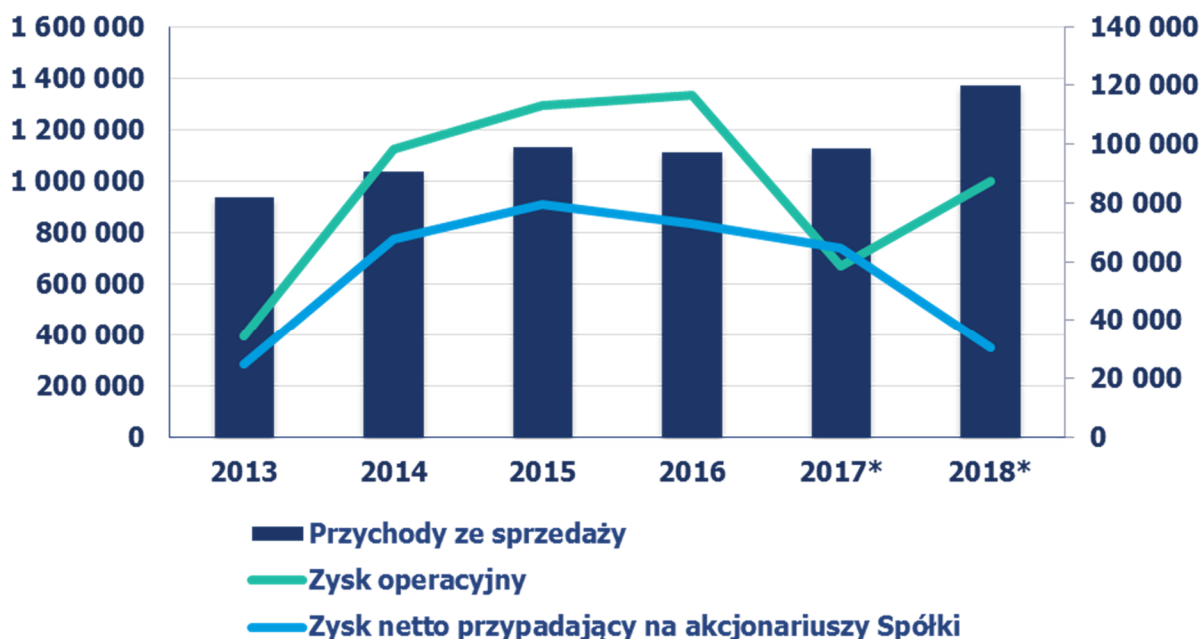
*) Zysk operacyjny + Amortyzacja

***)* Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok. Dane za lata 2014 – 2016 nie zostały przekształcone zgodnie z MSSF 15.

W 2018 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch były wyższe o 244,5 mln PLN, tj. 21,7% w porównaniu do roku ubiegłego. Zysk operacyjny osiągnął wartość 87,5 mln PLN i wzrósł o 50,0% w porównaniu do 2017 roku. Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej w 2018 roku był niższy wobec roku poprzedniego o 52,6% i osiągnął wartość 30,6 mln PLN.

Rentowność operacyjna wyniosła 6,4% (w roku poprzednim 5,2%), rentowność netto 2,2% (5,7% w 2017 roku).

Wartość aktywów Grupy Comarch na koniec 2018 roku wzrosła w porównaniu do ubiegłego roku o 157,5 mln PLN, tj. o 10,4%. Wartość kapitału własnego wzrosła w 2018 roku o 24,9 mln PLN, głównie w rezultacie przeniesienia niepodzielonego zysku netto za 2017 rok na kapitał zapasowy oraz wypracowania w 2018 roku zysku netto.

**Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 r.*

2.2. Zatrudnienie i zdolności produkcyjne Grupy Comarch

W dniu 31 grudnia 2018 r. w Comarch S.A. było zatrudnionych 4 679 osób wobec 4 303 osób zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2017 r., natomiast w całej Grupie Kapitałowej liczba zatrudnionych wzrosła do 6 040 osób w porównaniu do 5 541 osób z 31 grudnia 2017 r.

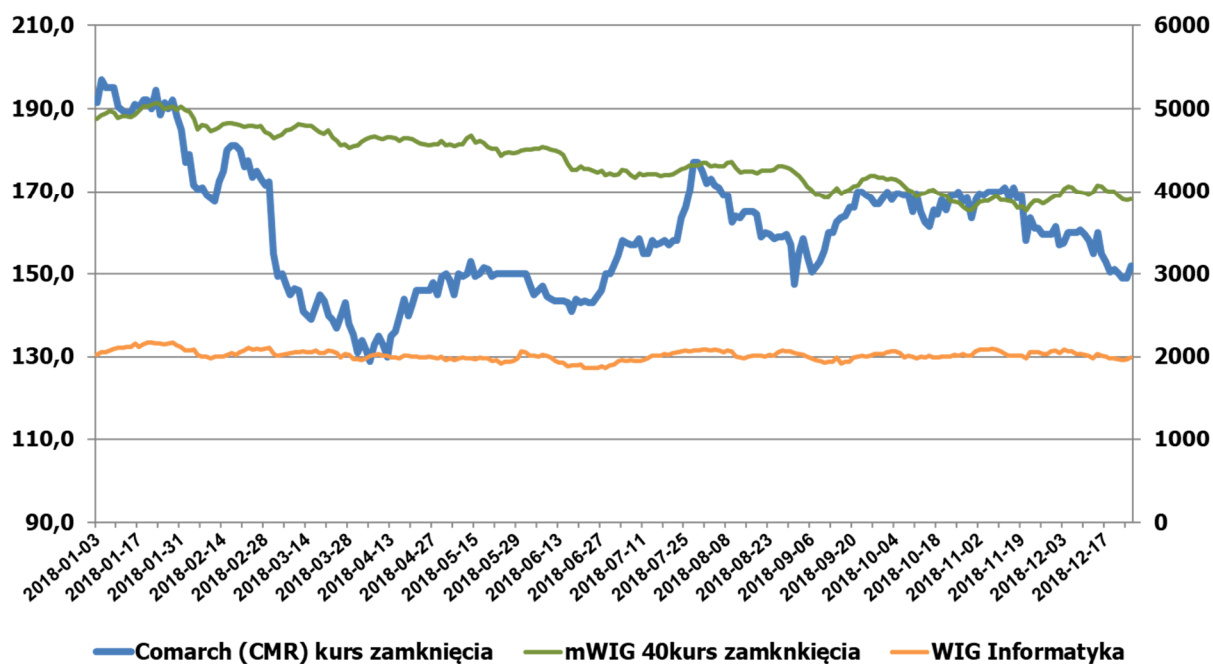
Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2014-2018 kształtowało się następująco:

Przeciętna liczba osób zatrudnionych	2018	2017	2016	2015	2014
na stałe	4 727	4 393	4 323	4 066	3 439
jako współpracownicy	1 364	1 245	1 276	1 238	1 037
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304	4 476
Przeciętna liczba pracowników	2018	2017	2016	2015	2014

produkcyjnych oraz konsultantów technicznych	4 797	4 369	4 342	4 104	3 438
marketingu i sprzedaży	298	293	336	339	287
kierownictwa i administracji	495	458	434	427	376
pozostałych	501	518	487	434	375
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304	4 476

Usługi wykonywane przez Comarch polegają przede wszystkim na tworzeniu i wdrażaniu własnych, uniwersalnych produktów software'owych oraz na wytwarzaniu i wdrażaniu oprogramowania komputerowego na zlecenie „pod klucz”. Podstawowym czynnikiem ograniczającym moce produkcyjne są zasoby ludzkie. Do stałego inwestowania w rozwój nowych produktów i technologii informatycznych Grupa Comarch potrzebuje pracowników o odpowiednim wykształceniu i o szerokim zakresie kompetencji. Przedsiębiorstwo elastycznie zarządza zespołami pracowników, poprzez ciągłą optymalizację alokacji zasobów w aktualnych projektach komercyjnych i prowadzonych wewnętrznych projektach badawczo-rozwojowych (budowa nowych produktów i udoskonalanie istniejącego oprogramowania nie związane bezpośrednio z umowami z klientami), wykorzystując do tego celu autorskie rozwiązania informatyczne. W efekcie wykorzystanie zasobów ludzkich jest bliskie 100%. Grupa dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 17 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce oraz w spółkach zależnych w kraju i zagranicą. Na dzień 31 grudnia 2018 r. 3 410 pracowników było zatrudnionych w Krakowie, 2 001 w innych miastach w Polsce oraz 629 poza granicami Polski.

2.3. Kurs giełdowy akcji jednostki dominującej (w PLN) – Comarch S.A.

Okres	Najwyższy	Najniższy
I kwartał 2018	197,00	135,50
II kwartał 2018	153,00	129,00

III kwartał 2018	177,00	147,50
IV kwartał 2018	171,00	149,00

Kurs akcji Comarch S.A. pomiędzy 1 stycznia 2018 r. a 31 grudnia 2018 r. spadł ze 190 PLN do 152,00 PLN, tj. o 20%. W trakcie roku maksymalny kurs wyniósł 197,00 PLN.

dane w PLN	12 miesięcy 2018 / 31.12.2018	12 miesięcy 2017 / 31.12.2017
Kurs zamknięcia na dzień bilansowy	152,00	190,00
Kurs średni w okresie sprawozdawczym	159,96	198,17
Kurs MIN w okresie sprawozdawczym	129,00	160,60
Kurs MAX w okresie sprawozdawczym	197,00	239,00
Wolumen średni w okresie sprawozdawczym	3 236	4 592
Kapitalizacja na dzień bilansowy	1 236 269 048	1 545 336 310
Wskaźniki dla danych skonsolidowanych		
P/E na dzień bilansowy	40,38	23,90
P/BV na dzień bilansowy	1,44	1,85
P/S na dzień bilansowy	0,90	1,37

3. Produkty i usługi oferowane przez Grupę Comarch w 2018 roku

Comarch jest producentem innowacyjnych systemów informatycznych dla kluczowych sektorów gospodarki: telekomunikacji, finansów i bankowości, administracji publicznej, medycyny, dużych oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Szeroki zakres oferty Comarch obejmuje systemy klasy ERP, finansowo-księgowe, systemy CRM, oprogramowanie lojalnościowe, systemy wsparcia sprzedaży i elektronicznej wymiany dokumentów, systemy bankowości elektronicznej, systemy zarządzania sieciami teleinformatycznymi, systemy billingowe, oprogramowanie Business Intelligence, usługi zarządzania bezpieczeństwem i ochroną danych, urządzenia elektroniczne oraz wiele innych rozwiązań. Oprócz dostarczania klientom innowacyjnych rozwiązań informatycznych Comarch koncentruje się na profesjonalnej obsłudze klienta oraz zapewnieniu usług konsultingowych, doradczych i integracyjnych, a także infrastruktury IT jako spójnego pakietu, dzięki czemu odbiorcy produktów i usług oferowanych przez Comarch mogą w pełni korzystać z możliwości oferowanych przez nowoczesne systemy informatyczne.

3.1. Sektor Telekomunikacja

Comarch jest dostawcą kompletnych rozwiązań IT dla telekomunikacji. Od 1993 roku sektor telekomunikacji Comarch specjalizuje się w dostarczaniu rozwiązań IT dla operatorów telekomunikacyjnych na całym świecie. Wśród klientów w tej branży znajdują się m.in. LG CNS Co. Ltd., Deutsche Telekom IT GmbH, KPN B.V., Huawei Technologies (UK) Co., Ltd., Telefonica Germany GmbH & Co. OHG, Colombia Telecomunicaciones S.A. ESP, NGENA GmbH, Telefonica del Peru S.A.A., Saudi Telecom Company, Orange Polska S.A., Telia Finland Oyj, Orange Communications Luxembourg S.A., Vodafone Procurement Company S.a.r.l., ORANGE B4B TECHNOLOGY, S.A. Comarch tworzy rozwiązania technologiczne, które odpowiadają na kluczowe wymagania firm telekomunikacyjnych, pomagając im zwiększać przychody, skutecznie rozwijać biznes, upraszczać środowisko IT, obniżać koszty, budować zadowolenie klientów i tworzyć nowe usługi, dostarczane na rynek w krótkim czasie. Rozwiązania BSS i OSS Comarch są od lat obecne w raportach Gartner Magic Quadrant. Grupa została też wielokrotnie wyróżniona za działania w branży telekomunikacyjnej przez firmy analityczne takie jak Forrester, Informa czy Frost & Sullivan.

ROZWIĄZANIA IoT

Comarch IoT Connectivity Management pozwala operatorom sieci komórkowych na dostarczanie usług łączności zarządzanej w środowisku międzynarodowym, wielopoziomowym i obsługującym wielu operatorów jednocześnie. Platforma do zarządzania łącznością umożliwia uruchamianie ofert z zakresu

IoT dla rynków wertykalnych, takich jak rynek motoryzacyjny, elektronika użytkowa, sektor handlowy, opieka zdrowotna, sektor produkcji, usługi publiczne, bezpieczeństwo, transport i logistyka.

Comarch IoT Analytics Platform koncentruje się na dostarczaniu wymiernej wartości biznesowej dzięki inteligentnemu przetwarzaniu dużych ilości danych (Big Data) i ich precyzyjnej analizie w czasie rzeczywistym. Udostępnia szczegółowe informacje na temat sposobów wykorzystania usług M2M/IoT przez klientów końcowych. Ponadto moduł rozwiązuje niektóre problemy związane z jakością usług (quality of service – QoS), ułatwiając wykrywanie urządzeń (lub rodzajów urządzeń) powodujących trudności, wykrywając wzorce i trendy dotyczące danych, a także zapewniając raporty i analizy różnego typu anomalii.

Comarch IoT Billing to moduł, który został opracowany pod kątem wszelkich działań prowadzonych w obszarze IoT umożliwiając naliczanie opłat za łączność, za urządzenia IoT, za aplikacje wertykalne i pakiety usług. Klienci IoT poszukują ofert stanowiących odpowiedź na wszystkie ich potrzeby biznesowe. System wspiera wszelkiego rodzaju wielopoziomowe relacje biznesowe (B2B, B2B2C and B2B2B).

IoT Solution Management pomaga firmom funkcjonować w dzisiejszym świecie IT. Platforma ta obejmuje kompleksowe wsparcie w zakresie sprzedaży i przechowywania usług, urządzeń i aplikacji IoT oraz zarządzania nimi.

ENHANCING DIGITAL CUSTOMER JOURNEYS

Real-time Data Control & Presentation służy do obliczania opłat za usługi na podstawie koszy, bilansów i limitów w czasie rzeczywistym. Moduł ten ułatwia klientom korzystanie z technologii cyfrowych, prezentując w czytelnej i przejrzystej postaci graficznej obraz bieżącego wykorzystania pakietu, bilansów, limitów i wykorzystania danych. Stanowi on także źródło danych wykorzystywane podczas tworzenia wielowymiarowych raportów i wszechstronnego obrazu klientów, działań analitycznych, generowania zaleceń i mechanizmów personalizacji. Wszystko to ma ogromny wpływ na cały proces obsługi klienta.

Digital Sales and Customer Care — to gotowe rozwiązanie umożliwia wprowadzanie, rekomendowanie, sprzedawanie i utrzymywanie tradycyjnych usług telekomunikacyjnych oraz cyfrowych z szybkością i prostotą wymaganą przez dzisiejszy rynek. Klienci są prowadzeni przez proces cyfrowych zakupów, który obejmuje przeglądanie i porównywanie ofert, sprawdzanie dostępności online, wdrażanie klienta, wielokanałowy koszyk zakupowy i proces realizacji zamówienia.

CYFRYZACJA KLIENTÓW KORPORACYJNYCH

Comarch Enterprise Billing, Charging & Revenue Management — oprogramowanie do fakturowania usług telekomunikacyjnych, które spełnia potrzeby nawet najbardziej złożonych środowisk korporacyjnych. Udostępnia takie możliwości jak obsługa wielu oddziałów i wielu działów w strukturze organizacyjnej, dzielone rozliczanie z elastycznym definiowaniem reguł opartych na czasie połączenia lub rodzaju usługi, doraźne raportowanie danych z uwzględnieniem bieżącego wykorzystania koszy, naliczanie opłat według progów, współdzielone pakiety na poziomie firmy lub oddziału, zamknięte grupy użytkowników, dostępność danych dotyczących użytkownika i danych finansowych w środku cyklu.

Platforma Comarch Telecom Digital B2B umożliwia dostawcom CSP oferowanie przedsiębiorstwom wszystkich usług telekomunikacyjnych, w tym telefonii komórkowej i stacjonarnej, transmisji danych i sieci VPN. Te usługi można łączyć z ujednoliconymi rozwiązaniami w zakresie komunikacji, bezpieczeństwa i chmury w jeden produkt Product Catalog, który służy do kierowania wszystkimi procesami zarządzania zamówieniami w sposób zaspokajający potrzeby nowoczesnych przedsiębiorstw i pozwala dostawcom CSP bezproblemowo wprowadzać nowe usługi.

B2B Sales & Ordering — to sprawdzone rozwiązanie umożliwia spieniężenie potencjalnej szansy sprzedaży zapewniając dokładne, automatyczne i niemal natychmiastowe wyceny. Ponieważ mechanizm wyceny całkowicie opiera się na definicji oferty ze wspólnego rozwiązania Product Catalog, po zakończeniu procesu negocjacji na podstawie oferty bezproblemowo jest generowana umowa i zamówienie.

USŁUGI DLA PRZEDSIĘBIORSTW NA CAŁYM ŚWIECIE

Enterprise Product Catalog umożliwia proste i elastyczne przechowywanie całego portfolio produktów CSP w jednym miejscu. W każdej domenie lub linii biznesowej można utworzyć kilka katalogów pomocniczych. Służą one do przedstawiania ofert klientom końcowym i wspomagają odpowiednie rozwiązania do naliczania opłat i rozliczania.

Digital Billing and Revenue Management zapewnia obsługę wielu walut i systemów podatkowych, a także sporządzanie dokumentów finansowych nie tylko dla klientów, ale również dla partnerów zaangażowanych w cały proces świadczenia usług.

Partner Management to rozwiązanie, które zapewnia elastyczność w zakresie łączności między przedsiębiorstwami i różnymi podmiotami trzecimi, umożliwiając modelowanie dowolnego rodzaju usług — od ofert i umów dotyczących poziomu usług (SLA) aż po centralny katalog produktów. System jest bezpieczny i łatwy do wdrożenia dzięki obsłudze wielu walut, lokalizacji i krajów.

Wholesale Billing umożliwia dostawcom usług i treści wymianę danych rozliczeniowych i faktur oraz dzielenie się z partnerami informacjami o przychodach lub kosztach. System ten ułatwia zarządzanie relacjami z krajowymi i międzynarodowymi partnerami biznesowymi oraz wspiera różne modele biznesowe, w tym podział przychodów, usługi hurtowe i roamingowe. Łatwo skalowalne rozwiązanie jest w pełni przygotowane do obsługi najnowszych usług i otwarte na rozwój biznesu. Rozwiązanie Comarch Telecom Wholesale Billing umożliwia przetwarzanie ogromnych ilości różnego rodzaju usług (głosowych, transmisji danych, wiadomości, treści i innych) w ramach każdego rodzaju umowy, w tym dwustronnej, kształtowanej, podziału przychodów, roamingowej, MVNO i opartej na treściach.

OPERACJE W SIECI 5G

Zero-touch Network Provisioning — rozwiązanie spełniające wymagania IoT i sieci 5G w zakresie szybkiej, automatycznej implementacji elementów sieci telekomunikacyjnej. System umożliwia połączenie, aktualizację i wstępną konfigurację urządzeń.

Comarch Self-Organizing Network odpowiada na wyzwania związane z automatyzacją usług i synchronizacją tego procesu z celami biznesowymi operatorów. Koncepcja samoorganizującej się sieci towarzyszy wdrażaniu technologii LTE i migracji do sieci 4G. Narzędzie Comarch SON umożliwia zwiększanie zadowolenia klientów poprzez wprowadzenie paradygmatów "plug & play", "samo-optymalizacji" i "samo-leczenia" sieci.

Real-Time OSS — SDN/NFV Orchestration — platforma służąca do świadczenia usług i zarządzania nimi w sieciach telekomunikacyjnych sterowanych przez wirtualne funkcje sieciowe (ang. virtualized network functions, VNF), fizyczną funkcję sieciową (ang. physical network function, PNF) i SDN.

Service & Resource Orchestration jest rozwiązaniem, którego celem jest pomoc dostawcom CSP w przekształcaniu zarządzania usługami i siecią w rozwiązanie bardziej zautomatyzowane, oparte na idei zarządzania bezobsługowego. Orkiestracja ma na celu zautomatyzowanie nie tylko obszaru realizacji, ale wszystkich procesów związanych z całym cyklem życia usługi i zasobów sieciowych

INTELLIGENT ASSURANCE & ANALYTICS

Customer Experience Management (CEM) odgrywa nadrzędną rolę w monitorowaniu jakości usług i zarządzaniu nią oraz przekształcaniu procesów zarządzania usługami poprzez zapewnienie wglądu w informacje o sposobie postrzegania przez klientów usług świadczonych przez firmy z branży telekomunikacyjnej. Informacje te pomagają zrozumieć koncepcję przejścia z operacji koncentrujących się wokół sieci lub zasobów na ukierunkowane na klienta.

Comarch OSS Service Desk (OSSSD) to oparte na nowoczesnej technologii kompletne rozwiązanie wspomagające inżynierów pracujących w centrach operacyjnych przy obsłudze sytuacji, które mogą potencjalnie wpłynąć na subskrybentów i na strumień przychodów. To niezastąpione narzędzie wspiera operatorów sieci i usług w zakresie szybkiego rozwiązywania problemów związanych ze zdarzeniami w sposób zgodny z określonymi umowami dotyczącymi poziomu usług, skuteczną analizą przyczyn źródłowych zgłaszanych problemów oraz starannego planowania zmian w zakresie sieci, by minimalizować wpływ na klienta i umowy biznesowe.

Integrated Assurance pozwala na działanie z wyprzedzeniem i znaczne skrócenie średniego czasu naprawy (MTTR) dzięki automatyzacji umożliwionej przez ścisłą integrację aplikacji tradycyjnie autonomicznych, takich jak zarządzanie awariami, zarządzanie problemami dotyczącymi usług, zarządzanie testowaniem zasobów i usług, zarządzanie wydajnością zasobów i usług, zarządzanie jakością usług oraz sterowanie zapewnianiem jakości usług zgodnie z definicją eTAM.

BSS/OSS Data Analytics — to rozwiązanie do analizy zbiorów big data dla branży telekomunikacyjnej przetwarza dane sieciowe w czasie rzeczywistym, łączy te informacje z danymi z serwerów zewnętrznych i je agreguje. Usługa Comarch BSS/OSS Data Analytics skutecznie pomaga firmom z branży telekomunikacyjnej poprawić ich ogólny wynik NPS (Net Promoter Score) i CSAT (Customer Satisfaction), jako że uwzględnia rzeczywiste zadowolenie klientów korzystających z danej usługi świadczonej przez sieć.

ZARZĄDZANIE ZASOBAMI

Real-time Network Inventory Management przechowuje pełne informacje o fizycznych, logicznych i wirtualnych zasobach sieciowych. Jest to współużytkowany, centralny wykaz o stałym dostępie pozwalający uchwycić wszystkie szczegóły bardzo złożonego środowiska IT/telekomunikacyjnego z zaawansowaną technologią mikrousług.

Network Planning & Design umożliwia dostawcom CSP zarządzanie procesami planowania, projektowania i optymalizacji sieci telekomunikacyjnych w sposób kompleksowy i efektywny. Zorkiestrowane planowanie procesowe jest przyszłościowym sposobem na inwestycje w sieci, gdzie wartość biznesowa inwestycji staje się coraz bardziej istotna w odpowiedzi na rozwój możliwości telekomunikacyjnych.

Comarch Network Auto-discovery & Reconciliation - to skuteczne narzędzie do zarządzania siecią, zapewniające kompleksowy, rozbudowany i aktualny wgląd w wieloobszarową sieć opartą o wielu dostawców. System wspiera rekoncepcję sieci radiowych RAN, sieci transportowych, podstawowych, sieci dostępu i domen IT. Dodatkowo, dzięki integracji z modułem Network Inventory, rozwiązanie zapewnia jeden całościowy i zintegrowany widok sieci na żywo.

Comarch Configuration Management umożliwia dostawcom usług automatyzację dostarczania sieci dla wszystkich domen sieciowych. Jest to rozwiązanie, które zarządza konfiguracją w sposób wykraczający poza tradycyjne podejście sieci RAN, implementując udostępnianie sieci także w domenach transmisji, rdzenia i dostępu.

PROJEKTOWANIE I ŚWIADCZENIE USŁUG

Service Fulfillment & Orchestration to rozwiązanie mające na celu skrócenie czasu wprowadzania na rynek i zautomatyzowanie procesu realizacji usług telekomunikacyjnych w zakresie świadczenia usług dla klientów w oparciu o sieć hybrydową. Rozwiązanie wykorzystuje koncepcję opartą na modelu (katalogach) umożliwiającą orkiestrację sieci hybrydowych, w których funkcje sieci wirtualnej i usługi sieciowe są modelowane spójnie, a fizyczne funkcje sieci i starsze usługi sieciowe korzystają z modelu TMF SID. SFO (używając terminologii ETSI NFV ISG) może wdrożyć kompleksową orkiestrację usług i MANO oraz zarządzać procesem tworzenia wystąpień VNF.

Comarch Service Inventory umożliwia zarządzania siecią z perspektywy usług. Produkt ten, wstępnie zintegrowany z Comarch Service Catalog, opisuje usługi zgodnie z modelem TMF SID, który wyróżnia usługi klienckie (Customer Facing Services– CFS) oraz usługi sieciowe (Resource Facing Services– RFS).

Comarch Field Service Management jest kompletnym rozwiązaniem w zakresie planowania, tworzenia harmonogramów, dystrybucji i wsparcia realizacji zadań w terenie. Dzięki możliwości przypisywania do zadań pracowników posiadających odpowiednie kompetencje przy jednoczesnym uwzględnieniu ich dostępności oraz lokalizacji geograficznej, system pozwala na zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów i na optymalizację kosztów pracy oraz zużycia paliwa.

PROFESJONALNE USŁUGI

Doradztwo biznesowe wspiera operatorów telekomunikacyjnych i dostawców technologii w optymalizacji i automatyzacji procesów biznesowych oraz w zwiększeniu efektywności w zakresie

OSS/BSS poprzez przebudowę architektury i konfiguracji środowisk IT. Oferta Comarch zbudowana została na trzech podstawach: bogatym portfolio usług biznesowych, kompleksowej odpowiedzialności za wdrożenie i rezultaty biznesowe oraz doświadczeniu i znajomości branży.

Managed Services (usługi zarządzane) to zestaw usług z zakresu modernizacji środowiska BSS/OSS, które przekładają się na poprawę efektywności procesów biznesowych, ograniczenie kosztów i zachowanie wysokiej jakości świadczonych usług. Comarch oferuje usługę outsourcingu zarządzania systemami i procesami, co pozwala klientom na optymalizację procesu dostarczania usług do odbiorcy końcowego oraz na zwiększenie ich dostępności, przy jednoczesnej redukcji kosztów operacyjnych i nakładów pracy. Produkty Comarch, wraz z komponentami firm trzecich i usługami Data Center, gwarantują transformację do modelu usług zarządzanych nowej generacji i umożliwiają świadczenie wysokiej jakości usług konsultingu w zakresie biznesu i IT.

Transformacje BSS/OSS to usługi pozwalające na personalizację i poprawę jakości usług świadczonych przez operatora, a także na kierowanie ich do określonego grona odbiorców. Transformacje BSS/OSS wspierają kompleksową, wielopoziomową transformację środowiska IT opartą o produkty i infrastrukturę Comarch oraz o otwarty model współpracy. Usługi umożliwiają stworzenie zunifikowanej, zestandaryzowanej architektury systemu zgodnej ze wskaźnikami KPI operatora.

Kompleksowe dostarczanie projektów to zestaw usług Comarch zapewniający operatorowi oprogramowanie efektywnie integrujące się z istniejącym środowiskiem IT, zawierające zarówno systemy i komponenty od dostawców zewnętrznych, jak i rozwiązania autorskie Comarch. Pakiet przewiduje zaprojektowanie od podstaw niektórych procesów biznesowych i zapewnia kompletną, bezpieczną migrację danych oraz nieprzerwane sprawne działanie systemów, a na późniejszych etapach również wsparcie w rozwiązywaniu problemów związanych z utrzymaniem, szkolenia dla wybranych pracowników i aktualizację systemów.

BSS/OSS Cloud Transformation – rozwiązanie, którego założeniem jest maksymalne usprawnienie i uproszczenie procesu cyfryzacji w telekomunikacji. Rozwiązanie zostało opracowane w oparciu o architekturę mikrousług, która zapewnia pełną automatyzację wdrożenia i pracy platformy, błyskawiczne uruchomienie i natychmiastową gotowość do pracy w chmurze.

3.2. Sektor Finanse, Bankowość i Ubezpieczenia

Sektor FBU specjalizuje się w tworzeniu oprogramowania i systemów informatycznych dla największych instytucji finansowych z branży bankowości, ubezpieczeń i rynków kapitałowych. Do klientów należą polskie i międzynarodowe instytucje finansowe między innymi: ING Bank Śląski S.A., Alior Bank S.A., Bank Pekao S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Santander Bank Polska S.A., Siam Commercial Bank PCL, Swiss Life (Luxembourg).

PRODUKTY

Comarch Corporate Banking jest platformą dostosowaną do specyficznych potrzeb firm, oferowaną bankom obsługującym firmy. To system bankowości transakcyjnej, narzędzie do zarządzania finansami oraz rozwiązanie ułatwiające obsługę płatności masowych – w jednym. Comarch Corporate Banking wspiera przedsiębiorstwa w zarządzaniu kontami, kupowaniu walut, czy dokonywaniu płatności lokalnych i międzynarodowych.

Comarch Wealth Management to system przeznaczony do obsługi klienta bankowości detalicznej, prywatnej i klienta majątnego (affluent). System wspiera menedżerów relacji – w zadaniach doradczych i planowania finansowego, klientów końcowych – w procesie robo-doradztwa, zarządzających majątkiem – w zarządzaniu portfelem na podstawie upoważnienia klienta, oraz analityków – w przygotowywaniu i analizie wyników inwestycyjnych portfeli.

Comarch Digital Insurance to z jednej strony system przeznaczony dla agentów, brokerów i pośredników ubezpieczeniowych. Pomaga im nie tylko doradzać w kwestii produktów ubezpieczeniowych i sprzedawać je, ale także zapewnia wsparcie posprzedażowe, zarządza zadaniami i monitoruje ich efektywność. Z drugiej strony, Comarch Digital Insurance umożliwia klientom indywidualnym zakup polis online i zarządzanie swoim portfelem ubezpieczeń.

Comarch Anti-money Laundering pozwala bankom skrócić czas i zwiększyć precyzję monitorowania transakcji – rutynowego zadania wymagającego wiedzy i doświadczenia. System przejmuje na siebie ciężar wykonywania tego zadania, skraca całkowity czas analizy alertów oraz pozwala bankierom skupić się na bardziej złożonych obowiązkach.

Comarch Identity and Access Management to rozwiązanie umożliwiające pełną kontrolę nad dostępem do aplikacji, sieci prywatnych i stacji roboczych firmy. Korzysta z zaawansowanych metod zarządzania cyklem życia tożsamości, uwierzytelniania, autoryzacji i rozliczalności. Modułowa architektura systemu ułatwia jego przystosowanie do różnych typów organizacji bez względu na ich strukturę i rozproszenie geograficzne.

Zaprojektowany głównie dla banków, pakiet **Transaction Protection** – tPro Suite składa się z dwóch rozwiązań do uwierzytelniania klientów i autoryzacji transakcji: tPro ECC i tPro Mobile. Comarch tPro ECC jest tokenem USB do wykonywania podpisów cyfrowych. Comarch tPro Mobile to wariant tego rozwiązania bazujący na tym, co użytkownik posiada – telefon z aplikacją, oraz co użytkownik zna – kod PIN lub wzorec.

3.3. Sektor ERP

Comarch ERP Altum – pierwsza inteligentna platforma ERP, kompleksowo wspierająca wszystkie kluczowe procesy biznesowe w średnich i dużych firmach handlowych, usługowych oraz sieciach handlowych. Przeznaczona jest również dla holdingów. Rozwiązanie dostosowane do potrzeb rynku polskiego oraz rynków zagranicznych. System dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP XL – od lat najchętniej wybierany system klasy ERP w Polsce, z którego korzysta ponad 5000 firm z różnych branż, 400 firm rocznie decyduje się na jego wdrożenie do zarządzania głównymi procesami biznesowymi. Rozwiązanie spełnia specyficzne wymogi przedsiębiorstw produkcyjnych, a także firm handlowych oraz zajmujących się działalnością usługowo-serwisową. System dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP Optima – program dla mikro, małych i średnich firm, obsługujący sprzedaż, zarządzanie, prowadzenie księgowości oraz kadr i płac. Wraz z dodatkowym modulem Biuro Rachunkowe oraz portalem Społeczności Biur Rachunkowych iKsięgowość24, Comarch ERP Optima stanowi narzędzie do prowadzenia i promocji biur rachunkowych oraz kancelarii doradztwa podatkowego. Program dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP XT – innowacyjna aplikacja do fakturowania online, prowadzenia magazynu oraz uproszczonej księgowości, udostępniana poprzez przeglądarkę internetową lub aplikację mobile na Android i iOS. Rozwiązanie dedykowane mikro i małym firmom w Polsce, Francji i Niemczech. Głównymi jego zaletami jest prostota użytkowania, pełna automatyzacja procesów, możliwość integracji z biurem rachunkowym, portalem Wszystko.pl, Comarch e-Sklep oraz Comarch BI Point. Program dostępny wyłącznie w modelu usługowym (SaaS).

Comarch Retail – samodzielny system do prowadzenia sprzedaży detalicznej w pełnym modelu omnichannel. Pozwalający na sprawne i kompleksowe zarządzanie siecią handlu detalicznego, począwszy od jej centrali, poprzez zaplecze sklepu, aż po punkt sprzedaży (POS).

Comarch Mobile – rozwiązanie dedykowane dla kadry kierowniczej, jak również pracowników mobilnych, np. przedstawicieli handlowych, serwisantów, czy asystentów sprzedaży, którzy swoje zadania realizują poza biurem z wykorzystaniem smartfonu lub tabletu. W skład pakietu wchodzi: **Comarch Mobile Zarządzanie, Comarch Mobile Sprzedaż, Comarch Mobile Monitorowanie, Comarch Mobile mPOS, Comarch Mobile Serwis i Comarch Mobile Zakupy**. Poszczególne aplikacje z pakietu Comarch Mobile umożliwiają zarządzanie pracownikami mobilnymi oraz osiągniętą przez nich sprzedażą, monitorowanie efektów pracy oraz aktualnego położenia pracowników na mapie i zarejestrowanych przez nich tras. Umożliwiają sprawną realizację transakcji typu vanselling oraz preselling bezpośrednio podczas wizyty u Klienta, jak również rejestrowanie ofert oraz zamówień zakupu u dostawców np. podczas targów branżowych. Comarch Mobile umożliwia także realizację zleceń serwisowych, np. podczas przeglądów, montażu, czy naprawy urządzeń.

Comarch WMS – rozwiązanie umożliwiające kompleksową obsługę magazynu wysokiego składowania. W skład pakietu wchodzi: **Comarch WMS Zarządzanie** oraz **Comarch WMS Magazynier**. Comarch WMS Zarządzanie to narzędzie przeznaczone dla kierownika magazynu, służące do kontroli operacji magazynowych i zarządzania przepływami towarów w ramach jego struktury. Comarch WMS Magazynier usprawnia realizację operacji przez pracowników bezpośrednio na magazynie, za pomocą kolektorów danych pracujących w trybie online.

Comarch Business Intelligence – system oparty na technologii hurtowni danych, przeznaczony dla dużych i średnich firm oraz korporacji międzynarodowych. Rozwiązanie wspiera procesy decyzyjne oraz obsługę zadań związanych z raportowaniem. Wspomaga następujące branże: instytucje finansowe i ubezpieczeniowe, FMCG, usługi oraz produkcja.

Comarch BI Point – Webowe narzędzie raportowe Business Intelligence umożliwiające tworzenie, przeglądanie oraz udostępnianie przekrojowych raportów i interaktywnych kokpitów managerskich. Zintegrowane repozytorium oraz wbudowany mechanizm zarządzania uprawnieniami pozwala zarządzać dostępem użytkowników do wybranych zestawień oraz poszczególnych modeli danych. Responsywność aplikacji pozwala na korzystanie z niej także na urządzeniach mobilnych. Poprzez intuicyjny interfejs i wiele ciekawych form wizualizacji danych, aplikacja pozwala nawet mniej wprawnym użytkownikom na przygotowanie atrakcyjnych dashboardów. Narzędzie wykorzystywane jest w każdego rodzaju i wielkości przedsiębiorstwach. Jest ono skierowane głównie do analityków, kontrolerów oraz kadry zarządzającej.

Comarch IBARD – proste w użyciu, wielofunkcyjne narzędzie m.in. do wykonywania i harmonogramowanie backupu plików, folderów oraz baz danych z komputerów PC, laptopów oraz serwerów, do backupu urządzeń mobilnych, udostępniania oraz bezpiecznego przechowywania danych w chmurze. Usługa pozwala na stały dostęp do danych z każdego urządzenia i miejsca 24 godziny na dobę. Dużą zaletą programu jest wysoki poziom bezpieczeństwa przechowywanych danych: podwójne szyfrowanie danych, własny klucz szyfrujący oraz ich lokalizacja w certyfikowanym Comarch Data Center na terenie Polski. Comarch IBARD dostępny jest w pięciu językach (polski, angielski, niemiecki, francuski, hiszpański). Usługa ma uniwersalne zastosowanie i przeznaczona jest zarówno dla małych i dużych firm, jak i dostawców usług takich jak firmy telekomunikacyjne, które udostępniają usługę swoim klientom pod własnym brandem (model White Label).

Comarch TNA (Time and Attendance) - to nowoczesny system do rejestracji oraz zarządzania czasem pracy, delegacjami, urlopami i innymi procesami skupionymi wokół pracownika w firmie. Jest to narzędzie oparte o współpracę urządzeń **Comarch TNA Gateway** i **Comarch TNA Gateway Plus** z autorską aplikacją mobilną oraz panelem użytkownika dostępnym przez przeglądarkę www. Rozwiązanie może działać samodzielnie lub z innymi systemami Comarch. Możliwa jest również integracja z rozwiązaniami innych firm.

Comarch CSM – Comarch Cloud Service Management (CSM) to kompleksowa platforma do sprzedaży i zarządzania usługami chmurowymi, która wspiera dostawców w oferowaniu usług, aplikacji, infrastruktury i innych produktów opartych na chmurze. Comarch CSM zbiera wszystkie informacje o zamówieniach, cenach, ważności usług, oraz umożliwia kontakt z Klientami. Możliwa integracja z dowolną usługą przez Third-party API.

Comarch SSO – (ang. Single Sign-On) bezpieczny system jednokrotnego logowania, dzięki któremu logując się do jednej usługi z pozostałych usług można korzystać bez konieczności ponownego logowania. Comarch SSO zapewnia pełne bezpieczeństwo użytkownika przy logowaniu w środowisku wielousługowym.

Comarch Hosting – zintegrowane, kompleksowe rozwiązanie dostosowane do indywidualnych wymagań Klientów, które polega na dzierżawie platformy sprzętowej umieszczonej w Comarch Data Center wraz z niezbędnymi licencjami producentów zewnętrznych (m.in. Microsoft). Dodatkowo oferta obejmuje szereg usług związanych z zarządzaniem i administracją platformy sprzętowej i oprogramowania. Unikalną cechą rozwiązania jest możliwość elastycznego zarządzania zasobami, które skalują się w miarę wzrostu potrzeb klienta.

iKsięgowość24 – obsługa rachunkowo-księgowa dla przedsiębiorstw, realizowana przez ponad 2500 biur rachunkowych korzystających z Comarch ERP Optima.

Comarch B2B – platforma B2B umożliwiająca m.in. zamawianie towarów przez Internet. Zalogowany kontrahent ma dostęp do historii swoich zamówień, płatności, zgłoszonych reklamacji, podglądu stanu realizacji zleceń serwisowych oraz zleceń produkcyjnych. Aplikacja współpracuje z Comarch ERP XL oraz Comarch ERP Altum.

Comarch e-Sklep – oprogramowanie sklepu internetowego dla małych i średnich firm w pełni zintegrowane z systemami do zarządzania Comarch ERP, porównywarkami cen, serwisami aukcyjnym Allegro oraz eBay, a także serwisami płatności internetowych.

Wszystko.pl – platforma handlowa, która umożliwia sprzedaż w Internecie wprost z systemu fakturująco-magazynowego wykorzystywanego przez przedsiębiorstwa. Swoje produkty oferować może w niej każda firma posiadająca oprogramowanie do zarządzania Comarch ERP.

Comarch HRM - aplikacja do zarządzania m.in. czasem pracy i urlopami, współpracująca z modulem kadrowo-płacowym w Comarch ERP Optima, Comarch ERP XL oraz Comarch ERP Altum. Z aplikacji można korzystać na komputerze, laptopie, tablecie oraz smartfonie. Program dynamicznie dopasowuje się do rozmiaru ekranu urządzenia, na którym jest wyświetlany. Może być zainstalowany na lokalnym komputerze Użytkownika lub w modelu usługowym w chmurze Comarch (SaaS).

Comarch e-Sprawozdania – program do tworzenia elektronicznych sprawozdań finansowych zgodnych z m.in. z Ustawą o Rachunkowości, wyróżniający się bogatą funkcjonalnością (z możliwością podpisu elektronicznego w aplikacji), łatwością obsługi i możliwością integracji z systemami ERP. Umożliwia korzystanie zarówno ze stacjonarnej, instalowanej na komputerze wersji programu, jak i z chmurowej – w modelu abonamentowym, z dowolnego komputera z dostępem do internetu. Aplikacja tworzy struktury sprawozdań finansowych **zgodne z wymogami Ministerstwa Finansów**.

Comarch ERP Inwentaryzacja – służy do dokonania spisów inwentaryzacyjnych z wykorzystaniem smartfona. Wykorzystując aparat wbudowany w smartfona pozwala zeskanować kody kreskowe towarów i wprowadzić ich ilości lub zliczać je automatycznie za użytkownika.

Systemy Comarch Software und Beratung AG to linia systemów ERP oraz finansowo-księgowych dla małych i średnich przedsiębiorstw na rynku niemieckojęzycznym:

- **Comarch ERP Enterprise** – system ERP nowej generacji, dla aktywnych przedsiębiorstw działających na rynkach międzynarodowych i z wykorzystaniem Internetu. Dysponuje ergonomicznym interfejsem użytkownika, wbudowanym modulem Workflow oraz jest zoptymalizowany do jak najlepszego odzwierciedlania procesów biznesowych oraz struktury organizacji. System jest dostępny także w modelu usługowym (SaaS).
- **Comarch Financials Enterprise** – system finansowo-księgowy nowej generacji, rozwijany jako uzupełnienie systemu Comarch ERP Enterprise, umożliwiający kompletne zarządzanie finansami nowoczesnego przedsiębiorstwa. System jest dostępny także w modelu usługowym (SaaS).
- **Comarch ERP Suite** – klasyczny system ERP, oferujący sprawdzone i dopasowane do specyfiki branżowej rozwiązania funkcjonalne dla szerokiego grona użytkowników.
- **Comarch Financials Suite** – rozbudowany, certyfikowany system finansowo-księgowy, dysponujący modułami controllingu i elektronicznej archiwizacji dokumentów, umożliwiający pracę w środowisku międzynarodowym, także z uwzględnieniem różnych standardów rachunkowości (US GAAP, IFRS),
- **Comarch Financials Schilling** - klasyczny system finansowo-księgowy,
- **Comarch Financials DKS** – system finansowo-księgowy rozwinięty dla klientów z rynku austriackiego, wyposażony także w moduł controllingowy oraz HR,
- **Comarch HR** – system dedykowany do obsługi HR i rozliczeń pracowniczych, wspomagający zarządzanie czasem pracy i procesami rekrutacyjnymi
- **Comarch ECM** – system do elektronicznej archiwizacji i zarządzania dokumentami, umożliwiający wprowadzenie w przedsiębiorstwie w pełni elektronicznego obiegu dokumentów,
- **Comarch eBilanz** – aplikacja do elektronicznego przesyłania sprawozdań finansowych do organów administracji państwowej w Niemczech działająca z różnymi systemami finansowo-księgowymi.

- **Comarch eRechnung** – aplikacja do obsługi e-faktury w Niemczech zgodnie z obowiązującymi w przepisami prawa, działająca z niemieckimi systemami finansowo-księgowymi Comarch.

3.4. Sektor Administracji Publicznej

Comarch specjalizuje się w projektowaniu, wdrażaniu oraz integracji nowoczesnych systemów informatycznych dla administracji publicznej, firm oraz instytucji sektora publicznego. Firma posiada doświadczenie w tworzeniu kompleksowych rozwiązań „pod klucz” oraz w rozbudowie infrastruktury sprzętowo-sieciowej. Comarch stworzył szereg rozwiązań typu e-government, spełniających potrzeby jednostek sektora publicznego. Rozwiązania oparte są o międzynarodowe standardy. Do najważniejszych rozwiązań wdrażanych w sektorze administracji publicznej należą:

COMARCH ERGO

System wspierający realizację zadań publicznych związanych z gospodarką przestrzenną. Pozwala na prowadzenie ponad 60 rejestrów i ewidencji w obszarach geodezji i kartografii, gospodarki nieruchomościami, planowania przestrzennego, zarządzania infrastrukturą drogową, budownictwa, ochrony środowiska, ochrony gruntów rolnych i leśnych, ochrony zabytków, portali informacji przestrzennej. Modułowa budowa systemu umożliwia wymianę informacji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a współpracującymi jednostkami, ich wydziałami i pracownikami. Comarch ERGO to kompleksowe rozwiązanie pozwalające uruchomić elektroniczną platformę Centrum Usług Wspólnych Gospodarki Przestrzennej.

COMARCH EZD

Aplikacja wspiera elektroniczny (i papierowy) obieg dokumentów w przedsiębiorstwach i instytucjach (stworzono wersje branżowe wyspecjalizowane dla poszczególnych podmiotów). Rozwiązanie umożliwia zarządzanie dokumentami w instytucjach zgodnie z wytycznymi instrukcji kancelaryjnej oraz definiowanie i obsługę dowolnych procesów obiegu pracy i dokumentów realizowane w narzędziu opartym na BPMN.

COMARCH E-URZĄD

Comarch e-Urząd jest platformą usług publicznych online pozwalającą na realizację zadań jednostek samorządu terytorialnego. Intuicyjne narzędzia umożliwiają samodzielne zarządzanie aplikacją, zapewniając wsparcie procesów tworzenia i publikacji treści. Na platformie dostępne są m.in. elementy: Cyfrowy Urząd, Biuletyn Informacji Publicznej, Portal Informacyjny oraz Intranet.

COMARCH ERP EGERIA

Zintegrowany System Informatyczny klasy ERP wspierający zarządzanie organizacją i podejmowanie decyzji. Cechuje go duża konfigurowalność i elastyczność, co pozwala na dostosowanie do indywidualnych potrzeb każdego klienta. System oferowany w różnych typach przedsiębiorstw i instytucji (administracja rządowa i samorządowa, ochrona zdrowia, uczelnie wyższe, utilities etc.).

PLATFORMA COMARCH SECURITY

Rozwiązanie łączące elementy bezpieczeństwa fizycznego oraz cybernetycznego. System zarządzania bezpieczeństwem fizycznym jest innowacyjnym rozwiązaniem wspierającym zachowanie bezpieczeństwa różnego rodzaju obiektów i chronionych obszarów. System integruje dziedzinowe systemy bezpieczeństwa (SKD, SSWiN, P.POŻ, CCTV, inne), co pozwala na obsługę oraz zarządzanie bezpieczeństwem w jednym centralnym systemie. Dodatkowe elementy związane z analizą obrazu, korelacją informacji oraz zdefiniowanymi procedurami działania pozwalają na zwiększenie automatyzacji pracy systemu, a tym samym podniesienie bezpieczeństwa chronionego obiektu czy obszaru. Moduły analizy informacji i zagrożeń w cyberprzestrzeni pozwalają na wykrywanie i analizę zagrożeń fizycznych oraz zagrożeń wirtualnych.

COMARCH SMART PARKING

Platforma umożliwiająca detekcję wolnych miejsc parkingowych z wykorzystaniem inteligentnych analityk wideo (IVA) lub sieci sensorów. Integruje również wiele systemów parkingowych w jednym

miejscu. System obsługuje parkingi outdoor, indoor, Park&Ride, miejskie i prywatne. Umożliwia generowanie raportów operacyjnych i zarządczych oraz statystyk dotyczących obłożenia miejsc parkingowych dzięki portalowi zarządzczemu.

COMARCH eNAGRYWANIE

Comarch eNagrywanie to kompleksowe i spójne rozwiązanie łączące w sobie wygodę obsługi klasycznych rejestratorów audio/wideo z systemami nagłośnieniowymi oraz dedykowaną aplikacją służącą do kontroli przeprowadzania procesu rejestracji audio/wideo. System pozwala na rejestrację spotkań, posiedzeń czy wystąpień publicznych wraz z powiązаныmi metadanymi i komentarzami umożliwiającymi sprawne przeszukiwanie nagrania podczas odtwarzania. Dodatkowymi źródłami rejestrowanych danych mogą być zewnętrzne dane multimedialne oraz transmisje zdalne prowadzone poprzez wideoterminal. Comarch eNagrywanie udostępnia (wraz z nagraniem) niezależny od platformy urządzenia odtwarzającego, wielościeżkowy odtwarzacz multimedialny.

COMARCH WIDEOTERMINAL

Comarch Wideoterminal to klient wideokonferencji obsługujący popularne standardy połączeń i transmisji audio-wideo. Stanowi doskonałe uzupełnienie rozwiązania Comarch eNagrywanie, zapewnia połączenia punkt-punkt, jak również zestawianie połączeń wielostronnych w oparciu o standardy i infrastrukturę mostków wideokonferencyjnych wiodących dostawców.

3.5. Sektor Usługi

W obszarze sektora Usługi Comarch projektuje, wdraża oraz integruje nowoczesne rozwiązania informatyczne do obsługi programów lojalnościowych, zarządzania kampaniami marketingowymi, zarządzania motywacją pracowników, elektronicznej wymiany danych i informacji biznesowych, zarządzania dokumentami i ich przepływem w firmie oraz zarządzania procesami sprzedaży za pomocą systemów wsparcia i aplikacji mobilnych. W ofercie znajduje się również kompleksowy zakres usług zarządzania infrastrukturą IT przedsiębiorstw.

Sektor Usługi realizuje projekty na pięciu kontynentach, w 35 krajach. Wśród klientów znajdują się m.in. BMW Bank GmbH, Media Saturn IT Services GmbH, Ford Motor Company, European Organisation for Astronomical Research in the Southern Hemisphere (DE), ExxonMobil Global Services Company, BP Europa SE, KORUS CONSULTING SNG, Tab Limited, Livelio S.A., Valeo Schalter und Sensoren GmbH, Whitbread Group PLC, JetBlue Airways Corporation, BP Europa SE.

COMARCH CRM&MARKETING

Oferta skierowana do dużych przedsiębiorstw stanowiąca kompleksowy pakiet rozwiązań IT i usług, który pomaga budować programy lojalnościowe i zarządzać nimi, tworzyć relacje z klientami, automatyzować procesy marketingowe i zwiększać zyski. To także narzędzia do analizy Big Data i oparte na grywalizacji systemy do budowania zaangażowania, które zwiększają zyski i wzmacniają relacje pomiędzy klientami, partnerami i marką.

Dostępne rozwiązania:

Comarch Loyalty Management for Retail – system do zarządzania programami lojalnościowymi, który wspomaga operatorów B2C i B2B umożliwiając uruchamianie wielu programów na jednej platformie i obsługę wszystkich obszarów (rejestracja klienta, zarządzania profilem, promocje oparte na różnych walutach, komunikacja z uczestnikami, nagradzanie prezentami i ofertami).

Comarch Loyalty Management Travel Edition – produkt dla firm transportowych i turystycznych w szczególności linii lotniczych. Platforma obsługuje programy lojalnościowe wszystkich typów przewoźników, zarówno dla klientów indywidualnych (Frequent Flyer Programs), jak i w modelu B2B. System wspiera tworzenie reguł naliczania punktów, definiowania nagród i przywilejów.

Comarch Loyalty Management Cloud – oferuje kompletny zestaw zaawansowanych funkcjonalności typowych dla systemów lojalnościowych klasy Enterprise, przy zachowaniu optymalizacji kosztowej, w oparciu o miesięczne opłaty subskrypcyjne. Założeniem usługi CLM Cloud jest cykliczne dostarczanie klientom jego aktualizacji funkcjonalnych, realizowanych zgodnie z roadmapą Comarch.

Comarch Campaign Management – system umożliwiający szybkie i efektywne kosztowo projektowanie, uruchamianie i analizę kampanii marketingowych zorientowanych na klienta. System optymalizuje proces planowania kampanii, upraszcza zarządzanie, automatyzuje wielokanałową komunikację z klientami i umożliwia analizę efektywności jej wyników. Rozwiązanie pomaga także koordynować i śledzić zadania pracowników zaangażowanych w przygotowanie kampanii.

Comarch Customer Engagement – rozwiązanie wspiera zarządzanie zaangażowaniem i lojalnością klientów, poprzez mechanizmy grywalizacyjne umożliwia definiowanie angażujących i różnorodnych zadań (edukacyjnych, społecznych, rozrywkowych) za które użytkownicy są nagradzani odznaczeniami, wyższym poziomem, czy pozycją w rankingu.

Comarch Enterprise Engagement Platform – rozwiązanie służące do zarządzania motywacją, zaangażowaniem pracowników i partnerów biznesowych. System umożliwia definiowanie i projektowanie angażujących zadań (w mediach społecznościowych, edukacyjnych, sprzedażowych, rozrywkowych), za wykonanie których są oni nagradzani odznaczeniami, wyższym poziomem czy pozycją w rankingu.

Comarch Location Based Services – nowoczesna platforma technologiczna umożliwiająca wysoko spersonalizowaną komunikację marketingową kierowaną przez kanały aplikacji mobilnych do osób, klientów, mieszkańców czy pasażerów znajdujących się w danym momencie w danej lokalizacji. Rozwiązanie wykorzystuje dane z geo-lokalizacji i mikro-lokalizacji i na tej podstawie wysyła notyfikacje poprzez natywne aplikacje iOS oraz Android. Platforma posiada również moduł nawigacyjny, dzięki któremu użytkownik aplikacji mobilnej może odnaleźć drogę wewnątrz budynku, co jest bardzo pomocne w przypadku dużych obiektów, takich jak galerie handlowe, szpitale, urzędy miejskie. Comarch Location Based Services jest zintegrowana z beaconami produkowanymi przez Comarch, dzięki którym określana jest mikro-lokalizacja użytkownika przez kanał Bluetooth.

Comarch Business Intelligence – rozwiązanie wspiera firmy, które chcą budować strategię lojalnościową poprzez pogłębioną analizę dużej ilości zgromadzonych danych oraz dostarczać szczegółowy obraz wzorców zakupowych, wartości koszyka zakupowego, efektywności kampanii i statystyk związanych z programem.

Loyalty Consulting – usługi tworzące kompletne, innowacyjne programy, przyciągające klientów, zwiększające zyski i budujące silniejszą więź między klientem i marką (opracowanie strategii i koncepcji programu, sposoby nagradzania, komunikacja marketingowa, opracowanie procedur oraz analiza wymagań IT).

Program Management Services – wsparcie w procesach organizacji programu, tworzenia i wyboru dostawców usług marketingowych, zarządzania relacjami z partnerami strategicznymi, bieżące administrowanie aplikacjami, monitorowanie kluczowych wskaźników efektywności programu oraz raportowanie działań, wykrywanie i zapobieganie oszustwom, zarządzanie komunikacją.

Customer Analytics – zestaw usług wsparcia eksperta BI lub zespołu data scientists w zakresie gromadzenia, czyszczenia i audytu danych klientów, poprawy i utrzymania jakości danych oraz ich analiza, tworzenie zaawansowanych modeli segmentacji klientów, analiza migracji i strategia aktywizacji klientów, modele predykcyjne i scoringowe, marketing baz danych oraz analiza poziomu satysfakcji klientów.

COMARCH E-INVOICING

Portfolio Comarch e-Invoicing umożliwia efektywne zarządzanie dokumentami i automatyzację procesów sprzedażowych i biznesowych zachodzących w łańcuchu dostaw. Kompleksowe podejście do komunikacji z partnerami z całego świata, obejmujące elektroniczną wymianę danych produktowych, handlowych, logistycznych i finansowych, pozwala osiągnąć firmom wymierne korzyści: szybszy dostęp do informacji oraz zdecydowaną redukcję kosztów.

W ramach Comarch e-Invoicing oferowane są następujące rozwiązania:

EDI (Electronic Data Interchange) – platforma umożliwiająca bezpieczną i szybką wymianę dokumentów elektronicznych pomiędzy partnerami biznesowymi z całego świata, niezależnie od branży. Zwiększa dokładność przepływu informacji oraz zapewnia szybki dostęp do danych biznesowych.

Możliwość jej integracji ze mobilnymi rozwiązaniami sprzedażowymi oraz kompleksowe narzędzia raportujące gwarantują dostęp do wiarygodnych danych biznesowych.

MDM (Master Data Management) – rozwiązanie pozwalające efektywnie zarządzać i wymieniać dane o produktach między partnerami biznesowymi z całego świata. Gwarantuje dostęp do rzetelnych, aktualizowanych na bieżąco danych produktowych. Jako certyfikowany katalog GDSN zapewnia szybką synchronizację danych o produktach wewnątrz sieci GDSN z partnerami na całym świecie.

e-Invoicing – rozwiązanie zapewniające pełną kontrolę nad procesami zarządzania fakturami (Accounts Payable / Accounts Receivable). Umożliwia szybkie zastąpienie papierowych faktur ich elektronicznymi odpowiednikami oraz ich archiwizację przy zachowaniu zgodności prawnej z regulacjami krajowymi. Wielokanałowa obsługa pozwala na przetwarzanie i walidację różnych formatów danych.

Rozwiązania klasy EDI oraz MDM są w pełni kompatybilne a korzystanie z nich zapewnia firmom znaczną poprawę jakości danych transakcyjnych (np. zamówień czy faktur) oraz logistycznych. Comarch posiada globalne rozwiązania zapewniające zgodność międzynarodowych projektów e-fakturowych z lokalnymi uwarunkowaniami prawnymi oraz obsługę dedykowanych firmowych procesów, w tym obieg faktur zgodnie z regulacjami wewnętrznymi przedsiębiorstw.

Planowany jest dalszy rozwój w kierunku integracji posiadanych systemów, w celu wykorzystania synergii poszczególnych aplikacji i uzyskania przewagi konkurencyjnej nad innymi dostawcami rozwiązań e-Invoicingowych.

COMARCH ICT

Rozwiązania Comarch ICT pozwalają zapanować nad infrastrukturą IT przedsiębiorstwa w obszarze telekomunikacji, outsourcingu, czy data center w oparciu o światowe standardy i partnerstwa technologiczne z liderami rynku IT przy jednoczesnym bezpieczeństwie przechowywania danych.

ROZWIĄZANIA COMARCH DATA CENTER

Comarch Data Center - zaawansowane technologiczne centra o wysokiej dostępności oraz architekturze TIER III i TIER IV. Stanowią alternatywę dla klientów wobec rozbudowy własnych zasobów infrastruktury IT. Comarch S.A. posiada cztery własne ośrodki Data Center oraz 11 ośrodków partnerskich na całym świecie. W ramach usług Data Center świadczymy następujące usługi:

- Kolokacja – usługa polegająca na udostępnieniu powierzchni dla urządzeń Klienta w jednym z kilku naszych ośrodków data center. W ramach usługi Klient otrzymuje uzgodnioną przestrzeń dla własnych urządzeń w pomieszczeniu z zapewnionym bezpieczeństwem fizycznym, energetycznym, środowiskowym, pożarowym.
- Disaster Recovery Center – usługa opcjonalna do wszystkich wyżej omówionych rozwiązań. Obejmuje ona dostarczenie zapasowego ośrodka przetwarzania danych dla krytycznych systemów klienta. Usługa oferowana jest w modelach PaaS lub SaaS z zapewnieniem replikacji danych pomiędzy obydwooma ośrodkami oraz uruchomienia środowiska zapasowego po awarii podstawowej lokalizacji.
- Data Center Managed Services – to usługi, które przekształcają zarządzanie centrum danych i operacje IT, dając Ci niezbędną elastyczność technologiczną i maksymalizując wydajność i dostępność aplikacji. Zapewniamy odpowiednie osoby, procesy, zabezpieczenia i technologie w we własnych i Twoich ośrodkach data center, chmurze i sieciach, aby zoptymalizować usługi centrum danych. Oferujemy pełne zarządzanie, dzięki czemu możesz skupić się na inicjatywach strategicznych.
- IBM Power Services - w pełni zarządzane usługi dla technologii IBM i Power Systems, które są bezpiecznym i niezawodnym rozwiązaniem dla każdej firmy średniej lub przedsiębiorstwa. Usługi te pozwolą Twojej firmie zwiększyć wydajność i zmniejszyć koszty związane z obsługą systemów IBM.

Comarch Cloud Infraspac – to ujednolicona i elastyczna infrastruktura chmurowa o najwyższych standardach bezpieczeństwa. Platforma zawiera szeroką gamę narzędzi wspierających aplikacje zbudowane w oparciu o mikroserwisy. Rozwiązanie w chmurze dostarczane przez Comarch zostało stworzone, aby pomóc rozwiązać problemy związane z brakiem mocy obliczeniowej, umożliwiając

dostosowanie wydajności z rzeczywistym zapotrzebowaniem na zasoby IT. Rozwiązanie pozwala klientom czerpać ze wszystkich korzyści chmury takich jak: niższe koszty IT, zwiększona wydajność firmy oraz pełna kontrola nad posiadanymi zasobami IT przy jednoczesnej optymalizacji niezawodności danych firmowych i maksymalizacji elastyczności. Wszystko to w bezpiecznym środowisku IT zlokalizowanym w Comarch Data Center.

ROZWIĄZANIA IT SERVICES

W związku z dynamicznymi zmianami na rynku infrastruktury IT kluczowe znaczenie dla rozwoju biznesu ma dziś doświadczony partner technologiczny. Środowisko IT firmy w rękach inżynierów i analityków Comarch, to gwarancja ciągłości działania usług dopasowanych do indywidualnych potrzeb klienta oraz wymaganej dostępności systemów.

Comarch IT Services – usługi ciągłe, których zadaniem jest zapewnienie kompleksowej obsługi IT, począwszy od pełnego wsparcia dla użytkownika końcowego (Service Desk i opieka stanowiskowa), poprzez administrację sieciami LAN/WAN, infrastrukturą serwerową i bezpieczeństwa, aż po zarządzanie procesami IT, zgodnie z dobrymi praktykami biblioteki ITIL.

Comarch IT Integration – usługi, których zadaniem jest dostosowanie środowiska IT klienta do nowych wymagań biznesowych i technicznych. Wspieramy klientów począwszy od etapu analizy i projektowania nowej platformy IT, poprzez dostawę odpowiednich urządzeń i oprogramowania, aż po fazę wdrożenia.

Comarch Business Continuity – usługi zapewniające wysoki poziom dostępności systemów, minimalizację skutków awarii i katastrof oraz gwarancję szybkiego powrotu do stanu sprzed awarii. Ponadto oferujemy audyty w różnych obszarach IT.

Comarch Network Managed Services – rozwiązania przeznaczone do tworzenia i utrzymania sieci transmisji danych (w tym WAN/LAN/WLAN). CNMS to kompleksowy produkt w zakresie budowy lub modernizacji istniejących sieci transmisji, zarządzania i administrowania tymi sieciami a także ich bezpieczeństwa.

Comarch Network Operations Center – rozwiązanie stanowiące Pojedynczy Punkt Kontaktu z klientem, zapewniające wsparcie techniczne w zakresie monitoringu w obszarze infrastruktury IT oraz aplikacji biznesowych dla wszelkiego typu przedsiębiorstw i instytucji. Zapewnia klientom bieżącą wiedzę na temat dostępności i wydajności poszczególnych elementów ich infrastruktury IT, systemów operacyjnych, czy platformy operacyjnej.

ROZWIĄZANIA IT RISK & SECURITY MANAGEMENT

Managed IT Security Services – skuteczne i wysokiej jakości rozwiązanie adresowane do firm szukających strategicznych partnerów, którzy w ramach outsourcingu podjęliby się kompleksowego zarządzania bezpieczeństwem IT. Monitorowanie oraz analiza zdarzeń bezpieczeństwa, testy penetracyjne, skany wrażliwości to tylko przykład usług oferowanych w ramach Managed Services. Comarch dostosowuje świadczone usługi bezpośrednio do celów biznesowych i operacyjnych oraz pomaga swoim klientom w przestrzeganiu procedur zarządzania IT, zarządzaniu ryzykiem korporacyjnym i osiągnięciu zgodności z prawem obowiązującym w danym kraju, jak również standardami branżowymi.

IT Security Auditing & Compliance – to portfolio usług związanych z oceną, procesowaniem oraz spełnieniem wszystkich standardów bezpieczeństwa na szczeblach lokalnych oraz międzynarodowych. Regularne kontrole bezpieczeństwa danych mogą wykryć ewentualne zagrożenie i odpowiednio wcześniej mu zapobiec. Zapewniamy szeroki wachlarz usług związanych z przeprowadzeniem szczegółowego audytu w zakresie bezpieczeństwa IT, dopasowanych do potrzeb rynku i oczekiwań klienta.

IT Security Integration & Support - oferujemy pełen zakres usług integracji i wsparcia w zakresie bezpieczeństwa IT, począwszy od rozwiązań bezpieczeństwa sieci aż po systemy klasy SIEM (Security Information and Event Management). Dzięki zespołowi wykwalifikowanych inżynierów sieciowych i specjalistów ds. bezpieczeństwa oraz wieloletnim doświadczeniom w zakresie zarządzania

bezpieczeństwem w firmie, potrafimy zatem dostarczyć rozwiązania skrojone na miarę potrzeb naszych klientów.

3.6. Sektor e-Zdrowie

Sektor e-Zdrowie dostarcza szeroki wachlarz rozwiązań dedykowanych branży medycznej. W ofercie znajdują się m.in. systemy informatyczne dla szpitali i oprogramowanie do zarządzania dokumentacją medyczną na poziomie placówek medycznych, miast oraz regionów. Grupa Comarch to również dostawca innowacyjnych rozwiązań z zakresu Zdalnej Opieki Medycznej, opartych na własnym oprogramowaniu, urządzeniach i infrastrukturze medycznej.

OPROGRAMOWANIE WSPIERAJĄCE ZARZĄDZANIE PLACÓWKAMI MEDYCZNYMI

COMARCH OPTIMED NXT

Nowoczesny system informatyczny do zarządzania placówką medyczną, pozwalający na organizację opieki zdrowotnej w czasie pobytu chorego w poszczególnych oddziałach i poradniach placówki – od momentu rejestracji aż po wypis. System może być obsługiwany na tabletach, co pozwala lekarzom uzyskać dostęp do informacji na temat pacjenta bezpośrednio przy jego łóżku.

COMARCH OPTIMED24

Intuicyjne oprogramowanie do zarządzania przychodnią i gabinetem lekarskim. Dedykowane wszystkim placówkom ambulatoryjnym, niezależnie od posiadanej struktury i rodzaju świadczonych usług. Rozwiązanie wspiera m.in. prowadzenie elektronicznej dokumentacji medycznej, obsługę wizyt pacjentów, wystawianie recept i skierowań. Stanowi funkcjonalne narzędzie zarządcze dla menadżerów placówki.

COMARCH ERP

System wspierający zarządzanie częścią administracyjną szpitala. Umożliwia nadzór i kierowanie realizacją rozbudowanych procesów związanych m.in. z zaopatrzeniem, zarządzaniem majątkiem własnym placówki – jego utrzymaniem i rozwojem, a także z zatrudnieniem, bieżącą obsługą i rozwojem zawodowym szerokiej rzeszy specjalistów.

COMARCH BUSINESS INTELLIGENCE

Szerokie portfolio narzędzi umożliwiających analizę danych wytwarzanych przez placówkę medyczną. Rozwiązanie pozwala na budowanie wielowymiarowych analiz dotyczących całości procesów realizowanych przez dany podmiot. System oferuje szereg gotowych pulpitów informacyjnych dedykowanych określonym grupom pracowniczym i szczeblom zarządczym.

OPROGRAMOWANIE UŁATWIAJĄCE ZARZĄDZANIE DOKUMENTACJĄ MEDYCZNĄ

COMARCH EDM (Elektroniczna Dokumentacja Medyczna)

System informatyczny służący do zarządzania e-dokumentacją we wszystkich rodzajach podmiotów medycznych oraz na szczeblu regionalnym. Centralny dostęp do dokumentów pochodzących z różnych systemów umożliwia sprawne gromadzenie i przetwarzanie danych medycznych. Rozwiązanie pozwala na wymianę informacji między placówkami, co przyspiesza proces stawiania diagnozy oraz pozwala uniknąć nadmiarowych badań.

COMARCH CONCIERGE

Wielokanałowa platforma komunikacyjna dla pacjentów, zapewniająca ciągłość opieki medycznej. Rozwiązanie ułatwia wymianę informacji pomiędzy placówką medyczną, lekarzem i pacjentem. Pozwala pacjentowi na zdalne zapisywanie się na wizyty do specjalisty, zamawianie recept, dostęp do wyników badań, a nawet konsultacje z lekarzem bez wychodzenia z domu.

COMARCH MEDNOTE

Nowoczesna aplikacja do zarządzania gabinetem lekarskim. Porządkuje dokumentację medyczną, dostarcza niezbędnych informacji dotyczących pacjenta i minimalizuje czas potrzebny na formalności. System pozwala m.in. na łatwe wystawianie recept, skierowań i innych dokumentów medycznych.

ZDALNA OPIEKA MEDYCZNA

Zdalna Opieka Medyczna to usługa telemedyczna, która pozwala na stały monitoring stanu zdrowia pacjentów oraz wykonanie badań profilaktycznych i kontrolnych poza środowiskiem szpitalnym. Taki sposób świadczenia opieki jest możliwy dzięki przenośnym urządzeniom medycznym, rejestrującym określone parametry życiowe. Wyniki badań są przysyłane do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej, gdzie automatycznie poddawane są analizie. W przypadku wykrycia nieprawidłowości personel medyczny kontaktuje się z pacjentem, a w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia lub – wzywa pogotowie ratunkowe.

ZDALNA OPIEKA KARDIOLOGICZNA

Zdalna opieka kardiologiczna umożliwia wykrywanie nieprawidłowości kardiologicznych, m.in.: tachykardii, bradykardii, częstoskurczu komorowego, migotania oraz trzepotania komór i przedsionków. Pozwala na długoterminowe diagnozowanie poza środowiskiem szpitalnym. Znajduje zastosowanie również w opiece nad pacjentami hospitalizowanymi oraz nadzorowaniu procesu rehabilitacji domowej.

ZDALNA OPIEKA PULMONOLOGICZNA

Zdalna opieka pulmonologiczna pozwala na monitorowanie pacjentów chorych m.in. na astmę czy POChP. Dzięki regularnym pomiarom spirometrii, pulsoksymetrii, szczytowego przepływu wydechowego oraz kontroli specjalistów wzrasta bezpieczeństwo i komfort życia pacjentów.

ZDALNA OPIEKA POŁOŻNICZA

Zdalna opieka położnicza umożliwia wykonanie pasywnego badania KTG w domu pacjentki. Pomiar automatycznie wysyłany jest do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej i oceniany przez specjalistę. Badanie KTG, wykonywane w trzecim trymestrze ciąży, pozwala na pełny monitoring czynności serca dziecka i skurczy macicy bez konieczności wychodzenia z domu.

ZDALNA OPIEKA SENIORALNA

Zdalna opieka senioralna pozwala konsultować stan zdrowia seniorów z lekarzem prowadzącym lub specjalistą. Badania najważniejszych parametrów życiowych mogą być wykonywane przez samego pacjenta, jego opiekuna lub personel medyczny. Na podstawie przesłanych wyników lekarz prowadzący może skonsultować się z pacjentem zdalnie, zarządzić wizytę domową lub wezwać pogotowie ratunkowe.

PUNKTY DIAGNOSTYCZNE

Punkty Diagnostyczne to stanowiska wyposażone w aparaturę pomiarową, w których pacjenci mogą wykonać podstawowe pomiary parametrów np. w biurkach, na lotniskach, w zakładach ubezpieczeń itp. Pomiary wykonywane są samodzielnie przez pacjenta, a następnie oceniane przez lekarzy za pośrednictwem platformy telemedycznej.

PLATFORMA COMARCH E-CARE

Realizacja usług Zdalnej Opieki Medycznej możliwa jest dzięki chmurowej platformie Comarch e-Care, pozwalającej na ciągły monitoring stanu zdrowia pacjentów. Platforma e-Care odbiera i przetwarza dane medyczne pochodzące z systemów, aplikacji i urządzeń pomiarowych. Sztuczna inteligencja (AI) wykorzystywana jest do szybkiej analizy dużej ilości tych informacji, a także wskazania korelacji oraz nieprawidłowości. AI w połączeniu z wypracowanymi procedurami postępowania wspierają personel medyczny w zapewnieniu skutecznej opieki.

APARATURA TELEMEDYCZNA

Comarch posiada własne centrum R&D, w którym projektowane, testowane i wytwarzane są autorskie urządzenia pomiarowe, współpracujące z platformą e-Care. Wśród nich znajdują się przenośne

rejestratory serca t.j. Comarch PMA i CardioVest. Nieustannie trwają prace nad rozwojem kolejnych aparatów telemedycznych.

CENTRUM ZDALNEJ OPIEKI MEDYCZNEJ

Kluczowym elementem systemów telemedycznych jest Centrum Zdalnej Opieki Medycznej, gdzie personel medyczny całodobowo monitoruje stan zdrowia pacjentów.

- Skupia wykwalifikowany personel medyczny: ratowników medycznych, położne, lekarzy różnych specjalizacji, dietetyków i rehabilitantów
- Monitoruje stan zdrowia pacjentów całodobowo, również w dni świąteczne
- Interweniuje w przypadkach: wykrytych automatycznie anomalii sparametryzowanych indywidualnie pod każdego pacjenta (przekroczone normy i wartości alarmowe), jak również na każde wezwanie pacjenta
- Wykorzystuje medyczne schematy postępowania (procedury), dzięki którym możliwa jest szybsza i bardziej celowa interwencja

Comarch Healthcare S.A. posiada wdrożony i certyfikowany system zarządzania jakością wyrobów medycznych ISO 13485. Platforma Comarch e-Care jest wyrobem medycznym klasy IIa, certyfikowanym na zgodność z dyrektywą 93/42/EWG.

CENTRUM MEDYCZNE iMed24

Jako placówka należąca do spółki Comarch Healthcare S.A. stanowi naturalne środowisko rozwoju rozwiązań dedykowanych sektorowi zdrowia. iMed24 był pierwszym w Małopolsce Centrum Medycznym oferującym Zdalną Opiekę Medyczną (liczba objętych nią pacjentów przekroczyła 6000 osób). Placówka zatrudnia około 100 lekarzy, którzy pracują w ponad 30 poradniach specjalistycznych.

3.7. Sektor Technologies

PRODUKTY

INTERNET RZECZY (INTERNET OF THINGS)

Comarch IoT Platform – to elastyczna platforma do zarządzania inteligentnymi oraz mobilnymi urządzeniami w chmurze. Platforma ta umożliwia konfigurację, zarządzanie oraz monitorowanie komunikacji pomiędzy urządzeniami w sieci, co przekłada się na wzrost efektywności zarządzania procesami oraz obniżenie kosztów zarówno działalności operacyjnej jak i wykorzystywanych zasobów.

Comarch Smart Lighting – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, która umożliwia szybką konfigurację i zarządzanie inteligentnym oświetleniem w mieście, budynkach użyteczności publicznej czy w przemyśle. Rozwiązanie to wykorzystuje również inteligentny moduł Smart Lighting, który pozwala przemienić istniejącą infrastrukturę oświetleniową w inteligentny system.

Comarch Smart Manufacturing (Industry 4.0) – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, która pozwala na umożliwić szybką konfigurację i zarządzanie inteligentnym oświetleniem w mieście, budynkach użyteczności publicznej czy w przemyśle. Rozwiązanie to wykorzystuje również inteligentny moduł Smart Lighting, który pozwala przemienić istniejącą infrastrukturę oświetleniową w inteligentny system.

Comarch Smart Metering – to rozwiązanie dedykowane do monitorowania infrastruktury komunalnej (woda, prąd, gaz). Rozwiązanie składa się z dedykowanego urządzenia Comarch do odczytu danych z liczników w ustandaryzowany sposób, przesyłanie danych w sposób bezprzewodowy z wykorzystaniem technologii LPWAN (4,5G) poprzez sieć operatora telekomunikacyjnego (NB-IoT lub LTE-CatM) do chmury obliczeniowej.

Comarch Asset Tracking – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, pozwalające na lokalizowanie urządzeń, rzeczy wewnątrz budynków. System od strony sprzętowej bazuje na urządzeniach i modułach radiowych Comarch.

Comarch Moduł BLE – certyfikowany moduł radiowy dla technologii Bluetooth Low Energy 4.1 (BLE) ze stosem oprogramowania Comarch, w formie płytki PCB do wykorzystania w różnorodnych aplikacjach m.in. IoT, jako interfejs BLE.

Comarch Radio Module – certyfikowany moduł radiowy w technologii kratowej (MESH) działający na pasmie 2,4GHz, bazujący na IEEE 802.15.4. Moduł w formie płytki PCB do wykorzystania wykorzystania w różnorodnych aplikacjach m.in. IoT, jako interfejs radiowy.

Comarch Smart Lighting Module (CSL) – certyfikowany moduł do bezprzewodowego sterowania lampami m.in. wykonanych w technologii LED. Wykorzystujący różne moduły radiowe Comarch jako warstwa transportowa. Produkt dostępny w kilku wariantach funkcjonalnych z różnymi interfejsami radiowymi.

Comarch Beacon – to mały nadajnik transmitujący ciągły sygnał radiowy w technologii Bluetooth Low Energy. Urządzenie, poprzez dedykowaną aplikację mobilną pozwala na nawiązanie indywidualnego dialogu z klientem, wykorzystując do tego takie funkcjonalności jak: wysyłanie wiadomości kontekstowych, komunikacje w czasie rzeczywistym, nawigacje wewnątrz budynku czy mikro-lokalizacje. Produkt w dwóch odmianach do zastosowanie wewnątrz pomieszczeń i zastosowań przemysłowych (Comarch Beacon Industrial).

Comarch IoT Hub – to aktywna wersja Comarch Beacon, która zapewnia dwustronna komunikację pomiędzy urządzeniami a Comarch IoT Platform. Rozwiązanie oferuje bezpieczną i stabilną komunikację krótkiego zasięgu w oparciu o różnorodne protokoły komunikacyjne, zdalną kontrolę oraz zarządzanie podłączonymi urządzeniami elektronicznymi.

KRÓTKOSERYJNA PRODUKCJA ELEKTRONIKI

Hala produkcyjna – Comarch IoT Plant oferuje wysokiej jakości usługi z zakresu szybkiego prototypowania i montażu urządzeń elektronicznych (EMS). Zapewnia klientom kompleksowe wsparcie na każdym etapie procesu produkcyjnego, począwszy od projektu, poprzez prototypowanie mechaniczne, aż do montażu i poprodukcyjnej kontroli jakości.

Innowacyjna linia produkcyjna, która umożliwia krótkoseryjną produkcję prototypów elektroniki użytkowej w bardzo krótkim okresie czasu, ze szczególnym naciskiem na jakość oferowanych produktów i świadczonych usług. Hala produkcyjna IoT Plant powstała na potrzeby montażu elektroniki czyli usług EMS, funkcjonuje w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch S.A

Comarch IoT Lab - W IoT Lab budowane są prototypy spełniające najwyższe standardy branżowe zakresie bezpieczeństwa oraz doświadczenia użytkownika. Usługi oferowane przez IoT Lab obejmuje proces tworzenia projektu form przemysłowych, wizualizację 3D, projektowanie elektroniki i oprogramowania, tworzenie projektu technicznego i dokumentacji oraz przygotowanie finalnego prototypu.

MOBILNOŚĆ

Tworzenie aplikacji – to usługa polegająca na projektowaniu aplikacji mobilnych zgodnie z wymaganiami klienta, przy wykorzystaniu wiedzy i doświadczeń z zakresu bezpieczeństwa w sieci oraz logiki i intuicyjności samej aplikacji w kontakcie z odbiorcą.

Konsultacje User Experience – polegają na kompleksowym badaniu zachowań i profili użytkowników, celem projektowania aplikacji intuicyjnych i przyjaznych użytkownikom końcowym.

Kontrola jakości i testy – to kompleksowe planowanie i zarządzanie procesem testowania aplikacji mobilnych.

CERTYFIKACJA

Narzędzia certyfikujące dla organizacji standaryzacyjnych umożliwiają skuteczne zarządzanie procesem certyfikacji urządzeń oraz aplikacji. Dodatkowo pozwalają na sprawdzanie zgodności z założonymi standardami oraz automatyczne wydawanie certyfikatów na podstawie przyjętych wcześniej wymagań.

SYSTEMY WBUDOWANE (EMBEDDED SYSTEMS)

Comarch oferuje wizjonerskie rozwiązania systemowe oraz produktowe z obszaru systemów wbudowanych. Doświadczenie zdobyte podczas realizacji międzynarodowych projektów z obszaru elektroniki użytkowej oraz przemysłu motoryzacyjnego, medycznego i finansowo-bankowego jest gwarancją zgodności technologii z bieżącymi trendami oraz standardami branżowymi oferowanych rozwiązań.

OUTSOURCING

Outsourcing dostarczany przez Comarch świadczony jest w obrębie outsourcingu procesów, R&D, systemów oraz know-how (zasobów ludzkich). Współpraca z Comarch pozwala na ograniczenie kosztów, czasu oraz ryzyka prowadzonych projektów.

3.8. Działalność sportowa

MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową z uczestnictwem w profesjonalnych ligach i zawodach w kilku dyscyplinach sportowych, z których najważniejsze są piłka nożna oraz hokej na lodzie. Celem inwestycji w spółkę jest promocja marki Comarch. Jest to element strategii marketingowej Grupy Comarch, której celem jest kreowanie wizerunku Comarch jako wiodącego dostawcy informatyki dla dużych i średnich firm w Polsce.

Przychody z działalności sportowej MKS Cracovia SSA obejmują sumy należnych przychodów z tytułu usług reklamowych oraz usług pozostałych, a także wpływy uzyskane ze sprzedaży biletów na imprezy sportowe organizowane przez spółkę.

4. Pozycja Grupy na rynku IT oraz informacja o rynkach zbytu i o źródłach zaopatrzenia

Ze względu na rodzaj oferowanych przez Comarch systemów informatycznych, główną grupę odbiorców stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa, które na całym świecie są największymi odbiorcami zaawansowanych rozwiązań informatycznych. Większość produktów Comarch jest kierowana do określonej grupy odbiorców, natomiast usługi informatyczne, ze względu na ich uniwersalny charakter, są oferowane do każdej grupy odbiorców. Oferta Comarch przeznaczona jest zarówno dla podmiotów z rynku polskiego jak i klientów zagranicznych. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Ze względu na specyfikę branży, w której działa Comarch, jako główne źródła zaopatrzenia należy uznać międzynarodowe koncerny, będące producentami sprzętu komputerowego, aplikacji bazodanowych oraz narzędzi programistycznych, polskie oddziały i przedstawicielstwa tych koncernów, polskie firmy dystrybucyjne oraz podwykonawców systemów IT. W 2018 roku żaden z kontrahentów nie dostarczył produktów i towarów o wartości przekraczającej 10% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch.

5. Struktura sprzedaży

5.1. Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)

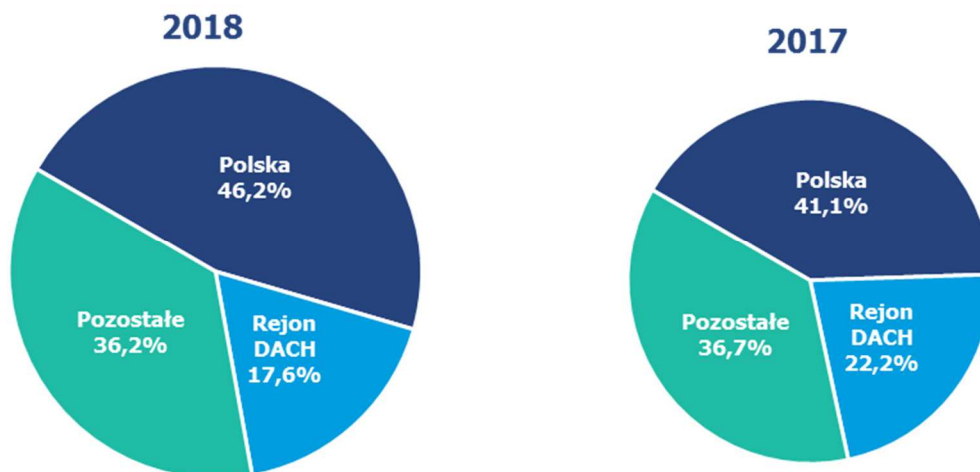
	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017*	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj (Polska)	632 372	46,2%	462 922	41,1%	451 680	40,6%
Zagranica	737 247	53,8%	662 188	58,9%	661 133	59,4%
Przychody ze sprzedaży	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%	1 112 813	100,0%

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształceń zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok. Dane za 2016 rok nie zostały przekształcone zgodnie z MSSF 15.

W 2018 roku Grupa wypracowała 632 372 tys. PLN przychodów ze sprzedaży krajowej, o 169 450 tys. PLN (tj. o 36,6%) więcej niż w roku 2017. Tak duży wzrost nastąpił głównie dzięki rozwojowi sprzedaży do klientów z sektora publicznego oraz rosnącej sprzedaży rozwiązań ERP do sektora MSP w Polsce.

Wartość przychodów ze sprzedaży zagranicznej w 2018 roku wyniosła 737 247 tys. PLN i była o 75 059 tys. PLN (tj. o 11,3%) wyższa niż w roku poprzednim i stanowiła 53,8% całkowitych przychodów Grupy.

Struktura geograficzna sprzedaży pozostawała stabilna w ciągu roku obrotowego.

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017*	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj (Polska)	632 372	46,2%	462 922	41,1%	451 680	40,6%
DACH	241 637	17,6%	249 361	22,2%	235 241	21,1%
Pozostałe kraje	495 610	36,2%	412 827	36,7%	425 892	38,3%
Razem	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%	1 112 813	100,0%

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształceń zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok. Dane za 2016 rok nie zostały przekształcone zgodnie z MSSF 15.

Sprzedaż Grupy w rejonie DACH w 2018 roku zmalała o 7 724 tys. PLN, tj. o 3,1% w stosunku do roku poprzedniego i stanowiła 17,6% całkowitej sprzedaży Grupy. Pozostała sprzedaż zagraniczna wzrosła o 82 783 tys. PLN, co stanowi wzrost o 20,1%. Udział pozostałej sprzedaży zagranicznej w całkowitej sprzedaży Grupy w 2018 roku wynosił 36,2%.

5.2. Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)

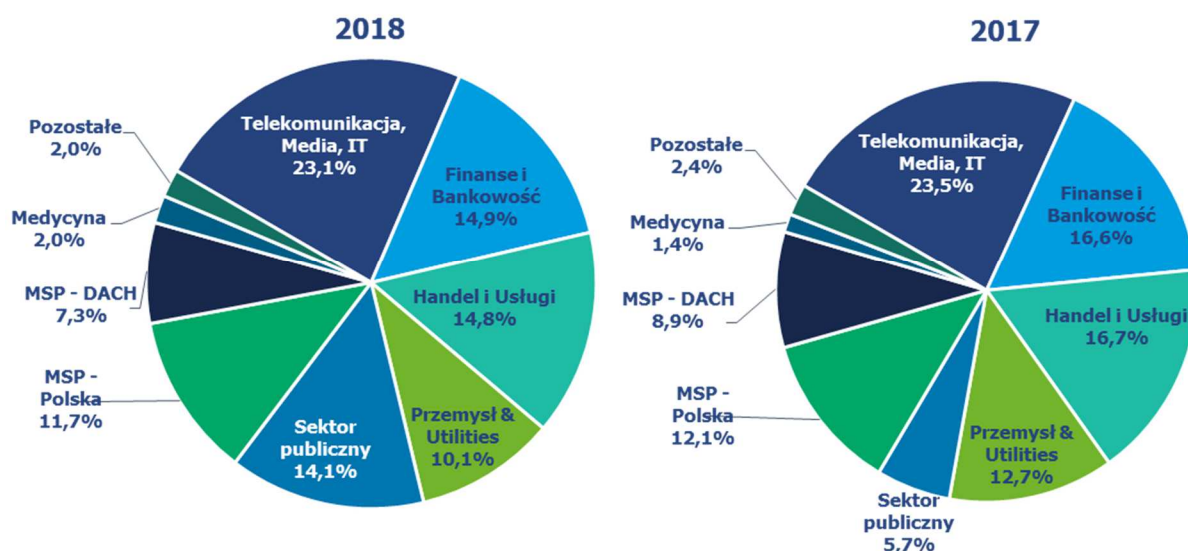
	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017*	%	12 miesięcy 2016	%
Telekomunikacja, Media, IT	316 416	23,1%	264 866	23,5%	276 620	24,9%
Finanse i Bankowość	204 532	14,9%	187 168	16,6%	163 811	14,7%
Handel i Usługi	202 406	14,8%	187 367	16,7%	183 314	16,5%
Przemysł & Utilities	138 344	10,1%	143 105	12,7%	146 100	13,1%
Sektor Publiczny	193 000	14,1%	64 018	5,7%	72 856	6,5%
MSP – Polska	160 874	11,7%	136 085	12,1%	116 566	10,5%
MSP - DACH	99 568	7,3%	99 771	8,9%	111 223	10,0%
Medycyna	27 351	2,0%	16 020	1,4%	13 184	1,2%
Pozostałe	27 128	2,0%	26 710	2,4%	29 139	2,6%
Razem	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%	1 112 813	100,0%

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok. Dane za 2016 rok nie zostały przekształcone zgodnie z MSSF 15.

W 2018 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 316 416 tys. PLN, co oznacza wzrost o 51 550 tys. PLN (tj. o 19,5%) w porównaniu do 2017 roku, dzięki realizacji nowych kontraktów pozyskanych na rynkach zagranicznych. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 204 532 tys. PLN, wyższej od osiągniętej w roku poprzednim o 17 364 tys. PLN, tj. o 9,3%, co jest zasługą wzrostu przychodów ze sprzedaży na rynku krajowym. Wzrost odnotowała sprzedaż rozwiązań lojalnościowych, EDI i ICT do klientów z sektora handel i usługi (o 15 039 tys. PLN, tj. o 8,0%), natomiast spadła w przypadku klientów z sektora przemysł i utilities (o 4 761 tys. PLN, tj. o 3,3%). Przychody ze sprzedaży do odbiorców z sektora publicznego dynamicznie wzrosły, o 128 982 tys. PLN, tj. o 201,5%, głównie dzięki realizacji umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. Wzrost nastąpił także w przypadku sprzedaży do sektora medycyna (wzrost o 11 331 tys. PLN, tj. o 70,7%), w wyniku realizacji nowych kontraktów na informatyzację szpitali. Klienci z sektora MSP w Polsce zakupili produkty i usługi o wartości o 24 789 tys. PLN (tj. o 18,2%) wyższej od osiągniętej w roku poprzednim. Sprzedaż do klientów z sektora MSP w rejonie DACH oraz do pozostałych klientów utrzymała się na poziomie zbliżonym do osiągniętego w roku poprzednim.

Struktura sprzedaży wg odbiorców pozostawała stabilna w ciągu roku obrotowego.

Sytuacja biznesowa w 2018 roku potwierdziła, że różnorodność oferty oraz utrzymywanie branżowej i geograficznej dywersyfikacji źródeł przychodów jest korzystne dla stabilnego rozwoju działalności Grupy Comarch.

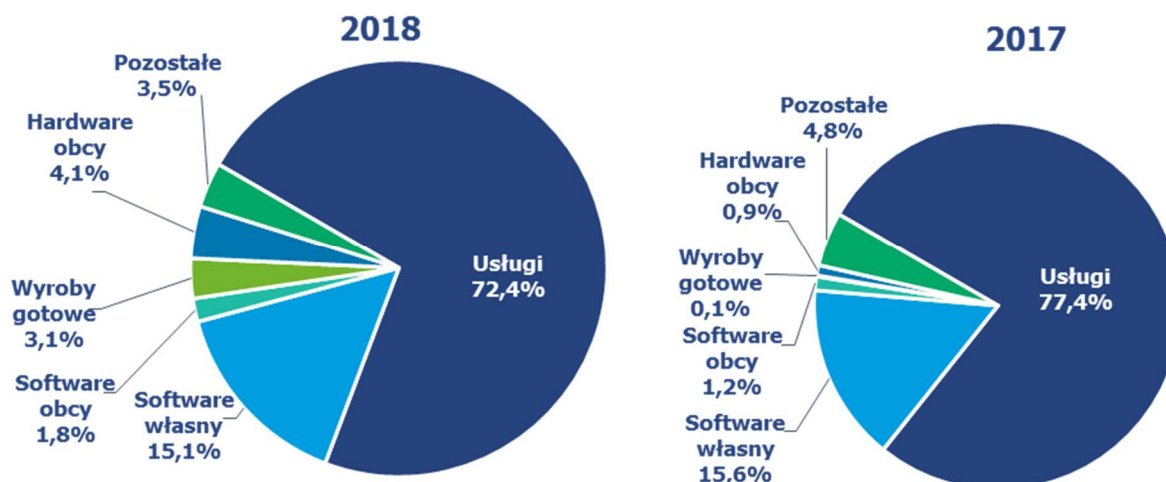
5.3. Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017*	%	12 miesięcy 2016	%
Usługi	992 627	72,4%	871 415	77,4%	859 367	77,2%
Oprogramowanie własne	207 271	15,1%	175 174	15,6%	178 092	16,0%
Oprogramowanie obce	24 041	1,8%	13 475	1,2%	21 086	1,9%
Wyroby gotowe	42 216	3,1%	804	0,1%	3 674	0,4%
Sprzęt komputerowy	55 728	4,1%	10 096	0,9%	9 038	0,8%
Pozostałe	47 736	3,5%	54 146	4,8%	41 556	3,7%
Razem	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%	1 112 813	100,0%

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształceń zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok. Dane za 2016 rok nie zostały przekształcone zgodnie z MSSF 15.

W 2018 roku wartość przychodów ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosła 207 271 tys. PLN i były o 32 097 tys. PLN (tj. o 18,3%) wyższe niż w poprzednim roku. Przychody ze sprzedaży usług wzrosły o 121 212 tys. PLN, tj. o 13,9%. Sprzedaż własnych wyrobów gotowych wzrosła bardzo znacząco, o 41 412 tys. PLN, tj. o 5 150,7%, podobnie sprzedaż hardware firm trzecich (wzrost przychodów o 45 632 tys. PLN, tj. o 452,0%). Było to wynikiem realizacji w Q2 i Q3 2018 roku umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. Przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego wzrosły o 10 566 tys. PLN, tj. o 78,4%. Pozostała sprzedaż zmniejszyła się o 6 410 tys. PLN, tj. o 11,8%.

Na przestrzeni całego roku 2018 struktura sprzedaży wg rodzaju utrzymywała się na stabilnym poziomie.

6. Charakterystyka czynników istotnych dla rozwoju Grupy Kapitałowej

6.1. Czynniki wewnętrzne

- stały wzrost sprzedaży eksportowej i znaczenia działalności zagranicznej;
- pozycja i renoma Grupy Comarch mająca wpływ na charakter pozyskiwanych klientów;
- działalność Grupy Comarch w specjalnej strefie ekonomicznej w Krakowie;
- znaczący udział produktów standardowych (powtarzalnych) w sprzedaży, co oznacza:
 - niższe koszty, w szczególności koszty zmienne związane z pojedynczym kontraktem,
 - możliwość znacznego zwiększenia rentowności jednostkowego kontraktu przy jednoczesnym obniżeniu obciążenia klienta (opłaty licencyjne),
 - szersza i bardziej zdywersyfikowana klientela oznaczająca większą skalę działalności,
- atrakcyjna polityka szkoleniowa oraz atrakcyjne warunki pracy oferowane pracownikom spółek Grupy;
- zwiększenie rozpoznawalności marki Comarch wśród potencjalnych klientów poprzez prowadzone akcje marketingowe (w tym marketing sportowy) oraz działania prospołeczne;
- konieczność dokonywania ciągłych inwestycji w kapitał ludzki celem utrzymania konkurencyjności firmy w kolejnych latach;
- wysoki poziom wydatków inwestycyjnych przeznaczanych na działalność badawczo-rozwojową oraz rozwój nowych produktów i usług informatycznych;
- wysoki poziom wydatków inwestycyjnych związanych z rozbudową zaplecza produkcyjnego w Polsce i za granicą (inwestycje rzeczowe) oraz z ekspansją na rynkach zagranicznych (inwestycje kapitałowe).

6.2. Czynniki zewnętrzne

- wzrost wymagań stawianych systemom informatycznym przez klientów. Zwiększa się zapotrzebowanie na duże, złożone systemy informatyczne dedykowane dla poszczególnych użytkowników. Stawia to w lepszej sytuacji większe spółki IT, takie jak Grupa Comarch, które oferują szereg różnych technologii i produktów i są w stanie dostarczyć zaawansowane technologiczne rozwiązania;
- wzrost znaczenia technologii mobilnych, stosowanych obecnie powszechnie w rozwiązaniach informatycznych dla wszystkich grup odbiorców;
- zmiana modeli biznesowych w wielu branżach oraz zmiana strategii biznesowych wielu firm związana z postępowaniem technicznym i rozwojem gospodarczym, co kształtuje popyt na nowe systemy informatyczne, upowszechnienie sprzedaży oprogramowania w modelu *cloud computing* oznacza dla firm informatycznych zwiększone wymagania kapitałowe i zasobowe;

- d) związany z członkostwem Polski w Unii Europejskiej dostęp polskich firm do środków z funduszy strukturalnych, które w pewnej części są przeznaczane na rozwój systemów informatycznych oraz finansowanie prac badawczo-rozwojowych;
- e) rosnąca konkurencja, wpływająca na zmniejszenie osiąganych marż; konkurencja pomiędzy firmami IT;
- f) stała presja na wzrost wynagrodzeń w branży IT; zmniejszająca się liczba absolwentów uczelni technicznych z wykształceniem informatycznym;
- g) wzrastająca konkurencja na lokalnym rynku pracy w sektorze IT w Krakowie oraz innych miejscach prowadzenia działalności gospodarczej przez Grupę;
- h) międzynarodowa sytuacja gospodarcza, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na rynkach finansowych, mająca wpływ na wielkość popytu na produkty i usługi informatyczne;
- i) zmienność kursów walutowych, w szczególności EUR/PLN i USD/PLN, GBP/PLN, CAD/PLN, CHF/EUR, BRL/PLN oraz RUB/PLN, wpływająca na opłacalność sprzedaży zagranicznej;
- j) sytuacja gospodarcza na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Europie, mającej wpływ na wielkość popytu na produkty i usługi informatyczne na tym rynku oraz wiarygodność finansową klientów z tego rejonu geograficznego;
- k) międzynarodowa sytuacja polityczna, m.in. wzrastające ryzyko zamachów terrorystycznych w miejscach prowadzenia projektów utrudnia ich realizację.

7. Pozostałe istotne czynniki, w tym ryzyka i zagrożeń

Grupa Comarch jest narażona na następujące główne rodzaje ryzyka finansowego:

7.1. Ryzyko kredytowe

Grupa Comarch analizuje wiarygodność finansową potencjalnych klientów przed zawarciem umów na dostawę systemów informatycznych i w zależności od oceny standingu finansowego dostosowuje warunki każdej umowy do potencjalnego ryzyka. Koncentracja ryzyka kredytowego jest ograniczona ze względu na dywersyfikację sprzedaży Comarch do znacznej liczby kontrahentów z różnych branż gospodarki i z różnych regionów świata.

7.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych

Grupa Comarch jest narażona na ryzyko zmian stóp procentowych w związku z posiadanymi środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami oraz z zawartymi długoterminowymi kredytami inwestycyjnymi przeznaczonymi na finansowanie nowych budynków produkcyjnych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Kredyty są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę WIBOR oraz EURIBOR. Grupa Comarch dokonywała zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej w tym obszarze za pomocą kontraktów IRS oraz prowadzi stały monitoring sytuacji rynkowej w tym zakresie. Wpływ zmiany stóp procentowych na wysokość płaconych odsetek od kredytów jest częściowo kompensowany przez zmianę odsetek otrzymywanych od posiadanych środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej znajduje się w punkcie [2.3.2.](#) Skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7.3. Ryzyko zmiany kursów walut

W związku ze sprzedażą eksportową lub denominowaną w walutach obcych Grupa Comarch jest narażona na ryzyko kursowe, szczególnie w odniesieniu do zmian kursów par walut EUR/PLN, GBP/PLN, USD/PLN, BRL/PLN oraz CAD/PLN. Równocześnie część kosztów i zobowiązań Grupy Comarch jest również wyrażona lub powiązana z kursem walut obcych. W indywidualnych przypadkach jednostka dominująca dokonuje zabezpieczenia przyszłych płatności za pomocą kontraktów forward, jak również stara się wykorzystywać hedging naturalny poprzez dopasowanie struktury aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych (np. poprzez zaciąganie w ostatnich okresach zobowiązań kredytowych wyrażonych w EUR). Wartość bilansowa aktywów oraz zobowiązań finansowych Grupy Comarch denominowanych w walutach obcych na dzień bilansowy dotyczy należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego oraz środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany kursów walut znajduje się w punkcie 2.3.3. Skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7.4. Ryzyko płynności finansowej

Grupa Comarch posiada system zarządzania ryzykiem płynności dla potrzeb zarządzania funduszami krótko-, średnio- i długoterminowymi. Podstawowe ryzyko płynności finansowej wynika z faktu, iż większość kosztów ponoszonych przez Grupę Comarch ma charakter kosztów stałych, natomiast przychody ze sprzedaży podlegają zmienności charakterystycznej dla firm usługowych. Grupa Comarch zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wielkość kapitału obrotowego, utrzymując rezerwowo linie kredytowe w rachunku bieżącym, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz analizując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych.

8. Perspektywy rozwoju działalności Grupy oraz przewidywana sytuacja finansowa Grupy w 2019 roku

W 2018 roku wzrósł popyt na usługi i produkty informatyczne Grup Comarch, przy czym nastąpiły zmiany w jego strukturze. Grupa odnotowała znaczny wzrost popytu na rozwiązania dla sektora telekomunikacyjnego, dla sektora publicznego oraz w zakresie produktów ERP oraz stabilny popyt na rozwiązania informatyczne dla klientów z pozostałych sektorów. Portfel zamówień Grupy zapewnia obecnie pełne wykorzystanie jej mocy produkcyjnych w kilku kolejnych okresach. Rozwój sytuacji politycznej i gospodarczej w Polsce i na świecie, a także sytuacja na rynku pracy będą miały nadal decydujący wpływ na działalność i wyniki finansowe Grupy Comarch w 2019 roku. Dzięki konsekwentnie realizowanej od wielu lat strategii pozycjonowania się na rynku jako firmy technologicznej i produktowej oferta Comarch jest bardzo dobrze zdywersyfikowana. Grono klientów stale się rozszerza, a znaczna ich część to firmy międzynarodowe, co pozwala kontynuować rozwój firmy. Dynamicznie rozwijająca się działalność Grupy Comarch na rynkach zagranicznych dodatkowo zwiększa wysokość sprzedaży oraz polepsza wizerunek Comarch wśród klientów, przyczyniając się tym samym do umocnienia pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa. Oznacza również konieczność dokonywania licznych inwestycji kapitałowych poza granicami Polski (głównie poprzez zakładanie zagranicznych spółek zależnych). Realizacja strategii przedsiębiorstwa zależy w dużej mierze od kształtowania się niezależnych od Comarch warunków makroekonomicznych, w szczególności od poziomu inwestycji w informatykę dokonywanych przez średnie i duże firmy w kraju i za granicą oraz od zaostrzającej się konkurencji na rynku pracy w sektorze IT. Równocześnie warunkiem koniecznym do realizacji strategii jest skuteczne zarządzanie ryzykami operacyjnymi. Szansą dla Grupy jest jej duża innowacyjność oraz wzrost zapotrzebowania na dostarczanie informatyki w modelu usługowym – Grupa Comarch dzięki szerokiej palecie własnych produktów, posiadanej infrastrukturze oraz zasobom ludzkim i kapitałowym może elastycznie dopasowywać się do modeli biznesowych oczekiwanych przez klientów.

Do najważniejszych ryzyk operacyjnych związanych z działalnością Grupy należą:

- ryzyka związane z pracami R&D (wytwarzanie własnych produktów softwarowych);
- ryzyka związane z realizacją kontraktów długoterminowych;
- ryzyka związane z niedotrzymaniem warunków umów i skorzystaniem przez kontrahentów z udzielonych im gwarancji dobrego wykonania lub przysługujących im kar umownych;
- ryzyka zagranicznego otoczenia gospodarczego, prawnego i politycznego związane z realizacją kontraktów eksportowych;
- ryzyko kredytowe związane ze sprzedażą z odroczonym terminem płatności oraz często długim okresem realizacji kontraktów;
- ryzyko rotacji personelu, ryzyko braku możliwości zatrudnienia odpowiedniej ilości wykwalifikowanych pracowników, ryzyko wzrostu kosztów pracy;
- ryzyko zmiany kursów walut oraz poziomu stóp procentowych;
- ryzyka związane z terroryzmem międzynarodowym, utrudniające delegowanie pracowników w podróże służbowe w niektóre rejony świata.

Grupa nie przewiduje istotnych zmian swojej sytuacji finansowej oraz w zakresie ryzyka związanego z prowadzoną działalnością.

9. Analiza finansowa Grupy

Bilans Aktywa	31 grudnia 2018 r.	%	31 grudnia 2017 r.*	%	Zmiana	Zmiana %
Aktywa trwałe						
Rzeczowe aktywa trwałe	551 063	33,1%	556 838	34,7%	-5 775	-1,0%
Nieruchomości inwestycyjne	32 683	2,0%	15 357	1,1%	17 326	112,8%
Wartość firmy	42 197	2,5%	42 197	2,8%	0	0,0%
Pozostałe wartości niematerialne	59 447	3,6%	63 319	4,2%	-3 872	-6,1%
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	2 834	0,2%	3 321	0,1%	-487	-14,7%
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	1 520	0,1%	11 233	1,0%	-9 713	-86,5%
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	935	0,1%	2 904	0,0%	-1969	-67,8%
Inwestycje pozostałe	211	0,0%	112	0,0%	99	88,4%
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	35 045	2,1%	31 237	2,4%	3 808	12,2%
Pozostałe należności	20 906	1,3%	5 392	0,3%	15 514	287,7%
	746 841	44,8%	731 910	46,6%	14 931	2,0%
Aktywa obrotowe						
Zapasy	97 198	5,8%	114 967	5,3%	-17 769	-15,5%
Należności handlowe oraz pozostałe należności	435 372	26,1%	392 153	28,1%	43 219	11,0%
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	2 555	0,2%	2 222	0,4%	333	15,0%
Należne przychody z tytułu kontraktów	134 800	8,1%	46 886	2,8%	87 914	187,5%
długoterminowych						
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-	-	-	-	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3 264	0,2%	8 516	0,1%	-5 252	-61,7%
Udziały i akcje	-	-	-	-	-	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	245 915	14,8%	207 937	16,3%	37 978	18,3%
	919 104	55,2%	772 681	53,0%	146 423	18,9%
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży	-	-	3 861	0,4%	-3 861	-100,0%
Aktywa razem	1 665 945	100,0%	1 508 452	100,0%	157 493	10,4%

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

Wartość aktywów Grupy Comarch na koniec 2018 roku wzrosła o 157 493 tys. PLN, tj. o 10,4%. Wartość aktywów trwałych na koniec 2018 roku wzrosła o 14 931 tys. PLN, tj. 2,0% wobec roku 2017, głównie w rezultacie wzrostu wartości nieruchomości inwestycyjnych z 15 357 tys. PLN do 32 683 tys. PLN (wzrost o 112,8% w porównaniu do roku 2017), wzrostu aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego o 3 808 tys. zł (tj. o 12,2%) oraz pozostałych należności (wzrost o 15 514 tys. zł, tj. o 287,7%). Rzeczowe aktywa trwałe zmalały o 5 775 tys. PLN, tj. 1,0% w porównaniu do ubiegłego roku, ze względu na przeniesienie jednego z budynków biurowych w Krakowie do pozycji nieruchomości inwestycyjne. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych zmalały o 9 713 tys. zł, tj. o 86,5%, głównie

w wyniku dokonania odpisu na utratę wartości udziałów w jednostce stowarzyszonej Thanks Again. Udział pozostałych pozycji aktywów trwałych utrzymuje się na poziomie porównywalnym do 2017 roku. Wartość aktywów obrotowych wzrosła wobec poziomu ubiegłorocznego o 146 423 tys. zł, tj. o 18,9%. W największym stopniu wzrosła wartość należnych przychodów z tytułu kontraktów długoterminowych: o 87 914 tys. PLN, tj. o 187,5%, co jest efektem realizacji przez Grupę dużych projektów pozyskanych w trakcie roku 2018. Wzrost odnotowała również wartość należności handlowych oraz pozostałych należności (o 43 219 tys. PLN, tj. 11,0%) oraz środków pieniężnych i ich ekwiwalentów (o 37 978 tys. PLN, tj. 18,3%). Wartość zapasów zmalała o 17 769 tys. zł, tj. o 15,5%, a wartość instrumentów pochodnych zmalała o 5 252 tys. zł, tj. o 61,7% wobec ubiegłorocznej.

PASYWA	Stan na 31 grudnia 2018	%	Stan na 31 grudnia 2017*	%	Zmiana	Zmiana %
KAPITAŁ WŁASNY						
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki						
Kapitał zakładowy	8 133	0,5%	8 133	0,5%	0	0,0%
Pozostałe kapitały	143 041	8,6%	143 041	9,5%	0	0,0%
Różnice kursowe	8 837	0,5%	4 169	0,3%	4 668	112,0%
Zysk netto za okres bieżący	30 616	1,8%	64 626	4,3%	-34 010	-52,6%
Niepodzielony wynik finansowy	667 519	40,1%	665 525	44,1%	1 994	0,3%
Zmiany niepodzielonego wyniku z tytułu zastosowania MSSF 15	0	0,0%	-50 432	-3,3%	50 432	-100,0%
	858 146	51,5%	835 062	55,4%	23 084	2,8%
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli	17 962	1,1%	16 128	1,1%	1 834	11,4%
Kapitał własny razem	876 108	52,6%	851 190	56,4%	24 918	2,9%
ZOBOWIĄZANIA						
Zobowiązania długoterminowe						
Kredyty i pożyczki	175 010	10,5%	185 596	12,3%	-10 586	-5,7%
Inne zobowiązania	9 801	0,6%	6 928	0,5%	2 873	41,5%
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	1 338	0,1%	736	0,0%	602	81,8%
Pozostałe zobowiązania finansowe	410	0,0%	446	0,0%	-36	-8,1%
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	43 625	2,6%	43 962	2,9%	-337	-0,8%
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	-	-	-	-	-	-
	230 184	13,8%	237 668	15,8%	-7 484	-3,1%
Zobowiązania krótkoterminowe						
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	182 502	11,0%	177 320	11,8%	5 182	2,9%
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	9 007	0,5%	4 942	0,3%	4 065	82,3%
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	163 818	9,8%	65 133	4,3%	98 685	151,5%
Kredyty i pożyczki	40 267	2,4%	39 111	2,6%	1 156	3,0%

Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	479	0,0%	509	0,0%	-30	-5,9%
Pozostałe zobowiązania finansowe	328	0,0%	165	0,0%	163	98,8%
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	163 252	9,8%	132 414	8,8%	30 838	23,3%
	559 653	33,6%	419 594	27,8%	140 059	33,4%
Zobowiązania razem	789 837	47,4%	657 262	43,6%	132 575	20,2%
Razem kapitał własny i zobowiązania	1 665 945	100,0%	1 508 452	100,0%	157 493	10,4%

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

W 2018 roku struktura pasywów Grupy Comarch nie uległa znaczącym zmianom w stosunku do 2017 roku. Wartość kapitału własnego wzrosła w 2018 roku o 2,9%. Nieznaczny wzrost odnotowały udziały mniejszości (17 962 tys. PLN w porównaniu do 16 128 tys. PLN w 2017 roku). Udział kapitału własnego przypadającego na akcjonariuszy spółki w strukturze pasywów utrzymał się na podobnym poziomie (51,5% wobec 55,4% w 2017 roku). Zobowiązania stanowiły 47,4% pasywów wobec 43,6% rok wcześniej. Ich wartość wzrosła o 132 575 tys. PLN, tj. o 20,2% w porównaniu do ubiegłego roku. Wzrost ten był spowodowany znacznymi zmianami wartości zobowiązań z tytułu kontraktów długoterminowych (wzrost o 98 685 tys. PLN, tj. 151,5%), wzrostu wartości rezerw na pozostałe zobowiązania i obciążenia (wzrost o 30 838 tys. PLN, tj. 23,3%) i zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań (wzrost o 5 182 tys. PLN, tj. 2,9%). Z kolei największy spadek dotyczył kredytów i pożyczek w części długoterminowej (o 10 586 tys. zł, tj. 5,7%).

Analiza zadłużenia finansowego	31 grudnia 2018r.	31 grudnia 2017r.*	31 grudnia 2016r.	31 grudnia 2015r.	31 grudnia 2014r.
Wskaźnik zadłużenia finansowego aktywów	12,9%	14,9%	12,1%	10,6%	11,7%
Wskaźnik zadłużenia finansowego kapitału własnego	25,1%	26,9%	20,6%	17,9%	20,7%

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

Wskaźniki zadłużenia finansowego w 2018 roku spadły w efekcie zakończenia intensywnych inwestycji infrastrukturalnych finansowanych kredytami hipotecznymi. Grupa finansuje się środkami własnymi w 52,6% a kapitałem obcym w 47,4%.

	12 miesiące 2018	%	12 miesiące 2017*	%	Zmiana	Zmiana %
Przychody ze sprzedaży	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%	244 509	21,7%
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	-1 008 042	-73,6%	-832 750	-74,0%	-175 292	21,0%
Zysk brutto	361 577	26,4%	292 360	26,0%	69 217	23,7%
Pozostałe przychody operacyjne	20 160	1,5%	17 673	1,6%	2 487	14,1%
Koszty sprzedaży i marketingu	-139 417	-10,2%	-134 529	-12,0%	-4 888	3,6%
Koszty ogólnego zarządu	-106 123	-7,7%	-98 076	-8,7%	-8 047	8,2%
Pozostałe koszty operacyjne	-48 654	-3,6%	-19 064	-1,7%	-29 590	155,2%
Zysk operacyjny	87 543	6,4%	58 364	5,2%	29 179	50,0%
Przychody/(Koszty) finansowe – netto	-13 951	-1,0%	31 867	2,8%	-45 818	-143,8%
Udział w zyskach/(stratach) jednostek stowarzyszonych	-11 112	-0,8%	-3 082	-0,3%	-8 030	260,5%
Zysk przed opodatkowaniem	62 480	4,6%	87 149	7,7%	-24 669	-28,3%
Podatek dochodowy	-30 029	-2,2%	-21 038	-1,9%	-8 991	42,7%
Zysk netto za okres	32 451	2,4%	66 111	5,9%	-33 660	-50,9%
w tym:						
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	30 616	2,2%	64 626	5,7%	-34 010	-52,6%
Zysk netto przypadający udziałom niedającym kontroli	1 835	0,1%	1 485	0,1%	350	23,6%

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

W 2018 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 1 369 619 tys. PLN. Były one o 244 509 tys. PLN, tj. o 21,7% wyższe niż w 2017 roku. Wynik operacyjny wyniósł 87 543 tys. PLN i był o 29 179 tys. PLN, tj. o 50,0% wyższy niż osiągnięty w 2017 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 30 616 tys. PLN i był o 34 010 tys. PLN niższy niż w 2017 roku.

Analiza rentowności	12 miesiące 2018 r.	12 miesiące 2017 r.	12 miesiące 2016 r.	12 miesiące 2015 r.	12 miesiące 2014 r.
Marża na sprzedaży	26,4%	26,0%	31,3%	30,1%	29,6%
Rentowność sprzedaży na działalności operacyjnej	6,4%	5,2%	10,5%	10,0%	9,5%
Rentowność sprzedaży brutto	4,6%	7,7%	9,4%	9,6%	8,9%
Rentowność sprzedaży netto	2,2%	5,7%	6,6%	7,0%	6,5%

W 2018 roku marża na sprzedaży i rentowność sprzedaży operacyjnej wzrosły, kolejno do poziomu 26,4% oraz 6,4%. Rentowność sprzedaży brutto i sprzedaży netto osiągnęły kolejno poziom 4,6% oraz 2,2%. Rentowność działalności operacyjnej Grupy Comarch w 2018 roku uległa poprawie w stosunku

do 2017 roku. Rentowność netto była nieco niższa niż w ubiegłym roku, co wynika z gorszego niż w 2017 roku wyniku na działalności finansowej oraz większej kwoty podatku dochodowego.

Na wyniki osiągnięte przez Grupę Comarch miały wpływ m.in.:

- dynamiczny rozwój sprzedaży krajowej (wzrost o 169 450 tys. PLN tj. o 36,6%), który był efektem realizacji nowych kontraktów w sektorze publicznym oraz dynamicznego rozwoju sprzedaży rozwiązań ERP,
- wzrost przychodów ze sprzedaży zagranicznej o 75 059 tys. PLN (tj. o 11,3%), który został osiągnięty głównie dzięki wyższej sprzedaży rozwiązań IT dla telekomunikacji dla krajów europejskich oraz w Azji,
- wzrost kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w Grupie Comarch w raportowanym okresie wzrósł o 7,7% w porównaniu do 12 miesięcy 2017,
- ujemny wynik na działalności finansowej, spowodowany umocnieniem się PLN wobec EUR i USD w trakcie roku 2018. Transakcje zrealizowane oraz wycena bilansowa instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy pomniejszyły wynik netto Grupy o 1 657 tys. PLN. Wycena bilansowa kredytów i pożyczek, zaciągniętych w walutach obcych, zmniejszyła wynik netto Grupy o 8 770 tys. PLN,
- wysoka wartość bieżącego podatku dochodowego za rok 2018, która wyniosła 34 174 tys. PLN i była wynikiem wysokiej rentowności działalności spółek Grupy w Niemczech, Wielkiej Brytanii oraz wysokim udziałem dochodu Comarch SA nie objętego zakresem zezwolenia na działalność na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie,
- wysoka wartość utworzonych odpisów na wątpliwe należności handlowe, dotyczące głównie działalności w rejonie Bliskiego Wschodu. Zmniejszyły one wynik operacyjny i netto Grupy w 2018 roku o 40 819 tys. PLN,
- uwzględnienie w 2018 roku udziału w wyniku oraz odpisów z tytułu utraty wartości udziałów w spółce stowarzyszonej Thanks Again LLC, co zmniejszyło wynik netto Grupy o 10 770 tys. PLN,
- zastosowanie w 2018 roku standardu rachunkowości MSSF 15, które spowodowało, że znaczna część przychodów uzyskanych ze sprzedaży licencji na oprogramowanie Comarch nie została rozpoznana w rachunku wyników za rok 2018. Wartość korekty z tego tytułu wyniosła w całym 2018 roku -29 371 tys. PLN.
- utworzenie rezerwy o wartości 24 200 tys. PLN w związku z wpłynięciem żądania wypłaty z gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS)

Koszty związane z wytwarzaniem oprogramowania z zakresu telekomunikacji, e-Zdrowia, urządzeń telemedycznych, nowej generacji rozwiązań lojalnościowych oraz ERP będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na zwiększenie kosztów działalności i zmniejszenie bieżącego wyniku finansowego Grupy Comarch, natomiast przyczynią się one w przyszłości na zwiększenia przychodów osiąganych w tych obszarach biznesowych.

Osiągnięte na podstawowej działalności wyniki finansowe Grupy potwierdzają skuteczność realizowanej strategii zakładającej:

- znaczne inwestycje w kapitał ludzki
- rozwój i sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w przeważającej części na własnych produktach,
- rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, Azji i w obu Amerykach,
- stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- rozwijanie kolejnych obszarów biznesowych, zwłaszcza w zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- promowanie usługowego modelu sprzedaży informatyki,
- inwestycje we własne technologie informatyczne.

Analiza płynności	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.*	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	31 grudnia 2014 r.
Bieżącej płynności finansowej	1,6	1,8	2,0	1,9	1,9
Płynności szybki	1,2	1,4	1,7	1,7	1,6
Podwyższonej płynności	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7

W 2018 roku, podobnie jak w latach poprzednich Grupa Comarch posiadała bardzo dobrą płynność finansową. W ocenie Zarządu, Grupa Comarch nie ma problemów z terminowym wywiązywaniem się z zaciągniętych zobowiązań, przejściowo wolne środki Grupa inwestuje w bezpieczne instrumenty finansowe (lokaty bankowe, jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych pieniędzy).

Analiza rotacji	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.*	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	31 grudnia 2014 r.
Rotacji majątku obrotowego (krotność)	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6
Rotacji należności (dni)	115	126	133	125	115
Rotacji zapasów (dni)	37	162	36	18	55
Rotacji zobowiązań (dni)	173	197	189	173	177
Rotacji zobowiązań bez zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego (dni)	159	144	142	134	142

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

Wskaźniki rotacji potwierdzają efektywne wykorzystywanie zasobów Grupy Comarch. Na koniec 2017 roku stanu półproduktów oraz produktów był wysoki, w 2018 roku uległ on zmniejszeniu, co przełożyło się na zmniejszenie wskaźnika stanu rotacji zapasów. Pozostałe wskaźniki utrzymały się na poziomie zbliżonym w stosunku do poprzednich lat.

Metody obliczania wskaźników finansowych

Wskaźniki zadłużenia

$$\text{wskaźnik zadłużenia finansowego aktywów} = \frac{\text{kredyty i pożyczki}}{\text{aktywa razem}}$$

$$\text{wskaźnik zadłużenia finansowego kapitału własnego} = \frac{\text{kredyty i pożyczki}}{\text{kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki}}$$

Wskaźniki rentowności

$$\text{marża na sprzedaży} = \frac{\text{zysk brutto}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność operacyjna} = \frac{\text{zysk operacyjny}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność sprzedaży brutto} = \frac{\text{zysk przed opodatkowaniem}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność sprzedaży na zysku netto} = \frac{\text{zysk netto przypadający na akcjonariuszy Spółki}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

Wskaźniki płynności

$$\text{bieżącej płynności finansowej} = \frac{\text{aktywa obrotowe}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

$$\text{płynności szybki} = \frac{\begin{array}{l} \text{należności handlowe oraz pozostałe należności} \\ + \text{środki pieniężne i ich ekwiwalenty} \\ + \text{aktywa finansowe dostępne do sprzedaży} \\ + \text{udziały i akcje} \end{array}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

$$\text{podwyższonej płynności} = \frac{\text{środki pieniężne i ich ekwiwalenty}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

Wskaźniki rotacji

$$\text{rotacji majątku obrotowego (krotność)} = \frac{\text{przychody ze sprzedaży}}{\text{aktywa obrotowe}}$$

$$\text{rotacji należności (dni)} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{należności handlowe oraz pozostałe należności} \\ + \text{należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego} \end{array} \right) * 360}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rotacji zapasów (dni)} = \frac{(\text{zapasy-produkcja w toku}) * 360}{\text{koszty sprzedanych towarów i materiałów}}$$

$$\text{rotacji zobowiązań (dni)} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{zobowiązania razem} \\ - \text{zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych} \end{array} \right) * 360}{\begin{array}{l} \text{koszt sprzedaży i marketingu} + \text{koszty ogólnego zarządu} \\ + \text{pozostałe koszty operacyjne} \\ + \text{koszty sprzedanych produktów, usług towarów i materiałów} \end{array}}$$

$$\begin{array}{l} \text{rotacji zobowiązań} \\ \text{bez zobowiązań z tytułu} \\ \text{kredytu inwestycyjnego (dni)} \end{array} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{zobowiązania razem} \\ - \text{kredyty i pożyczki} \end{array} \right) * 360}{\begin{array}{l} \text{koszt sprzedaży i marketingu} + \text{koszty ogólnego zarządu} \\ + \text{pozostałe koszty operacyjne} \\ + \text{koszty sprzedanych produktów, usług towarów i materiałów} \end{array}}$$

10. Kredyty, pożyczki, poręczenia, gwarancje i istotne pozycje pozabilansowe

10.1. Nieodnawialne kredyty bankowe

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa posiadała zobowiązania z tytułu nieodnawialnych kredytów w wysokości 198 676 tys. PLN.

W trakcie roku 2018 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

Kredytobiorca / Przedmiot finansowania	Instytucja finansująca	Kwota kredytu /pożyczki wg umowy		Kwota pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
		Kwota	Wal	Kwota	Wal	Kwota	PLN			
Comarch S.A. budynek biurowy SSE4 w Krakowie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	44 000	PLN	3 563 (wobec 4 182 na 31 grudnia 2017)	EUR	15 320 (wobec 17 444 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	4 126	EUR	1 418 (wobec 1 977 ma 31 grudnia 2017)	EUR	6 099 (wobec 8 246 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. nieodnawialny kredyt obrotowy	Santander Bank Polska S.A. (dawniej Bank Zachodni WBK S.A.)	7 400	EUR	1 910 (wobec 2 944 na 31 grudnia 2017)	EUR	8 212 (wobec 12 280 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE6 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	13 323	EUR	8 188 (wobec 9 854 na 31 grudnia 2017)	EUR	35 209 (wobec 41 098 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz gwarancji rękami, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE7 w Krakowie	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	13 333	EUR	13 333 (wobec 11 286 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	57 330 (wobec 47 075 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	29.02.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. długoterminowy kredyt nieodnawialny	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	2 508	EUR	1 188 (wobec 2 508 na 31 grudnia 2017)	EUR	5 109 (wobec 10 461 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	30.09.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	DNB Bank Polska S.A.	2 531	EUR	1 751 (wobec 2 130 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	7 529 (wobec 8 885 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare S.A. środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	15 889	PLN			0 (wobec 2 459 na 31 grudnia 2017)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	6 000	EUR	0 (wobec 621 na 31 grudnia 2017)	EUR	0 (wobec 2 589 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A, oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	9 262	EUR		EUR		PLN	EURIBOR1M + marża banku	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji, cesja

budynek biurowy w Łodzi				(wobec 8 043 na 31 grudnia 2017)		(wobec 33 545 na 31 grudnia 2017)		IRS do 31-05-2030		praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej z Comarch S.A., poręczenie Comarch S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji Comarch S.A.
Comarch S.A.S, Comarch S.A. Budynek Data Center w Lille we Francji	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	8 000	EUR	6 218 (wobec 6 734 na 31 grudnia 2017)	EUR	26 736 (wobec 28 085 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości Comarch S.A. (Kraków, ul. prof. Michała Życzkowskiego 23, bud. SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch S.A. Program modernizacyjny infrastruktury Comarch	CaixaBank S.A. Oddział w Polsce	3 500	EUR	1 399 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 016 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	23.08.2023	Oświadczenie o poddaniu się egzekucji

10.2. Odnawialne kredyty bankowe

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. spółki Grupy Comarch posiadały limity odnawialnych kredytów w rachunku bieżącym w wysokości 60 000 tys. PLN, limity nie były wykorzystane.

W trakcie roku 2018 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu wg umowy		Kwota kredytu pozostała do spłaty		Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta			
Comarch S.A.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	20.12.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	mBank S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	10 000	PLN	0	PLN	WIBOR O/N + marża banku	17.03.2020	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w mBank S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji,

10.3. Pożyczki

10.3.1. Pożyczki otrzymane

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa Comarch posiadała zobowiązania z tytułu niespłaconego kapitału pożyczek od podmiotów niepowiązanych w wysokości 16 601 tys. PLN.

Kredytobiorca / Przedmiot finansowania	Instytucja finansująca	Kwota kredytu /pożyczki wg umowy		Kwota pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
		Kwota	Wal	Kwota	Wal	Kwota	PLN			
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	12 980	PLN			7 463 (wobec 9 983 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.03.2022	brak
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	17 691	PLN			766 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	31.01.2019	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 475	PLN			2 991 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	Poręczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 474	PLN			737 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.07.2019	brak
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 139	PLN			2 745 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 200	PLN			900 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.09.2019	Poręczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	999	PLN			999 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.12.2019	brak

10.3.2. Pożyczki udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym

W okresie sprawozdawczym spółka Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udzieliła pożyczki w wysokości 2 353 tys. zł osobom zarządzającym i nadzorującym Comarch S.A. Do dnia publikacji raportu kwartalnego za Q4 2018 pożyczka ta została w całości spłacona. Na dzień 31 grudnia 2018 r. nie istnieją żadne inne niespłacone pożyczki jak również udzielone przez spółki Grupy Comarch gwarancje i poręczenia na rzecz osób zarządzających i nadzorujących Spółki oraz ich bliskich.

10.3.3. Pożyczki udzielone pracownikom Grupy Comarch

Nie wystąpiły.

10.4. Poręczenia

- W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28 kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 823 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu.

- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.
- W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych, zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 100 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 50 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie ("Parent Guarantee") za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC

ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na okres 5 lat.

- W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie ("Parent Guarantee") za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres 5 lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.
- W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Bonus Development sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 31 października 2019 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 14 września 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.

- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu tj. 11 524 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usługi Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie było ważne do maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 2 414 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Retail, Comarch Mobile Sale i Comarch POS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 444 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch Colombia S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Colombia S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 10 710 tys. USD.
- W związku z zawarciem przez Comarch Luxembourg S.a.R.L. , spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji przy realizacji projektu Billing System zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Luxembourg S.a.R.L. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 7 240 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch Polska SA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy zakupu sprzętu IT w celu realizacji kontraktu z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Polska SA. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 3 660 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do realizacji usługi e-invoicingu, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 2 095 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK Ltd, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi Comarch NRM zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK Ltd. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 9 966 tys. GBP.
- W związku z zawarciem przez Comarch Yuhan Hoesa, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi NW Next Generation zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Yuhan Hoesa. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 18 467 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usług ERP, POS i MoS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 254 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi e-Care zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 151 tys. EUR.

W powyższej liście poręczeń znajdują się pozycje, których Spółka nie traktuje jako zobowiązania warunkowe.

10.5. Gwarancje bankowe i istotne pozycje pozabilansowe

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 81 163 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 65 876 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 63 tys. PLN, na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 82 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 673 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN).

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („*letter of comfort*”) dla spółek zależnych: Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo, Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo oraz Comarch Polska S.A. ważne do 30 czerwca 2020 roku.

11. Najważniejsze wydarzenia w 2018 roku i po dacie bilansu

11.1. Umowy znaczące dla działalności Grupy Comarch

Do najważniejszych umów podpisanych przez Grupę Comarch w 2018 roku należą:

11.1.1. Podpisanie umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-17-2017](#) z dnia 12 września 2017 r. w sprawie otwarcia ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, oraz do raportu bieżącego nr [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r. o ogłoszeniu wyników przedmiotowego przetargu, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-4-2018](#) o podpisaniu w dniu 2 marca 2018 r. przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej: „ZUS”) umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej: „Umowa”). Przedmiotem Umowy jest świadczenie przez Konsorcjum na rzecz ZUS usług utrzymaniowych, serwisowych i dodatkowych dla systemu KSI ZUS oraz pełnienie roli integratora KSI ZUS w zakresie i na zasadach określonych w Umowie. Łączna wysokość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty brutto w wysokości 242 033 004,00 PLN, w tym: kwoty netto w wysokości 196 774 800,00 PLN oraz podatku od towarów i usług (VAT) według stawki 23 % w wysokości 45 258 204,00 PLN. Termin realizacji przedmiotu Umowy wynosi 48 miesięcy, przy czym rozpoczyna on bieg od dnia rozpoczęcia świadczenia usług, tj. nie później niż w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia Umowy, po uprzednim zgłoszeniu przez Konsorcjum w formie pisemnej gotowości do przejęcia usług utrzymania i podpisaniu przez obie strony protokołu przekazania usług utrzymania, chyba że strony w formie pisemnej uzgodnią inaczej. Umowa wygasa również z chwilą wyczerpania limitu wynagrodzenia brutto należnego Konsorcjum. Na warunkach określonych w Umowie ZUS ma prawo obciążyć Konsorcjum karami umownymi z tytułu nienależytego wykonywania zobowiązań wynikających z Umowy. Łączna

wysokość kar umownych naliczonych z tytułów wskazanych w Umowie nie może przekroczyć 50% wynagrodzenia brutto. Zapłata kary umownej nie wyłącza dalej idącej odpowiedzialności odszkodowawczej przenoszącej wysokość zastrzeżonej kary, na zasadach ogólnych, z zastrzeżeniem że odpowiedzialność Konsorcjum z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań zawartych w Umowie (z wyłączeniem kar umownych oraz kwot obniżenia wynagrodzenia), nie przekroczy 100% wynagrodzenia brutto, z tym zastrzeżeniem że ograniczenie odpowiedzialności nie dotyczy odszkodowania za szkody: wyrządzone umyślnie, spowodowane ujawnieniem informacji chronionych, w tym danych osobowych, na osobie oraz w majątku ruchomym i nieruchomym, wynikające z wad fizycznych lub prawnych produktów dostarczonych przez Konsorcjum. Żadna ze stron Umowy nie ponosi odpowiedzialności za utracone korzyści oraz szkody nie pozostające w normalnym związku przyczynowym z jej zachowaniem, lub z zachowaniem osób trzecich, za które strona ponosi odpowiedzialność.

11.1.2. Umowa kredytu inwestycyjnego z CaixaBank, S.A. Oddział w Polsce

Zarząd Comarch S.A. poinformował w dniu 24 sierpnia 2018 roku raportem bieżącym nr [RB-14-2018](#) o podpisaniu przez Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z bankiem CaixaBank, S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie (dalej: „Bank”) na finansowanie nakładów związanych z realizacją prac modernizacyjnych infrastruktury biurowej Comarch S.A. Wysokość kredytu wynosi 3 500 000,00 EUR, tj. 14 980 350,00 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do 23 sierpnia 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Wykorzystanie kredytu powinno nastąpić do dnia 23 sierpnia 2019 roku. Zabezpieczeniem kredytu są:

a) pełnomocnictwo udzielone Bankowi przez Comarch S.A. do dysponowania środkami na rachunkach rozliczeniowych prowadzonych przez Bank;

b) oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji do wysokości 150% kwoty kredytu.

PO DACIE BILANSU

Nie wystąpiły.

11.2. Pozostałe

11.2.1. Zawarcie ugody z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-14-2014](#) z dnia 19 maja 2014 roku (dotyczącego otrzymania noty księgowej od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: "ARiMR") obejmującej karę umowną w wysokości 32 455 497,28 PLN w związku z realizacją przez Comarch S.A. umowy z dnia 29 kwietnia 2013 roku („Umowa OFSA”) oraz raportu bieżącego nr [RB-4-2015](#) z dnia 15 stycznia 2015 roku informującego o doręczeniu Comarch S.A. w dniu 14 stycznia 2015 r. pozwu o zapłatę kwoty 34 493 717,28 PLN - wniesionego przeciwko Comarch S.A. przez ARiMR do Sądu Okręgowego w Warszawie III Wydział Cywilny - z tytułu naliczonych przez ARiMR kar umownych, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym [RB-6-2018](#) o zawarciu w dniu 23 kwietnia 2018 r. ugody pomiędzy Comarch S.A. a ARiMR przed mediatorem sądowym. W ramach tej ugody - czyniąc sobie wzajemne ustępstwa - Strony zgodnie postanowiły, że kary umowne należne ARiMR w związku z nienależytym wykonywaniem przez Comarch S.A. Umowy OFSA, wynoszą 3 478 473,60 PLN i że zostaną one rozliczone z należnym Comarch S.A. od ARiMR odszkodowaniem, którego wysokość w ramach wzajemnych ustępstw ustalono w kwocie 1 478 098,24 PLN - z tytułu utraconych korzyści wynikających z niezawarcia przez ARiMR z konsorcjum Comarch S.A. oraz Comarch Polska S.A. umowy na „Utrzymanie i rozwój Systemu Informatycznego Agencji – SIA (ZSZiK, IACSplus, GIS, SIZ, PZSIPlus, PA)” („dalej Umowa SIA”) - wskutek zawarcia tej umowy z innym wykonawcą. W wyniku ugody łączna wartość kary umownej przypadająca do zapłaty przez Comarch S.A. wyniesie 2 000 375,36 PLN, co mieści się w rezerwie zawiązanej przez Comarch S.A. w 2014 roku w kwocie 2 276 882,40. Jednocześnie w ramach w/w ugody ARiMR zrzekła się dalej idących roszczeń z tytułu kar umownych związanych z

wykonywaniem Umowy OFSA, a Comarch S.A. zrzekł się wszelkich dalej idących roszczeń związanych z niezawarciem Umowy SIA. Zarząd Comarch S.A. informuje, iż podjął działania mające na celu zatwierdzenie w/w ugody przez właściwy sąd.

11.2.2. Zawarcie ugody z Tauron Dystrybucja S.A.

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-19-2017](#) z dnia 24 października 2017 roku dotyczącego otrzymania przez Comarch S.A. – jako lidera konsorcjum w składzie: Comarch S.A., Apator Rector sp. z o.o., Tukaj Mapping Central Europe sp. z o.o. oraz Eurosystem S.A. („Konsorcjum”) noty obciążeniowej wystawionej przez Tauron Dystrybucja S.A. (dalej: „Tauron”) wzywającej członków Konsorcjum do solidarnej zapłaty kwoty 30 246 071,61 PLN, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-9-2018](#), że w dniu 5 czerwca 2018 roku na skutek przeprowadzonego pomiędzy Konsorcjum a Tauron postępowania mediacyjnego doszło do zawarcia ugody.

Zgodnie z zawartą ugodą Tauron zweryfikował żądanie zapłaty kar umownych z tytułu zwłoki w wykonaniu Etapu 2, Etapu 3 i Paszportyzacji do kwoty 11 140 250,00 PLN, zrzekając się dalszego dochodzenia naliczonych kar umownych z ww. tytułu.

Ponadto w wyniku zidentyfikowania przez Tauron potrzeby wykonania dodatkowych prac i usług, Konsorcjum wykona na rzecz Tauron dodatkowe zadania za wynagrodzeniem w kwocie 23 950 250,00 PLN. Zgodnie z postanowieniami zawartej ugody, kary z ugody będą podlegały rozliczeniu poprzez potrącenie umowne z wierzytelnościami Konsorcjum o zapłatę wynagrodzenia za wykonanie dodatkowych prac i usług. Jednocześnie w dniu 5 czerwca 2018 roku Comarch S.A. zawarła z Apator Rector sp. z o.o. porozumienie, w którym Apator Rector sp. z o.o. zobowiązała się zwolnić Comarch S.A. z obowiązku świadczenia na rzecz Tauron kar umownych wynikających z ugody, jak również, zrzekła się wobec Comarch S.A. roszczeń z tytułu wykonania ugody. Apator Rector sp. z o.o. zobowiązała się ponadto w zawartym porozumieniu do wykonania dodatkowych prac i usług wynikających z zawartej z Tauron ugody.

11.2.3. Opinia Rady Nadzorczej w sprawie podziału zysku netto za 2017 rok

Raportem bieżącym nr [RB-7-2018](#), Zarząd Comarch S.A. poinformował, że w dniu 21 maja 2018 roku Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała wniosek Zarządu Comarch S.A. z dnia 18 maja 2018r., aby wypracowany przez Spółkę, w roku obrotowym od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku, zysk netto w kwocie 39 338 096,57 PLN został podzielony w ten sposób, że:

- 1) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 PLN zostaje przeznaczona na wypłatę dywidendy. Dywidendę w kwocie 1,50 PLN za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami Spółki w dniu 10 sierpnia 2018 roku (dzień dywidendy). Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8.133.349 sztuk.
- 2) pozostała część zysku netto w kwocie 27 138 073,07 PLN zostaje przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku.

PO DACIE BILANSU

11.2.4. Oświadczenie ZUS o częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie umowy na świadczenie usług utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-4-2018](#) z dnia 2 marca 2018 r. o podpisaniu umowy przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej „ZUS”) na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej:

„Umowa”), Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-2-2019](#) w dniu 20 lutego 2019 r. o otrzymaniu oświadczenia ZUS informującego o definitywnym częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz Metryk Powiązanych i Integratora, ze skutkiem natychmiastowym. W zakresie Metryk Niezaliczonych ZUS złożył oświadczenie o odstąpieniu od Umowy, w zakresie Metryk Powiązanych i Integratora, ZUS złożył oświadczenie o częściowym wypowiedzeniu Umowy.

Według oświadczenia ZUS w zakresie nieobjętym wypowiedzeniem lub odstąpieniem Umowa pozostaje w mocy. Jako powód odstąpienia od Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz częściowego wypowiedzenia umowy ZUS wskazuje niepowodzenie w weryfikacji gotowości Comarch w zakresie 7 Metryk Niezaliczonych, co w opinii ZUS implikuje także konieczność wypowiedzenia Umowy w zakresie 23 Metryk Powiązanych oraz w zakresie pełnienia roli Integratora.

Ryczałtowa wartość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu świadczenia usług objętych oświadczeniem ZUS wynosi 1 908 542 PLN netto miesięcznie.

W związku ze złożonym częściowym wypowiedzeniem Umowy ZUS wezwał Konsorcjum do zapłaty kary umownej w wysokości 10% wartości wynagrodzenia brutto, tj. do zapłaty kwoty 24 203 300,40 PLN w terminie 7 dni od dnia otrzymania oświadczenia ZUS.

W opinii Zarządu Comarch S.A. nie zaistniały przesłanki do odstąpienia od jakiejkolwiek części Umowy lub jej częściowego wypowiedzenia. Ponadto, naliczając karę umowną ZUS powołuje się na postanowienia umowy nie mające zastosowania do częściowego wypowiedzenia/odstąpienia od umowy na podstawach wskazanych w oświadczeniu ZUS. Comarch S.A. informuje również, że Konsorcjum realizuje postanowienia Umowy i potwierdza gotowość do przejęcia 1 marca 2019 r. całości usług utrzymania ZUS KSI zgodnie z harmonogramem. W ramach sprawdzianów kompetencji wykonanych przez ZUS do dnia 30 stycznia 2019 potwierdzone zostało kompletne przygotowanie merytoryczne Konsorcjum w zakresie funkcji Integratora oraz w zakresie 67 metryk z 74 metryk ogółem. Częściowe wypowiedzenie Umowy przez ZUS nastąpiło przed zakończeniem okresu przejściowego, co do zasady pozbawiło Konsorcjum możliwości dowiedzenia swoich kompetencji w okresie przewidzianym Umową. W opinii zarządu Comarch S.A. działania podjęte przez ZUS stanowią istotne naruszenie warunków Umowy i prawa, w związku z tym Konsorcjum wezwie ZUS do respektowania jej zapisów i jest gotowe do dochodzenia swoich praw, w tym odszkodowania, na drodze sądowej. Zarząd Comarch S.A. stoi na stanowisku, że nie ma podstaw do żądania przez ZUS od Konsorcjum zapłaty kary umownej.

Zarząd Comarch S.A. podkreśla, że w ocenie Zarządu opisana sytuacja nie będzie mieć istotnego negatywnego wpływu na sytuację finansową i gospodarczą Grupy.

11.2.5. Żądanie wypłaty z gwarancji dobrego wykonania dot. kontraktu ZUS KSI

W dniu 11 kwietnia 2019 roku Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-5-2019](#), że otrzymał od banku CaixaBank S.A. oddział w Polsce informację o złożeniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS) w wysokości 24.203.300,40 PLN. Gwarancja bankowa została udzielona ZUS na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska SA zgodnie z postanowieniami Umowy KSI ZUS, o zawarciu której Spółka informowała w raporcie bieżącym RB-4-2018 z dnia 2 marca 2018 roku. Termin wypłaty z gwarancji wynosi 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty. W związku z wpłynięciem do banku żądania wypłaty z gwarancji bankowej Grupa Comarch utworzyła rezerwy w wysokości 24,2 mln PLN, które spowodowały odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch. Ewentualna wypłata gwarancji nie będzie miała istotnego wpływu na sytuację finansową Grupy Comarch oraz pozostaje bez wpływu na działalność operacyjną Grupy. W opinii Zarządu Comarch S.A. złożenie przez ZUS żądania wypłaty z gwarancji jest bezzasadne. Jeżeli gwarancja zostanie wypłacona, Zarząd Comarch S.A. podejmie kroki prawne zmierzające do jej zwrotu przez ZUS.

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-5-2019](#) z dnia 11 kwietnia 2019 r. o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce informacji o wpłynięciu żądania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

(„ZUS”) dotyczącego wypłaty kwoty 24.203.300,40 PLN z wystawionej na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska S.A. gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS, Zarząd Comarch S.A. poinformował w dniu 23 kwietnia 2019 roku raportem bieżącym nr [RB-6-2019](#) o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce, informacji o wpłynięciu oświadczenia od ZUS o odroczeniu wykonania powyższego żądania do 31 maja 2019 roku, na czas prowadzenia rozmów ugodowych. Pierwotny termin wypłaty z gwarancji wynosił 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty, tj. upływał 25 kwietnia 2019 r.

12. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne (papiery wartościowe, instrumenty finansowe, wartości niematerialne i prawne oraz nieruchomości), w tym inwestycje kapitałowe dokonane poza grupą jednostek powiązanych oraz opis metod ich finansowania a także ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych, w porównaniu do wielkości posiadanych środków

Grupa Comarch nie ogranicza obszaru swojego działania jedynie do terytorium Polski. Dysponując produktami konkurencyjnymi międzynarodowo, Grupa konsekwentnie zwiększa wartość sprzedaży zagranicznej koncentrując się szczególnie na rynku Europy Zachodniej. Sprzedaż jest realizowana zarówno bezpośrednio do klienta końcowego (bądź to przez Comarch S.A. lub inną spółkę Grupy Comarch) lub przez firmy partnerskie.

W najbliższych latach w ramach Grupy Comarch będą kontynuowane projekty inwestycyjne, które pozwolą na dalszą ekspansję firmy w nowych obszarach działalności i na nowych rynkach. Będą one finansowane m.in. ze środków pieniężnych posiadanych przez Spółki Grupy Comarch, jak również z wykorzystaniem kredytów bankowych.

12.1. Inwestycje kapitałowe

Wszystkie inwestycje kapitałowe zostały opisane w punkcie [20.2.](#)

12.2. Nieruchomości

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². Wartość umowy wynosiła 69 643 tys. PLN. Budynek został oddany do użytkowania w I kwartale 2018 r.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy była przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Wartość umowy wynosiła 7 553 tys. EUR netto, tj. 32 943 tys. PLN, wg kursu EUR na dzień 30 czerwca 2018 roku. Prace zostały zakończone w drugim kwartale 2018 roku.

W 2018 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

13. Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej

W dniu 22 marca 1999 r. Comarch S.A. uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 października 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie (Dz. U. Nr 135, poz. 912 z

późn. zm.) jako podmiot, który zainwestował w krakowskiej specjalnej strefie ekonomicznej co najmniej 2 mln EURO, uzyskała ulgi podatkowe dotyczące zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych od dochodu uzyskanego z działalności określonej w zezwoleniu. W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej została uchwalona Ustawa z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. Nr 188, poz. 1840), która zmieniła warunki zwolnień podatkowych dla podmiotów działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Oznacza to zmianę dotychczasowego sposobu funkcjonowania ulgi podatkowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, z ulgi nieograniczonej wartościowo, na ulgę ograniczoną wartościowo i zależną od wartości dokonanych inwestycji. Na mocy uchwały maksymalna wartość pomocy publicznej przyznanej Comarch S.A. nie będzie mogła przekroczyć 75% wartości nakładów inwestycyjnych, które Spółka poniosła w okresie od uzyskania zezwolenia tj. od dnia 22 marca 1999 r. do dnia 31 grudnia 2006 r. Spółka Comarch S.A. wystąpiła do Ministra Gospodarki o zmianę warunków zezwolenia i w dniu 1 lipca 2004 r. otrzymała decyzję Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2004 r. dotyczącą zmiany warunków zezwolenia na określone powyżej i zgodne z Ustawą. Równocześnie w zmienionym zezwoleniu wydłużony został do 31 grudnia 2017 r. okres, na jaki zostało wydane zezwolenie dla Comarch S.A.

Comarch S.A. posiada aktualnie cztery zezwolenia na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 r. termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

W dniu 22 marca 1999 r. Comarch S.A. uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 października 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie (Dz. U. Nr 135, poz. 912 z późn. zm.) jako podmiot, który zainwestował w krakowskiej specjalnej strefie ekonomicznej co najmniej 2 mln EURO, uzyskała ulgi podatkowe dotyczące zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych od dochodu uzyskanego z działalności określonej w zezwoleniu. W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej została uchwalona Ustawa z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. Nr 188, poz. 1840), która zmieniła warunki zwolnień podatkowych dla podmiotów działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Oznacza to zmianę dotychczasowego sposobu funkcjonowania ulgi podatkowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, z ulgi nieograniczonej wartościowo, na ulgę ograniczoną wartościowo i zależną od wartości dokonanych inwestycji. Na mocy uchwały maksymalna wartość pomocy publicznej przyznanej Comarch S.A. nie będzie mogła przekroczyć 75% wartości nakładów inwestycyjnych, które Spółka poniosła w okresie od uzyskania zezwolenia tj. od dnia 22 marca 1999 r. do dnia 31 grudnia 2006 r. Spółka Comarch S.A. wystąpiła do Ministra Gospodarki o zmianę warunków zezwolenia i w dniu 1 lipca 2004 r. otrzymała decyzję Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2004 r. dotyczącą zmiany warunków zezwolenia na określone powyżej i zgodne z Ustawą. Równocześnie w zmienionym zezwoleniu wydłużony został do 31 grudnia 2017 r. okres, na jaki zostało wydane zezwolenie dla Comarch S.A.

Comarch S.A. posiada aktualnie cztery zezwolenia na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 r. termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Ulgą inwestycyjną z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana (jego okres ważności upłynął 31 grudnia 2017 r.). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 7 873 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 22 759 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia).

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tytułu działalności w SSE ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 5 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

W trakcie roku 2018 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2017 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 8 863 tys. PLN. Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 11 162 tys. PLN, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2019. Łączny wpływ tej operacji to wzrost wyniku o 2 299 tys. PLN.

14. Uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej jednostki dominującej

14.1. Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW w Warszawie

Zgodnie z zasadą szczegółową nr II.Z.10. zawartą w części II "Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016" Zarząd Comarch S.A. zaprezentował w raporcie bieżącym nr [EBI 1/2018](#) sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej Comarch S.A. za okres od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r., ocenę sytuacji Spółki z uwzględnieniem oceny systemu kontroli wewnętrznej i systemu zarządzania ryzykiem istotnym dla Spółki, ocenę sposobu wypełniania obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania ładu korporacyjnego oraz ocenę racjonalności prowadzonej przez Spółkę polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej.

Zgodnie z zasadą szczegółową nr II.Z.11 zawartą w części II "Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016" Zarząd Comarch S.A. poinformował w raporcie bieżącym nr [EBI 2/2018](#), że uchwałą nr 10/05/2018 z dnia 21 maja 2018 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała projekty uchwał Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki z dnia 27 czerwca 2018 r.

14.2. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2018 r.

a) Zwołanie WZA, porządek obrad i informacje dotyczące udziału w WZA emitenta

Dnia 21 maja 2018 r. Zarząd Comarch Spółka Akcyjna z siedzibą w Krakowie, działając na podstawie przepisów art. 395, art. 399 § 1, art. 402 z indeksem 1 oraz art. 402 z indeksem 2 Kodeksu Spółek Handlowych (dalej „KSH”) oraz art. 14 Statutu Spółki, zwołał Zwyczajne Walne Zgromadzenie na dzień 27 czerwca 2018 r., na godzinę 10.00 w Krakowie przy ul. Prof. Michała Życzkowskiego 23. Zarząd Spółki przedstawił w tym dniu również porządek obrad oraz projekty uchwał na niniejsze Walne

Zgromadzenie Akcjonariuszy wraz z uzasadnieniami. Zgodnie z art. 402 z indeksem 2 KSH Zarząd Spółki przekazał także informacje dotyczące udziału w Walnym Zgromadzeniu Spółki, w szczególności:

- prawo akcjonariusza do żądania umieszczenia poszczególnych spraw w porządku obrad Walnego Zgromadzenia,
- prawo akcjonariusza do zgłaszania projektów uchwał,
- sposób wykonywania prawa głosu przez pełnomocnika,
- możliwość i sposób uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- sposób wypowiadania się w trakcie Walnego Zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- sposób wykonywania prawa głosu drogą korespondencyjną lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- dzień rejestracji uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu wyznaczono na 12 czerwca 2018 r.,
- informacja o prawie uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu,
- lista akcjonariuszy,
- dostęp do dokumentacji,
- adresy strony internetowej oraz adres poczty elektronicznej.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-8-2018](#) z dnia 21 maja 2018 r.

b) Uchwały podjęte na WZA emitenta

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło uchwały między innymi w następujących sprawach:

- wyboru Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia;
- wykreślenia z porządku obrad punktu dotyczącego wyboru Komisji Skrutacyjnej;
- uchwalenia porządku obrad;
- zatwierdzenia sprawozdania finansowego Comarch S.A. za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017;
- zatwierdzenia sprawozdania Zarządu z działalności Spółki za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017;
- zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Comarch S.A. za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017;
- zatwierdzenia sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Comarch za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017;
- zatwierdzenia sprawozdań Rady Nadzorczej Spółki z działalności Rady Nadzorczej w 2017 roku oraz z oceny sytuacji Spółki i Grupy Kapitałowej Comarch, z badania sprawozdania finansowego Spółki i sprawozdania Zarządu z działalności Spółki za rok obrotowy 01.01.2017 – 31.12.2017 oraz z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch i sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Comarch za rok obrotowy 01.01.2017 – 31.12.2017;
- podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017;
- udzielenia członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki absolutorium z wykonywania przez nich obowiązków w roku obrotowym 1.01.2017 - 31.12.2017;

Pełna treść uchwał została przekazana do publicznej wiadomości raportem bieżącym nr [RB-10-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

c) Uchwała WZA w sprawie podziału zysku za 2017 rok

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017. Walne Zgromadzenie postanowiło, że wypracowany w roku obrotowym od 1 stycznia 2017 – 31 grudnia 2017 zysk netto w kwocie 39 338 096,57 PLN zostanie podzielony w ten sposób, że:

1. część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 PLN zostaje przeznaczona na wypłatę dywidendy. Dywidendę w kwocie 1,50 PLN za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami Spółki

- w dniu 10 sierpnia 2018 roku (dzień dywidendy). Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8.133.349 sztuk. Dywidenda zostanie wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku;
- pozostała część zysku netto w kwocie 27 138 073,07 PLN zostaje przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku.

O szczegółach spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-11-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

d) Lista akcjonariuszy uczestniczących w WZA emitenta

Zgodnie z listą akcjonariuszy uczestniczących w Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2018 r., Elżbieta Filipiak oraz Janusz Filipiak posiadali co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na tym Zgromadzeniu, według szczegółów poniżej:

- Janusz Filipiak – 893 000 sztuk akcji, z których przysługiwało 4 465 000 głosów na WZA i które stanowiły 50,60% głosów na WZA; udział w ogólnej liczbie głosów Spółki: 29,52%;
- Elżbieta Filipiak – 846 000 sztuk akcji, z których przysługiwało 4 230 000 głosów na WZA i które stanowiły 47,93% głosów na WZA; udział w ogólnej liczbie głosów Spółki: 27,96%.

Całkowita liczba głosów wynikająca z wszystkich wyemitowanych akcji Comarch S.A. wynosi 15 126 949 głosów. Na WZA w dniu 27 czerwca 2018 roku brali udział akcjonariusze reprezentujący 8 824 644 głosów, co stanowi 58,34% w ogólnej liczbie głosów Spółki. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-12-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

15. Operacje na akcjach Comarch S.A.

15.1. Transakcje zbycia/nabycia akcji jednostki dominującej

W dniu 12 marca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pawła Prokopa, Wiceprezesa Zarządu Comarch S.A. powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 2 marca 2018 r. 63 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 155,00 PLN za 1 akcję oraz zakupu w dniu 27 czerwca 2018 r. 300 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 144,00 PLN za 1 akcję. Łączna wartość obu transakcji wyniosła 52 965,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-13-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

W dniu 7 września 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 6 września 2018 r. 80 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 150,8125 PLN za 1 akcję. Łączna wartość transakcji wyniosła 12 065,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2018](#) z dnia 7 września 2018 r.

PO DACIE BILANSU

W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym

po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

15.2. Program opcji menadżerskich dla Członków Zarządu

Nie dotyczy.

16. Operacje na akcjach jednostek zależnych i stowarzyszonych Comarch S.A.

Nie wystąpiły poza operacjami opisanymi w pkt [20.3](#) niniejszego sprawozdania.

PO DACIE BILANSU

Nie wystąpiły poza operacjami opisanymi w pkt [20.4](#) niniejszego sprawozdania.

17. Pozostałe wydarzenia 2018 roku i po dacie bilansu

17.1. Terminy przekazywania raportów okresowych w 2018 roku

Zgodnie z § 103 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa nie będącego państwem członkowskim, Zarząd Comarch S.A. określił stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku raportem bieżącym nr [RB-1-2018](#) z dnia 2 stycznia 2018 r.

17.2. Oświadczenie Zarządu w sprawie przestrzegania zasad ładu korporacyjnego

W załączeniu do raportu rocznego przekazanego do publicznej wiadomości w dniu 27 kwietnia 2018 roku, Zarząd Comarch S.A. przekazał, zgodnie z treścią §29 ust. 5 regulaminu giełdy, raport dotyczący stosowania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. w 2017 roku.

17.3. Aneks do umowy z Bankiem Pekao S.A. na świadczenie Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu Comarch Internet Banking

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2017](#) z dnia 24 marca 2017 r., Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-2-2018](#) w dniu 5 stycznia 2018 roku o otrzymaniu podpisanego aneksu do umowy Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu CIB Comarch Internet Banking (bankowość korporacyjna) zawartej z Bankiem Pekao S.A. a CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., w dniu 23 grudnia 2005 r. (dalej: „Umowa”). W ramach aneksu ustalony został nowy zakres i termin realizacji usługi. Strony oświadczyły również, że nie mają wobec siebie żadnych roszczeń wynikających z niewykonywania lub nienależytego wykonywania ww. Umowy, co oznacza brak roszczenia Banku Pekao S.A. wobec CA Consulting S.A., o którym Zarząd Comarch S.A. informował w raporcie bieżącym nr [RB-3-2017](#).

17.4. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7) oraz raportu bieżącego [RB-20-2017](#) z dnia 30 października 2017 roku dotyczącego podpisania aneksu do ww. umowy, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-3-2018](#) w dniu 25 stycznia 2018 roku, że prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy, zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 000 PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku.

PO DACIE BILANSU

17.5. Daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku

W dniu 4 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2019](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku:

- IV kwartał 2018 w dniu 01.03.2019 r.
- I kwartał 2019 w dniu 17.05.2019 r.
- III kwartał 2019 w dniu 15.11.2019 r.
- Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2019 roku w dniu 30.08.2019 r.
- Raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.
- Skonsolidowany raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.

17.6. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch w okresie od 1 stycznia 2019 roku do dnia 26 kwietnia 2019 r. zawarła nowe kontrakty terminowe na wartość 2 500 tys. EUR. Wartość netto kontraktów forward nierozliczonych na dzień 29 kwietnia 2019 r. wynosiła 29 200 tys. EUR, oraz 3 300 tys. USD. Kontrakty forward zapadają w terminie do 24 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe typu forward zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie lub koszty ustalone są w walutach obcych.

18. Charakterystyka polityki w zakresie kierunków rozwoju grupy kapitałowej emitenta

Strategicznymi kierunkami rozwoju Grupy Comarch są:

- rozwój sprzedaży zagranicznej, ze szczególnym uwzględnieniem rynków Europy Zachodniej (zwłaszcza w regionie DACH) i obu Ameryk,
- stały rozwój własnych, zaawansowanych technologicznie produktów informatycznych, wysokie nakłady na prace R&D,
- rozwój produktów i usług informatycznych dla medycyny,
- rozwój sprzedaży produktów i usług informatycznych w modelu usługowym (cloud computing),
- dywersyfikacja oferty poprzez sprzedaż produktów i usług do klientów z wielu sektorów gospodarki,
- kontynuacja prac rozwojowych w zakresie rozwiązań IT dla sektora e-Zdrowie, który w przyszłości powinien stać się jednym z głównych odbiorców Grupy Comarch,
- ścisła współpraca z globalnymi klientami na międzynarodowych rynkach,

- stałe inwestowanie w kapitał ludzki,
- rozwój nowoczesnej własnej bazy produkcyjnej w Polsce i zagranicą.

19. Osiągnięcia w zakresie badań i rozwoju

Globalizacja gospodarki światowej i liberalizacja handlu powodują zanikanie barier dla firm i ich produktów. Rynek IT staje się rynkiem otwartym i globalnym, na którym następuje ciągłe porównywanie cen i jakości dostępnych produktów. Wraz ze wzrostem obecności kapitału zagranicznego w Polsce, nawet firmy IT działające wyłącznie na polskim rynku muszą oferować produkty konkurencyjne z punktu widzenia rynku globalnego. Comarch od samego początku działania wypracował reputację firmy technologicznej wytwarzającej nowoczesne produkty i z sukcesem je sprzedającej na rynku krajowym i zagranicznym. Dlatego nadal głównym celem strategicznym Comarch jest opracowywanie nowych, konkurencyjnych produktów, co pozwoli na zapewnienie dalszego rozwoju Comarch, a co za tym idzie zwiększenie jej wartości. Utrzymanie dynamiki sprzedaży wymaga nakładów na rozwój produktów oraz właściwą ich promocję i marketing. Dotyczy to zarówno modyfikacji już istniejących produktów i technologii jak również opracowywania nowych produktów.

Polityka Comarch zakłada prowadzenie prac badawczo-rozwojowych związanych z wdrożeniem nowych produktów oraz standaryzację produktów od samego początku ich przygotowania dla klienta. Dzięki temu, o ile nawet produkt został przygotowany na potrzeby konkretnego klienta, to część lub całość oprogramowania/kodu może być następnie wykorzystana do przygotowania standardowego produktu. W rezultacie owocuje to wyższą rentownością poszczególnych kontraktów oraz rozszerzeniem bazy klientów. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w 2018 roku osiągnęły wartość 181,2 mln PLN i tym samym osiągnęły 13,2% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch. Comarch przeznaczył na nie zarówno środki własne, jak i aktywnie pozyskiwał fundusze europejskie.

Comarch S.A.

W 2018 roku w ramach **Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020** współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Działanie 1.1 kontynuowana była realizacja projektu „Wytworzenie technologii „IoT Mesh” i narzędzi wspierających”.

W ramach Działania 1.1 „Projekty B+R przedsiębiorstw”, Poddziałania 1.1.2 „Prace B+R związane z wytworzeniem instalacji pilotażowej/demonstracyjnej”, realizowany był również projekt „Miasto zdrowia”.

Fundusze Europejskie
Inteligentny Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Natomiast w ramach Programu **Horizon 2020** podpisana została umowa o finansowanie projektu „LIVING INNOVATION - Implementing RRI through co-creation of smart futures with industry and citizens” - LIV.IN.

Komisja Europejska

Comarch Healthcare S.A.

W 2018 roku podpisana została umowa o dofinansowanie projektu „SOS dla ŁOM - realizacja nowoczesnej teleopieki medycznej dla mieszkańców Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego” ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego** na lata 2014-2020.

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

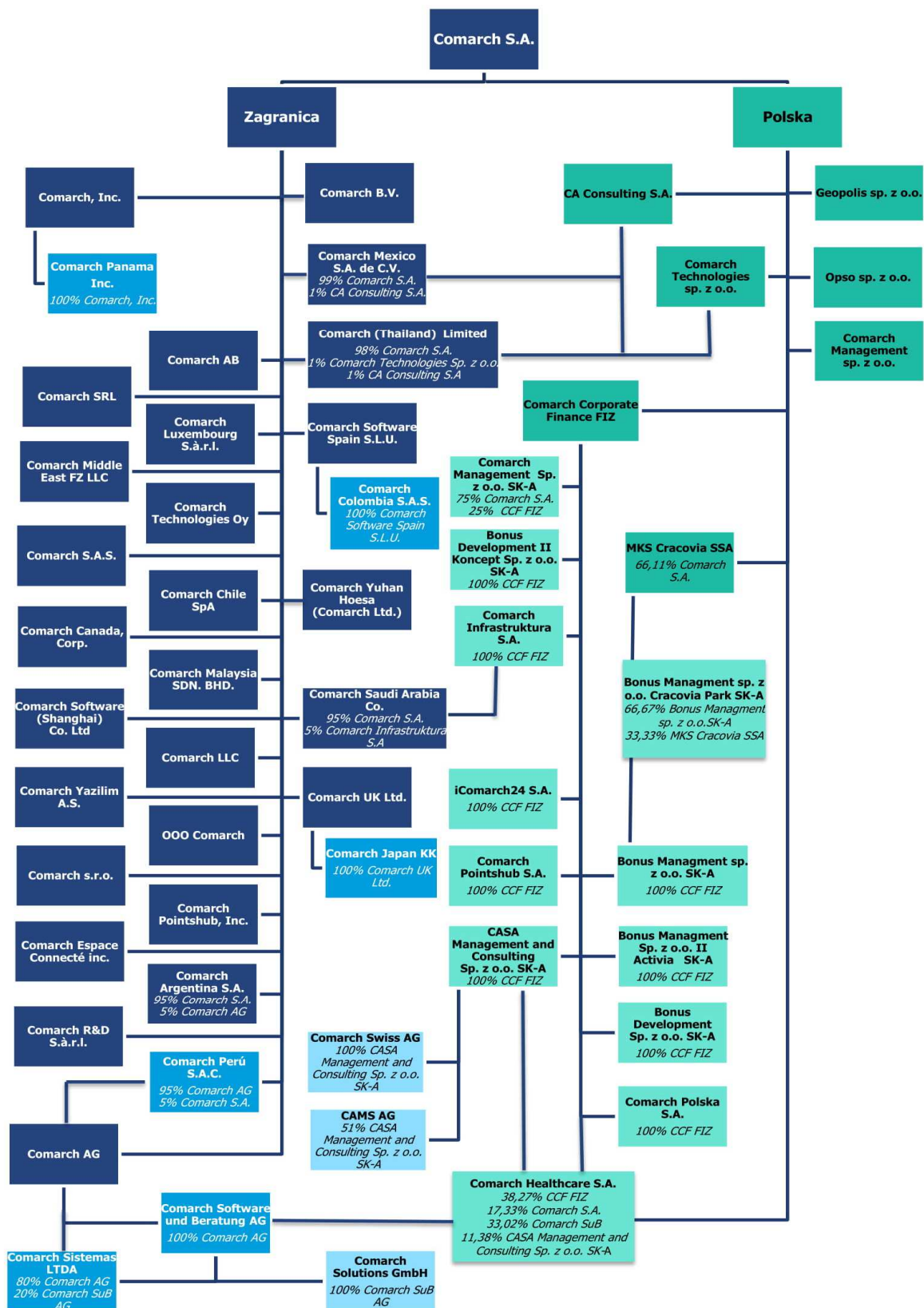

Natomiast w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych” – **STRATEGMED II**, kontynuowana była realizacja umowy o dofinansowanie projektu „Nieinwazyjny monitoring we wczesnym wykrywaniu migotania przedsionków (AF)” – NOMED-AF.

20. Powiązania kapitałowe emitenta

20.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

20.2. Charakterystyka spółek Grupy Comarch

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiąganych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co., Comarch Mexico S.A. de C.V., Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.), Comarch (Thailand) Limited, Comarch BV i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,

- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółki Comarch s.r.o. i Comarch Pointshub S.A. nie prowadzą obecnie działalności operacyjnej.

JEDNOSTKA DOMINUJĄCA

Firma Spółki: **Comarch Spółka Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 350527377
NIP: 677-00-65-406

Akcje jednostki dominującej są dopuszczone do obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i znajdują się wg wiedzy Spółki na dzień sporządzenia raportu w posiadaniu Janusza Filipiaka (24,55% akcji), Elżbiety Filipiak (16,27% akcji), członków Zarządu Comarch S.A. (1,05% akcji).

Spółka posiada oddziały w następujących miejscowościach: Tirana (oddział w Albanii), Białystok, Bielsko-Biała, Częstochowa, Gdańsk, Gliwice, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Tarnów, Toruń, Warszawa, Włocławek i Wrocław.

JEDNOSTKI ZALEŻNE

Firma Spółki: **Comarch AG COMARCH**
Adres spółki: Chemnitzer Str. 59b, 01187 Drezno, Niemcy
VAT ID: DE 206 522075

Kapitał zakładowy Comarch AG wynosi 15 000 000 EUR. Na kapitał zakładowy spółki składa się 15 000 000 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 1 Euro każda, które znajdują się w posiadaniu Comarch S.A. Łączna liczba głosów z wszystkich akcji Comarch AG wynosi 15 000 000. Comarch S.A. posiada 100% udziałów w kapitale i głosach na WZA Spółki. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku DACH. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku Comarch AG jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software und Beratung AG COMARCH**
Adres spółki: Riesstr. 16, 80992 Monachium, Niemcy
VAT ID: DE129457436

Comarch AG jest posiadaczem 6 213 072 akcji spółki Comarch SuB, które stanowią 100% w jej kapitale zakładowym. Akcje te uprawniają do 6 213 072 głosów, tj. 100% na walnym zgromadzeniu spółki. Spółka prowadzi działalność na rynku IT głównie w Niemczech i Austrii, oferując swoje produkty i usługi w trzech segmentach biznesowych: ERP, finanse oraz integracja systemów dla średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch SuB jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch AG).

Firma Spółki: **Comarch Solutions GmbH COMARCH**
Adres spółki: Innsbruck - Müllerstr. 1, 6020 Innsbruck, Austria
VAT ID: ATU46234800

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 EUR. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Solutions GmbH jest jednostką zależną od Comarch S.A. (poprzez Comarch Software Und Beratung AG).

Firma spółki: **Comarch SAS COMARCH**
Adres spółki: 17 rue Paul Langevin, 59260 Lezennes, Francja
VAT ID: FR 20500252606

Comarch S.A. posiada 100% udziałów spółki Comarch SAS, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch SAS wynosi 3 308

429 EUR. W dniu 10 grudnia 2015 r. obniżono kapitał zakładowy w celu pokrycia strat z lat ubiegłych i jednocześnie podwyższono kapitał do kwoty 3 308 429 EUR. Z dniem 10 grudnia 2015 spółka sprzedała swoje udziały Comarch R&D SARL na rzecz Comarch SA. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku francuskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch SAS jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma spółki: **Comarch R&D Sarl COMARCH**
Adres spółki: 100A, allée Saint Exupéry, 38330 Montbonnot-Saint Martin, Francja
VAT ID: FR 69507984557

Od dnia 10 grudnia 2015 r. Comarch SA posiada 100% udziałów spółki Comarch R&D SARL, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch R&D SARL wynosi 7 500 EUR i składa się z 750 udziałów o wartości nominalnej 10 EUR każdy. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku francuskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch R&D SARL jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma spółki: **Comarch Luxembourg S.à r.l. COMARCH**
Adres spółki: 63-65, rue de Merl, L-2146 Luxembourg
VAT ID: LU24700126

Comarch SA posiada 100% udziałów spółki Comarch Luxembourg S.à r.l., stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch Luxembourg S.à r.l. wynosi 500 000 euro i składa się z 500 000 udziałów o wartości nominalnej 1 euro każdy. Ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich udziałów wynosi 500 000. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w krajach Beneluxu. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Luxembourg S.à r.l. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch, Inc. COMARCH**
Adres spółki: 10 W. 35th St.
9450 W. Bryn Mawr Ave
Suite 325
Rosemont, IL 60018
VAT ID: 52-2207301

Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynkach obu Ameryk. Kapitał zakładowy spółki wynosi 40 000 USD. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Pointshub, Inc. COMARCH**
Adres spółki: 10 W. 35th St.
9450 W. Bryn Mawr Ave
Suite 325
Rosemont, IL 60018
VAT ID: 47-4563861

Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Kapitał zakładowy spółki wynosi 8 500 000 USD. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Spółka zajmuje się działalnością inwestycyjną na rynku informatycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Pointshub, Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Panama, Inc. COMARCH**
Adres spółki: Calle 52 Este, Obarrio
Edificio P.H. Plaza Ejecutiva
Piso 3, Oficina 307
Panama City, Panamá
Telefon/fax: +507 263 25 69
VAT ID: RUC 698712-1-468218 DV95

Kapitał zakładowy spółki wynosi 360 000 USD i dzieli się na 360 000 akcji o wartości nominalnej 1 USD każda. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Panama Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch Inc.).

Firma Spółki: **Comarch Sistemas LTDA COMARCH**
Adres spółki: Avenida Roque Petroni Junior nº 1.089
Vila Gertrudes, Sao Paulo, Brasil
VAT ID: 20.035.102/0001-50

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 000 000 BRL i dzieli się na 1 000 000 udziałów po 1 BRL każdy. Spółka Comarch AG posiada 80% udziałów w kapitale zakładowym oraz głosach, pozostałe 20% przypada dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku Ameryki Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Sistemas LTDA jest jednostką zależną od Comarch S.A. (poprzez Comarch Software und Beratung AG).

Firma Spółki: **Comarch Canada, Corp. COMARCH**
Adres spółki: P.O Box 7289, Stn. « A », 44 Chipman Hill , Suite 1000, Saint John,
N.B., E2L 2A9, Canada
VAT ID: GST/HST 81055 8403 RT0001

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 CAD i dzieli się na 50 000 akcji o wartości nominalnej 1 CAD każda. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych w Kanadzie. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Canada, Corp. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Espace Connecté Inc. COMARCH**
Adres spółki: 1155 Boul. Rene-Levesque O. Suite 2500,
Montreal QC H3B 2K4
VAT ID: 1222643674 IC 0001

Kapitał Comarch Espace Connecté Inc. wynosi 400 000 CAD i dzieli się na 400 000 akcji imiennych o wartości nominalnej 1 CAD każda. Jedynym akcjonariuszem Comarch Espace Connecté Inc. jest Comarch S.A. Spółka nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

Firma Spółki: **Comarch Middle East FZ-LLC COMARCH**
Adres Spółki: PO. Box 500824 Dubaj, Zjednoczone Emiraty Arabskie
Nr rejestru: 19879
VAT ID: 100296100900003

Kapitał zakładowy spółki wynosi 200 000 AED i dzieli się na 200 udziałów po 1 000 AED każdy, z których przysługuje 200 głosów (1 AED na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 1,0227 PLN). Comarch S.A. objęła wszystkie udziały za gotówkę po wartości nominalnej. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch na Bliskim Wschodzie oraz wsparciem dostarczonych klientom systemów

informatycznych. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Middle-East FZ-LLC jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Malaysia SDN. BHD. COMARCH**
Adres Spółki: B-3A-06 Block B West, PJ8 Service Suites
No 23 Jalan Barat, Seksyen 8
46050 Petaling Jaya
Nr rejestru: 1138689-D
VAT ID: 000638922752

Kapitał zakładowy spółki wynosi 500 000 MYR. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku azjatyckim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Malaysia SDN. BHD. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software Spain S.L.U. COMARCH**
Adres Spółki: Calle Caléndula, 93, Miniparc III Edificio E, Alcobendas 28109, Madrid,
VAT ID: B87128849

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 100 000 EUR i dzieli się na 110 000 udziałów o wartości 10 EUR każdy. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku hiszpańskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Software Spain S.L.U. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Yazilim A.S. COMARCH**
Adres Spółki: Matbuat Sok. Durukan Apt. No:17/6 Esentepe, Şişli/ Stambuł, Turcja
VAT ID: 2110683747

Kapitał zakładowy spółki wynosi 600 000 TRY (1 TRY na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,7108 PLN) i dzieli się na 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 TRY każda. Jedynym właścicielem spółki jest Comarch S.A. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku tureckim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Yazilim A.S. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch S.R.L. COMARCH**
Adres Spółki: Via Luigi Galvani 24, 20124 Milano, Italy
VAT ID: 08967390967

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 753 386,50 EUR. Comarch S.A. posiada 100% udziałów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku włoskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch S.R.L. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch LLC COMARCH**
Adres Spółki: 18/7 Kutuzova Str., 01133 Kijów, Ukraina
VAT ID: 329182826556

Kapitał zakładowy spółki wynosi 20 500 UAH (1 UAH na dzień 31 grudnia 2018 r. to równowartość 0,1357 PLN). Comarch S.A. posiada 100% udziałów w kapitale zakładowym Comarch LLC, który uprawnia go do 100% głosów. Zarejestrowana spółka jest jednoosobową spółką z ograniczoną odpowiedzialnością. Comarch LLC zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch na Ukrainie oraz supportem dostarczanym klientom systemów informatycznych. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch LLC jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **OOO Comarch COMARCH**
Adres spółki: Bakhrushina 32/1 115054 Moskwa, Rosja
VAT ID: INN/KPP 7704545099/770401001

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 200 000 RUB i odpowiada mu 1 udział o wartości nominalnej 1,2 miliona RUB (1 RUB na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosi 0,0541 PLN). Kapitał zakładowy został opłacony w całości. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch w Rosji oraz supportem dostarczonych klientom systemów informatycznych. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. OOO Comarch jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software (Shanghai) Co., Ltd. COMARCH**
Adres spółki: Room 3610-2, Block 11, No.3855 Shangnan Road Pudong New Area, Szanghaj, Chiny
VAT ID: 310115690128967

Kapitał zakładowy spółki wynosi 200 000 USD i został objęty przez Comarch S.A. w całości. Spółka wznowiła działalność w 2017 roku. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Technologies Oy COMARCH**
Adres spółki: Tekniikantie 14
02150 Espoo, Finlandia
VAT ID: FI23730145

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 EUR i składa się z 50 000 udziałów o wartości nominalnej 1 euro każdy. Ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich udziałów wynosi 50 000. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku fińskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Technologies Oy jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch UK Ltd COMARCH**
Adres Spółki: 201 Great Portland Street, London, W1W 5AB, Wielka Brytania
VAT ID: GB 133 0821 52

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 GBP. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku brytyjskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch UK Ltd jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Chile SpA COMARCH**
Adres Spółki: Calle Monseñor Sótero Sanz de Villalba 161 oficina 1001, Providencia, Región Metropolitana, Santiago de Chile, Chile
VAT ID: 76.296.232-2

Kapitał zakładowy spółki wynosi 161 mln CLP (100 CLP na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,5417 PLN) Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku Ameryki Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Chile SpA jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch AB COMARCH**
Adres Spółki: C/o Bobowski, Flygfältsgatan 1, 128 30 Skarpnäck, Sweden
VAT ID: SE559018956801

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 SEK (1 SEK na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,4201 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku szwedzkim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch AB jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Argentina S.A. COMARCH**
Adres Spółki: Suipacha 1380, 2° Floor, Buenos Aires, Argentina
CUIT: 30-71425465-7

Kapitał zakładowy spółki wynosi 3 298 195 ARS (1 ARS na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,0990 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 95%, który uprawnia do 95% głosów, 5% udziałów posiada Comarch AG, który uprawnia do 5% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Argentynie. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Argentina S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch, s.r.o. COMARCH**
Adres Spółki: Sumbalova 1a 841 04 Bratislava, Słowacja
VAT ID: SK2020070558

Kapitał zakładowy spółki wynosi 149 372,63 EUR. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch s.r.o. jest spółką zależną od Comarch S.A. Spółka obecnie nie prowadzi działalności operacyjnej.

Firma Spółki: **Comarch Swiss AG COMARCH**
Adres Spółki: Grabenstrasse 2/4, 9320 Arbon, Szwajcaria
VAT ID: 472274

Kapitał Comarch Swiss AG wynosi 300 000 CHF i dzieli się na 300 akcji imiennych o wartości nominalnej 1 000 CHF każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 300 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 100% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż produktów grupy Comarch w Szwajcarii. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Swiss AG jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ i CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A).

Firma Spółki: **CAMS AG COMARCH**
Adres Spółki: Hirschengraben 43, 6003 Luzern, Szwajcaria
VAT ID: CHE-273.360.056

Kapitał CAMS AG wynosi 100 000 CHF i dzieli się na 1 000 akcji imiennych o wartości nominalnej 100 CHF każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 1 000 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 51% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CAMS AG jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ i CASA Management and Consulting Sp. z o.o. SK-A).

Firma Spółki: **Comarch Colombia S.A.S. COMARCH**
Adres spółki: Calle 72 NO 10-07 Of 603 Bogota D.C.
Bogota, Colombia
VAT ID: NIT 900967807-1

Kapitał zakładowy spółki wynosi 3 192 063 000 COP (100 COP na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,1141 PLN). Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. 100% udziałów spółki Comarch Columbia jest w posiadaniu spółki Comarch Software Spain S.L.U. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Columbia SAS jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch Software Spain S.L.U.).

Firma Spółki: **Comarch Peru S.A.C. COMARCH**
Adres spółki: Av. Republica de Panama,
3420 Urb. Limatambo Dpto.,
1701 Lima-Lima- San Isidro
VAT ID: 20601740924

Kapitał zakładowy spółki wynosi 165 000 PEN z czego 8 250 PEN zostało wpłacone przez spółkę Comarch S.A. a pozostałe 156 750 PEN przez spółkę Comarch AG (1 PEN na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 1,1186 PLN). Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Peru SAC jest jednostką zależną Comarch S.A. (w 95% przez Comarch AG).

Firma Spółki: **Comarch Saudi Arabia Limited Liability Company COMARCH**
Adres spółki: 1st Floor, The Plaza Complex, Olaya Street, Olaya, P.O. Box 84421,
Riyadh 11671, Kingdom of Saudi Arabia
Nr licencji: 210380472112

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 000 000 SAR (1 SAR na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 1,0019 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 95%, 5% udziałów posiada Comarch Infrastruktura S.A. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Królestwie Arabii Saudyjskiej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Saudi Arabia Co. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Japan KK COMARCH**
Adres spółki: 3F, Otemachi Financial City Grand Cube, 1-9-2 Otemachi, Chiyoda-ku,
Tokyo, 100-0004
VAT ID: 4010401132602

Kapitał zakładowy spółki wynosi 15 000 000 JPY (1 JPY na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 3,4124 PLN). Comarch UK Ltd posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Japonii. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Japan KK jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch UK Ltd).

Firma Spółki: **Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) COMARCH**
Adres spółki: 603, 6F, Magok techno-tower Bldg. 63, Magokjungang 6-ro,
Gangseo-gu, Seoul, Korea Południowa
VAT ID: 110114-0229599

Kapitał zakładowy spółki wynosi 100 mln KRW i składa się z 10 000 akcji o wartości 10 000 KRW każda (1 KRW na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,3373 PLN). Spółka Comarch S.A. posiada 10 000 akcji, czyli 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.). Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Yuhan Hoesa jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Comarch (Thailand) Limited COMARCH**
Adres spółki: No.3, Promphan 3 Building, Unit No.1709-1710, 3 Ladprao Soi 3,
Ladprao Rd., Chom Phon, Chatuchak Bangkok 10900, Thailand
Vat ID: 105560178291

Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 8,000,000 THB o wartości 100 THB za 1 udział (1 THB na dzień 31 grudnia 2018 wynosi 0,1161 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 98%, 1% udziałów posiada Comarch Technologies Sp. z o.o. i 1% posiada CA Consulting

S.A. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Thailand (Limited) jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch BV COMARCH**
Adres spółki: Weena 505, 3013AL Rotterdam, Netherlands
VAT ID: NL859390457B01

Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 100 000 EUR i składają się z 100 000 akcji o wartości 1 EUR każda. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch BV jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Mexico S.A. de C.V. COMARCH**
Adres spółki: Blvd. Miguel de Cervantes Saavedra 169, Office 15-121, Granada, Mexico City, CMX, 11520, Mexico
VAT ID: CME180416B94

Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 500 000 MXN i składają się z 500 akcji o wartości 1 000 MXN każda. Spółka Comarch S.A. posiada 495 akcji, czyli 99% udziałów i głosów w spółce Comarch Mexico S.A. de S.V. a CA Consulting S.A. posiada 5 akcji, czyli 1% udziałów i głosów w spółce. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Mexico S.A. de S.V. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Technologies sp. z o.o. COMARCH**
Adres spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a Technologies
Regon: 300075359
NIP: 2090000305

Kapitał zakładowy spółki Comarch Technologies sp. z o.o. wynosi 50 000 PLN i dzieli się na 500 udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każda, z których wynika 500 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów Comarch Technologies sp. z o.o., które uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Comarch Technologies sp. z o.o. prowadzi działalność w zakresie rozwoju bezpiecznych rozwiązań end-to-end sprzętu i oprogramowania komputerowego dla klientów B2B. Bazą rozwojową jest doświadczenie zdobyte w zakresie prototypowania, produkcji oraz kontroli jakości oferowanych rozwiązań z obszaru elektroniki użytkowej oraz przemysłu motoryzacyjnego, medycznego i finansowo-bankowego. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Technologies sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **CA Consulting S.A. CA CONSULTING**
Adres spółki: Al. Jerozolimskie 81, 02-001 Warszawa
Regon: 356846563
NIP: 678-29-24-039

Kapitał zakładowy spółki CA Consulting S.A. wynosi 1 050 000 PLN i dzieli się na 5 250 akcji o wartości nominalnej 200 PLN każda, z których wynika 5 250 głosów. Comarch S.A. posiada 100% akcji CA Consulting S.A., które uprawniają do 100% głosów na WZA spółki. CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na dostarczaniu łącz teleinformatycznych na potrzeby spółek Grupy Comarch, a także na świadczenia usług informatycznych i consultingowych na rzecz klientów spoza Grupy Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CA Consulting S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Management spółka z o. o. COMARCH**
Adres spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120560832
NIP: 675-13-76-192

Kapitał zakładowy spółki Comarch Management sp. z o.o. wynosi 400 000 PLN i dzieli się na 4 000 równych i niepodzielnych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy, z których wynika 4 000 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów uprawniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników spółki Comarch Management sp. z o.o. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Management sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (CCF FIZ)** **COMARCH**
Adres Spółki: 31-038 Kraków, ul. Księcia Józefa 186
Regon: 120576141
NIP: 106-00-01-334

Comarch S.A. posiada cztery certyfikaty inwestycyjne CCF FIZ objęte w ramach emisji certyfikatów inwestycyjnych serii A, za cenę emisyjną w wysokości 250 000 PLN każdy. Łączna cena nabycia objętych przez Comarch S.A. 4 000 certyfikatów inwestycyjnych Funduszu wynosi 1 000 000 PLN. Stanowią one 100% wyemitowanych przez CCF FIZ certyfikatów inwestycyjnych oraz uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu inwestorów CCF FIZ. Objęte certyfikaty zostały opłacone ze środków własnych Comarch S.A. CCF FIZ prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie nowych technologii i usług internetowych, które nie są przedmiotem podstawowej działalności Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Management spółka z o. o. Spółka Komandytowo-Akcyjna** **COMARCH**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120578542
NIP: 675-13-76-542

Kapitał zakładowy Comarch Management sp. z o. o. SK-A wynosi 170 110 PLN. 8,82% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (25,00% głosów), 26,45% akcji znajduje się w posiadaniu Comarch S.A. (75,00% głosów), natomiast 64,73% akcji zostało nabytych przez Comarch Management spółka z o. o. SK-A celem umorzenia. Z akcji nabytych celem umorzenia spółka nie wykonuje prawa głosu. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Management sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna** **COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 120641766
NIP: 676-23-69-528

Kapitał zakładowy Bonus Management sp. z o. o. SK-A wynosi 2 879 400 PLN i dzieli się na 2 876 400 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. 100% akcji i głosów spółki przypada na CCF FIZ (100% głosów). Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. II Activia Spółka Komandytowo-Akcyjna** **COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 121358009
NIP: 6762430883

Kapitał zakładowy Bonus Management sp. z o. o. II Activia SK-A wynosi 1 555 200,00 PLN i dzieli się na 1 555 200 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. 100,00% udziałów i głosów przypada na CCF FIZ. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. II Activia SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. Cracovia Park Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 123092610
NIP: 676-24-75-383

Spółka Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A została zawiązana 25 marca 2014 r. Jej kapitał zakładowy wynosi 800 000,00 PLN i dzieli się na 800 000 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Bonus Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A objęła 50% kapitału zakładowego spółki (66,67% w głosach na WZA spółki) a spółka MKS Cracovia SSA objęła 50% kapitału zakładowego (33,33% w głosach na WZA spółki). Spółka Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną na rynku nieruchomości oraz związaną z branżą sportowo-rekreacyjną. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Development sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 120637434
NIP: 676-23-68-121

Kapitał zakładowy Bonus Development sp. z o. o. SK-A wynosi 5 640 000 PLN i dzieli się na 5 640 000 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Z 50 000 akcji uprzywilejowanych serii A przysługuje łącznie 100 000 głosów na zgromadzeniu wspólników, natomiast pozostałe 5 590 000 akcji uprawnia do 5 590 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100% głosów). Bonus Development sp. z o. o. SK-A prowadzi działalność deweloperską i związaną z zarządzaniem nieruchomościami wykorzystywanymi w Grupie Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Development sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Development sp. z o.o. II Koncept Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 121376250
NIP: 6762432161

Kapitał zakładowy Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A wynosi 101 263,00 PLN i dzieli się na 101 263 akcji o wartości nominalnej 1 PLN każda. 100,00% udziałów i głosów przypada na CCF FIZ. Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A prowadzi działalność deweloperską i związaną z zarządzaniem nieruchomościami wykorzystywanymi w Grupie Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Comarch Healthcare S.A. COMARCH Healthcare**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120652221
NIP: 675-13-82-502

Comarch Healthcare S.A. powstał z połączenia spółek iMed24 S.A. oraz ESAProjekt sp. z o.o. (rejestracja w KRS w dniu 1 lipca 2015 r.). Kapitał zakładowy Comarch Healthcare S.A. wynosi 12 114 806,00 i dzieli się na 12 114 806 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 12 114 806 głosów na zgromadzeniu wspólników. 38,27% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (38,27% głosów), 17,33% akcji jest w posiadaniu Comarch S.A. (17,33% głosów), 33,02% akcji jest w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG (33,02% głosów), 11,38% akcji jest w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA (11,38% głosów). Spółka jest jednym z czołowych polskich producentów i dostawców kompleksowych rozwiązań informatycznych dla sektora zdrowia, prowadzi projekty informatyczne związane z telemedycyną, a także Centrum Medyczne iMed24. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Healthcare S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki:

Adres Spółki:

Regon:

NIP:

Comarch Polska S.A.**COMARCH**
POLSKA SA

31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a

120705696

675-13-87-586

Kapitał zakładowy Comarch Polska S.A. wynosi 500 000,00 PLN i dzieli się na 5 000 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi sprzedaż systemów informatycznych do klientów sektora publicznego. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Polska S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:

Adres Spółki:

Regon:

NIP:

Comarch Pointshub S.A. COMARCH

31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a

120792583

675-14-02-274

Kapitał zakładowy Comarch Pointshub S.A. wynosi 750 000,00 PLN i dzieli się na 7 500 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 7 500 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność polegającą na wytwarzaniu i wdrażaniu oprogramowania lojalnościowego nowej generacji. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Pointshub S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:

Adres Spółki:

Regon:

NIP:

Comarch Infrastruktura S.A. COMARCH

31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a

120807830

675-14-03-084

Kapitał zakładowy Comarch Infrastruktura S.A. wynosi 575 000,00 PLN i dzieli się na 5 750 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 750 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług outsourcingu IT. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Infrastruktura S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:

Adres Spółki:

Regon:

NIP:

iComarch24 S.A. iCOMARCH24.PL

31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a

120871348

6751410687

Kapitał zakładowy iComarch24 S.A. wynosi 500 000,00 PLN i dzieli się na 5 000 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka świadczy usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch oraz wytwarza i sprzedaje

oprogramowanie w modelu Cloud finansowo-księgowe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. iComarch24 S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **CASA Management and Consulting sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: ul. Szarskiego 18, 30-698 Kraków
Regon: 121040023
NIP: 6793020643

Kapitał zakładowy CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A wynosi 3 114 000,00 PLN i dzieli się na 31 140 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 31 140 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Geopolis Sp. z o.o. Geopolis**
Adres spółki: ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
Regon: 146720793
NIP: 524-276-02-89

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 PLN. Comarch S.A. posiada 100% udziałów spółki Geopolis sp. z o.o., która zajmuje się wspieraniem informatyzacji w jednostkach administracji publicznej poprzez tworzenie i wdrażanie zintegrowanych rejestrów i ewidencji o charakterze przestrzennym, systemów zarządzania państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz geoportali. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Geopolis Sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Opso sp. z o.o.**
Adres spółki: 31-864 Kraków, ul. prof. Michała Życzkowskiego 23
Regon: 122485307
NIP: 675-147-11-92

Kapitał zakładowy spółki Opso sp. z o.o. wynosi 205 000 PLN i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 2 050 PLN każda, z których wynika 100 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów Opso sp. z o.o., które uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Opso sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Miejski Klub Sportowy Cracovia Sportowa Spółka Akcyjna**

Adres spółki: 30-111 Kraków, ul. Kałuży 1
Regon: 351553230
NIP: 677-20-79-476

Kapitał zakładowy MKS Cracovia SSA wynosi 21 840 100,00 PLN i dzieli się na 218 401 akcji. Comarch S.A. posiada 144 381 akcji i głosów na WZA MKS Cracovia SSA, co stanowi 66,11% udziału w kapitale zakładowym Spółki. Spółka prowadzi działalność sportową. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. MKS Cracovia SSA jest jednostką zależną od Comarch S.A.

SPÓŁKI STOWARZYSZONE

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

SoInteractive S.A.

31-864 Kraków, ul. Prof. Michała Życzkowskiego 29 a
120629191
676-23-66-843

Kapitał zakładowy SoInteractive S.A. wynosi 791 000,00 PLN i dzieli się na 7 910 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 12 420 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 25,28% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (16,10% głosów), natomiast 17,70% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A (11,27% głosów). Przedmiotem działalności Spółki jest tworzenie rozwiązań grywalizacyjnych B2C, B2B i B2E oraz mechanizmów gier i Internet of Things. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. SoInteractive S.A. jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A.

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

Metrum Capital S.A. (Volatech Capital Advisors S.A.)

ul. Kałuży 1, 30-111 Kraków
0000502255
6772380164

Kapitał zakładowy Metrum Capital S.A. wynosi 700 000,00 PLN. Comarch S.A. jest w posiadaniu 21,43% akcji (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG jest w posiadaniu 42,86% akcji (31,58% w głosach na WZA spółki). Przedmiotem działalności Spółki jest wytwarzanie oprogramowania IT wspomagającego inwestowanie na rynku kapitałowym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Metrum Capital S.A. jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A. (bezpośrednio i przez CCF FIZ).

Firma Spółki:

Thanks Again LLC

Adres Spółki:
Regon:
NIP:

1015 Tyrone Road, Suite 820, Tyrone, GA 30290
120629191
676-23-66-843

42,50% akcji spółki znajduje się w posiadaniu Comarch Pointshub Inc. (42,50% głosów). Spółka Thanks Again LLC jest operatorem systemów lojalnościowych dla lotnisk w Ameryce Północnej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Thanks Again LLC jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A. (przez Comarch Pointshub Inc.).

20.3. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch w 2018 roku

W dniu 22 marca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 000 000 PLN, tj. z 10 114 806,00 PLN do 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. W dniu 6 lipca 2018 r. zostało zarejestrowane rzeczzone podwyższenie kapitału.

W dniu 11 maja 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Management Sp. z o.o. o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN.

W dniu 13 kwietnia 2018 r. została zarejestrowana spółka zależna Comarch Mexico S.A. de C.V. w Mexico City w Meksyku o kapitale zakładowym 500 000 MXN składającym się z 500 akcji o wartości 1 000 MXN każda. Spółka Comarch S.A. posiada 495 akcji, czyli 99% udziałów i głosów w spółce Comarch Mexico S.A. de S.V. a CA Consulting S.A. posiada 5 akcji, czyli 1% udziałów i głosów w spółce.

W dniu 2 lipca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Japan KK podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 10 mln JPY, tj. z 5 mln JPY do 15 mln JPY. Comarch UK objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 200 akcji o wartości nominalnej 50 000 JPY. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane.

W dniu 23 sierpnia 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Colombia S.A.S. o kwotę 3 010 063 000 COP, tj. z kwoty 182 000 000 COP do kwoty 3 192 063 000 COP. Podwyższenie miało miejsce za sprawą konwersji zobowiązań od Comarch Software Spain S.L.U., który posiada 100% udziałów. Wysokość kapitału docelowego spółki wynosi 3 600 000 000,00 COP i składa się z 3 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 000 COP każda.

W dniu 11 września 2018 r. dokonano rejestracji spółki Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej. Kapitał zakładowy spółki wynosi 100 mln KRW i składa się z 10 000 akcji o wartości 10 000 KRW każda. Spółka Comarch S.A. posiada 10 000 akcji, czyli 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.).

W październiku 2018 rozpoczęła działalność operacyjną spółka Comarch (Thailand) Limited. Właścicielami 100% udziałów w spółce były pierwotnie 3 osoby fizyczne, będące członkami zarządu Comarch S.A. W dniu 14 grudnia 2018 została podpisana umowa odkupienia udziałów spółki Comarch (Thailand) Limited przez spółki: Comarch SA, CA Consulting SA, Comarch Technologies Sp. z o.o. Udziały zostały opłacone a zmiana ta została prawnie zarejestrowana w Tajlandii w dniu 24 grudnia 2018 r. Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 8,000,000 THB o wartości 100 THB za 1 udział.

W dniu 23 listopada 2018 r. została zarejestrowana w Rotterdamie spółka zależna Comarch BV o kapitale zakładowym 100 000 EUR składającym się z 100 000 akcji o wartości 1 EUR każda. Spółka Comarch S.A. posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch BV.

20.4. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

21. Raport danych niefinansowych

W dniu 29 kwietnia 2019 r. Spółka opublikowała na stronie <https://www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/raporty-okresowe/2018/> skonsolidowany raport danych niefinansowych za 2018 rok.

22. Transakcje zawarte przez emitenta lub jednostkę od niego zależną z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

23. Objasnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi wykazanymi w raporcie rocznym a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na dany rok

Grupa nie publikowała prognozy wyników na 2018 rok.

24. Opis czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających znaczący wpływ na działalność Grupy i osiągnięte zyski oraz ich ocena

24.1. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W trakcie roku 2018 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2017 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 8 863 tys. PLN stosownie z wysokością osiągniętego dochodu strefowego

w roku 2018. Dokonano też częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 125 tys. PLN oraz utworzono aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 10 700 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 9 802 tys. PLN oraz utworzenia w wysokości 4 736 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł +1 509 tys. PLN. W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2018 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 57 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczone z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 193 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 5 473 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2018 roku wyniósł + 337 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały wzrost wyniku o 4 145 tys. PLN.

24.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2018 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 485 tys. PLN (podczas gdy w 2017 roku zmniejszyły o 19 429 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Grupy Comarch o 8 762 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 6 628 tys. PLN). Wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczone od ich wyceny, zmniejszyły wynik netto Grupy o 1 426 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 24 493 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za rok 2018 wyniósł -10 673 tys. PLN (+11 692 tys. PLN w roku 2017).

24.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w kwocie 40 819 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 844 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

24.4. Utworzenie rezerwy na wypłatę gwarancji dobrego wykonania dotyczącej projektu ZUS KSI

W związku ze złożeniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty z gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS), Grupa Comarch utworzyła rezerwy w wysokości 24 000 tys. PLN, które spowodowały odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch za rok 2018.

25. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem emitenta i jego grupą kapitałową

Nie wystąpiły.

26. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy kapitałowej emitenta w danym roku obrotowym

Opisane w punkcie [12](#) niniejszego sprawozdania.

27. Dane dotyczące umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

W dniu 29 maja 2017 r. Zarząd Comarch S.A. poinformował, że Rada Nadzorcza, działając na podstawie Art. 19 ust. 2 pkt 5) Statutu Spółki wybrała – jako podmiot uprawniony do badania sprawozdania finansowego - BDO Sp. z o.o., ul. Postępu 12, 02-676 Warszawa (KRS 0000293339), oraz wyraziła zgodę na zawarcie z tym podmiotem przez Comarch S.A. umowy w zakresie:

- a) przeglądu jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 30 czerwca 2017 roku;
- b) badania rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 31 grudnia 2017 roku;
- c) przeglądu jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 30 czerwca 2018 roku;
- d) badania rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 31 grudnia 2018 roku.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-11-2017](#) z dnia 29 maja 2017 r.

Szczegóły dotyczące wynagrodzenia podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych zostały zawarte w tabeli poniżej:

Lp.	Rodzaj usług	Wysokość wynagrodzenia (netto) - zapłacone	Wysokość wynagrodzenia (netto) - należne
2018 rok			
BDO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością			
1.	Obowiązkowe badanie rocznych sprawozdań finansowych Comarch S.A. za 2018 rok	40 000,00 PLN	60 000,00 PLN
2.	Przegląd sprawozdań półrocznych Comarch S.A. za I półrocze 2018 roku oraz uzgodnione koszty dodatkowe związane z procesem konsolidacji	50 000,00 PLN	-
3.	Inne usługi dla Comarch S.A. Badanie rocznych sprawozdań finansowych spółek CA Consulting SA, Comarch Polska S.A., Comarch Healthcare S.A., Comarch	-	-
4.	Technologies Sp. z o.o., Comarch Management Sp. z o.o S.K.A., Comarch Infrastruktura S.A., iComarch24 S.A., MKS Cracovia SSA, Comarch Pointshub S.A. za 2018 rok	14 800,00 PLN	50 200,00 PLN
2017 rok			
BDO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością			
1.	Obowiązkowe badanie rocznych sprawozdań finansowych za 2017 rok	100 000,00 PLN	0,00 PLN
2.	Przegląd sprawozdań półrocznych za I półrocze 2017 roku oraz uzgodnione koszty dodatkowe związane z procesem konsolidacji	50 000,00 PLN	0,00 PLN
3.	Inne usługi dla Comarch S.A.	-	-

Badanie rocznych sprawozdań finansowych spółek CA Consulting SA, Comarch Polska S.A., Comarch Healthcare S.A., Comarch		
4. Technologies Sp. z o.o., Comarch Management Sp. z o.o S.K.A., Comarch Infrastruktura S.A., iComarch24 S.A., MKS Cracovia SSA, Comarch Pointshub S.A. za 2017 rok	65 000,00 PLN	0,00 PLN
BDO Accountants Burg. CVBA		
1. Inne usługi dla Comarch AG Belgian Branch	9 550,00 EUR	-
BDO Dr. Mohamed Al-Amri & Co		
1. Badanie sprawozdania finansowego Comarch Saudi Arabia Limited Liability Company	30 000,00 SAR	-
AO BDO Yunikon		
1. Badanie sprawozdania finansowego OOO Comarch	500 000,00 RUB	-

28. System kontroli programów akcji pracowniczych

Nie dotyczy.

29. Opis prowadzonej polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej

Biznes odpowiedzialny społecznie jest w znacznej mierze oparty na działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Grupa Kapitałowa Comarch od początku swojej działalności szeroko angażuje się w działalność społeczną, propagując ideę stworzenia szerokiej platformy społecznej, na gruncie której propagowane są sport oraz najnowsze technologie IT. Istotne są również działania promujące zdrowy tryb życia i ochronę środowiska, pomoc zwierzętom, jak również zaangażowanie w kulturę oraz wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności.

COMARCH DLA KULTURY

COMARCH DLA POPRAWY JAKOŚCI MUZYKI ORGANOWEJ W KOŚCIELE MARIACKIM

W 2018 roku Comarch nadal wspierał finansowo projekt remontu organów oraz rewitalizacji przestrzeni muzycznej w kościele Mariackim. W wyniku restauracji organy średnie autorstwa Kazimierza Żebrowskiego odzyskały pierwotny blask i szlachetne brzmienie. Zostały oddane do użytku i poświęcone przez metropolitę krakowskiego 15 grudnia 2018. Comarch od wielu lat współpracuje z parafią mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponsoruje Mariacki Festiwal Organowy - cykl letnich wydarzeń muzycznych w murach kościelnych parafii - od samego początku jego istnienia. Firmie zależy także na tym, aby miasto w którym mieści się jego siedziba główna, rozwijało się jako miejsce spotkań miłośników szeroko pojętej kultury z całego świata.

- Od wielu lat współpracujemy z Parafią Mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponsorujemy Mariacki Festiwal Organowy. Dlatego też zaangażowaliśmy się w remont organów. Chcemy, aby instrument odzyskał należyte brzmienie, a miasto i społeczność lokalna otrzymała wysokiej klasy zabytek – mówi prof. Janusz Filipiak, założyciel i prezes Comarch.

Kolejny rok z rządu Comarch S.A. sponsorowała także wydarzenie, które wpisało się na stałe do kalendarza kulturalnego Krakowa - koncert Last Night of the Proms, a także kolejną już edycję Mariackiego Festiwalu Organowego. Krakowska spółka sponsoruje to muzyczne wydarzenie od samego początku jego istnienia.

DZIAŁANIA COMARCH POZA GRANICAMI POLSKI

W 2018 roku Comarch Swiss AG wsparł finansowo Muzeum Polskie w miejscowości Rapperswil w Szwajcarii.

KONKURS GRANTOWY COMARCH CARES

Do Konkursu Grantowego #ComarchCares mogą zgłaszać się pracownicy i współpracownicy Comarch, którzy wraz z instytucjami (fundacje, stowarzyszenia, placówki wychowawcze i edukacyjne), chcą realizować działania o charakterze pro-społecznym. Wiosną 2018 r. zrealizowano dwa projekty zgłoszone w edycji jesiennej 2017. Pierwszy to cykl warsztatów wyrównujących umiejętności uczenia się wśród dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych dysfunkcjami, realizowany przez zespół z Warszawy. Drugi projekt „Czyste powietrze” zespołu z Łodzi zakładał zakup filtrów oczyszczających powietrze w salach przedszkolnych oraz przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych dotyczących ochrony środowiska oraz profilaktyki zdrowia. Jesienią 2018 rozstrzygnięto kolejną edycję konkursu, w której wyłoniono dwa zwycięskie granty: Programowanie ma przyszłość zespołu z Tarnowa oraz projekt teamu z Poznania Programowanie – przygoda na całe życie. Projekty realizowane będą w 2019.

GRADUATION PROJECT

Po raz pierwszy firma zaangażowała się także w Graduation Project - przegląd najlepszych prac dyplomowych dla osób z krajów Grupy Wyszehradzkiej. Do przeglądu zgłoszono w 2018 roku 347 dyplomów, z których jury zakwalifikowało do wystawy 30 projektów. Dyplomy zostaną pokazane w czerwcu 2019 r., podczas European Design Festival w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie oraz jesienią na Vienna Design Week. Wernisażowi w Cieszynie będzie towarzyszyło uroczyste wręczenie wyróżnień specjalnych – płatnych staży w Comarch.

ŚWIĄTECZNIE DLA SPOŁECZOŚCI LOKALNYCH

Podobnie jak w roku 2016, 2017 tak i w 2018 roku pracownicy z polskich spółek Comarch w oddziałach w całej Polsce włączyli się w organizację świątecznych zbiórek rzeczowych dla osób potrzebujących.

ZAZIELENIAMY KRAKÓW

W minionym roku firma kontynuowała akcje zazieleniania stolicy Małopolski wspólnie z Zarządem Zieleni Miejskiej w Krakowie. Pracownicy Grupy Comarch wraz z rodzinami posadzili na Plantach Krakowskich 200 grabów oraz kasztanowca. Dodatkowo rozdali mieszkańcom Krakowa 500 sadzonek roślin doniczkowych. Firma planuje kontynuować akcję w przyszłości.

POPULARYZACJA NAUKI

Grupa Comarch od początku swojej działalności aktywnie współpracuje ze szkołami, uczelniami wyższymi oraz innymi placówkami edukacyjnymi. W poszczególnych oddziałach powstają inicjatywy pracowników wiążące się z poświęcaniem czasu dla studentów na dedykowanych kursach czy okazyjnych spotkaniach. Firma kontynuuje program umożliwiający rozpoczęcie kariery w branży IT dla studentów. W 2018 roku odbyła się już 16. edycja wakacyjnego stażu IT, w którym wzięło udział 405 studentów kierunków IT oraz początkujący projektanci UX. 78 proc. uczestników stażu zdecydowało się kontynuować współpracę ze sp. Ponadto mając w swoich szeregach wielu absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz współpracując z tą uczelnią na wielu polach od początku powstania firmy, Comarch zdecydował się wesprzeć obchody jubileuszu 100-lecia akademii.

COMARCH DLA EDUKACJI

Comarch popularyzuje wiedzę na temat systemów ERP wśród uczelni i szkół zawodowych o profilach ekonomicznych. Działalność ta jest realizowana poprzez:

- użyczenia systemów Comarch ERP w wersjach edukacyjnych (ponad 570 placówek i instytucji oświatowych wyposażonych edukacyjnymi wersjami Comarch ERP),
- spotkania i seminaria ERP dla wykładowców i studentów, wycieczki zawodoznawcze,
- szkolenia dla nauczycieli z zakresu systemów Comarch ERP.

Zostały także przygotowane przez Comarch pierwsze dedykowane zeszyty ćwiczeń dla szkół ekonomicznych, z myślą o egzaminach zawodowych dla technika ekonomisty.

SPORT I ZDROWY STYL ŻYCIA

Od 25 lat polskie spółki Grupy Comarch angażują się w propagowanie sportu wśród młodzieży oraz mieszkańców województwa małopolskiego, głównie przez sponsoring klubu sportowego Cracovia. Firma promuje również zdrowy i aktywny styl życia wśród swoich pracowników. W Polsce Comarch zachęca pracowników do przyjeżdżania rowerem do pracy, zapewniając infrastrukturę rowerową oraz okolicznościowe akcje związane z rowerami. Podczas dorocznego wydarzenia „Śniadanie rowerowe” pracownicy, którzy tego dnia przyjechali do pracy rowerem otrzymali zdrową przekąskę. Również wielu imprezom integracyjnym towarzyszą aktywności sportowe. Grupa Comarch zachęca swoich pracowników także do udziału w zewnętrznych imprezach sportowych, a dochód z wielu z nich przekazywany jest na cele społeczne. W 2018 roku pracownicy spółek Grupy Comarch w Polsce uczestniczyli w kilkunastu imprezach biegowych w całej Polsce, a także rozgrywkach siatkarskich czy piłkarskich. Dodatkowo osoby pracujące w krakowskiej lokalizacji firmy wzięły udział Mundialu Comarch (kilkanaście drużyn, 200 zawodników). Również w 2018 roku w sezonie letnim pracownicy Grupy Comarch w Polsce już po raz czwarty mogli zmierzyć się z wyzwaniami treningowymi podczas rywalizacji biegowych ComarchONrun oraz rowerowych ComarchONbike. Do dyspozycji pracowników spółek Grupy Comarch w Krakowie i ich rodzin jest również Centrum Rekreacyjne Comarch.

IMED24 PARTNEREM BIEGU FAMILY RUN I WARSZTATÓW CAPOEIRA

Centrum Medyczne iMed24 wspiera wydarzenia, które propagują aktywny, zdrowy tryb życia, dlatego jest Partnerem Medycznym dwóch wydarzeń sportowych: biegu Family Run Kraków oraz Warsztatów Sztuk Walki - Capoeira.

CRACOVIA DZIECIOM

Hokeiści oraz piłkarze Cracovii są częstymi gośćmi w placówkach oświatowych. Nasi sportowcy odwiedzają przede wszystkim szkoły podstawowe oraz przedszkola. Ponadto piłkarze goszczą na zajęciach w ramach projektu Cracovia KIDS, którego celem jest przede wszystkim propagowanie zdrowego, sportowego trybu życia już od najmłodszych. W okolicy Świąt Bożego Narodzenia zarówno na meczach hokejowych jak i piłkarskich pojawiał się Święty Mikołaj, który wręczał najmłodszym kibicom prezenty. Dużą popularnością nieustannie cieszy się hokejowa akcja Teddy Bear Toss, w której następstwie pacjenci Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego otrzymują mnóstwo pluszowych maskotek z rąk hokeistów Comarch Cracovii. Na stałe do kalendarza wpisany jest już organizowany na stadionie Pasiasty Dzień Dziecka. Nowością natomiast jest zorganizowany po raz pierwszy w 2018 roku Dzień Piłkarza. Wydarzenie skierowane również do najmłodszych. Cracovia dba także o bezpieczeństwo swoich najmłodszych kibiców, organizując na stadionie Strefę Małego Pasiaka. Odbywają się tam rozmaite gry i zabawy dla najmłodszych, a nad dziećmi czuwają wolontariusze ze Stowarzyszenia „Cracovia to My”. Strefa jest częstym miejscem odwiedzin sportowców Cracovii, którzy spotykają się z dziećmi, rozdają autografy i pozują do zdjęć. W celu propagowania zdrowego stylu życia wśród dzieci Cracovia organizuje lekcję WF-u czy akcje Klasy w Pasy. W 2018 roku w Dniu Zdrowego Odżywiania sportowcy wyszli na miasto i wręczali najmłodszym przechodniom jabłka.

CRACOVIA POTRZEBUJĄCYM

Stałym elementem jest wspieranie Szlachetnej Paczki oraz Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Tradycyjnie już swoje paczki w ramach Szlachetnej Paczki robili zarówno piłkarze jak i hokeiści Cracovii. Sportowcy przyłączyli się również do wsparcia chorującego na białaczkę trampkarza Cracovii. Piłkarze odwiedzali go w szpitalu i przekazywali prezenty. Klub za pośrednictwem strony www apelował o oddawanie krwi na jego rzecz. Szerokim echem odbiła się również zapoczątkowana przez kibiców Cracovii akcja #PasyDlaPasów polegająca na zbiórce funduszy na zakup karnetów dla fanów, którzy są w trudnej sytuacji finansowej. Klub włączył się w akcję i postanowił podwoić zebraną przez kibiców kwotę. Ponadto klub przekazuje mnóstwo gadżetów na rzecz mniejszych akcji charytatywnych.

30. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

30.1. Postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności emitenta lub jednostki od niego zależnej, w których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta

Nie wystąpiły.

30.2. Dwa lub więcej postępowań dotyczących zobowiązań oraz wierzytelności, których łączna wartość stanowi odpowiednio co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta wraz ze stanowiskiem emitenta w tej sprawie

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 210 tys. PLN, z czego kwota 7 662 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 223 tys. PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi.

Kraków, 29 kwietnia 2019 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO / FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/

COMARCH

**RAPORT DANYCH NIEFINANSOWYCH
COMARCH S.A. ORAZ GRUPY COMARCH
ZA ROK 2018**

1.	Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. skierowane do interesariuszy firmy w zakresie raportowania kwestii niefinansowych	3
2.	Informacje o Grupie Kapitałowej Comarch	4
2.1.	Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019	5
2.2.	Zakres działalności Grupy Comarch na świecie.....	5
2.3.	Struktura kapitałowa Grupy Comarch wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.6	
2.4.	Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe.....	8
2.5.	Nagrody i rankingi w roku 2018.....	9
3.	Interesariusze	11
4.	Polityki i zasady przyjęte i stosowane przez Grupę Comarch oraz ich wpływ na poszczególne aspekty oraz zidentyfikowane ryzyka.....	12
4.1.	Zintegrowany System Zarządzania	13
4.2.	Kodeks etyczny Comarch	20
4.3.	Prawa człowieka	22
4.4.	Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju	23
4.5.	Społeczna odpowiedzialność biznesu.....	24
4.6.	Przeciwdziałanie korupcji	29
4.7.	Ład korporacyjny	30
4.8.	Ryzyka w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania	31
5.	Kontrahenci	31
5.1.	Dostawcy	32
5.2.	Odbiorcy	34
5.3.	Bezpieczeństwo produktów i konsumentów	36
6.	Zasoby ludzkie (obszar społeczny i pracowniczy).....	38
6.1.	Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018	38
6.2.	Rotacja zatrudnienia.....	39
6.3.	Umowy, na podstawie których świadczona jest praca.....	39
6.4.	Szkolenia.....	47
6.5.	Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne.....	48
7.	Bezpieczeństwo i higiena pracy	50
8.	Ochrona Środowiska	54
8.1.	Wykorzystanie surowców naturalnych	54
8.2.	Wyroby gotowe	55
8.3.	Energia	56
8.4.	Flota Comarch	59
8.5.	Woda.....	60
8.6.	Emisje.....	61
8.7.	Odpady	65
9.	Ocena istotności aspektów oddziaływania na otoczenie.....	68
10.	Przegląd wskaźników SIN	70

1. Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. skierowane do interesariuszy firmy w zakresie raportowania kwestii niefinansowych

Szanowni Interesariusze,

Grupa Comarch, z racji wielkości przedsiębiorstwa oraz zasięgu swojego działania, wywiera znaczny wpływ na swoje otoczenie, szczególnie w zakresie ekonomicznym i społecznym. Zrównoważony rozwój jest jednym z kluczowych fundamentów strategii firmy od samego jej początku i w opinii Zarządu Grupy w znacznym stopniu przyczynił się do sukcesu rynkowego przedsiębiorstwa.

Niniejszy Raport Danych Niefinansowych Grupy Comarch jest trzecim z kolei, a drugim opublikowanym po wejściu w życie takiego obowiązku. Niezależnie od wymogów formalnych, Comarch od wielu lat stosuje dobre praktyki w zakresie raportowania niefinansowego (m.in. poprzez publikację odpowiednich informacji w Internecie oraz w raportach rocznych). Wynika to zarówno z wewnętrznej potrzeby komunikacji z interesariuszami, jak i wypełniania zaleceń ładu korporacyjnego dla spółek giełdowych oraz zapisów ustawy o rachunkowości.

Z uwagi na profil działalności przedsiębiorstwa, kluczowymi dla Comarch zagadnieniami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju są kwestie społeczne, związane z zatrudnieniem i prawami człowieka oraz zagadnienia związane z zarządzaniem różnorodnością, szczególnie w zakresie organów zarządzających i nadzorczych. W opinii Zarządu Comarch S.A. przestrzeganie odpowiednich standardów oraz raportowanie o nich jest niezbędne dla właściwego zarządzania zasobami ludzkimi, a tym samym jest elementem kluczowym dla zapewnienia możliwości długoterminowego rozwoju i utrzymania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa.

Kluczowymi kwestiami związanymi ze zrównoważonym rozwojem oraz raportowaniem niefinansowym są: ciągła poprawa jakości zarządzania, znacząca rola „miękkich” czynników motywacyjnych, promocja aktywności fizycznej i kulturalnej wśród pracowników, zwiększanie świadomości kadry zarządzającej w zakresie zagadnień związanych z różnorodnością, a także stałe doskonalenie procedur zarządzania. Grupa Comarch stale prowadzi działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego, czego przykładem w 2018 roku było wdrożenie Systemu Zarządzania Energią ISO 50001 czy promowanie postaw proekologicznych wśród załogi. Grupa cały czas wspiera również różne inicjatywy społeczności lokalnych oraz liczne działania charytatywne.

Zarząd Comarch S.A. zwraca uwagę, że Raport Danych Niefinansowych za rok 2018 obejmuje informacje niefinansowe dotyczące Spółki Comarch S.A. oraz Grupy Kapitałowej Comarch. Raport został przygotowany zgodnie z wymogami raportowania niefinansowego zawartymi w Ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych oraz w oparciu o krajowe Standardy Informacji Niefinansowych (SIN) dotyczące raportów zrównoważonego rozwoju. Do najważniejszych wyzwań oraz celów organizacji na najbliższy rok w zakresie raportowania niefinansowego należy udoskonalanie procesów wewnątrz organizacji, pozwalających na osiągnięcie docelowej jakości i kompletności raportowania, a także zmniejszenie jego pracochłonności.

Zarząd Comarch S.A.

2. Informacje o Grupie Kapitałowej Comarch

G.1.1., G.1.2.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Comarch („Grupa Comarch”, „Comarch”), której jednostką dominującą jest spółka akcyjna Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiąganych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

Grupa Kapitałowa Comarch jest producentem innowacyjnych systemów informatycznych dla kluczowych sektorów gospodarki zarówno w Polsce jak i za granicą. Główną strategią Comarch jest dostarczanie klientom kompletnych rozwiązań informatycznych opartych na produktach własnych, także w modelu usługowym. Dzięki zatrudnianym wysokiej klasy specjalistom oraz dzięki posiadanej profesjonalnej infrastrukturze Comarch jest w stanie dostarczać zarówno produkty informatyczne, jak również usługi ich wdrożenia i utrzymania, a także usługi doradcze i integracyjne dla klientów na całym świecie. Dzięki temu odbiorcy produktów i usług oferowanych przez Comarch mogą w pełni korzystać z możliwości oferowanych przez nowoczesne systemy informatyczne oraz optymalizować swoje procesy biznesowe.

Szeroki zakres oferty Comarch obejmuje systemy klasy ERP, finansowo-księgowe, systemy CRM, oprogramowanie lojalnościowe, systemy wsparcia sprzedaży i elektronicznej wymiany dokumentów, systemy bankowości elektronicznej, systemy zarządzania sieciami teleinformatycznymi, systemy billingowe, oprogramowanie Business Intelligence, usługi zarządzania bezpieczeństwem i ochroną danych oraz wiele innych rozwiązań. Comarch jest dostawcą rozwiązań m.in. dla podmiotów z administracji publicznej, bankowości, biur rachunkowych, przedsiębiorstw z branży FMCG, linii lotniczych, motoryzacji, sektora medycznego, firm produkcyjnych, przedsiębiorstw użyteczności publicznej, rynków kapitałowych, firm telekomunikacyjnych i ubezpieczeniowych, wyższych uczelni, firm handlowych i usługowych, transportowych, dla dostawców paliw a także podmiotów prowadzących działalność maklerską, e-commerce czy faktoringową. Szczegółowy opis dostarczanych produktów i usług został zawarty w punkcie 3 Sprawozdania z Działalności Comarch S.A. oraz Skonsolidowanego Sprawozdania z Działalności Grupy Comarch.

Comarch przy planowaniu swojej strategii rozwoju uwzględnia aspekty społeczne i środowiskowe świadomie ograniczając wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, minimalizując zużycie zasobów naturalnych oraz ogranicza wytwarzanie odpadów powstających w wyniku bieżącej działalności.

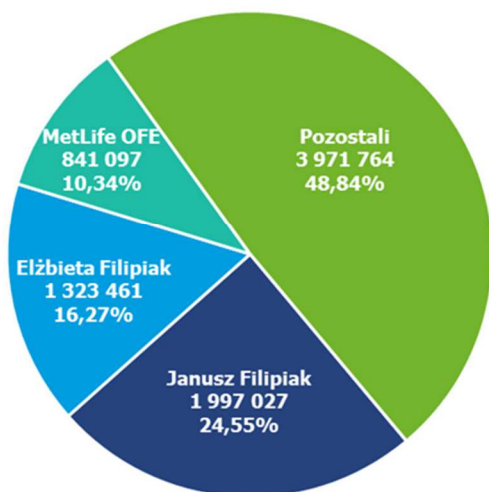
Comarch jest członkiem ważnych organizacji w dziedzinie IT, takich jak np. ETIS, PIKOM oraz TeleManagement Forum, przez co posiada ciągły dostęp do najnowszych standardów pojawiających się w tych dziedzinach (np. standardów na temat TAP/RAP). Comarch należy również do międzynarodowych izb gospodarczych i handlowych m.in.: Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Francusko-Polskiej Izby Gospodarczej. Jest także członkiem Związku Maklerów i Doradców (ZMiD), organizacji zrzeszającej osoby posiadające licencje maklerów papierów wartościowych, doradców inwestycyjnych oraz maklerów giełd towarowych, a także członkiem Stowarzyszenia Emitentów Giełdowych. W Hiszpanii Comarch jest członkiem Confederación de Empresarios de Málaga (CEM), czyli

Konfederacji Pracodawców Malagi. CEM jest organizacją zrzeszającą przedsiębiorców o charakterze konfederacyjnym i międzysektorowym, o zasięgu prowincjonalnym. W Japonii Comarch przynależy do klubu biznesowego 21c Club w ramach EGG JAPAN. 21c Club wspiera przedsiębiorstwa w tworzeniu i rozwijaniu nowych firm typu B2B oraz jest platformą do wymiany wiedzy i doświadczenia. Comarch jest także członkiem LF Networking Fund, nowopowstałej inicjatywy stowarzyszenia The Linux Foundation, która zacieśnia współpracę między partnerami i zwiększa sprawność operacyjną w projektach dotyczących rozwoju sieci.

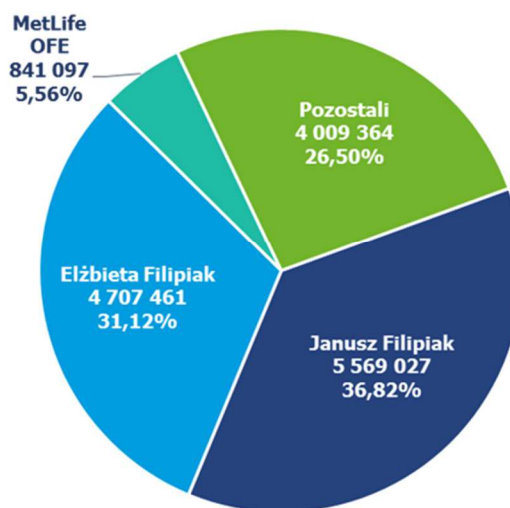
Pozostałe podstawowe informacje o Comarch S.A. oraz Grupie Comarch zostały opublikowane odpowiednio w punkcie 1 Sprawozdania z Działalności Comarch S.A. oraz Skonsolidowanego Sprawozdania z Działalności Grupy Comarch.

2.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019

Akcyonariat wg liczby akcji

Akcyonariat wg liczby głosów

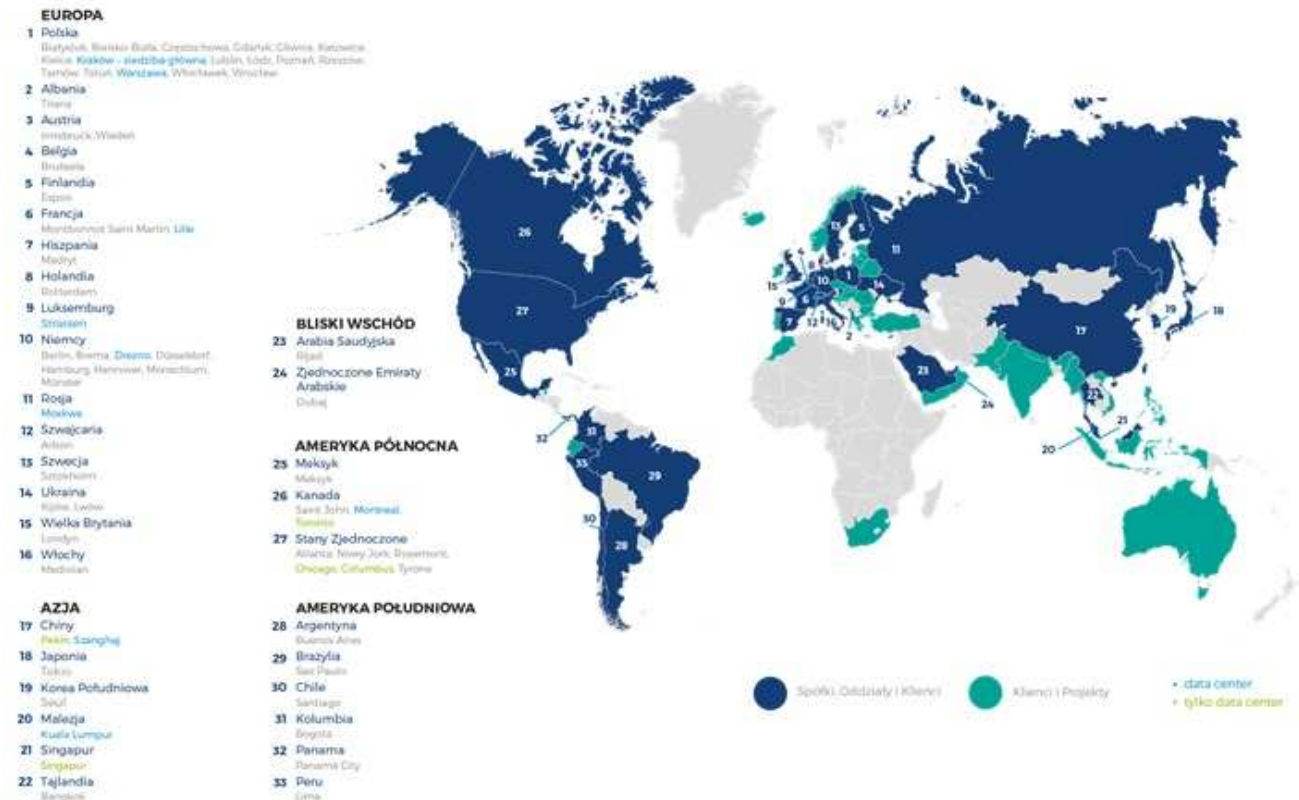

2.2. Zakres działalności Grupy Comarch na świecie

Według stanu na dzień publikacji raportu, Comarch S.A. posiada 17 oddziałów w Polsce oraz 1 w Albanii, Grupa Comarch składa się z 58 spółek zlokalizowanych na 6 kontynentach, w 34 krajach, w 92 lokalizacjach na całym świecie. W minionym roku Grupa z sukcesem kontynuowała strategię wzrostu opartą na dywersyfikacji swojej działalności pomiędzy różne segmenty branżowe, rozwoju własnych produktów oraz sprzedaży ich na rynku globalnym. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. W minionym roku Grupa Comarch założyła nowe spółki zależne – Comarch Mexico S.A. de C.V z siedzibą w Mexico City w Meksyku, Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej, Comarch (Thailand) Limited z siedzibą w Bangkoku w Tajlandii oraz Comarch BV z siedzibą w Rotterdamie w Holandii. Na rok 2019 planowane są dalsze inwestycje kapitałowe zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych. Szczegółowe informacje w zakresie zmian w strukturze organizacyjnej znajdują się w punkcie 1 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego za rok 2018.

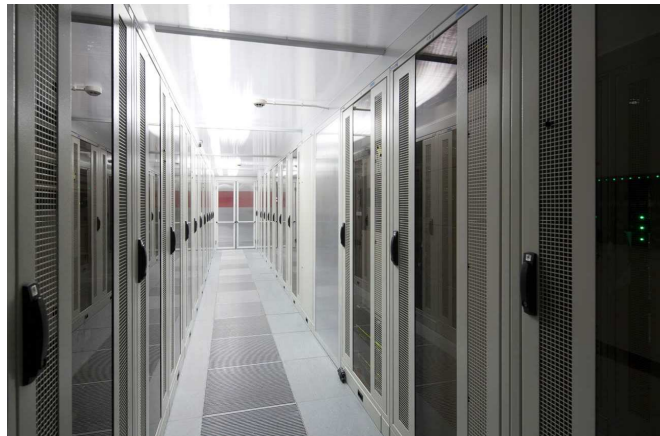
W raportowanym okresie nastąpiło zwiększenie współpracy z dostawcami zagranicznymi związane z realizacją zakupów do produkcji własnej Comarch S.A. oraz związane ze zwiększeniem wysiłku firmy w kierunku prac badawczo-rozwojowych.

Poniżej mapa działalności Grupy Comarch na świecie:

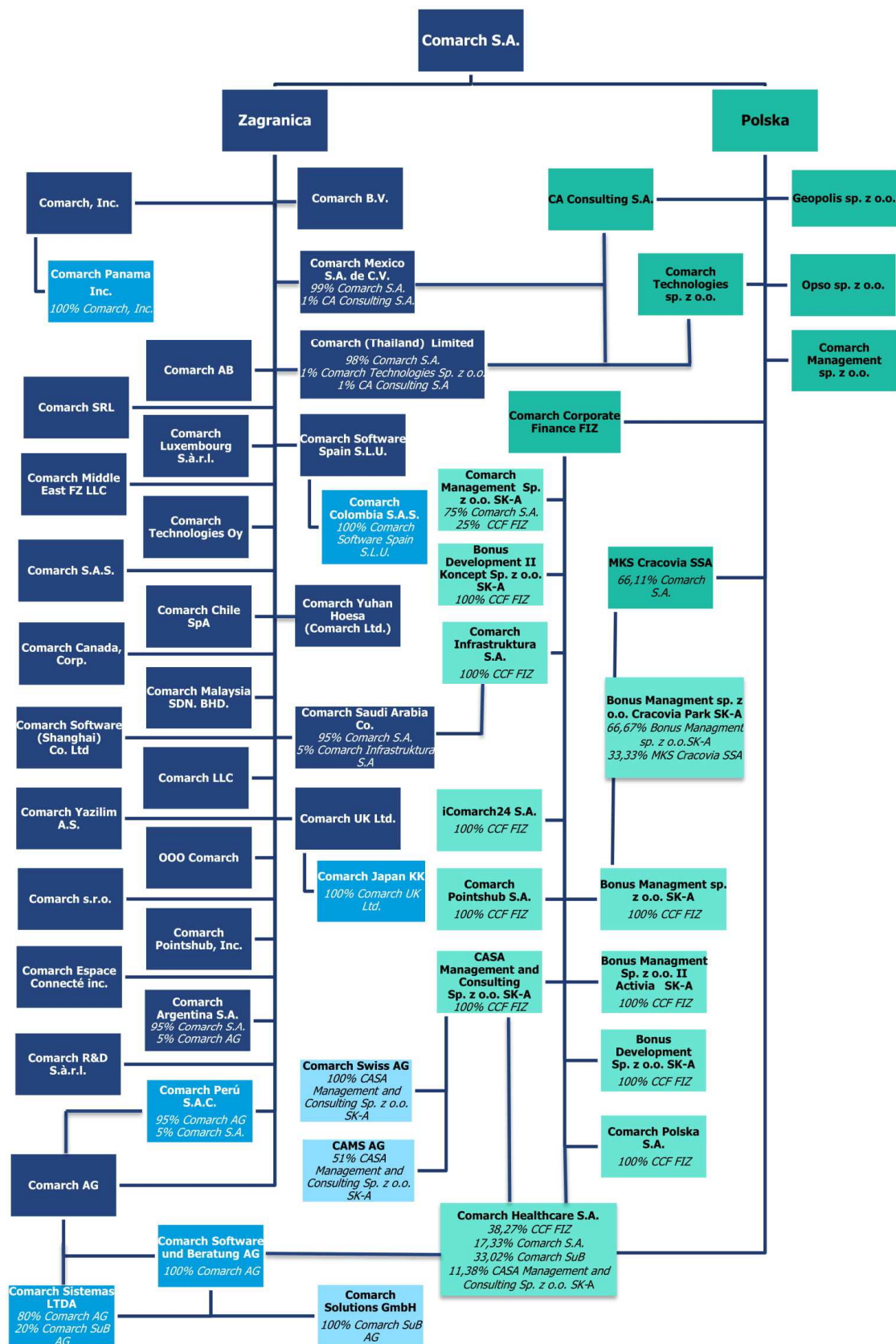
Comarch świadczy kompleksowe usługi w zakresie udostępniania i utrzymania złożonych rozwiązań informatycznych obejmujących sprzęt, oprogramowanie oraz usługi ich utrzymania.

Comarch przechowuje dane w 15 Data Center na całym świecie (m.in. Chicago, Columbus, Kuala Lumpur, Montreal, Moskwa, Pekin, Singapur, Strassen, Szanghaj, Toronto), w tym w czterech własnych (Kraków, Warszawa, Drezno, Lille).

2.3. Struktura kapitałowa Grupy Comarch wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2018 roku obejmuje sprawozdania niżej wymienionych spółek. Niniejszy Raport Danych Niefinansowych obejmuje wszystkie podmioty Grupy Kapitałowej Comarch uwzględnione w Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym.

2.4. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe

Niniejszy raport obejmuje dane za rok 2018 i dane porównawcze za rok 2017. Dla Spółki jest to trzeci rok publikacji raportu danych niefinansowych. Spółka po raz pierwszy opublikowała raport niefinansowy w dniu 28 kwietnia 2017 r. Nie dokonano istotnych korekt informacji zawartych w poprzednich raportach.

Niniejszy raport nie podlega certyfikacji jak również zewnętrznej weryfikacji przez profesjonalnych audytorów.

WYBRANE DANE FINANSOWE COMARCH SA (w tys. PLN)	2018	2017	zmiana
Przychody ze sprzedaży	966 100	755 517	27,9%
Zysk na działalności operacyjnej	89 389	40 533	120,5%
Zysk przed opodatkowaniem	57 075	44 244	29,0%
Zysk netto	49 649	39 338	26,2%
Aktywa razem	1 334 900	1 247 206	7,0%
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	500 711	450 222	11,2%
Zobowiązania długoterminowe	152 343	154 762	-1,6%
Zobowiązania krótkoterminowe	157 089	155 174	1,2%
Kapitał własny	834 190	796 984	4,7%
Kapitał zakładowy	8 133	8 133	0,0%
Liczba akcji (szt.)	8 133 349	8 133 349	0,0%
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję	1,5	1,5	0,0%

W 2018 roku przychody ze sprzedaży wzrosły o 210,6 mln PLN, tj. o 27,9% wobec poziomu z 2017 roku. Zysk z działalności operacyjnej osiągnął wartość 89,4 mln PLN i był wyższy o 120,5% w porównaniu do 2017 roku, zysk netto w 2018 roku wzrósł wobec roku poprzedniego o 10,3 mln PLN, tj. o 26,2%. Rentowność operacyjna w 2018 roku wzrosła do poziomu 9,3% z 5,4%, natomiast rentowność netto wyniosła 5,1%.

Szczegółowa analiza finansowa Comarch S.A. została opublikowana w punkcie 9 Sprawozdania Zarządu z działalności Comarch S.A. za rok [2018](#).

WYBRANE DANE FINANSOWE GRUPY COMARCH (w tys. PLN)	2018	2017*	zmiana
Przychody ze sprzedaży	1 369 619	1 125 110	21,7%
Zysk na działalności operacyjnej	87 543	58 364	50,0%
Zysk przed opodatkowaniem	62 480	87 149	-28,3%
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	30 616	64 626	-52,6%
Aktywa razem	1 665 945	1 508 452	10,4%
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	789 837	657 262	20,2%
Zobowiązania długoterminowe	230 184	237 668	-3,1%

Zobowiązania krótkoterminowe	559 653	419 594	33,4%
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy	858 146	835 062	2,8%
Kapitał zakładowy	8 133	8 133	-
Liczba akcji (szt.)	8 133 349	8 133 349	-
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję	1,5	1,5	-

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok.

W 2018 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 1 369 619 tys. PLN. Były one o 244 509 tys. PLN, tj. o 21,7% wyższe niż w 2017 roku. Wynik operacyjny wyniósł 87 543 tys. PLN i był o 29 179 tys. PLN, tj. o 50,0% wyższy niż osiągnięty w 2017 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 30 616 tys. PLN i był o 34 010 tys. PLN niższy niż w 2017 roku. W 2018 roku marża na sprzedaży i rentowność sprzedaży operacyjnej wzrosły, kolejno do poziomu 26,4% oraz 6,4%. Rentowność sprzedaży brutto i sprzedaży netto osiągnęły kolejno poziom 4,6% oraz 2,2%. Rentowność działalności operacyjnej Grupy Comarch w 2018 roku uległa poprawie w stosunku do 2017 roku. Rentowność netto była nieco niższa niż w ubiegłym roku, co wynika z gorszego niż w 2017 roku wyniku na działalności finansowej oraz większej kwoty podatku dochodowego.

W przychodach ze sprzedaży Grupy Comarch bardzo wysoki udział (powyżej 90%) posiadają produkty i usługi o dużej wartości dodanej. Sprzedaż rozwiązań firm trzecich stanowi margines sprzedaży Grupy Comarch.

Szczegółowa analiza finansowa Grupy Comarch została opublikowana w punkcie 9 Sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Comarch za rok [2018](#).

2.5. Nagrody i rankingi w roku 2018

■ Nagroda specjalna Italy Protection Forum za propagowanie innowacji w branży ubezpieczeń we Włoszech

Comarch otrzymał nagrodę specjalną podczas wydarzenia Italy Protection Forum za propagowanie innowacji w branży ubezpieczeń we Włoszech. Italy Protection Forum (IPF) jest corocznym wydarzeniem poświęconym ubezpieczeniom społecznym, zdrowotnym i ubezpieczeniom na życie, odbywającym się pod auspicjami EMF Group, firmy konsultingowej specjalizującej się w usługach finansowych

■ „Prezes Roku” dla profesora Filipiaka

Redakcja gazety „Parkiet” już po raz 24. przyznała ekstraklasie rynku kapitałowego nagrody „Byki i Niedźwiedzie”. Tytuł „Prezesa roku” otrzymał profesor Janusz Filipiak.

■ Nagroda Loyalty Awards 2018

Wielki sukces Comarch! Podczas globalnej konferencji lojalnościowej dla branży travel - The 10th Annual Loyalty Conference & Awards w Bangkoku zdobyliśmy główną nagrodę w kategorii Best Supplier Initiative. Wyróżnione zostało rozwiązanie Comarch Social Mining.

■ Raport ITwiz Best 100

W 2018 roku został opublikowany raport ITwiz Best 100 za rok 2017. W tym roku firma Comarch zajęła pierwsze miejsce w kategorii „potencjał rozwojowy” oraz drugie - w rankingu głównym IT@BANK. O trofea walczyło 48 firm, które oceniano m.in. pod kątem wysokości przychodów, liczby zatrudnionych i wielkości portfela klientów.

■ Comarch na podium w raporcie TOP 200 „Computerworld” 2018

W czerwcu 2018 roku został opublikowany ranking TOP 200 „Computerworld” za rok 2017, gdzie Comarch S.A. otrzymał tytuły: lidera w zestawieniu „Najwięksi dostawcy usług w modelu cloud”, lidera rankingu „Indeks dostawców IT na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”; pierwsze miejsce wśród największych dostawców usług integracyjnych oraz największych dostawców rozwiązań i usług IT dla

sektora handlu, a także pierwsze miejsce w kategorii „Firmy informatyczne o największych nakładach na R&D”. W Grupie Comarch spore nakłady na R&D ponosi również spółka Comarch Healthcare S.A., która w tym zestawieniu zajęła czwarte miejsce. Mocne pozycje Comarch S.A. zajęła również m.in. w zestawieniach dostawców aplikacji mobilnych, rozwiązań dla sektora telekomunikacyjnego, usług centrów przetwarzania danych czy też systemów ERP.

■ **Orzeł Wprost dla Comarchu**

Orły Wprost to zestawienie przedsiębiorców osiągających najlepsze wyniki finansowe. Pod uwagę brane są m.in. przychody ze sprzedaży za trzy ostatnie lata, zysk netto, rentowność oraz kondycja płatnicza. Zestawienie ma charakter ogólnopolski, a gale są organizowane w stolicach poszczególnych województw.

■ **II miejsce w kategorii głównej w rankingu IT@BANK 2018**

W tym roku firma Comarch zajęła pierwsze miejsce w kategorii „Potencjał rozwojowy” oraz drugie – w rankingu głównym IT@BANK. O trofea walczyło 48 firm, które oceniano m.in. pod kątem wysokości przychodów, liczby zatrudnionych i wielkości portfela klientów.

IT@BANK to największe i najbardziej prestiżowe w Polsce spotkanie środowiska informatycznego z sektorem bankowym. Organizują je Miesięcznik Finansowy BANK, Rada Bankowości Elektronicznej oraz Forum Technologii Bankowych przy ZBP.

■ **Nagroda Orła Polskiego za rozwój biznesu w Belgii**

Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 15 stycznia w Brukseli. Ideą Orła Polskiego jest uhonorowanie przedsiębiorstw, które swoimi osiągnięciami promują Polskę, jako kraj innowacyjny, o dużym potencjale gospodarczym.

Grupa Comarch intensywnie rozwija się na całym świecie, a Belgia i pozostałe państwa regionu są jednym ze strategicznych rynków dla firmy. Administracyjnie spółka działa w krajach Beneluksu od 2006 roku, swoje biura ma zlokalizowane w Brukseli, Luksemburgu i Rotterdamie, a aktywność promocyjną i sprzedażową koncentruje na sprzedaży systemów informatycznych dla przedsiębiorstw z branży sprzedaży detalicznej, telekomunikacji oraz finansów i bankowości. Region dość szybko okazał się czarnym koniem w strukturach grupy i w ciągu kilku lat stał się trzecim największym rynkiem Comarchu po Polsce i Niemczech. W 2018 roku sprzedaż systemów informatycznych w krajach Beneluksu przekroczyła 100 mln zł.

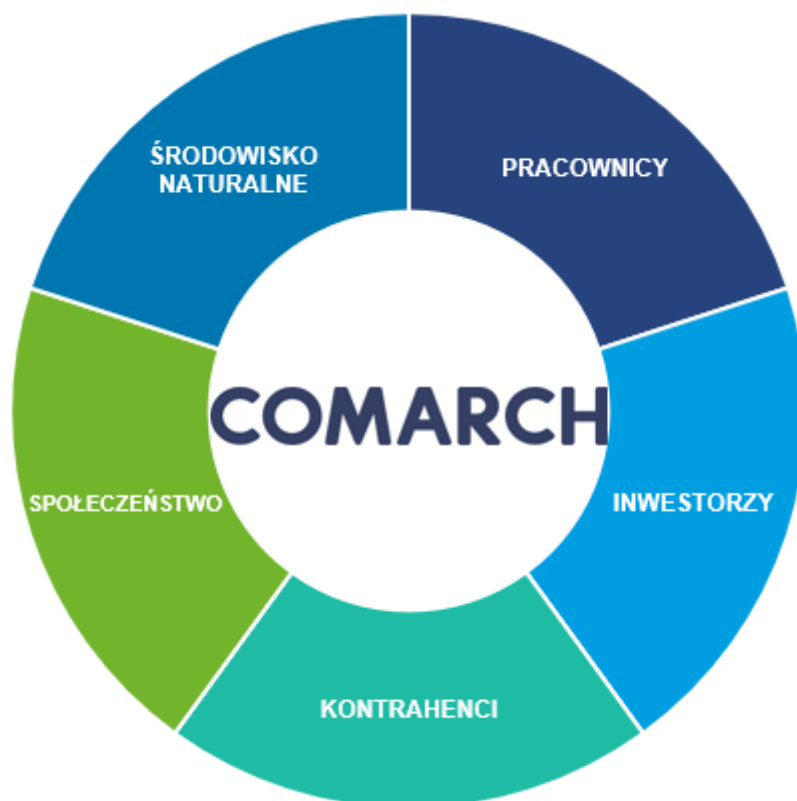
■ **Nagroda w rankingu Giełdowa Spółka Roku 2018**

Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 14 marca 2019 roku w Warszawie. W rankingu organizowanym po raz 20. przez dziennikarzy „Puls Biznesu” Comarch S.A. zajęła 4. miejsce.

Giełdowa Spółka Roku jest to nie tylko najstarszy, ale też najbardziej prestiżowy ranking na rynku. W badaniu ankietowym około 100 specjalistów rynku kapitałowego – analityków, maklerów i doradców inwestycyjnych reprezentujących domy i biura maklerskie, towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne, inwestycyjne i powiernicze, departamenty kapitałowe banków oraz firmy konsultingowe - oceniało spółki wchodzące w skład indeksów WIG20, mWIG40 i sWIG80. To kapitalny walor tego badania, bowiem spółki giełdowe otrzymują cenną informację, jak są postrzegane przez głównych animatorów rynku.

Eksperti ocenili, która spółka ma najbardziej kompetentny zarząd, odniosła w roku poprzednim najbardziej spektakularny sukces, może się pochwalić najlepszą w giełdowej stawce jakością produktów i usług, najlepiej prowadzi relacje z inwestorami i ma najciekawsze perspektywy rozwoju.

3. Interesariusze

a) Lista grup interesariuszy angażowanych przez organizację:

- **Pracownicy** (pracownicy etatowi i współpracownicy, stażyści, praktykanci, studenci i potencjalni pracownicy, pracownicy podwykonawców i dostawców, inspekcja pracy i inne zbliżone instytucje nadzoru);
- **Inwestorzy** (akcjonariusze, inwestorzy instytucjonalni, inwestorzy indywidualni, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, domy maklerskie, banki, KNF, KDPW);
- **Kontrahenci** (klienci instytucjonalni, klienci indywidualni, partnerzy biznesowi, kluczowi dostawcy, podwykonawcy, lokalna administracja samorządowa, administracja rządowa);
- **Społeczeństwo** (społeczności lokalne w obrębie działalności Grupy Comarch, mieszkańcy i władze rządowe i samorządowe, media, szkoły wyższe i pracownicy naukowcy, organizacje techniczne i branżowe);
- **Środowisko naturalne** (organizacje ekologiczne, firmy recyklingowe).

b) Podstawą identyfikacji i selekcji była definicja interesariusza – jako podmiotu, który wpływa na Grupę Comarch i na którego wpływa swoją działalnością Grupa Comarch.

c) Podejście organizacji do angażowania interesariuszy:

- **Pracownicy** (rekrutacje, rozmowy okresowe, spotkania wewnętrzne, wewnętrzny portal dla pracowników Everybody/Intranet, wewnętrzne publikacje/marketing wewnętrzny, cykliczne happeningi wspierające aktywny styl życia);
Cel dialogu: zapewnienie stabilizacji rotacji zatrudnienia poprzez wyjście naprzeciw oczekiwaniom pracowników, zapewnienie pracownikom możliwości rozwoju, stworzenie satysfakcjonującego i stabilnego miejsca pracy;
- **Inwestorzy** (regularne spotkania podczas konferencji wynikowych w Krakowie lub Warszawie (również interaktywne transmisje on-line i nagrania video), spotkania indywidualne oraz telekonferencje z Zarządem Spółki, stała współpraca Działu Rynku

Kapitałowego i Ubezpieczeń z interesariuszami wymienionymi w pkt a), strona www Relacji Inwestorskich, udział w konferencjach organizowanych przez instytucje rynku finansowego i kapitałowego takie jak banki, fundusze inwestycyjne, GPW, KDPW, KNF i SEG);

Cel dialogu: zapewnienie przejrzystości informacyjnej, spełnienie potrzeb informacyjnych interesariuszy, budowanie wartości Comarch, dbałość o reputację Comarch;

- **Kontrahenci** (strona www, badanie satysfakcji klientów, spotkania biznesowe na potrzeby realizacji umów i podniesienie jakości świadczonych usług);

Cel dialogu: badanie oczekiwań i opinii klientów, uwzględnianie głosu klienta w projektowaniu rozwiązań biznesowych, tworzenie produktów i usług dostosowanych do potrzeb klienta, partnerska współpraca z dostawcami;

- **Społeczeństwo oraz władze rządowe/samorządowe** (bieżąca komunikacja bezpośrednia, realizacja projektów sponsoringowych, budowanie partnerstw, realizacja wspólnych projektów, organizacja programów edukacyjnych i prewencyjnych na rzecz ochrony zdrowia, organizacja programów stażowych);

Cel dialogu: ponoszenie odpowiedzialności społecznej, wspieranie rozwoju społeczności, wsparcie studentów i absolwentów w zdobywaniu wiedzy i doświadczenia, zapewnienie przestrzegania wymogów i regulacji, tworzenie miejsc pracy;

- **Środowisko naturalne** (organizowanie akcji proekologicznych, współpraca z organizacjami ekologicznymi i firmami recyklingowymi);

Cel dialogu: poprawa jakości środowiska naturalnego, ograniczenie zużycia energii, emisji zanieczyszczeń zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.

4. Polityki i zasady przyjęte i stosowane przez Grupę Comarch oraz ich wpływ na poszczególne aspekty oraz zidentyfikowane ryzyka

Wybór i opis polityk, a także zaprezentowanych w niniejszym sprawozdaniu wskaźników efektywności został dokonany w oparciu o kryterium istotności przy uwzględnieniu czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych dotyczących działalności Comarch S.A. oraz Grupy Comarch. Głównymi czynnikami brany pod uwagę w trakcie oceny istotności były:

- Profil działalności oraz otoczenie rynkowe;
- Branża, w której działa Comarch;
- Oddziaływanie na społeczność i środowisko naturalne;
- Oczekiwania interesariuszy.

Zarząd aktywnie uczestniczy w procesie definiowania treści raportu oraz zatwierdza wszelkie decyzje strategiczne powiązane z procesem tworzenia raportu danych niefinansowych. Przy jego tworzeniu zostały również uwzględnione zgłaszane oczekiwania interesariuszy.

Od ponad 25 lat Comarch konsekwentnie buduje kulturę organizacyjną oraz system wartości obejmujące m.in.:

- Ciągłe i systematyczne dbanie o jakość i konkurencyjność naszych produktów i usług;
- Dostosowywanie produktów i usług do oczekiwań i wymagań naszych klientów;
- Rozwijanie wzajemnie korzystnej współpracy z dostawcami w celu polepszenia jakości oferowanych produktów i usług;
- Ochronę danych i wzmacnianie zaufania naszych klientów oraz innych stron zainteresowanych w zakresie bezpieczeństwa informacji;
- Ciągłe podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez odpowiedni system edukacyjny oraz szkolenia ukierunkowane na zagadnienia związane z jakością, bezpieczeństwem informacji, ochroną środowiska oraz bezpieczeństwem pracy;
- Promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia;
- Stałą poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, poprawę komfortu miejsca pracy;
- Zapobieganie wypadkom przy pracy, chorobom zawodowym oraz zdarzeniom potencjalnie wypadkowym;

- Podejmowanie aktywnych działań na rzecz ograniczania negatywnych wpływów na środowisko oraz poprawy wyniku energetycznego;
- Przestrzeganie mających zastosowanie wymagań prawnych i innych;
- Ciągłe doskonalenie skuteczności Zintegrowanego Systemu Zarządzania, w tym AQAP 2110 oraz AQAP 2210;
- Zapewnianie odpowiednich zasobów i środków do wdrożenia ww. działań.

Kultura oraz system wartości Comarch są usystematyzowane za pośrednictwem następujących polityk, kodeksów i deklaracji:

- W ramach wdrożonego w Grupie Comarch Zintegrowanego Systemu Zarządzania funkcjonują:
 - Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania,
 - Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli,
 - Polityka Bezpieczeństwa,
 - Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców,
 - Polityka Prywatności,
 - Polityka Poszanowania Własności Intelektualnej Osób Trzecich,
 - Kodeks Etyczny,
 - Polityka Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych,
 - Polityka Systemu Zarządzania Energią,
- Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR);
- Przeciwdziałanie korupcji;
- Ład korporacyjny.

4.1. Zintegrowany System Zarządzania

G.2.2

Comarch kładzie szczególny nacisk na jakość oferowanych produktów i świadczonych usług. Działania podnoszące tę wartość podejmowane są w celu zaspokojenia wzrastających i ściśle określonych oczekiwań klientów działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Dzięki ciągłym pracom nad doskonaleniem i rozwojem Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch uzyskał:

- Certyfikat Zintegrowanego Systemu Zarządzania zgodnego z wymaganiami norm PN-EN ISO 9001:2015-10 Systemy Zarządzania Jakością, PN-EN ISO 14001:2015-09 Systemy Zarządzania Środowiskowego, PN-N-18001:2004 Systemy Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, PN-ISO/IEC 27001:2014-12 Systemy Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji,
- Certyfikat Systemu Zarządzania Energią zgodnego z wymaganiami normy PN-EN ISO 50001:2012 Systemy Zarządzania Energią,
- Certyfikat Wewnętrznego Systemu Kontroli, spełniającego wymagania Kryteriów WSK,
- Certyfikaty potwierdzające, że System Zarządzania Jakością spełnia wymagania norm AQAP 2110:2016 Wymagania NATO dotyczące zapewnienia jakości w projektowaniu, pracach rozwojowych i produkcji oraz AQAP 2210:2015 Wymagania uzupełniające NATO do AQAP 2110 dotyczące zapewnienia jakości oprogramowania,
- Certyfikat potwierdzający, że System Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych spełnia wymagania normy EN-ISO 13485:2016 Wyroby medyczne. Systemy zarządzania jakością. Wymagania do celów przepisów prawnych.

Certyfikaty Zintegrowanego Systemu Zarządzania, Systemu Zarządzania Energią oraz Wewnętrznego Systemu Kontroli wydane zostały przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC). Jednostką certyfikującą dla systemu AQAP w Comarch jest Centrum Certyfikacji Jakości (CCJ) działające przy Wojskowej Akademii Technicznej. Certyfikaty Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych wydane zostały przez TÜV Rheinland Polska Sp. z o.o..

Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania

[obszar: społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Zintegrowany System Zarządzania zapewnia właściwą, systemowo administrowaną realizację wszystkich procesów biznesowych mających wpływ na jakość produktów i usług. Sprawne działanie systemu gwarantuje, że wszystkie procesy są monitorowane pod względem skuteczności i efektywności, doskonalone oraz przystosowywane do ciągle zmieniających się warunków rynkowych i technologicznych oraz do zmieniających się wymagań klienta. Wysoka jakość produktów i usług wspierana jest ciągłą troską o środowisko oraz o bezpieczeństwo pracowników i dostawców. Stosowanie zasad systemów wdrożonych w Comarch przyczynia się do wzrostu zaufania pomiędzy firmą a klientami i dostawcami. Umacnia też wizerunek Comarch w oczach wszystkich podmiotów zainteresowanych efektami działalności naszej firmy w obszarach jakości oferowanych produktów i usług, oddziaływania na środowisko, zarządzania energią, zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, a także zapewnienia bezpieczeństwa informacji i danych oraz kontroli w obrocie towarami podwójnego zastosowania.

G.3.2.

W ramach Polityki Zintegrowanego Systemu Zarządzania zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z występowaniem niezgodności i niestabilności w procesach wewnętrznych,
- Ryzyko związane z pogorszeniem jakości oferowanych produktów i usług,
- Ryzyko utraty klientów spowodowane niespełnieniem ich oczekiwań jakościowych,
- Ryzyko związane z niedostatecznym poziomem ochrony aktywów informacyjnych i bezpieczeństwa informacji,
- Ryzyko związane z niedostateczną wiedzą i przeszkoleniem pracowników w zakresie specyficznych obszarów,
- Ryzyko związane z niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników,
- Ryzyko związane z występowaniem wypadków, chorób zawodowych i zdarzeń potencjalnie wypadkowych,
- Ryzyko związane z negatywnym oddziaływaniem na środowisko,
- Ryzyko związane z niespełnieniem wymagań mających zastosowanie umów, w tym realizacji Rządowego Zapewnienia Jakości,
- Ryzyko związane z nieprawidłowym zarządzaniem dokumentacją,
- Ryzyko związane z nieprawidłową i nieskuteczną komunikacją wewnętrzną i zewnętrzną,
- Ryzyko związane z niewłaściwym określeniem odpowiedzialności i uprawnień,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi.

G.2.1, G.3.1.

W ramach Grupy Kapitałowej Comarch istnieje szereg mechanizmów, których skuteczne funkcjonowanie pozwala stwierdzić, że firma działa zgodnie z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi oraz przepisami – zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Do mechanizmów tych możemy zaliczyć między innymi: ustanowienie procedur wewnętrznych definiujących procesy i określających odpowiedzialności, stały nadzór nad wymaganiami prawnymi, bieżącą weryfikację realizacji procesów w ramach audytów wewnętrznych oraz wykorzystywanie dedykowanych poszczególnym zagadnieniom wewnętrznych systemów informatycznych.

Wszystkie opisane powyżej działania mają na celu minimalizowanie zidentyfikowanych obszarów ryzyka, sterowanie nimi oraz sprawowanie bieżącej kontroli. Grupa Comarch w swoim działaniu na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej stosuje zasadę przezroczności, zwłaszcza podczas rozwoju i wprowadzania na rynek nowych produktów informatycznych.

W celu realizacji założeń poszczególnych polityk, w ramach Grupy Comarch funkcjonują przypisane do nich adresy mailowe, na które pracownicy mogą zgłaszać swoje uwagi. Pracownicy mają również możliwość wnoszenia anonimowych zgłoszeń w zakresie naruszenia postanowień wdrożonych polityk, które przekazywane są do adresatów w postaci papierowej za pośrednictwem poczty wewnętrznej.

W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania prowadzone są audyty wewnętrzne, których liczba w roku 2018 wyniosła 179. Audyty wewnętrzne realizowane są we wszystkich jednostkach objętych ZSZ według planu rocznego.

W ramach audytów wewnętrznych prowadzone są statystyki w zakresie niezgodności w stosunku do procedur wewnętrznych Zintegrowanego Systemu Zarządzania. Prowadzony jest również rejestr mocnych i słabych stron audytowanych jednostek. W 2018 roku zidentyfikowano 65 niezgodności oraz 194 mocne strony i 164 potencjały do doskonalenia.

Szczegółowe informacje dotyczące Polityki ZSZ Comarch znajdują się pod adresem: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/polityka-jakosci/>.

Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli

[obszar: społeczny, poszanowania praw człowieka]

G.2.3.

Szeroko pojęty rozwój technologiczny i gwałtownie rosnąca konkurencja stawiają nowe wymagania dla oprogramowania, wdrażanych systemów informatycznych oraz towarów będących w obrocie. Konieczność spełniania tych wymagań powoduje, iż produkty dostarczane przez Comarch mogą być towarami o podwójnym zastosowaniu i zostać wykorzystane w sposób niezgodny z zasadami prawa krajowego i międzynarodowego. W celu zapobiegania takim praktykom, w ramach Grupy Kapitałowej Comarch wdrożony został Wewnętrzny System Kontroli, którego naczelnym dokumentem jest Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli. Główne założenia tej polityki i są następujące:

- Wykluczenie możliwości osiągania zysku w sposób sprzeczny z wymaganiami Wewnętrznego Systemu Kontroli,
- Zaniechanie obsługi obrotu towarowego, gdy jest on sprzeczny z prawem krajowym i międzynarodowym,
- Egzekwowanie zasad Wewnętrznego Systemu Kontroli na wszystkich stanowiskach pracy związanych z obrotem towarami,
- Nadzór Pełnomocnika ds. Kontroli Obrotu nad przebiegiem procesów Wewnętrznego Systemu Kontroli.

G.3.2.

W ramach Polityki Wewnętrznego Systemu Kontroli zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z niewłaściwą klasyfikacją produktów i usług w ramach WSK,
- Ryzyko związane z podjęciem współpracy z kontrahentem znajdującym się na liście odmów,
- Ryzyko związane z realizacją transakcji z podmiotami z krajów objętych sankcjami prawnymi,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie WSK.

G.3.1.

Minimalizacja ryzyk związanych z międzynarodowym obrotem towarami dokonywana jest w ramach mechanizmów opisanych w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania”. W przypadku Wewnętrznego Systemu Kontroli istotną rolę odgrywają systemy informatyczne dedykowane zagadnieniom z nim związanym, np. system do obiegu umów, gdzie poszczególne kroki wymuszają określone działania wymagane przez WSK. Specyficzne dla WSK procesy, takie jak postępowanie z towarami i usługami podwójnego zastosowania czy weryfikacja kontrahentów na listach odmów, opisane są w procedurach wewnętrznych.

Nadzór nad procesami specyficznymi dla WSK odbywa się w ramach audytów wewnętrznych. Identyfikowane są wówczas niezgodności, potencjalne ryzyka oraz szanse. Prowadzone są również statystyki w tym zakresie. W 2018 roku w ramach audytów wewnętrznych zidentyfikowano jedną niezgodność bezpośrednio dotyczącą WSK.

Polityka Bezpieczeństwa

Informacja i systemy przetwarzania informacji stanowią krytyczną i niezwykle ważną wartość firmy, dlatego Comarch kładzie duży nacisk na ochronę danych i aktywów własnych oraz klientów. Wdrożony został kompleksowy system ochrony informacji oparty na normach PN-ISO/IEC 27001:2014-12 i ISO/IEC 27002:2013. System jest certyfikowany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC) od 2008 roku w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania. System pokrywa wszystkie procesy wewnętrzne wspierające działanie firmy oraz procesy biznesowe i obejmuje całość aktywów firmy.

Regulacje Polityki bezpieczeństwa obejmują kwestie organizacyjne, podnoszenia świadomości pracowników, ochrony fizycznej aktywów, zabezpieczeń technicznych IT, ciągłości działania i reakcji na incydenty naruszenia bezpieczeństwa informacji. Zdefiniowano polityki i procedury wewnętrzne regulujące mające zapewnić poufność, integralność i dostępność danych Comarch oraz klientów, które w szczególności określają:

- Zasady klasyfikowania i postępowania z informacją,
- Politykę zarządzania siecią informatyczną Comarch,
- Zasady administracji systemami i aplikacjami,
- Zasady przebywania na terenie Comarch i dostępu do pomieszczeń Comarch,
- Zasady użytkowania aktywów i wnoszenie sprzętu,
- Zasady zabezpieczenia komputerów osobistych,
- Zasady zabezpieczenia nośników informacji,
- Zasady dostępu zdalnego,
- Zasady bezpieczeństwa poczty elektronicznej,
- Politykę haseł,
- Politykę ciągłości działania,
- Politykę antywirusową.

Wdrożono szereg środków organizacyjnych i technicznych zapewniających kompleksową i wielopoziomą ochronę danych i aktywów mających przeciwdziałać i minimalizować skutkom wystąpienia incydentów naruszenia bezpieczeństwa informacji.

System zapewnia ciągły proces monitorowania i reakcji na ryzyka dotyczące bezpieczeństwa informacji. Pozwala to ciągle doskonalić ochronę danych i aktywów Comarch oraz klientów. Wnioski z działania systemu zarządzania bezpieczeństwem są raportowane do Zarządu i podejmowane są konieczne akcje usprawniające i korygujące.

Wśród najistotniejszych zagrożeń, któremu przeciwdziałają wdrożone zabezpieczenia można wymienić:

- naruszenie bezpieczeństwa informacji,
- nieautoryzowane działania,
- niedostępność kluczowych usług i powierzchni Comarch,
- zgodność z przepisami prawa.

W ramach firmy działają dedykowane jednostki biznesowe zajmujące się ochroną informacji, definiujące i wdrażające standardy oraz monitorujące stan bezpieczeństwa aktywów Comarch.

Opracowano plany ciągłości działania firmy mające na celu zachowanie ciągłości biznesowej w kluczowych dla firmy obszarach.

Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców

[obszar: społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Comarch jako organizacja o charakterze globalnym specjalizująca się w projektowaniu, wdrażaniu oraz integracji zaawansowanych produktów IT, ma znaczący wpływ na funkcjonowanie łańcucha dostaw. Ponadto, jako firma, zdajemy sobie sprawę, że sukces podejmowanych przedsięwzięć nie zależy jedynie od nas, ale w dużej mierze również od naszych partnerów biznesowych. Kluczowe znaczenie ma kwestia odpowiedniego doboru kontrahentów, którzy w jak największym stopniu spełniają określone kryteria.

Dzięki temu mamy pewność, że współpraca z nimi w żaden sposób nie zaburzy stabilności i efektywności procesów realizowanych w ramach łańcucha dostaw.

W ramach Grupy Kapitałowej Comarch funkcjonuje Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców, która określa najważniejsze zasady jakimi firma kieruje się realizując współpracę z partnerami biznesowymi. Ponadto, dokument ten stanowi zobowiązanie do prowadzenia zrównoważonej polityki zamówień i określa wymagania dla dostawców kluczowych.

Zobowiązania te realizowane są głównie poprzez:

- Wspieranie i zachęcanie naszych klientów i dostawców, aby w swoich działaniach kierowali się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej i ochrony środowiska,
- Budowanie dobrego partnerstwa z dostawcami, opartego na wzajemnej współpracy, zaufaniu i uczciwości,
- Prowadzenie działań związanych z zamówieniami zgodnie z przepisami prawa i regulacjami prawnymi – krajowymi i międzynarodowymi,
- Wybór dostawców z przekonaniem, że tylko odpowiedzialne praktyki w łańcuchu dostaw mogą zapewnić najwyższą jakość końcowego wyrobu lub usługi, jednocześnie dbając o środowisko naturalne, dobre standardy pracy, etykę biznesu i społeczności lokalne.

Jesteśmy przekonani, że wysokie standardy postępowania w biznesie, do których przestrzegania zobowiązuje się Comarch, powinny również być egzekwowane od naszych kontrahentów. Dlatego też od naszych kluczowych dostawców wymagamy następujących zasad:

- Zarządzanie oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny zgodnie z normą ISO 14001 lub podobnym standardem w celu zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko,
- Stosowanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z OHSAS 18001 lub podobnym standardem, aby zminimalizować zagrożenia związane z ryzykami zawodowymi oraz zapobiegać urazom,
- Stosowanie ze zrozumieniem dobrych praktyk biznesowych, kwestii społecznych oraz związanych z ochroną środowiska, które powiązane są z działalnością dostawcy,
- Działanie zgodne z obowiązującymi przepisami prawa,
- Uznanie prawa pracowników do zrzeszania się oraz do negocjacji zbiorowych,
- Zakaz dyskryminacji we wszelkich jej przejawach, ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny,
- Zakaz zatrudniania dzieci poniżej 16 roku życia oraz stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego, znieważania i molestowania seksualnego,
- Wyeliminowanie pracy przymusowej.

G.3.2.

W ramach Polityki Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko zaburzeń stabilności i efektywności procesów realizowanych w ramach łańcucha dostaw,
- Ryzyko nawiązania współpracy z kontrahentami niespełniającymi wymagań Polityki oraz naruszającymi zasady etyki, odpowiedzialności społecznej i ochrony środowiska,
- Ryzyko związane z niewypłacalnością kontrahentów,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym kontrahentów.

G.3.1.

Współpraca oparta na wyznawanych przez Comarch zasadach, konsekwentne egzekwowanie wymagań względem kontrahentów oraz stosowanie mechanizmów weryfikacji i zapewnienia zgodności z obowiązującymi regulacjami pozwalają skutecznie minimalizować ryzyko niestabilności i niezgodności w ramach łańcucha dostaw.

Mechanizmy te oraz stosowne dane przedstawiono w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania” oraz w rozdziale [5. Kontrahenci](#).

Polityka Poszanowania Własności Intelaktualnej Osób Trzecich

[obszar: społeczny, pracowniczy]

Grupa Comarch jako podmiot tworzący oprogramowanie, doskonale rozumie potrzebę poszanowania praw własności intelektualnej i ze swojej strony dąży do pełnego poszanowania własności intelektualnej osób trzecich, w tym innych twórców oprogramowania, a także dostawców oraz klientów Comarch. Comarch przestrzega regulacji prawnych dotyczących zasad poszanowania własności intelektualnej osób trzecich na poziomie prawa międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego oraz wspiera system ochrony własności intelektualnej. Comarch dokłada wszelkich starań w celu zapewnienia najwyższego poziomu ochrony praw własności intelektualnej osób trzecich.

Podstawowe cele polityki obowiązującej w Grupie Comarch w zakresie tych zagadnień to:

- Dbanie o zapewnienie poszanowania własności intelektualnej osób trzecich,
- Zapewnienie poszanowania patentów, znaków towarowych i innych praw własności przemysłowej osób trzecich,
- Wykorzystywanie własności intelektualnej, patentów, znaków towarowych oraz innych praw własności przemysłowej osób trzecich zgodnie z przepisami prawa oraz uzyskanymi przez Comarch licencjami,
- Korzystanie z oprogramowania osób trzecich wyłącznie w zakresie przyznanych Comarch licencji,
- Ochrona własności intelektualnej, patentów, znaków towarowych oraz innych praw własności przemysłowej Comarch,
- Ochrona interesów Comarch, w szczególności finansowych i prawnych,
- Troska o wysoką jakość oferowanych produktów i usług,
- Zarządzanie ryzykiem w zakresie objętym przez politykę,
- Zarządzanie własnością intelektualną oraz licencjami.

Cele szczegółowe Polityki wynikające z celów podstawowych to:

- Ochrona własności intelektualnej dostawców i odbiorców Comarch,
- Zaznajomienie pracowników Comarch z polityką i wyegzekwowanie jej przestrzegania,
- Osiągnięcie przejrzystości zasad wykorzystywania własności intelektualnej osób trzecich przez pracowników Comarch,
- Osiągnięcie jak najwyższego stopnia zrozumienia i poszanowania praw własności intelektualnej,
- Zakaz wykorzystywania przez pracowników oraz współpracowników Comarch oprogramowania, które narusza własność intelektualną osób trzecich.

Comarch zmierza do osiągnięcia celów Polityki poprzez szkolenie pracowników oraz działanie w zgodzie z procedurami porządkującymi proces oceny, wyboru i pozyskiwania oprogramowania oraz przechowywania licencji dla:

- Oprogramowania na potrzeby wewnętrzne Comarch: narzędziowego i biurowego,
- Komponentów programistycznych i kodów źródłowych do wykorzystania w produktach Comarch,
- Komponentów programistycznych i kodów źródłowych do wykorzystania w usługach programistycznych realizowanych w taki sposób, że efekty pracy Comarch stają się własnością klienta (produkty dedykowane Comarch).

Cele polityki są realizowane również poprzez działania w ramach certyfikowanego Wewnętrznego Systemu Kontroli, zgodnie z procedurami obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Do obowiązków każdego pracownika oraz współpracownika Comarch należy znajomość i przestrzeganie Polityki Poszanowania Praw Własności Intelektualnej oraz wynikających z niej procedur, w takim zakresie, w jakim ich one dotyczą, tj. w zakresie:

- Odpowiedzialności za korzystanie z oprogramowania przez Comarch,
- Odpowiedzialności za korzystanie z oprogramowania na sprzęcie komputerowym Comarch przez pracownika bądź współpracownika,
- Sposobu uzyskania zgody na wykorzystanie własności intelektualnej stron trzecich w produktach Comarch i produktach dedykowanych Comarch,
- Sposobu uzyskania zgody na zakup nowego oprogramowania.

G.3.2.

W ramach Polityki Poszanowania Własności Intelektualnej Osób Trzecich zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko korzystania z nielicencjonowanego oprogramowania na potrzeby wewnętrzne,
- Ryzyko nielegalnego wykorzystania oprogramowania będącego własnością osób trzecich w produktach Comarch,
- Ryzyko ewentualnych roszczeń finansowych i prawnych oraz strat wizerunkowych,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym poszanowania własności intelektualnej osób trzecich.

G.3.1.

Minimalizacja ryzyk związanych z poszanowaniem własności intelektualnej osób trzecich dokonywana jest w ramach mechanizmów opisanych w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania”. Zarówno dostawca jak i odbiorca oprogramowania mają prawo do tego, żeby ich prawa własności intelektualnej były szanowane. Gwarancją poszanowania własności intelektualnej jest stosowanie przez pracowników oraz współpracowników Comarch odpowiednich procedur przy korzystaniu z tej własności. Realizacja działań zgodnie z przedstawionymi wytycznymi minimalizuje ryzyko niezgodności z obowiązującymi regulacjami prawnymi w tym zakresie i ewentualnymi roszczeniami finansowymi. W przypadku wykrycia lub uzyskania informacji dotyczących nieprzestrzegania niniejszej Polityki, jak również przypadków naruszenia własności intelektualnej osób trzecich, Comarch obliuguje swoich pracowników, współpracowników, dostawców oraz odbiorców do zgłaszania takich przypadków do Działu Jakości i BHP oraz Działu Prawnego za pośrednictwem dedykowanego adresu email.

Polityka Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych

[obszar społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka]

Oprócz podstawowej działalności związanej z wytwarzaniem oprogramowania i systemów informatycznych oraz świadczeniem usług w tym zakresie, Comarch prowadzi również działalność w zakresie produkcji i wprowadzania na rynek wyrobów i usług medycznych.

Pod kątem wpływu na zdrowie i bezpieczeństwo badane są wszystkie produkty wytwarzane przez spółki Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. będące wyrobami medycznymi. Produkty te poddaje się stosownym analizom oraz certyfikacji.

Z myślą o podnoszeniu jakości życia i poczucia bezpieczeństwa oraz w trosce o zdrowie klientów, Comarch oferuje szeroką gamę wyrobów i usług medycznych. Oferowane produkty powstają jako odpowiedź na potrzeby rynku w zakresie profilaktyki i leczenia, i są przygotowywane na bazie najnowszych technologii, w wyniku współpracy wykwalifikowanych pracowników Comarch z naukowym środowiskiem medycznym. Comarch gwarantuje tym samym właściwą jakość i bezpieczeństwo oferowanych produktów, profesjonalną i etyczną obsługę, a także pomoc i porady dostosowane do indywidualnych potrzeb klientów.

W celu realizacji postanowień Polityki Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych Zarząd i pracownicy Comarch zobowiązują się:

- Dostosowywać produkty i usługi do oczekiwań i wymagań klientów, zachowując wymagania przepisów prawnych w zakresie produkcji i dystrybucji wyrobów medycznych oraz świadczenia usług medycznych, a także w zakresie produktów i usług informatycznych,
- Wprowadzać na rynek wyroby i usługi spełniające wymagania w zakresie jakości i bezpieczeństwa,
- Rzetelnie informować o jakości i bezpieczeństwie oferowanych wyrobów i usług,
- Ciągłe i systematycznie dbać o jakość i konkurencyjność oferowanych produktów i usług,
- Rozwijać współpracę z dostawcami w celu polepszania jakości oferowanych produktów i usług,
- Podnosić kwalifikacje,
- Ciągłe doskonalenie skuteczności systemu zarządzania jakością wyrobów medycznych.

Środkiem realizacji powyższych celów są wdrożone i ciągle doskonalone systemy zarządzania jakością opracowane w oparciu o wymagania:

- Dyrektywy 93/42/EEC Wyroby medyczne (MDD),
- Normy EN-ISO 13485 Wyroby medyczne. Systemy zarządzania jakością. Wymagania do celów przepisów prawnych,
- Normy ISO 9001 Systemy zarządzania jakością. Wymagania.

G.3.2.

W ramach Polityki Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko wprowadzenia na rynek wyrobów i usług niespełniających wymagań w zakresie jakości i bezpieczeństwa,
- Ryzyko zagrożenia zdrowia, życia i bezpieczeństwa użytkowników wyrobów i usług medycznych,
- Ryzyko pogorszenia jakości wyrobów i usług medycznych,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym wyrobów i usług medycznych.

G.3.1.

Zarządzanie ryzykiem w zakresie wyrobów medycznych jest kwestią niezwykle ważną, uregulowaną systemowo. W ramach wdrożonego i certyfikowanego Systemu zarządzania jakością wyrobów medycznych zgodnego z normą ISO 13485, funkcjonuje proces zarządzania ryzykiem opisany w procedurach wewnętrznych. Proces ten obejmuje zasady identyfikowania zagrożeń związanych z wyrobem medycznym, jego akcesoriami oraz oprogramowaniem, szacowanie i ocenę dopuszczalności ryzyk, sterowanie tymi ryzykami oraz monitorowanie skuteczności sterowania.

W przypadku wyrobów medycznych istnieje również możliwość zgłaszania tzw. incydentów medycznych, czyli nieprawidłowości dotyczących wyrobu medycznego, które mogą lub mogły doprowadzić do śmierci albo poważnego pogorszenia stanu zdrowia pacjenta lub użytkownika wyrobu. W Comarch prowadzony jest rejestr takich przypadków. Od początku działalności w zakresie wyrobów medycznych nie zidentyfikowano incydentów medycznych.

4.2. Kodeks etyczny Comarch

G.4.1., G.4.2., G.4.4., G.4.5., G.4.6., G.4.7., S.6.1.

[obszar społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Grupa Comarch jest przekonana o wadze przestrzegania w ramach swoich praktyk obowiązujących uregulowań, przepisów prawnych i postępowania zgodnie z wyznaczonymi sobie standardami etycznymi.

Jako jeden z liderów rynku IT Comarch czuje się zobowiązany do promowania etyki oraz pragnie dołączyć do grona czołówki światowej pod względem odpowiedzialności korporacyjnej, przestrzegania praw człowieka i ochrony środowiska. Odpowiedzialność za osiągnięcie tego celu spoczywa na wszystkich pracownikach firmy Comarch.

Kodeks Etyczny obowiązujący w Grupie Kapitałowej Comarch został zatwierdzony przez jej Zarząd, który zobowiązuje się do regularnej oceny przestrzegania zasad zawartych w kodeksie oraz aktualizowania jego treści na podstawie uzyskanych wniosków.

Kodeks odzwierciedla wartości etyczne, jakim Grupa Comarch hołduje i jakich chce przestrzegać. Stanowi on dla pracowników Grupy Comarch wzorzec postępowania w stosunku do współpracowników, przełożonych oraz klientów, partnerów i społeczności lokalnych, zarówno w relacjach biznesowych, jak i okołobiznesowych.

Kodeks Etyczny Grupy Comarch jest rozpowszechniany i popularyzowany poprzez działania sekcji PR Comarch S.A.

Pełną treść Kodeksu Etycznego Comarch można odnaleźć pod adresem: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/kodeks-etyczny/>.

Wszelkie niejasności, problemy związane z interpretacją treści Kodeksu Etycznego rozwiązuje powołany przez Zarząd Rzecznik ds. Etyki. Pracownicy Comarch są zachęceni do zgłaszania wszelkich uwag i modyfikacji związanych z treścią niniejszego Kodeksu Etycznego.

Do obowiązków Rzecznika ds. Etyki należy:

- Wspieranie pracowników w przestrzeganiu Kodeksu Etycznego,
- Promowanie idei Kodeksu wewnątrz firmy,
- Aktualizacja treści kodeksu,
- Odpowiadanie stosownymi przedsięwzięciami na bieżące problemy pracowników związane z etyką podejmowanych przez nich działań biznesowych.

G.3.2.

W ramach Kodeksu Etycznego zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko naruszenia zasad etyki, odpowiedzialności korporacyjnej, przestrzegania praw człowieka i ochrony środowiska,
- Ryzyko wystąpienia przypadków zatrudniania dzieci, pracy przymusowej, stosowania przymusu fizycznego lub psychicznego,
- Ryzyko wystąpienia dyskryminacji we wszystkich jej przejawach,
- Ryzyko związane z nieprzestrzeganiem zasad dotyczących uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi, międzynarodowymi standardami dotyczącymi praw człowieka i standardów pracy, procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym etyki.

G.3.1.

Comarch minimalizuje ryzyka związane z nieprzestrzeganiem zasad Kodeksu Etycznego poprzez spełnianie podstawowych zaleceń bezpieczeństwa środowiska pracy oraz przestrzeganie międzynarodowych standardów. Pracownicy mają prawo oczekiwać od Rzecznika ds. Etyki pomocy i wsparcia w zakresie zgłaszanych zapytań na dedykowany adres email. Dodatkowo pracownicy mają możliwość anonimowych zgłoszeń o wszelkich naruszeniach w zakresie etyki za pośrednictwem papierowej poczty wewnętrznej. Zgodnie z prowadzonym rejestrem, w 2015 roku na ww. adres wpłynęły 2 zgłoszenia, w 2016 roku jedno, w roku 2017 nie odnotowano zgłoszeń z zakresu naruszenia zasad etyki, a w roku 2018 na adres wpłynęło 1 takie zgłoszenie. Należy jednak podkreślić, że żadne ze zgłoszeń nie było związane z naruszeniem prawa pracy. Wszystkie

zgłoszenia zostały rozpatrzone i przeanalizowane, a także zostały podjęte odpowiednie działania w celu ich rozwiązania.

G.4.3., S.3.4., S.6.2, S.6.3

W ramach Grupy Comarch nie stwierdzono przypadków dyskryminacji ani incydentów o charakterze dyskryminacyjnym. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek nieprawidłowości, w tym w obszarze zatrudnienia pracownicy mają możliwość zgłaszania ich do przełożonych. Na ten moment nie istnieje sformalizowana procedura zgłaszania skarg i nieprawidłowości.

Weryfikacja zgodności w zakresie etyki w Comarch ma charakter ciągły. Pracownicy są okresowo szkoleni oraz mogą korzystać z różnych ścieżek zgłaszania nieprawidłowości związanych z nieprzestrzeganiem Kodeksu Etycznego Comarch. Inne strony zainteresowane, na przykład klienci, często korzystają z możliwości weryfikacji kwestii etycznych w formie spotkań, audytów drugiej strony oraz poprzez zbieranie informacji za pomocą ankiet. W wyniku przeprowadzonych audytów w latach 2016-2018, przy czym nie były to osobne audyty etyczne, nie zostały zidentyfikowane nieprawidłowości w zakresie etycznym.

Comarch nie przeprowadza stacjonarnych audytów etycznych u dostawców, jednakże w ramach Polityki Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców wspiera i zachęca dostawców, aby w swoich działaniach kierowali się zasadami etyki. W badaniu dostawców przeprowadzonym w 2017 roku na pytanie w ankiecie: *Czy Państwa firma posiada wdrożony Kodeks Etyczny?* „TAK” odpowiedziało 94% firm uczestniczących w badaniu. Dostawcy, którzy udzielili odpowiedzi twierdzącej na to pytanie w 2018 roku, stanowili 44% respondentów. To procentowe zmniejszenie liczby dostawców potwierdzających wdrożenie Kodeksu Etycznego może wynikać ze zwiększenia skali badania - objęto nim większą liczbę firm niż w pilotażowym roku 2017, a także z faktu, że część firm która wówczas odesłała odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie, w roku kolejnym nie wzięła udziału w sondażu. Badanie będzie powtarzane cyklicznie, raz w roku, by umożliwić aktywnym dostawcom GK Comarch aktualizację uprzednio przekazanych informacji na temat m.in. stosowanego Kodeksu Etyki. Comarch nie zobowiązuje dostawców do przestrzegania standardów etycznych wdrożonych w GK Comarch.

4.3. Prawa człowieka

S.7.1., S.7.2., S.7.6., S.8.1., S.8.2.

Grupa Kapitałowa Comarch szanuje i przestrzega krajowych standardów dotyczących praw człowieka oraz międzynarodowych standardów pracy, traktując je jako fundamentalne i powszechne. Respektuje i realizuje przepisy prawa pracy oraz bezpieczeństwa i higieny, a także dba, by pracownicy zawsze byli traktowani zgodnie z mającymi zastosowanie wymogami.

Uznając prawo pracowników do wolnego zrzeszania się, Comarch podejmuje dialog z wybraną radą przedstawicieli pracowników. Comarch nie zidentyfikował przypadków, w których może dochodzić do naruszenia lub może występować poważne ryzyko naruszenia zrzeszania się i zawierania umów zbiorowych zarówno w ramach organizacji jak i wśród dostawców.

Comarch przestrzega zakazu dyskryminacji ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię, upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny.

Gwarantuje wolność poglądów, sumienia i religii oraz swobodę przekonań i wypowiedzi. Grupa Kapitałowa Comarch promuje pracę zespołową wolną od jakichkolwiek uprzedzeń i świadomie czerpie siłę i wartości wynikające ze zróżnicowania swoich pracowników. W zamian dokłada wszelkich starań, by zapewnić swoim pracownikom godziwe i regularnie wypłacane wynagrodzenie, możliwość rozwoju, ciekawe i ambitne wyzwania oraz bardzo dobre warunki pracy.

Grupa Kapitałowa Comarch chroni prawa autorskie swoich pracowników, a także, w relacji do międzynarodowych standardów, szanuje własność intelektualną jako dobro indywidualne, bezpieczne od nadużyć.

Grupa Kapitałowa Comarch przestrzega zakazu pracy dzieci poniżej 16 roku życia, pracy przymusowej, stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego oraz znieważania, a także zakazu dotyczącego molestowania seksualnego, a miejsce pracy uznaje za wolne od tego typu praktyk.

G.4.6

Zarówno Comarch S.A. jak i Grupa Comarch nie zidentyfikowały przypadków naruszenia praw człowieka, pracy dzieci lub pracy przymusowej, w tym również u podwykonawców. Nie wpłynęły żadne skargi w zakresie poszanowania praw człowieka.

Pracownicy spółek Grupy Comarch są szkoleni w zakresie polityk poszanowania praw człowieka i w obszarze etycznym w trakcie szkoleń *first step* organizowanych przez pracodawcę w pierwszych dniach pracy w Comarch.

Comarch SA	2018	2017
liczba osób uczestniczących w szkoleniach	608	515
całkowita liczba godzin szkoleniowych	608	515
% przeszkolonych pracowników spośród nowo przyjętych	90%	85%

GK Comarch	2018	2017
liczba osób uczestniczących w szkoleniach	608	554
całkowita liczba godzin szkoleniowych	659	554
% przeszkolonych pracowników spośród nowo przyjętych	85%	71%

Spółki Grupy Comarch nie zatrudniają bezpośrednio pracowników ochrony. Firmy zewnętrzne świadczą usługi ochrony na rzecz Comarch. Umowy na usługi ochrony fizycznej zawarte przez Comarch S.A. zawierają zapisy o zapewnieniu przeszkolenia ochrony w zakresie praw człowieka i przekazanie Comarch oświadczeń potwierdzających przejście szkolenia przez pracowników.

4.4. Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju

W maju 2014 roku Comarch podpisał „*Deklarację polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju*”, a tym samym złożył zapewnienie, iż będzie aktywnie działał na rzecz realizacji celów rozwojowych nakreślonych w Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu 2050. Treść Deklaracji stanowi dziesięć założeń, których realizacja pozwoli w przyszłości żyć godnie i mądrze korzystać z ograniczonych zasobów naszej Planety.

Podpisywanie Deklaracji odbywało się wraz z Inauguracją III Etapu projektu Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu 2050. Uczestnicy spotkania zapoznali się z propozycjami działań zaplanowanych w ramach III Etapu Wizji 2050. Sygnatariusze Deklaracji mają możliwość zaangażować się w prace następujących grup roboczych: innowacje społeczne, zrównoważona produkcja i konsumpcja, odnawialne źródła energii, zazielenianie nowej perspektywy oraz małe i średnie przedsiębiorstwa.

Projekt Wizja 2050 nawiązuje do międzynarodowej inicjatywy, podjętej przez Światową Radę Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*World Business Council for Sustainable Development, WBCSD*). Wizja 2050 jest wspólnym projektem Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Środowiska, Forum Odpowiedzialnego Biznesu i firmy doradczej PwC. Celem podjętych działań jest integracja biznesu w Polsce wokół idei zrównoważonego rozwoju, wskazanie przedstawicielom biznesu znaczenia wyzwań w tym zakresie oraz wzmocnienie dialogu administracji i biznesu na rzecz wypracowywania konkretnych rozwiązań dla wspierania realizacji celów rozwojowych Polski. Comarch od kilku lat współpracuje z organizacją odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Podpisując „*Deklarację polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju*” Comarch zobowiązał się do:

- Opierania swoich działań o szeroką współpracę, innowacyjne myślenie oraz edukację zarówno własnych pracowników jak i społeczeństwa,
- Prowadzenia działalności biznesowej w oparciu o zaufanie i dialog,
- Podejmowanie współpracy z ośrodkami akademickimi i szkołami w zakresie edukacji przyszłych pracowników,
- Stwarzania pracownikom warunków i możliwości rozwoju,
- Promowania i wspierania wdrażania nowych rozwiązań technologicznych,
- Tworzenia infrastruktury i prowadzenia inwestycji w oparciu o dialog oraz w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- Podejmowania działania na rzecz zmniejszenia naszego negatywnego wpływu na środowisko,
- Wprowadzania rozwiązania polegającego na zmniejszeniu zużycia energii, zarówno w zakresie wdrażania nowych rozwiązań technologicznych, optymalizacji procesów jak i edukacji,
- Prowadzenia dialogu z rządem i dzielenia się swoimi doświadczeniami w kwestiach istotnych dla przedsiębiorców i gospodarki,
- Podnoszenia poziomu etyki w biznesie, w tym w relacjach z wszystkimi grupami interesariuszami.

Ryzykiem dla powyższej Deklaracji jest niespełnienie jej założeń. Comarch sukcesywnie dąży do ich spełnienia poprzez skuteczną realizację procesów w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania oraz realizację wszystkich wyżej opisanych polityk.

4.5. Społeczna odpowiedzialność biznesu

S.9.1., S.9.3., S.9.4., S.9.5., S.9.6.

Biznes odpowiedzialny społecznie jest w znacznej mierze oparty na działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Grupa Kapitałowa Comarch od początku swojej działalności szeroko angażuje się w działalność społeczną, propagując ideę stworzenia szerokiej platformy społecznej, na gruncie której propagowane są sport oraz najnowsze technologie IT. Istotne są również działania promujące zdrowy tryb życia i ochronę środowiska, pomoc zwierzętom, jak również zaangażowanie w kulturę oraz wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności.

Fundamenty CSR w Comarch są podstawą działań w obszarze społecznej odpowiedzialności spółki, został także przyjęty i funkcjonujący w firmie Kodeks Etyczny. Szczegółowe sprawozdanie dotyczące CSR w Grupie Comarch są co roku dokumentowane i prezentowane w raporcie społecznej odpowiedzialności biznesu Grupy Comarch, który jest zamieszczony w Internecie na stronie: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/csr/>

Każdego roku Grupa Comarch obserwuje wzrost zaangażowania pracowników w podejmowane akcje w obszarze CSR. Do komunikacji, możliwości zgłaszania nowych zagadnień w tym obszarze został utworzony email: csr@comarch.pl.

COMARCH DLA KULTURY

Comarch dla poprawy jakości muzyki organowej w kościele Mariackim

W 2018 roku Comarch nadal wspierał finansowo projekt remontu organów oraz rewitalizacji przestrzeni muzycznej w kościele Mariackim. W wyniku restauracji organy średnie autorstwa Kazimierza Żebrowskiego odzyskały pierwotny blask i szlachetne brzmienie. Zostały oddane do użytku i poświęcone przez metropolitę krakowskiego 15 grudnia 2018. Krakowska spółka od wielu lat współpracuje z parafią mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponсорuje Mariacki Festiwal Organowy - cykl letnich wydarzeń muzycznych w murach kościelnych parafii - od samego początku jego istnienia. Firmie zależy także na tym, aby miasto w którym mieści się jego siedziba główna, rozwijało się jako miejsce spotkań miłośników szeroko pojętej kultury z całego świata.

- Od wielu lat współpracujemy z Parafią Mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponsorujemy Mariacki Festiwal Organowy. Dlatego też zaangażowaliśmy się w remont organów. Chcemy, aby instrument odzyskał należyte brzmienie, a miasto i społeczność lokalna otrzymała wysokiej klasy zabytek – mówi prof. Janusz Filipiak, założyciel i prezes Comarch.

Działania Comarch poza granicami Polski

W 2018 roku Comarch Swiss AG wsparł finansowo Muzeum Polskie w miejscowości Rapperswil w Szwajcarii.

Comarch gra z Last Night of the Proms

Również w minionym roku Comarch sponsorował wydarzenie, które wpisało się na stałe do kalendarza kulturalnego Krakowa - koncert *Last Night of the Proms*.

Graduation Project

Po raz pierwszy firma zaangażowała się także w Graduation Project - przegląd najlepszych prac dyplomowych dla osób z krajów Grupy Wyszehradzkiej. Do przeglądu zgłoszono w 2018 roku 347 dyplomów, z których jury zakwalifikowało do wystawy 30 projektów. Dyplomy zostaną pokazane w czerwcu 2019 r., podczas European Design Festival w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie oraz jesienią na Vienna Design Week. Wernisażowi w Cieszynie będzie towarzyszyło uroczyste wręczenie wyróżnień specjalnych – płaćnych staży w Comarch.

Konkurs grantowy Comarch Cares

Do Konkursu Grantowego #ComarchCares mogą zgłaszać się pracownicy i współpracownicy Comarch, którzy wraz z instytucjami (fundacje, stowarzyszenia, placówki wychowawcze i edukacyjne), chcą realizować działania o charakterze pro-społecznym. Wiosną 2018 r. zrealizowano dwa projekty zgłoszone w edycji jesiennej 2017. Pierwszy to cykl warsztatów wyrównujących umiejętności uczenia się wśród dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych dysfunkcjami, realizowany przez zespół z Warszawy. Drugi projekt „Czyste powietrze” zespołu z Łodzi zakładał zakup filtrów oczyszczających powietrze w salach przedszkolnych oraz przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych dotyczących ochrony środowiska oraz profilaktyki zdrowia. Jesienią 2018 rozstrzygnięto kolejną edycję konkursu, w której wyłoniono dwa zwycięskie granty: Programowanie ma przyszłość zespołu z Tarnowa oraz projekt teamu z Poznania Programowanie – przygoda na całe życie. Projekty realizowane będą w 2019 r.

Dla społeczności lokalnych

Podobnie jak w latach ubiegłych i w 2018 roku pracownicy z polskich spółek Comarch w oddziałach w całej Polsce włączyli się w organizację świątecznych zbiórek rzeczowych dla osób potrzebujących. Wsparcie otrzymało kilkanaście organizacji i instytucji, w tym m.in. Hospicjum św. Łazarza w Krakowie, Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych „Parkowa”, Wielkopolski Banku Żywności, Fundacja Na Rzecz Dzieci z Chorobami Nowotworowymi i Hospicjum Dla Dzieci „Pomóż Im”, Lubelskie Hospicjum im. Małego Księcia.

Zazieleniamy Kraków

W minionym roku firma kontynuowała akcje zazieleniania stolicy Małopolski wspólnie z Zarządem Zieleni Miejskiej w Krakowie. Pracownicy Grupy Comarch wraz z rodzinami posadzili na Plantach Krakowskich 200 grabów oraz kasztanowca. Dodatkowo rozdali mieszkańcom Krakowa 500 sadzonek roślin doniczkowych. Firma planuje kontynuować akcję w przyszłości.

Popularyzacja nauki

Grupa Comarch od początku swojej działalności aktywnie współpracuje ze szkołami, uczelniami wyższymi oraz innymi placówkami edukacyjnymi. W poszczególnych oddziałach powstają inicjatywy pracowników wiążące się z poświęcaniem czasu dla studentów na dedykowanych kursach czy okazjonalnych spotkaniach. Firma kontynuuje program umożliwiający rozpoczęcie kariery w branży IT dla studentów. W 2018 roku odbyła się już 16. edycja wakacyjnego stażu IT, w którym wzięło udział 405 studentów kierunków IT oraz początkujący projektanci UX. 78 proc. uczestników stażu zdecydowało się kontynuować współpracę ze spółką. Ponadto mając w swoich szeregach wielu absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz współpracując z tą uczelnią na wielu polach od początku powstania firmy, Comarch zdecydował się wesprzeć obchody jubileuszu 100-lecia akademii.

Comarch dla edukacji

Comarch popularyzuje wiedzę na temat systemów ERP wśród uczelni i szkół zawodowych o profilach ekonomicznych. Działalność ta jest realizowana poprzez:

- użyczenia systemów Comarch ERP w wersjach edukacyjnych (ponad 570 placówek i instytucji oświatowych wyposażonych edukacyjnymi wersjami Comarch ERP),
- spotkania i seminaria ERP dla wykładowców i studentów,
- szkolenia dla nauczycieli z zakresu systemów Comarch ERP.

Zostały także przygotowane przez Comarch pierwsze dedykowane zeszyty ćwiczeń dla szkół ekonomicznych, z myślą o egzaminach zawodowych dla technika ekonomisty.

Sport i zdrowy styl życia

Od 25 lat polskie spółki Grupy Comarch angażują się w propagowanie sportu wśród młodzieży oraz mieszkańców województwa małopolskiego, głównie przez sponsoring klubu sportowego Cracovia. Firma promuje również zdrowy i aktywny styl życia wśród swoich pracowników. W Polsce Comarch zachęca pracowników do przyjeżdżania rowerem do pracy, zapewniając infrastrukturę rowerową oraz okolicznościowe akcje związane z rowerami. Podczas dorocznego wydarzenia „Śniadanie rowerowe” pracownicy, którzy tego dnia przyjechali do pracy rowerem otrzymali zdrową przekąskę. Również wielu imprezom integracyjnym towarzyszą aktywności sportowe.

Grupa Comarch zachęca swoich pracowników także do udziału w zewnętrznych imprezach sportowych, a dochód z wielu z nich przekazywany jest na cele społeczne. W 2018 roku pracownicy spółek Grupy Comarch w Polsce uczestniczyli w kilkunastu imprezach biegowych w całej Polsce, a także rozgrywkach siatkarskich czy piłkarskich.

Dodatkowo osoby pracujące w krakowskiej lokalizacji firmy wzięły udział Mundialu Comarch (kilkanaście drużyn, 200 zawodników). Również w 2018 roku w sezonie letnim pracownicy Grupy Comarch w Polsce już po raz czwarty mogli zmierzyć się z wyzwaniami treningowymi podczas rywalizacji biegowych ComarchONrun oraz rowerowych ComarchONbike. Do dyspozycji pracowników spółek Grupy Comarch w Krakowie i ich rodzin jest również Centrum Rekreacyjne Comarch.

iMed24 partnerem Biegu Family Run i warsztatów Capoeira

Centrum Medyczne iMed24 wspiera wydarzenia, które propagują aktywny, zdrowy tryb życia, dlatego jest Partnerem Medycznym dwóch wydarzeń sportowych: biegu Family Run Kraków oraz Warsztatów Sztuk Walki - Capoeira.

Cracovia dzieciom

Hokeiści oraz piłkarze Cracovii są częstymi gośćmi w placówkach oświatowych. Nasi sportowcy odwiedzają przede wszystkim szkoły podstawowe oraz przedszkola. Ponadto piłkarze goszczą na zajęciach w ramach projektu Cracovia KIDS, którego celem jest przede wszystkim propagowanie zdrowego, sportowego trybu życia już od najmłodszych. W okolicy Świąt Bożego

Narodzenia zarówno na meczach hokejowych jak i piłkarskich pojawiał się Święty Mikołaj, który wręczał najmłodszym kibicom prezenty. Dużą popularnością nieustannie cieszy się hokejowa akcja Teddy Bear Toss, w której następnie pacjenci Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego otrzymują mnóstwo pluszowych maskotek z rąk hokeistów Comarch Cracovii. Na stałe do kalendarza wpisany jest już organizowany na stadionie Pasiasty Dzień Dziecka. Nowością natomiast jest zorganizowany po raz pierwszy w 2018 roku Dzień Piłkarza. Wydarzenie skierowane również do najmłodszych. Cracovia dba także o bezpieczeństwo swoich najmłodszych kibiców, organizując na stadionie Strefę Małego Pasiaka. Odbywają się tam rozmaite gry i zabawy dla najmłodszych, a nad dziećmi czuwają wolontariusze ze Stowarzyszenia „Cracovia to My”. Strefa jest częstym miejscem odwiedzin sportowców Cracovii, którzy spotykają się z dziećmi, rozdają autografy i pozują do zdjęć. W celu propagowania zdrowego stylu życia wśród dzieci Cracovia organizuje lekcję WF-u czy akcje Klasy w Pasy. W 2018 roku w Dniu Zdrowego Odżywiania sportowcy wyszli na miasto i wręczali najmłodszym przechodniom jabłka.

Cracovia potrzebującym

Stałym elementem jest wspieranie Szlachetnej Paczki oraz Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Tradycyjnie już swoje paczki w ramach Szlachetnej Paczki robili zarówno piłkarze jak i hokeiści Cracovii. Sportowcy przyłączyli się również do wsparcia chorującego na białaczkę trampkarza Cracovii. Piłkarze odwiedzali go w szpitalu i przekazywali prezenty. Klub za pośrednictwem strony www apelował o oddawanie krwi na jego rzecz. Szerokim echem odbiła się również zapoczątkowana przez kibiców Cracovii akcja #PasyDlaPasów polegająca na zbiórce funduszy na zakup karnetów dla fanów, którzy są w trudnej sytuacji finansowej. Klub włączył się w akcje i postanowił podwoić zebraną przez kibiców kwotę. Ponadto klub przekazuje mnóstwo gadżetów na rzecz mniejszych akcji charytatywnych.

S.9.1., S.9.2.

Działalność operacyjna Comarch nie powoduje uciążliwości dla społeczności lokalnej ani nie stwarza zagrożenia dla jej bezpieczeństwa. W 2018 roku nie zanotowano skarg zgłoszonych przez społeczność lokalną.

Spółka nie posiada własnego kodeksu etyki komunikacji marketingowej, jednak przestrzega podstawowych zasad etyki w kwestiach odpowiedzialnej komunikacji marketingowej. Działania marketingowe podejmowane przez Comarch nie zawierają treści dyskryminujących, w szczególności ze względu na rasę, przekonania religijne, płeć lub narodowość oraz nie posiadają elementów, które zachęcają do aktów przemocy. Reklamy Comarch nie mogą wprowadzać w błąd odbiorców i muszą być realizowane w sposób zrozumiały. Sponsoring Comarch i związane z nim umowy muszą być realizowane w sposób łatwy do odczytania i zrozumienia przez otoczenie oraz nie mogą naruszać dobrych obyczajów.

S.9.4.

Całkowita kwota darowizn na cele społeczne

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	24	1 722
<i>najwięksi obdarowani</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie Archidiecezja Krakowska Nowa Huta Alternative Fundacja Sztuka Przyszłości</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie</i>
Grupa Comarch	81	1 878
<i>najwięksi obdarowani</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie Muzeum Polskie w Rapperswil w Szwajcarii</i>

S.9.5.**Całkowita kwota wydatkowana na sponsoring**

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	6 600	6 600
<i>najwięksi sponsorowani partnerzy</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>
Grupa Comarch	6 600	7 015
<i>najwięksi sponsorowani partnerzy</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i> <i>Klub piłkarski ZUG 94</i>

S.9.6.

Niezależnie od działań prowadzonych i koordynowanych przez przedsiębiorstwo pracownicy Grupy Comarch angażują się w wiele akcji charytatywnych (takich jak wolontariat czy Szlachetna Paczka).

4.6. Przeciwdziałanie korupcji

[obszar: społeczny, pracowniczy, przeciwdziałania korupcji]

Grupa Comarch przestrzega zasad uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji.

Wobec Comarch S.A., ani też wobec żadnej innej spółki z Grupy Comarch nie były podejmowane kroki prawne dotyczące przypadków naruszeń zasad wolnej konkurencji i praktyk monopolistycznych. Nie zostały również nałożone żadne sankcje pozafinansowe z tytułu niezgodności z prawem oraz regulacjami.

Obowiązkiem pracowników Grupy Kapitałowej Comarch jest unikanie działalności prowadzącej do konfliktu interesów, czyli przyjmowanie i oferowanie prezentów w ramach prowadzenia działalności biznesowo-handlowej. Nie wolno płacić ani proponować łapówek lub nielegalnych świadczeń urzędnikom państwowym ani przedstawicielom partii politycznych w celu zawarcia lub zachowania transakcji. Pracownicy Comarch nie mogą czerpać jakichkolwiek korzyści ani pomagać w osiągnięciu korzyści z zaistniałych okazji, które mogą powstać w wyniku wykorzystania informacji lub stanowiska w firmie.

G.3.2.

W ramach dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania korupcji zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z nieprzestrzeganiem zasad dotyczących uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji,
- Ryzyko konfliktu interesów w ramach prowadzonej działalności,
- Ryzyko utraty pracy, nałożenia kar finansowych i powiadomienia organów ścigania,
- Ryzyko związane z wystąpieniem nielegalnych korzyści dla pracowników, partnerów biznesowych lub innych stron trzecich (w tym urzędników państwowych i przedstawicieli partii politycznych),
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym zasad przeciwdziałania korupcji.

G.3.1.

Na mocy regulacji wewnętrznych pracownicy mają obowiązek zgłaszania podarunków od klientów oraz dostawców na dedykowany adres email.

Wewnętrzne procesy finansowo-księgowe zbudowane są w oparciu o systemy IT, które wymagają wielopoziomowych decyzji i weryfikacji. Dostęp do kluczowych danych i funkcji są ograniczone i nadzorowane, a działania logowane. To wszystko ma na celu uniemożliwienie dokonania nieautoryzowanych transakcji przez pracowników.

Powyższe zapisy, poza regulacjami wewnętrznymi Comarch, zawarte są między innymi w punkcie V Kodeksu Etycznego Grupy Comarch opisanym powyżej. Obecnie trwają prace nad przyjęciem i implementacją Polityki Przeciwdziałania Korupcji jako odrębnego dokumentu.

S.10.1

Grupa dokonała oceny swojej działalności pod kątem możliwości wystąpienia korupcji i podejmuje działania dla zminimalizowania związanego z tym ryzyka, m.in. poprzez wdrażanie procedur mających zapobiegać zachowaniom o charakterze korupcyjnym jak również przeprowadzanie szkoleń wśród pracowników mogących zetknąć się z takimi zachowaniami.

S.10.3

Brak jakichkolwiek stwierdzonych przypadków korupcji.

Comarch nie udziela wsparcia na rzecz partii politycznych, polityków i instytucji o podobnym charakterze.

S.10.2

Nie zgłoszono przypadków zachowań noszących znamiona korupcji.

4.7. Ład korporacyjny

G.2.1., G.2.3.

Ład korporacyjny (ang. *corporate governance*) to zbiór zasad postępowania, skierowanych zarówno do organów spółek oraz członków tych organów, jak i do większościowych i mniejszościowych akcjonariuszy. Zasady ładu korporacyjnego odnoszą się do szeroko rozumianego zarządzania Spółką. Comarch S.A. podlega nowemu zbiorowi zasad ładu korporacyjnego pod nazwą „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016”, przyjętemu przez Radę Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie w 2015 roku.

Dobre Praktyki Spółek notowanych na GPW są przedmiotem corocznych sprawozdań dotyczących postępowania w zakresie przestrzegania zasad ładu korporacyjnego, sporządzanych przez spółki giełdowe. W załączeniu do raportu rocznego przekazanego do publicznej wiadomości w dniu 29 kwietnia 2019 roku, Zarząd Comarch S.A. przekazał raport dotyczący stosowania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. w 2018 roku.

Zarząd oraz Rada Nadzorcza Comarch S.A. dokładają wszelkich starań w przestrzeganiu większości zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW z zakresu obejmowanego przez zasadę „*comply or explain*” – zastosuj albo wyjaśnij – która polega na przekazywaniu rynkowi przez spółkę jednoznacznej informacji o naruszeniu praktyki. W 2018 roku podobnie jak w latach poprzednich Comarch S.A. nie stosowała się do rekomendacji dotyczącej wykonywania osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu w toku walnego zgromadzenia, poza miejscem odbywania walnego zgromadzenia, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Spółka nie stosuje także części zasady dotyczącej polityki wynagrodzeń. Szczegółowe informacje na ten temat można odnaleźć w raporcie dotyczącym przestrzegania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. opublikowanego w 2018 roku.

Zgodnie z zasadami ładu korporacyjnego oraz Kodeksu Spółek Handlowych w Comarch S.A. funkcjonuje rada nadzorcza wraz z wydzielonym komitetem audytu.

Rada Nadzorcza nadzoruje bieżącą działalność Spółki i Grupy, w szczególności poprzez:

- monitoring i analiza sytuacji finansowej i organizacyjnej,
- ocena realizacji przez Zarząd strategii,
- wyznaczanie celów biznesowych dla Członków Zarządu oraz ocena ich realizacji,
- ocena działalności wybranych obszarów biznesowych,

- analiza i ocena ryzyka związanego z działalnością,
- nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej,
- ocenę oraz zatwierdzanie sprawozdań finansowych.

Do zadań Komitetu Audytu należy w szczególności:

- nadzorowanie procesu sprawozdawczości oraz rewizji finansowej,
- monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem,
- weryfikacja niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.

Pełna treść Raportu dotyczącego stosowania zasad ładu korporacyjnego jest również dostępna pod adresem: www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/lad-korporacyjny

4.8. Ryzyka w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania

G.3.1., G.3.2.

Każdy z podsystemów wchodzących w skład Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch obejmuje swoim zakresem inną tematykę oraz cechuje się specyficznymi ryzykami. System Zarządzania Jakością kładzie szczególny nacisk na ryzyka związane z ogólnym funkcjonowaniem organizacji i jej procesów, dokumentacją i relacjami z Dostawcami. Zarządzanie środowiskowe i BHP uwzględniają ryzyka związane z kwestiami pracowniczymi i oddziaływaniem na środowisko. Wewnętrzny System Kontroli reguluje zagadnienia międzynarodowego obrotu towarami i technologiami oraz zapewnia zgodność realizowanych procesów ze specyficznymi wymaganiami prawnymi. System AQAP, dotyczący realizacji projektów dla sił zbrojnych, zawiera restrykcyjne wymagania i jest zbudowany na zarządzaniu ryzykiem w ramach realizowanych projektów.

Ryzyka te rozpatrywane i uwzględniane są na różnych poziomach – zaczynając od polityk określających główne założenia w danej dziedzinie, poprzez procedury regulujące funkcjonowanie procesów, a kończąc na konkretnych działaniach zaszytych w mechanizmach wewnętrznych i wykorzystywanych przez Comarch systemach informatycznych. Wyszczególnione w ramach poszczególnych polityk ryzyka i mechanizmy zarządzania nimi zostały opisane we wcześniejszych rozdziałach.

Comarch zdaje sobie sprawę z istoty identyfikowania, analizowania i postępowania z ryzykiem. W ramach prowadzonych działań, Zintegrowany System Zarządzania na bieżąco dostosowywany jest do wymagań aktualizowanych norm ISO, w których szczególny nacisk kładzie się na kwestie związane z ryzykiem – zalecane jest podejście do zarządzania oparte na ryzyku oraz uwzględnianie ryzyka na poziomie systemowym.

5. Kontrahenci

W ramach struktury organizacyjnej Grupy Comarch funkcjonuje Dział Zarządzania Kontrahentami zajmujący się weryfikacją i analizą kontrahentów.

Do głównych kompetencji tego działu należy:

- zarządzanie bazą kontrahentów systemów funkcjonujących w ramach Grupy Comarch (weryfikacja, analiza, gromadzenie dokumentów),
- zarządzanie dostępem do danych i analiz firm zewnętrznych z branży informacji gospodarczej,
- przygotowywanie raportów (szerokie spektrum) o kontrahentach Grupy Comarch na potrzeby innych działów czy audytorów,
- partycypacja w procedurach dotyczących oceny i wyboru dostawców.

G.1.2., S.4.12., S.6.4., S.7.4., S.7.6., S.8.4., S.15.1., S.15.3., S.15.4.

5.1. Dostawcy

Głównymi źródłami zaopatrzenia Comarch S.A. oraz Grupy Comarch są międzynarodowe koncerny tj. producenci sprzętu komputerowego i oprogramowania oraz elektroniki związanej z rozwijaną produkcją urządzeń. Większość zamówień realizowana jest poprzez zakupy w lokalnych oddziałach oraz lokalnej dystrybucji. Działalność Grupy Comarch nie jest uzależniona od żadnego z dostawców. W 2018 roku, podobnie jak w roku poprzednim żaden z kontrahentów nie dostarczył produktów czy usług o wartości przekraczającej 10% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch.

Grupa Kapitałowa Comarch posiada olbrzymią paletę produktów i usług dla realizacji których niezbędna jest współpraca z dostawcami uzupełniającymi portfolio usług i licencji własnych oraz pozwalających na rozszerzenie oferty o produkty firm trzecich.

Portfolio produktów firm trzecich to przede wszystkim znane i uznane na rynkach międzynarodowych marki i producenci. Współpraca przebiega głównie za pośrednictwem lokalnej autoryzowanej dystrybucji pomagającej w sprawnym rozwiązaniu problemów logistycznych jak i zorganizowaniu szybkiej dostawy dla Klienta.

Dostawcy Comarch to producenci sprzętu komputerowego, licencjodawcy, usługodawcy, wykonawcy oraz producenci elektroniki. Ostatnia pozycja dotyczy rozwijanej w Grupie Comarch oferty produkcyjnej urządzeń własnych.

Okres płatności zobowiązań standardowo stosowany w umowach z dostawcami wynosi 30-60 dni. Grupa Comarch dokłada starań, aby zobowiązania wobec dostawców były regulowane terminowo. Podobnie jak w roku ubiegłym, wskaźnik terminowości zapłat w Comarch S.A. wyniósł 95% wartości zobowiązań a w Grupie Comarch 93% (94% w roku ubiegłym).

Comarch, globalny integrator oraz twórca innowacyjnych rozwiązań i systemów informatycznych, w dbałości o jakość swoich produktów i usług przykładą dużą wagę do starannego doboru dostawców.

Głównymi kryteriami wyboru są: cena, czas realizacji zleceń oraz opinia na rynku. Niemniej pod rozwagę brane są również aspekty związane z poszanowaniem przez dostawców praw człowieka, praktykami zatrudniania, wpływem ich działalności na społeczność lokalną oraz na środowisko.

Od lat działając aktywnie na rzecz zrównoważonego rozwoju Comarch zachęca dostawców, aby w swoim postępowaniu kierowali się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej i zarządzania oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny. Stąd w oparciu o międzynarodowe zalecenia zawarte m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ, Międzynarodowych Standardach Pracy MOP, normach ISO oraz wielu innych została opracowana Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców.

Zgodnie z jej założeniami Comarch od swoich kluczowych dostawców wymaga przestrzegania następujących zasad:

- Zarządzanie oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny zgodnie z normą ISO 14001 lub podobnym standardem w celu zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko,
- Stosowanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z OHSAS 18001 lub podobnym standardem, aby zminimalizować zagrożenia związane z ryzykami zawodowymi oraz zapobiec urazom,
- Stosowanie ze zrozumieniem dobrych praktyk biznesowych, kwestii społecznych oraz związanych z ochroną środowiska, które powiązane są z działalnością dostawcy,
- Działanie zgodne z obowiązującymi przepisami prawa,
- Uznanie prawa pracowników do zrzeszania się oraz negocjacji zbiorowych,
- Zakaz dyskryminacji we wszelkich jej przejawach, ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny,

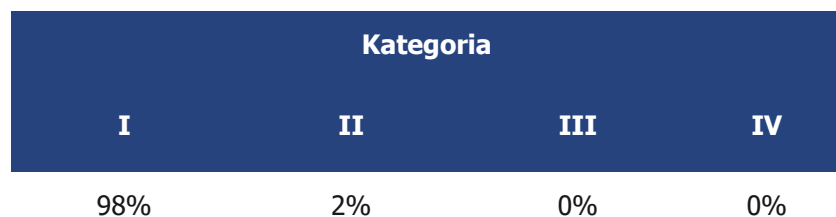
- Zakaz zatrudniania dzieci poniżej 16 roku życia oraz stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego, znieważania i molestowania seksualnego,
- Wyliminowanie pracy przymusowej.

Firmy starające się o przyznanie statusu dostawcy Comarch otrzymują do uzupełnienia ankietę, w której znajdują się pytania o zakres wdrożonych i certyfikowanych systemów zarządzania, dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, odpowiedzialności społecznej, dbałości o ochronę środowiska, zarządzania energią oraz ochroną informacji. Odpowiedzi udzielone w kwestionariuszu są walidowane, a następnie firma jest kwalifikowana przez system do jednej z czterech kategorii dostawców: I - wybierany do współpracy w pierwszej kolejności, II - drugiej kolejności, III - rezerwowy, IV -ryzykowny. Najwyższą, pierwszą kategorię otrzymują te firmy, które deklarują przestrzeganie najwyższych standardów.

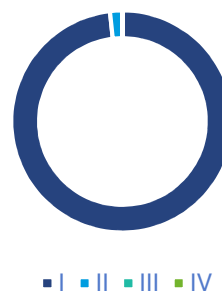
W 2018r. ankiety zostały wysłane do 154 dostawców. Odpowiedzi odesłało 18 firm. W kolejnym etapie analizy, po realizacji zlecenia, ocenie podlega także jakość współpracy. Uwzględniane są: elastyczność w rozwiązywaniu problemów, przepływ informacji podczas procedowania zamówienia, dotrzymanie terminu dostawy/wykonania usługi, zgodność zamówienia ze specyfikacją, zgodność faktury z ustaleniami (cena, warunki płatności). Na podstawie uśrednionej oceny współpracy z ostatniego roku dostawcy przypisywania jest jedna z czterech kategorii:

- I - wybierany do współpracy w pierwszej kolejności,
- II - drugiej kolejności,
- III - rezerwowy,
- IV -ryzykowny.

Wyniki, stan na 11.02.2019r. Oceniono współpracę z 110 dostawcami.

Ocena współpracy

Wyniki analizy dostawców gromadzone są w systemie informatycznym, co pozwala na szybkie generowanie przekrojowych raportów oraz prowadzenie okresowego monitoringu.

Struktura geograficzna dostawców.

Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Europa-DACH, Europa-pozostałe, Ameryki i Pozostałe kraje. Dostawcy lokalni definiowani są jako mający siedzibę w kraju zgodnym z regionem działalności Comarch.

Poniższe zestawienia prezentują udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji.

Dostawcy Comarch S.A. - udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji	2018	2017
Polska	83%	89%
DACH	3%	3%
Europa-pozostałe	11%	8%
Ameryki	1%	0%
Pozostałe	2%	0%

Region działalności Comarch - udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji	Dostawcy lokalni %		Dostawcy zagraniczni %	
	2018	2017	2018	2017
Polska	98%	98%	2%	2%
DACH	55%	50%	50%	50%
Europa-pozostałe	36%	33%	64%	67%
Ameryki	43%	35%	57%	65%
Pozostałe	44%	58%	56%	42%

G.4.7, S.4.11., S.7.3., S.8.3., E.7.5.

Poniższe zestawienie przedstawia jaki udział procentowy umów podpisanych w latach ubiegłych przez spółki Grupy Comarch z producentami oprogramowania i sprzętu komputerowego oraz

kluczowymi podwykonawcami, które w latach 2017 i 2018 przekroczyły obrót 100 tys. PLN, zawiera zapisy typowe dla standardów etycznych, antykorupcyjnych, BHP czy poszanowania praw człowieka. Firmy, z którymi Comarch współpracuje są dużymi korporacjami międzynarodowymi, gdzie dużą wagę przykładają się do przestrzegania wymagań związanych z etyką, przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa pracy BHP, prawami człowieka, w tym z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej.

Comarch dokonuje analizy i wyboru dostawców tak, aby promować te firmy, które w swoim działaniu kierują się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej, praw człowieka i ochrony środowiska.

PRODUCENCI I KLUCZOWI PODWYKONAWCY 2017	Etyka	BHP	Prawa człowieka	Poszanowanie środowiska naturalnego	Prawa człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej
Comarch SA	77,1%	43,3%	72,2%	46,3%	72,2%
GK Comarch	77,1%	43,2%	72,2%	46,2%	72,2%

PRODUCENCI I KLUCZOWI PODWYKONAWCY 2018	Etyka	BHP	Prawa człowieka	Poszanowanie środowiska naturalnego	Prawa człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej
Comarch SA	60,4%	35,5%	72,1%	47,9%	72,1%
GK Comarch	66,2%	31,7%	61,0%	32,3%	61,0%

5.2. Odbiorcy**S.15.2.**

Ze względu na rodzaj oferowanych przez Comarch systemów informatycznych, główną grupę odbiorców stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa, które na całym świecie są największymi odbiorcami zaawansowanych rozwiązań informatycznych. Większość produktów Comarch jest kierowana do określonej grupy odbiorców, natomiast usługi informatyczne, ze względu na ich uniwersalny charakter, są oferowane do każdej grupy odbiorców. Oferta Comarch

przeznaczona jest zarówno dla podmiotów z rynku polskiego jak i klientów zagranicznych. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. Podobnie jak w Comarch S.A. w Grupie Comarch w 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży.

Najważniejszymi zasadami Grupy Kapitałowej Comarch są: odpowiedzialność za sukcesy klientów oraz szacunek i otwartość na ich potrzeby. Comarch dostarcza swoim klientom innowacyjne produkty IT o najwyższej jakości, co uzyskiwane jest jako efekt wysokich umiejętności, doświadczeń i kompetencji pracowników, współpracy z wiodącymi ośrodkami badawczymi i naukowymi zarówno w Polsce, jak i za granicą oraz dokłada wszelkich starań, aby dostarczone rozwiązania IT spełniały najwyższe standardy i oczekiwania klientów.

Kontakty z klientem rządowym

W zakresie kontaktów z klientami sektora publicznego (administracja centralna i samorządowa, spółki komunalne, spółki Skarbu Państwa, publiczne zakłady opieki zdrowotnej) stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1579 z późn. zmianami). Przepisy te regulują sposób porozumiewania się z zamawiającym w trakcie trwania postępowania przetargowego, zakres czynności, jakie mogą być podejmowane przez strony postępowania oraz środki ochrony prawnej.

Bezpieczeństwo w biznesie międzynarodowym

Grupa Kapitałowa Comarch, by zapewnić kontrolę i bezpieczeństwo obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa Państwa, wdrożyła Wewnętrzny System Kontroli zapewniający stosowanie norm oraz wymagań prawnych międzynarodowych i krajowych. Comarch nie sprzedaje produktów zakazanych lub wywołujących kontrowersje wśród interesariuszy.

Badanie satysfakcji klienta

Program Badania Satysfakcji Klientów to dla Comarch szansa na uzyskanie informacji, a następnie wprowadzenie usprawnień, aby zapewnić wysoki poziom satysfakcji ze współpracy z Comarch. W ramach programu badamy opinię naszych Klientów na temat świadczonych przez Comarch usług i wytwarzanych przez Comarch produktów.

Zasadniczym elementem badania jest krótka ankieta on-line wysyłana do naszych Klientów. Ankieta zawiera pytania zamknięte ze skalą ocen 1-10 oraz pytania otwarte. Respondenci dzieleni są na 3 grupy klientów: management, kierowników projektów oraz użytkowników.

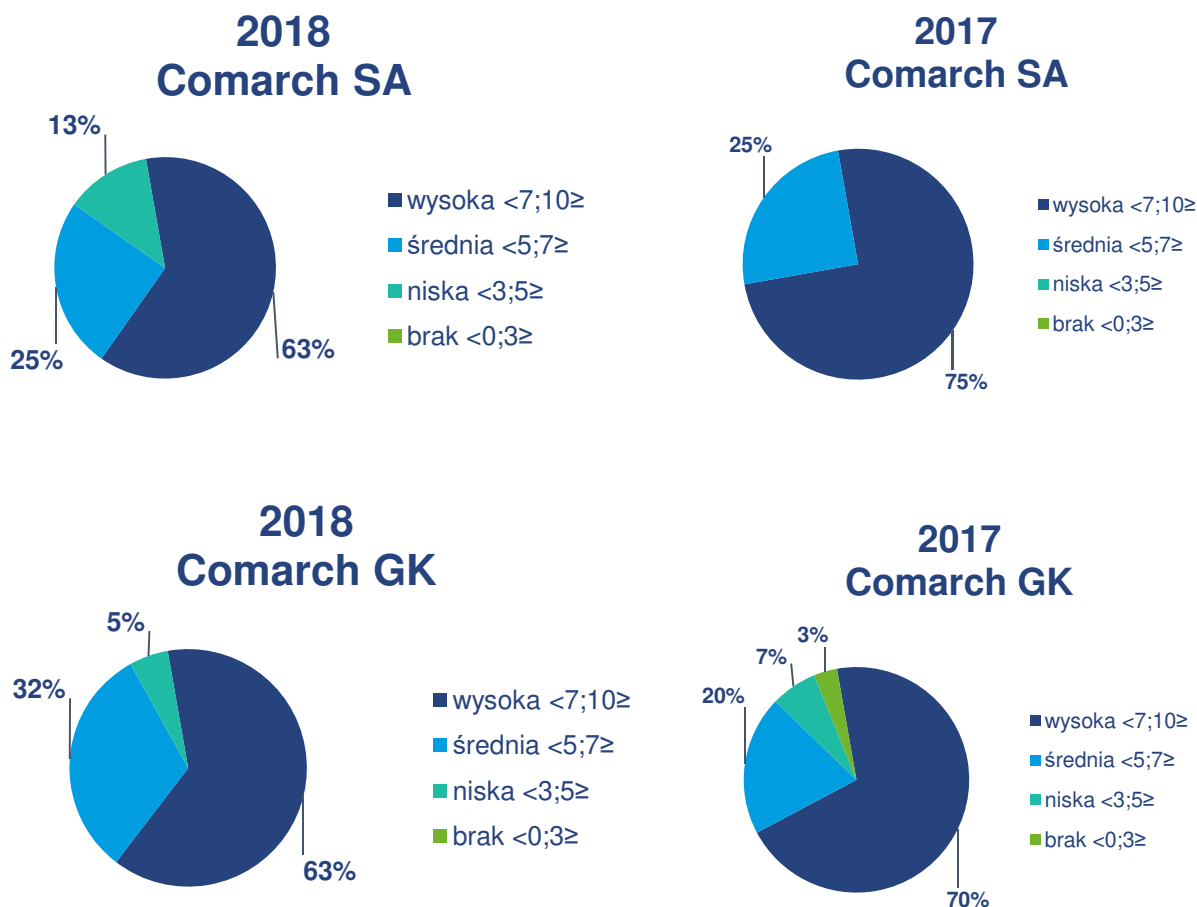
Dzięki informacjom uzyskanym z ankiet, możemy prawidłowo zidentyfikować i ustalić priorytety działań zmierzających do zapewnienia naszym Klientom maksimum satysfakcji ze współpracy z Comarch.

Etapy badania satysfakcji klientów:

- Zbieranie opinii klientów,
- Analiza raportów,
- Określenie działań korygujących,
- Wdrożenie działań korygujących i zapobiegawczych,
- Weryfikacja wykonania działań korygujących i zapobiegawczych.

Poniższe wykresy przedstawiają, jak kształtowała się ogólna satysfakcja klientów ze współpracy z Comarch w 2018 roku. Na wskaźnik przeciętnego zadowolenia klienta składało się m.in. ogólne zadowolenie ze współpracy z Comarch, chęć polecenia produktów/ usług Comarch innej firmie, chęć zakupu produktów/ usług Comarch w przyszłości, zadowolenie z cen Comarch w porównaniu do ich jakości; sposobu prowadzenia przez Comarch rozmów handlowych oraz negocjowania i podpisywania umowy.

Ogólna satysfakcja klientów ze współpracy z Comarch w 2018 roku:

Skala ocen:

1 – klient całkowicie niezadowolony; 10- klient w pełni zadowolony

Poniżej prezentujemy najwyżej oceniane aspekty poziomu zadowolenia klientów Comarch S.A. oraz spółek Grupy Comarch:

- Wysoka kultura osobista i umiejętność dobrej komunikacji,
- Merytoryczna wiedza pracowników,
- Poziom świadczonych usług,
- Orientacja na klienta,
- Szybkość reakcji na zgłoszenie,
- Elastyczność w dopasowaniu programów do potrzeb klienta,
- Jakość produktu.

5.3. Bezpieczeństwo produktów i konsumentów

Bezpieczeństwo użytkowania produktu lub usługi oraz sposób utylizacji produktu i wpływ na środowisko/społeczeństwo to informacje wymagane przez procedury organizacji do informowania klienta i znakowania produktów i usług.

Wszystkie wyroby medyczne produkowane przez Grupę Comarch podlegają ocenie zgodności z wymaganiami zasadniczymi zgodnie z dyrektywą 93/42/EWG oraz ustawą o wyrobach medycznych z dnia 20 maja 2010 r. (Dz.U.2010 nr 107 poz. 679), a także Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/65/UE z dnia 6 czerwca 2011 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych

niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. Ponadto wszystkie wyroby medyczne objęte są procedurą P02-01 Zarządzenie ryzykiem.

W 2018 i 2017 roku nie było zgłoszonych żadnych niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktów.

Wobec Comarch S.A., ani też wobec żadnej innej spółki z Grupy Comarch nie nałożono kar z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami dotyczącymi dostarczania i użytkowania produktów i usług.

S.11.1.

Nie wystąpiły przypadki naruszenia procedur dotyczących bezpieczeństwa produktów i usług.

S.11.3., S.12.3.

Na Comarch S.A. ani też na spółki Grupy Comarch nie zostały nałożone kary za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z bezpieczeństwem klientów, rzetelnością i etyką komunikacji marketingowej.

S.12.1.

Grupa Comarch nie odnotowała przypadków niezgodności z regulacjami i dobrowolnymi kodeksami dotyczącymi komunikacji marketingowej (w tym reklamy, promocji, sponsoringu).

S.13.1., S.13.2., S.13.3.

Spółka Comarch S.A. w roku 2018 nie odnotowała żadnych skarg dotyczących naruszenia prywatności klienta. W roku 2018 nie zidentyfikowano również wycieków, kradzieży lub utraty danych osobowych. W 2018 roku nie było postępowań administracyjnych prowadzonych przeciwko spółkom Grupy Comarch (np. GIODO). W 2018 roku na spółki Grupy Comarch nie zostały nałożone kary za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z ochroną danych osobowych (w podziale na prawomocne i nieprawomocne).

Zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO) art.33 ust. 5 spółki Grupy Comarch prowadzą rejestry naruszeń ochrony danych osobowych- wewnętrzną ewidencję naruszeń ochrony danych osobowych, powołany został również Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

W 2018 roku zanotowano 3 naruszenia ochrony danych osobowych, jednak przeprowadzona analiza wykazała, że nie wymagały one zgłoszenia organowi nadzorczemu ze względu na okoliczność, że jest mało prawdopodobne, że skutkowałyby one ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych.

S.11.2., S.12.2., S.14.2., S.15.5.

Nie były prowadzone przez UOKIK żadne postępowania.

S.15.6.

Spółce Comarch S.A., ani też innym spółkom Grupy Comarch nie zostały wymierzone żadne kary związane z zachowaniami antykonkurencyjnymi i antyrynkowymi.

S.14.1., S.14.3.

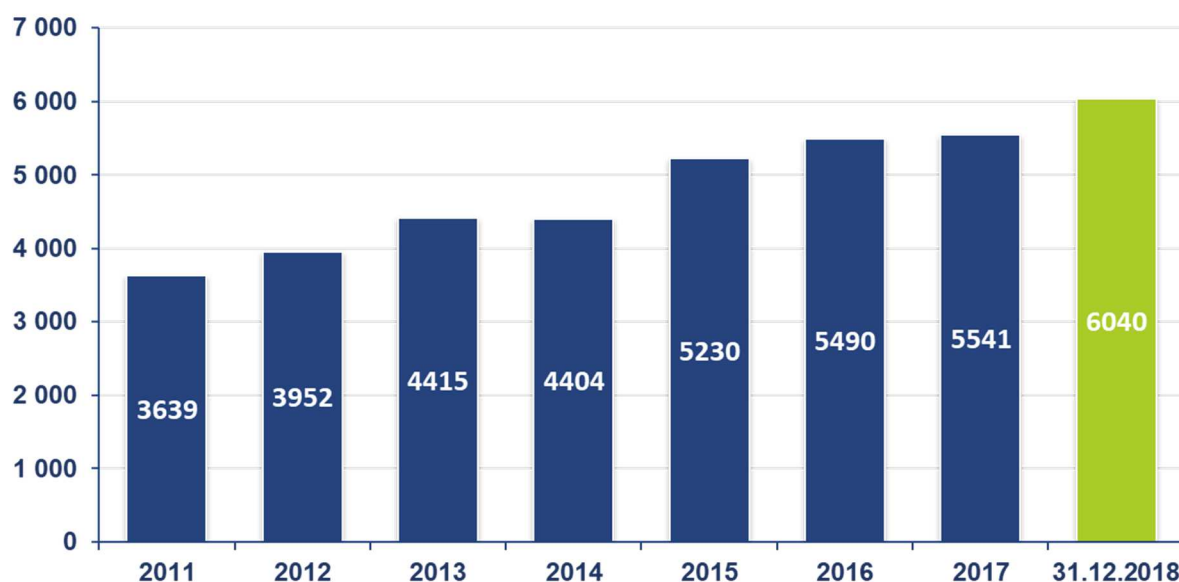
Spółce Comarch S.A., ani też innym spółkom Grupy Comarch nie zostały wymierzone żadne kary związane z niewłaściwym oznakowaniem produktu. Nie zidentyfikowano również przypadków niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktu.

6. Zasoby ludzkie (obszar społeczny i pracowniczy)

S.2.6., S.2.7., S.2.8., S.3.2., S.3.6.

Podstawowym czynnikiem ograniczającym moce produkcyjne są zasoby ludzkie. Do stałego inwestowania w nowe produkty i technologie informatyczne firma potrzebuje pracowników o odpowiednim wykształceniu i o szerokim zakresie kompetencji. Firma elastycznie zarządza zespołami pracowników, poprzez ciągłą optymalizację alokacji zasobów w aktualnych projektach komercyjnych i prowadzonych wewnętrznych projektach badawczo-rozwojowych (budowa nowych produktów i uaktualnianie istniejącego oprogramowania nie związanego bezpośrednio z umowami z klientami), wykorzystując do tego celu autorskie rozwiązania informatyczne. W efekcie wykorzystanie zasobów ludzkich jest bliskie 100%. Grupa dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 14 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce. Na dzień 31 grudnia 2018 roku w Grupie 3 410 pracowników było zatrudnionych w Krakowie, 2 001 w innych miastach w Polsce oraz 629 poza granicami Polski.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku w Comarch S.A. było zatrudnionych 4 679 osób wobec 4 303 osób zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2017 roku, natomiast w całej Grupie Kapitałowej liczba zatrudnionych wzrosła do 6 040 osoby w porównaniu do 5 541 osób z 31 grudnia 2017 roku.

6.1. Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018

Przeciętne zatrudnienie w Comarch S.A. w latach 2015-2018 kształtowało się następująco:

Ilość osób zatrudnionych	2018	2017	2016	2015
na stałe	3 753	3 492	3 416	3 121
jako współpracownicy	934	844	888	860
Razem	4 687	4 336	4 304	3 981

Pracownicy	2018	2017	2016	2015
produkcyjni oraz konsultanci techniczni	4 052	3 733	3 698	3 403

marketing i sprzedaż	168	161	179	177
kierownictwo i administracja	407	372	353	340
inne	60	70	74	61
Razem	4 687	4 336	4 304	3 981

Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018 kształtowało się następująco:

Ilość osób zatrudnionych	2018	2017	2016	2015
na stałe	4 727	4 393	4 323	4 066
jako współpracownicy	1 364	1 245	1 276	1 238
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304

Pracownicy	2018	2017	2016	2015
produkcyjni oraz konsultanci techniczni	4 797	4 369	4 342	4 104
marketing i sprzedaż	298	293	336	339
kierownictwo i administracja	495	458	434	427
inne	501	518	487	434
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304

W związku ze stałym rozwojem swojej działalności zarówno Comarch S.A. jak i Grupa Comarch systematycznie zwiększają poziom zatrudnienia. Dynamika zatrudnienia w 2018 roku była nieco wyższa niż w latach poprzednich, co jest spowodowane dużym zapotrzebowaniem na zasoby ludzkie w 2018 roku.

6.2. Rotacja zatrudnienia

S.2.2., S.2.3.

W 2018 roku rotacja wśród pracowników Comarch S.A. oraz Grupy Comarch nie odbiegała od dotychczasowej i utrzymywała się na poziomie standardowym dla branży. Przedsiębiorstwo dochowuje starań, żeby zminimalizować poziom rotacji wśród pracowników, zwłaszcza wśród osób kluczowych dla działalności Comarch.

Nie stwierdzono skarg dotyczących praktyk zatrudniania w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

6.3. Umowy, na podstawie których świadczona jest praca

S.2.1., S.2.4.

Dominującą formą zatrudnienia w Comarch S.A. oraz w Grupie Comarch jest umowa o pracę. Czas trwania umowy o pracę (umowa na czas określony lub nieokreślony) jest uzależniony od stażu pracy pracownika. Pozostałe formy zatrudnienia stosowane są tylko w uzasadnionych przypadkach (np. łączenie edukacji z pracą zawodową).

Łączna liczba pracowników w Comarch S.A. oraz Grupy Comarch:

Typ zatrudnienia	Płeć	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę	Kobiety	1 117	1 037	1 471	1 376
	Mężczyźni	2 627	2 449	3 243	3 007
	Razem	3 744	3 486	4 714	4 383
Inne formy zatrudnienia	Kobiety	108	97	292	265
	Mężczyźni	827	720	1 034	893
	Razem	935	817	1 326	1 158
Razem		4 679	4 303	6 040	5 541

Rodzaj umowy o pracę	Etat	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	Niepełny etat	179	131	142	445
	Pełny etat	2 175	1 433	2 867	1 791
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 236
Umowa o pracę na czas określony	Niepełny etat	54	85	67	112
	Pełny etat	1 336	1 837	1 638	2 035
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 147
Razem		3 744	3 486	4 714	4 383

Rodzaj umowy o pracę	Wiek	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	poniżej 30 lat	484	152	568	236
	30-50 lat	1 829	1 379	2 292	1 742
	powyżej 50 lat	41	33	149	140
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 118
Umowa o pracę na czas określony	poniżej 30 lat	1 119	1301	1 257	1 444
	30-50 lat	263	615	416	797
	powyżej 50 lat	8	6	32	24
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 265
Razem		3 744	3 486	4 714	4 383

Rodzaj umowy	Płeć	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	Kobiety	695	447	916	643
	Mężczyźni	1 659	1 117	2 093	1 475
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 118
Umowa o pracę na czas określony	Kobiety	422	590	555	733
	Mężczyźni	968	1 332	1 150	1 532
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 265
Pozostałe formy zatrudnienia	Kobiety	108	97	292	265
	Mężczyźni	827	720	1 034	893
	Razem	935	817	1 326	1 158
Razem		4 679	4 303	6 040	5 541

S.2.5.

Liczba zatrudnionych w Grupie Comarch w ramach outsourcingu stanowi niewielki odsetek wszystkich zatrudnionych.

W latach 2017 – 2018 wszyscy pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w Comarch S.A. oraz w Grupie Comarch otrzymywali wynagrodzenie wyższe od płacy minimalnej.

Znaczący pośredni wpływ ekonomiczny

Miejsca pracy tworzone przez Comarch S.A. oraz polskie spółki Grupy Comarch w poszczególnych województwach Polski wg stanu na ostatni dzień roku, wszystkie typy zatrudnienia:

województwo	Comarch S.A.		Polskie spółki GK Comarch	
	2018	2017	2018	2017
dolnośląskie	195	155	201	158
kujawsko-pomorskie	30	30	30	30
lubelskie	150	121	154	125
łódzkie	375	335	394	348
małopolskie	2 897	2 690	3 424	3 181
mazowieckie	241	244	284	269
podkarpackie	52	39	55	39
podlaskie	20	27	32	31
pomorskie	71	68	89	72
śląskie	412	372	507	470
świętokrzyskie	49	46	50	46
warmińsko-mazurskie	1	1	1	1

wielkopolskie	186	175	188	178
Razem	4 679	4 303	5 409	4 948

Comarch S.A. oraz Grupa Comarch dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 17 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce. Poprzez otwieranie nowych placówek oraz tworzenie nowych miejsc pracy Comarch wydatnie przyczynia się do rozwoju regionów, w których prowadzi działalność. Przykładem jest Łódź, gdzie w 2017 roku został oddany do użytkowania nowoczesny budynek biurowy Comarch, który znajduje się w miejscu, gdzie zlokalizowana była zabytkowa fabryka Weinera. Jej mury zostały estetycznie wkomponowane w gmach biurowca Comarch, w efekcie powstał budynek o unikalnej architekturze i komforcie pracy. Nowe powierzchnie biurowe pozwoliły na stworzenie nowych miejsc pracy, co sprawiło, że Łódź stała się drugim po Krakowie ośrodkiem Comarch w Polsce.

S.2.15.

W polskich spółkach Grupy Comarch dodatkowe pakiety medyczne są świadczeniem dostępnym dla osób zatrudnionych na umowie o pracę (bez względu na czas trwania umowy i wymiar etatu). W zagranicznych spółkach Grupy Comarch dodatkowe pakiety medyczne są zapewniane z uwzględnieniem lokalnych regulacji i praktyk rynkowych w tym zakresie.

S.2.14.**Wskaźniki powrotu do pracy i utrzymania zatrudnienia po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim w podziale na płeć:**

Comarch S.A. oraz Grupa Comarch wspiera pracowników decydujących się na rodzicielstwo oraz zapewnia możliwość powrotu do pracy po wykorzystaniu urlopów związanych z macierzyństwem/tacierzyństwem. Zdecydowana większość pracowników wraca po urloпах macierzyńskich/tacierzyńskich na zajmowane wcześniej stanowiska pracy. Comarch S.A. oraz Grupa Comarch umożliwiają elastyczne dopasowanie wymiaru etatu do potrzeb związanych z rodzicielstwem.

		Comarch S.A.		Grupa Comarch	
Płeć		2018	2017	2018	2017
Liczba osób, która skorzystała z urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego	Kobieta	85	79	110	104
	Mężczyzna	6	7	12	12
	Razem	91	86	122	116
Liczba osób, która wróciła do pracy po zakończeniu urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego	Kobieta	73	72	92	103
	Mężczyzna	7	8	13	13
	Razem	80	80	105	116
Wskaźnik powrotu do pracy ^{a)}	Kobieta	92%	91%	84%	92%
	Mężczyzna	100%	100%	100%	100%
Liczba osób, która wróciła do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim i była nadal zatrudniona przez 12 miesięcy od powrotu do pracy	Kobieta	69	55	92	67
	Mężczyzna	7	0	7	1
	Razem	76	55	99	68
Wskaźnik utrzymania zatrudnienia ^{b)}	Kobieta	96%	92%	91%	88%
	Mężczyzna	88%	---	78%	25%

^{a)}Wskaźnik powrotu do pracy – stosunek całkowitej liczby pracowników, którzy wrócili do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim do całkowitej liczby pracowników, którzy powinni wrócić do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim

b) Wskaźnik utrzymania zatrudnienia – stosunek całkowitej liczby pracowników, którzy zachowali pracę 12 miesięcy po powrocie do pracy po zakończeniu urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego do całkowitej liczby pracowników powracających z urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego w poprzednich okresach objętych raportowaniem

Minimalny okres standardowego wypowiedzenia wręczanego pracownikom oraz ich wybranym reprezentantom przed wdrożeniem ważnych zmian operacyjnych, które mogą mieć istotny wpływ na pracowników polskich spółek Grupy Comarch wynosi 4 tygodnie. Ze względu na brak układów zbiorowych w polskich spółkach Grupy Comarch okres wypowiedzenia oraz konieczność konsultacji i negocjacji nie są uwzględnione w umowach zbiorowych. W zagranicznych spółkach Grupy Comarch okresy wypowiedzenia są zróżnicowane i zależą od wielu czynników tj. regulacji prawnych danego kraju, stażu pracy czy rodzaju umowy.

Pokrycie zobowiązań emerytalnych organizacji wynikających z programów o zdefiniowanych świadczeniach.

W roku 2018 wprowadzenie w zakładzie pracy Pracowniczych Programów Emerytalnych było w Polsce dobrowolne. W polskich spółkach Grupy Comarch taki program nie został zaimplementowany. Pracownicy niektórych zagranicznych spółek Grupy Comarch uczestniczą w programach emerytalnych właściwych dla danych krajów. Na rok 2019 planowane jest wdrożenie w polskich spółkach Grupy Pracowniczych Planów Kapitałowych.

Skład ciał zarządczych, nadzorczych i kadry pracowniczej w podziale na kategorie wg płci i wieku

Wszyscy przedstawiciele organów zarządzających Comarch S.A. są obywatelami Polski. Liczbowy podział organów nadzoru wg kategorii różnorodności:

Rok	Organ zarządzający	Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem
2018	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	1	1	2
		powyżej 50 lat	3	2	5
		Razem	4	3	7
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	-	6	6
		powyżej 50 lat	-	1	1
		Razem	-	7	7
	Razem		4	10	14
2017	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	1	1	2
		powyżej 50 lat	3	2	5
		Razem	4	3	7
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	-	6	6
		powyżej 50 lat	-	1	1
		Razem	-	7	7
	Razem		4	10	14

Przedstawiciele organów zarządzających spółkami Grupy Comarch są obywatelami różnych krajów. Liczbowy podział organów zarządzających oraz nadzoru wg kategorii różnorodności:

Rok	Organ zarządzający	Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem
2018	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	1	25	26
		powyżej 50 lat	5	9	14
		Razem	6	34	40
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	11	109	120
		powyżej 50 lat	4	16	20
		Razem	15	125	140
	Razem		21	159	180
2017	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	1	25	26
		powyżej 50 lat	5	9	14
		Razem	6	34	40
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	11	110	121
		powyżej 50 lat	4	16	20
		Razem	15	126	141
	Razem		21	160	181

Procent pracowników w podziale na kategorie pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę wg kategorii różnorodności:

Comarch S.A. Kategorie pracowników*	2018			2017		
	Kobieta	Mężczyzna	Razem	Kobieta	Mężczyzna	Razem
administracja	252	66	318	241	57	298
menedżerski	125	403	528	120	415	535
produkcja	682	2 077	2 759	622	1 911	2 533
inne	58	81	139	54	66	120
Razem	1 117	2 627	3 744	1 037	2 449	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

GK Comarch 2018				2017		
Kategorie pracowników*	Kobieta	Mężczyzna	Razem	Kobieta	Mężczyzna	Razem
administracja	374	123	497	364	117	481
menedżerski	156	466	622	151	479	630
produkcja	823	2 504	3 327	748	2 266	3 014
inne	118	150	268	113	145	258
Razem	1 471	3 243	4 714	1 376	3 007	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Mężczyźni stanowią dominującą grupę wśród zatrudnionych w Comarch S.A. i w Grupie Comarch. Jest to zgodne ze specyfiką branży informatycznej.

Comarch S.A. 2018					2017			
Kategorie pracowników*	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem
administracja	128	173	17	318	124	160	14	298
menedżerski	28	490	10	528	40	488	7	535
produkcja	1 398	1 341	20	2 759	1 255	1 261	17	2 533
inne	49	88	2	139	34	85	1	120
Razem	1 603	2 092	49	3744	1 453	1 994	39	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

GK Comarch 2018					2017			
Kategorie pracowników*	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem
administracja	172	280	45	497	211	229	41	481
menedżerski	36	589	20	645	82	534	14	630
produkcja	1 543	1 480	39	3 062	1 515	1 395	104	3 014
inne	74	359	77	510	106	131	21	258
Razem	1 825	2 708	181	4 714	1 914	2 289	180	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

W 2018 roku najszybciej przyrosła liczba osób zatrudnionych w przedziale wiekowym 30-50 lat, stanowią one dominującą grupę pracowników.

Kategorie pracowników*	2018				2017			
	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem
administracja	316	1	1	318	296	2	-	298
menedżerski	525	3	0	528	529	6	-	535
produkcja	2702	43	14	2759	2 488	36	9	2 533
inne	134	2	3	139	116	3	1	120
Razem	3677	49	18	3744	3 429	47	10	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Kategorie pracowników*	2018				2017			
	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem
administracja	431	50	16	497	418	57	6	481
menedżerski	581	46	28	655	187	33	5	225
produkcja	2915	65	31	3011	612	261	72	945
inne	191	202	158	551	2 622	86	24	2 732
Razem	4118	363	233	4714	3 839	437	107	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Grupa Comarch zatrudnia wielu pracowników spoza Polski, wpisując się tym samym w specyfikę branży IT, gdzie standardem jest międzynarodowe środowisko pracy i wielokulturowość zespołów pracowniczych. Udział pracowników spoza Polski nieznacznie wzrósł w 2018 roku w stosunku do poziomu ubiegłorocznego.

S.2.9

Stosunek średniego wynagrodzenia zasadniczego kobiet do średniego wynagrodzenia zasadniczego mężczyzn według kategorii pracowników:

Kategorie pracowników	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
	2018	2017	2018	2017
administracja	92%	98%	90%	95%
menedżerski	66%	66%	68%	68%
produkcja	76%	76%	75%	74%
inne	72%	68%	72%	69%

Średnie wynagrodzenie kobiet w Comarch S.A. i w Grupie Comarch jest niższe niż średnie wynagrodzenie mężczyzn. Wynika to głównie z faktu, że zatrudniane kobiety posiadają krótsze doświadczenie w branży IT i krótszy staż pracy w Comarch, co wpływa na poziom wynagrodzeń. W grupie pracowników, gdzie doświadczenie w branży i staż pracy są zbliżone dla kobiet i mężczyzn (administracja), poziom zarobków jest wyrównany.

System oceny pracowników

W Grupie Comarch funkcjonuje sformalizowany system oceny pracowników zapewniający, dzięki któremu zdecydowana większość pracowników otrzymuje regularne oceny wyników swojej pracy oraz informacje na temat możliwości rozwoju zawodowego.

S.2.13

Łączna wysokość rocznych składek na PFRON

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	2 012	1 843
Grupa Comarch	2 279	2 073

6.4. Szkolenia

S.5.1., S.5.2.

Centrum Szkoleniowe Comarch jest komórką wyodrębnioną ze struktur Comarch S.A. oferującą specjalistyczne szkolenia oraz konsultacje informatyczne i biznesowe na każdym poziomie zaawansowania, zarówno w ramach szkoleń wewnętrznych kierowanych do pracowników Grupy Comarch, jak i oferowanych szerokiemu gronu klientów zewnętrznych. Centrum Szkoleniowe korzysta z ponad 20 lat doświadczenia Comarch, jako firmy opartej na wiedzy. W ponad 300 programach szkoleniowych prowadzonych przez 80 wykwalifikowanych trenerów bierze udział ok. 10 000 uczestników rocznie.

Poza szkoleniami specjalistycznymi, kursami czy warsztatami, Centrum Szkoleniowe Comarch organizuje swój flagowy program szkoleniowy poświęcony zarządzaniu i dedykowany menedżerom. **Comarch Akademia Zarządzania** jest programem szkoleniowym skierowanym bezpośrednio do kadry kierowniczej. Celem programu jest wsparcie rozwoju kompetencji menedżerskich. Na szkolenia zapraszane są osoby ze stanowisk kierowniczych (decyduje przede wszystkim pozycja w strukturze organizacyjnej). Pracownicy awansujący na stanowiska kierownicze cyklicznie będą zapraszani do nowotworzonych grup szkoleniowych. Zasadą programu jest praca w grupie, która spotyka się cyklicznie na kolejnych zajęciach. Dzięki temu uczestnicy mają możliwość nie tylko skonfrontować nabyte kompetencje z praktyką na miejscu pracy, ale również przedyskutować osiągnięte efekty w ramach kolejnych zajęć. Między zajęciami uczestnicy programu będą otrzymywać dodatkowe materiały i zadania do wykonania.

Średnia liczba godzin szkoleniowych na pracownika (wg płci i kategorii pracowników):

Comarch SA wszystkie szkolenia	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	11,13	11,53	11,51	13,28	11,98	12,03
mężczyźni	10,86	12,92	12,85	23,26	12,73	13,21
Razem	10,94	12,52	12,47	21,00	12,54	12,90

szkolenia wewnętrzne	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	10,81	11,39	11,37	9,06	11,93	11,82
mężczyźni	10,71	12,65	12,57	9,03	12,64	12,47
Razem	10,74	12,29	12,23	9,04	12,45	12,30

Grupa Comarch wszystkie szkolenia	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	11,05	9,59	9,63	13,18	12,04	12,08
mężczyźni	10,72	10,33	10,34	22,91	12,75	13,22
Razem	10,81	10,13	10,14	20,71	12,57	12,92

szkolenia wewnętrzne	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	10,77	9,35	9,39	9,04	11,99	11,87
mężczyźni	10,58	9,97	9,99	9,01	12,66	12,48
Razem	10,63	9,80	9,82	9,01	12,48	12,32

Liczba pracowników podnoszących kwalifikacje zawodowe, którym przysługują określone uprawnienia z tego tytułu w stosunku do pracodawcy (np. urlopy szkoleniowe) ze wskazaniem liczby pracowników, którym pracodawca współfinansuje lub finansuje podnoszenie kwalifikacji zawodowych:

Comarch SA	2018	2017	Grupa Comarch	2017	2016
wszystkie szkolenia			wszystkie szkolenia		
kobiety	1 493	1 127	kobiety	1 569	1 142
mężczyźni	4 074	3 158	mężczyźni	4 181	3 178
Razem	5 567	4 285	Razem	5 750	4 320

	2018	2017		2018	2017
szkolenia zewnętrzne			szkolenia zewnętrzne		
kobiety	220	180	kobiety	236	183
mężczyźni	613	589	mężczyźni	631	594
Razem	833	769	Razem	867	777

Ze względu na brak zainteresowania ze strony pracowników i niewielką liczbę osób w wieku emerytalnym Comarch nie organizuje programów związanych z zakończeniem kariery zawodowej wynikającym z przejścia na emeryturę lub rozwiązania umowy o pracę.

6.5. Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne

S.1.1.

Jednym z głównych celów strategicznych Grupy Comarch jest opracowywanie nowych, konkurencyjnych produktów, pozwalających na zapewnienie dalszego rozwoju Comarch, a co za tym idzie zwiększenie jej wartości. Utrzymanie dynamiki sprzedaży wymaga nakładów na rozwój produktów oraz właściwą ich promocję i marketing. Dotyczy to zarówno modyfikacji już istniejących produktów i technologii, jak również opracowywania nowych produktów. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w 2018 roku osiągnęły wartość 181,1 mln PLN i tym samym przekroczyły 13% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch. Grupa Comarch przeznaczyła na nie zarówno środki własne, jak i aktywnie pozyskiwała fundusze europejskie. Środki te aktywnie pozyskują dwie spółki Grupy Comarch - Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w Comarch S.A. w 2018 roku osiągnęły wartość 145,5 mln PLN.

Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej

Comarch S.A. prowadzi działalność gospodarczą w Specjalnej Strefie Ekonomicznej „Krakowski Park Technologiczny” w Krakowie. Z tytułu poniesionych nakładów inwestycyjnych Comarch S.A. korzysta z pomocy publicznej w formie zwolnień w podatku dochodowym.

Szczegółowy opis posiadanych ulg inwestycyjnych z tytułu prowadzenia działalności w Specjalnych Strefach Ekonomicznych został opublikowany w nocie 3.10 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Comarch za rok 2018.

S.1.2.

Sprzedaż do klientów z sektora publicznego kształtowały się jak poniżej.

w tys. PLN	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Przychody ze sprzedaży Comarch S.A.	966 100	100,0%	755 517	100,0%
<i>w tym od sektora publicznego</i>	33 505	3,7%	31 522	4,2%
Przychody ze sprzedaży GK Comarch	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%
<i>w tym od sektora publicznego</i>	193 000	14,1%	64 018	5,7%

W 2018 roku znacznie wzrosły przychody Grupy ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego. Wzrost przychodów wyniósł 129 mln PLN, tj. 201,5%, co jest związane ze realizacją nowych dużych kontraktów na dostawę produktów i usług informatycznych. Sektor publiczny odpowiadał za 14,1% przychodów Grupy Comarch w omawianym okresie.

Wysokość dotacji otrzymanych w poszczególnych latach

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.		
7 Program Ramowy (Komisja Europejska)	308	51
Fundusze Strukturalne POIG	-	-
Fundusze Strukturalne POIR	1 490	5 558
Środki krajowe	-	-
Pomoc de minimis	-	-
Razem	1 798	5 609
Grupa Comarch		
7 Program Ramowy (Komisja Europejska)	308	-166
Fundusze Strukturalne POIG	-	-
Fundusze Strukturalne POIR	1 490	5 558
Środki krajowe	113	604
Pomoc de minimis	207	21
Razem	2 119	5 997

7. Bezpieczeństwo i higiena pracy

SYSTEM NADZORU I BADANIA WYPADKÓW

S.4.1., S.4.2., S.4.3., S.4.4., S.4.5., S.4.9

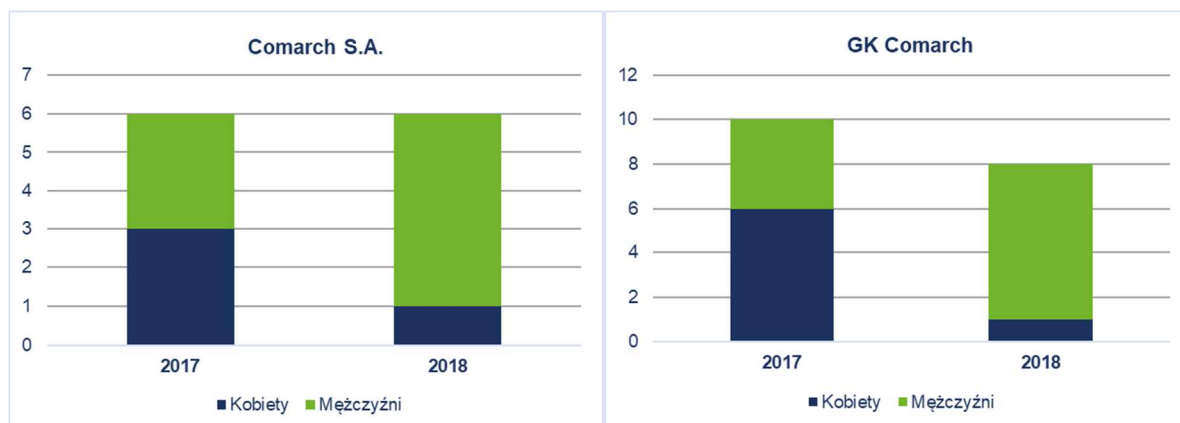
W Grupie Kapitałowej Comarch wypadki przy pracy badają zgodnie z obowiązującymi przepisami: Główny Specjalista ds. BHP oraz Przedstawiciel Pracowników. Protokoły ustalania okoliczności i przyczyn wypadków zatwierdzane są przez Pracodawcę. Rejestr wypadków przy pracy oraz dokumentacja wypadków podlega archiwizacji. Sposób zgłaszania i rejestrowania wypadków opisany jest w wewnętrznych procedurach opracowanych na podstawie obowiązujących wymagań prawnych oraz praktyki Comarch.

We wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Comarch dotychczas nie odnotowano żadnych wypadków śmiertelnych i ciężkich. Nie zanotowano również wypadków wśród podwykonawców Comarch.

Comarch we wszystkich swoich oddziałach posiada grupę Ratowników liczącą łącznie ponad 100 osób. Ratownikami są pracownicy przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz postępowania podczas ewakuacji w sytuacji awaryjnej. Co 2 lata organizowane są szkolenia dla Ratowników, mają one na celu odświeżenie i usystematyzowanie wiedzy, informowanie o ewentualnych zmianach w standardach udzielania I-szej pomocy przedmedycznej oraz o zmianach organizacyjnych w zakresie ewakuacji. Szkolenia mają także na celu uzupełnienie liczby Ratowników. Ratownicy mają do dyspozycji środki do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcje udzielania pomocy przedmedycznej. Przygotowane zostały także instrukcje i listy kontrolne określające zasady postępowania podczas ewakuacji. Ratownikami są ochotnicy.

WYPADKI PRZY PRACY

Zestawienie liczby wypadków przy pracy oraz traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

W 2017 roku zaistniało 10 wypadków przy pracy.

W 2018 roku w Grupie Comarch zaistniało łącznie 8 wypadków przy pracy.

Jeden wypadek wydarzył się podczas wykonywania pracy, ale bez związku ze świadczeniem pracy.

Trzy wypadki miały miejsce podczas przemieszczania się pracownika na stanowisko pracy. Wypadki zdarzyły się podczas czynności nie będących w bezpośrednim związku z wykonywaną pracą.

Cztery kolejne wypadki zostały zakwalifikowane jako wypadki na równi z wypadkami przy pracy. Wypadki zaistniały w czasie podróży służbowych pracowników.

Najczęstszymi urazami w 2018 roku były urazy kończyn dolnych oraz urazy dłoni.

Przyczyny zaistnienia tych wypadków wiążą się z głównie z czynnikiem ludzkim oraz w jednym przypadku z czynnikiem technicznym. Wszystkie wypadki zakwalifikowano jako lekkie. Cztery wypadki nie

spowodowały niezdolności do pracy, pozostałe cztery wypadki spowodowały łącznie 35 dni niezdolności do pracy w spółce Comarch SA oraz 14 i 82 dni niezdolności do pracy kolejno w spółce Comarch Healthcare SA oraz w spółce zagranicznej Comarch SAS.

ZESTAWIENIE DANYCH DOTYCZĄCYCH WYPADKÓW PRZY PRACY W LATACH 2017-2018

W latach 2017-2018 Grupie Comarch nie odnotowano żadnych wypadków śmiertelnych, ciężkich lub zbiorowych.

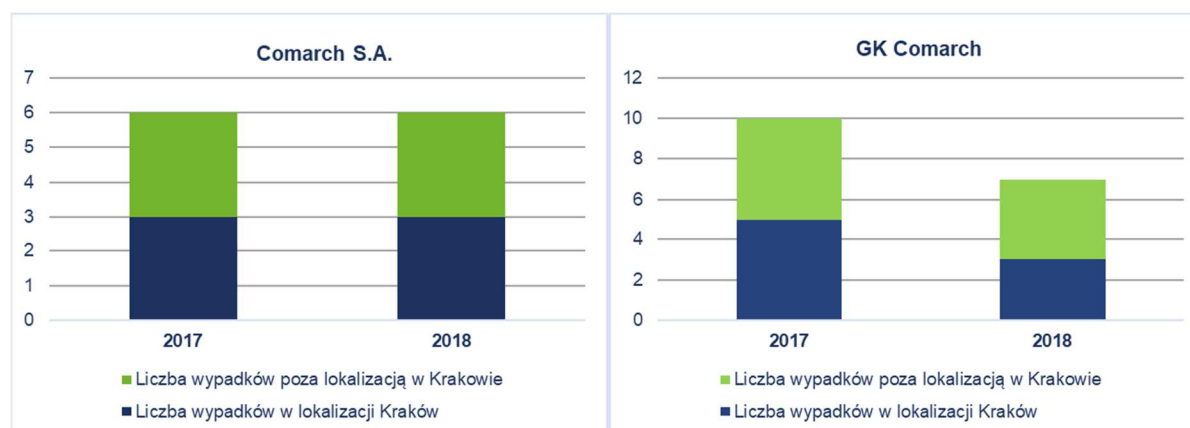
W Comarch szacuje się wypadkowość, tj. sumę wypadków zaistniałych w ciągu roku, przedstawioną za pomocą wskaźników. Wskaźniki te umożliwiają porównanie i ocenę firmy pod względem wielkości wypadkowości. Stosowane są dwa mierniki: wskaźnik częstości oraz ciężkości wypadków.

Wskaźnik częstości wyrażony jest stosunkiem liczby wypadków do liczby osób zatrudnionych, natomiast wskaźnik ciężkości to stosunek liczby dni straconych, spowodowanych absencją wypadkową do liczby wszystkich zaistniałych wypadków

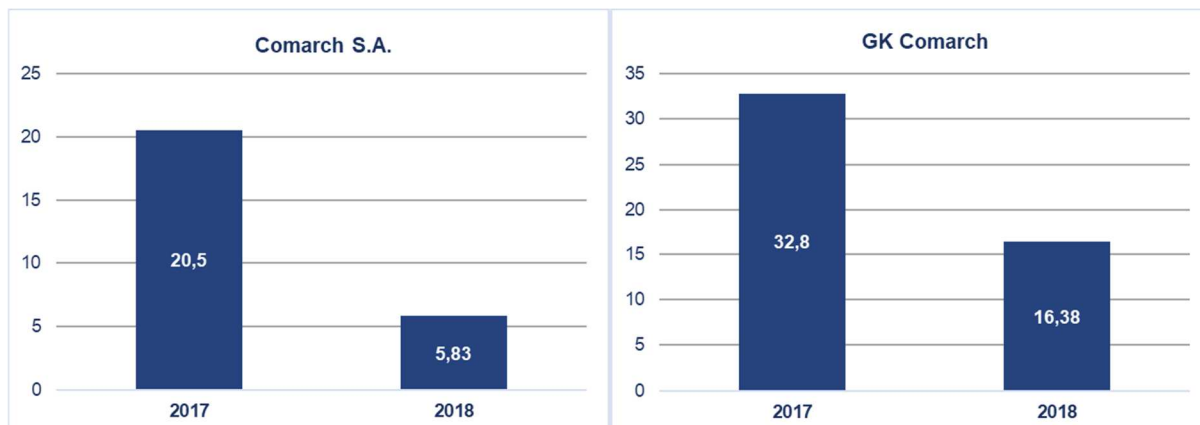
Tab.1. Wskaźniki związane z wypadkami przy pracy:

Rok	Liczba wypadków w GK Comarch	Liczba wypadków z podziałem na płeć GK Comarch (K,M)	Liczba wypadków w Comarch S.A.	Liczba dni zwolnienia lekarskiego GK Comarch	Liczba dni zwolnienia lekarskiego dla Comarch S.A.	Wskaźnik częstości GK Comarch	Wskaźnik częstości Comarch S.A.	Wskaźnik ciężkości GK Comarch	Wskaźnik ciężkości Comarch S.A.
2017	10	K:6, M:4	6	328	123	1,8	1,4	32,8	20,5
2018	8	K:1, M:7	6	131	35	1,2	1,3	7	5,83

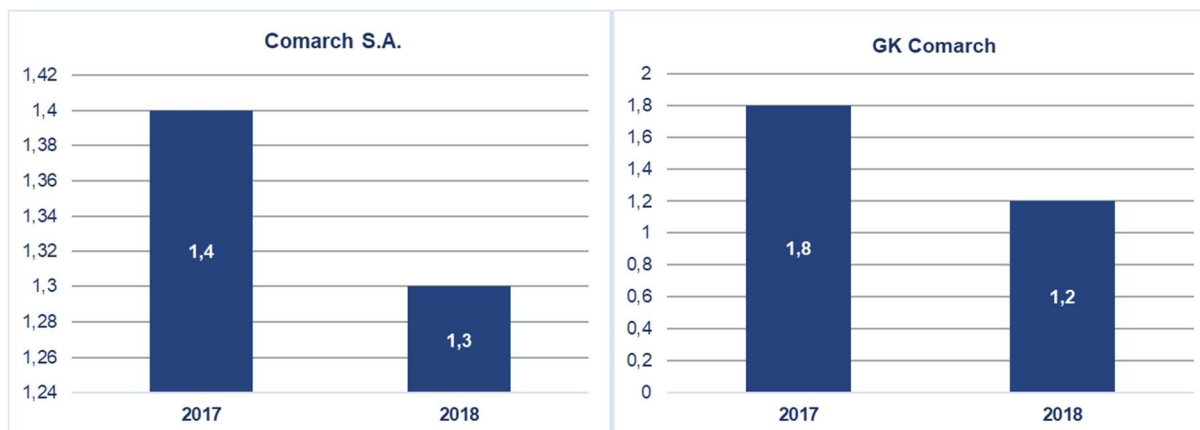
Zestawienie liczby wypadków przy pracy oraz traktowanych na równi z wypadkami przy pracy z podziałem na wypadki w Krakowie oraz pozostałych lokalizacjach w latach 2017-2018

Wskaźnik ciężkości wypadków przy pracy oraz wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

Wskaźnik częstości wypadków przy pracy oraz wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

W 2018 roku ilość wypadków pozostała taka sama jak w roku poprzednim przy zwiększeniu liczby pracowników o 372 osoby dla Comarch SA.

Ogólna liczba wypadków w Grupie Comarch spadła z dziesięciu w 2017 roku do ośmiu w roku 2018. Wystąpił jeden wypadek w spółce Comarch Healthcare SA przy wzroście liczby pracowników o 126 osób oraz jeden wypadek w spółce zagranicznej Comarch SAS przy wzroście pracowników o 26 osób.

Wskaźnik ciężkości wypadków przy pracy w 2018 roku wyniósł dla Comarch SA 5,83 (16,30 dla Grupy Comarch). Porównując z ubiegłym rokiem odnotowano znaczący spadek tego wskaźnika (-70% dla Comarch SA i -50% dla Grupy Comarch).

Wskaźnik częstości wypadków przy pracy w 2018 roku w Comarch SA wyniósł 1,3, natomiast dla całej Grupy Comarch 1,2. Porównując z rokiem 2017, wskaźnik częstości wypadków zmniejszył się w stosunku do 2017 roku z wartości 1,4 dla Comarch SA (1,8 dla Grupy Comarch) do 1,3 (1,2 dla Grupy Comarch), czyli zmniejszył się o ok 7% (dla całej Grupy Comarch spadek o około 33%).

S.4.6, S.4.7, S.4.8

W Comarch S.A. i spółkach Grupy Comarch nie stwierdzono przypadków chorób zawodowych. Nie ma również szczególnego narażenia na konkretne choroby zawodowe.

W Comarch S.A. i spółkach Grupy Comarch nie występują stanowiska pracy na których występują stanowiska z przekroczeniami NDN (najwyższe dopuszczalne natężenia) i NDS (najwyższe dopuszczalne stężenia). Nie ma również stanowisk pracy z nieakceptowalnym poziomem ryzyka zawodowego.

S.3.1., S.3.2, S.3.3, S.3.5, S.3.6, S.4.10.

Pracowników, która funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji. Przedstawiciele pracowników są wybierani spośród wszystkich pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Wyboru dokonują pracownicy Spółki co 2 lata. Przedstawiciele pracowników biorą udział min. w analizie wypadków przy pracy zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem. Pracodawca w 2016 roku prowadził konsultacje z przedstawicielami pracowników w sprawie zmian w regulaminie pracy. Proponowane przez pracodawcę zmiany zostały zaakceptowane jednomyślnie przez przedstawicieli pracowników. W polskich spółkach Grupy Comarch nie występują zbiorowe układy pracy.

W spółkach zagranicznych grupy kapitałowej w regionie DACH nie ma związków zawodowych. Istnieją natomiast rady zakładowe. Pracownicy wybierają radę zakładową dla danej lokalizacji, wówczas wszyscy pracownicy danej lokalizacji podlegają pod daną radę zakładową. Rada zakładowa nie jest obowiązkowa, decyzja o wyborze rady należy do pracowników. Nie wszyscy pracownicy mogą uczestniczyć w wyborach. Ograniczenia w wyborze rady związane są ze stażem pracy. Wybory odbywają się co kilka lat, regulowane jest to zapisami ustawy.

Rady zakładowe w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej Comarch w rejonie DACH:

- Comarch Solutions AG - Innsbruck
- Comarch AG - Monachium
- Comarch Software und Beratung AG

W spółce Comarch SRL (Włochy) nie funkcjonują związki zawodowe. Natomiast pracownicy podlegają narodowemu zbiorowemu kontraktowi pracy, który został stworzony, aby regulować relacje między pracownikami a pracodawcami. Zbiorowy, ponieważ wpływa na wszystkich pracowników w sektorze podlegającym umowie i krajowym, ponieważ dotyczy wszystkich firm, które znajdują się na terytorium Włoch. Reguluje stosunek pracy, np. harmonogram, kwalifikacje i obowiązki, wynagrodzenie itp. Spółka Comarch SRL podlega pod 'CCNL del commercio' (handel).

W pozostałych zagranicznych spółkach Grupy Comarch nie ma związków zawodowych. W niektórych z nich funkcjonują porozumienia sektorowe.

S.3.3.

W żadnej ze spółek Grupy Comarch w ostatnim roku nie wszczęto sporów zbiorowych.

W każdej umowie inwestycyjnej Comarch zamieszcza klauzulę, w której wymaga od wykonawcy zachowania podstawowych praw pracowniczych. Taki zapis obejmuje m.in. obowiązek zatrudniania pracowników zgodnie z postanowieniami Kodeksu Pracy i przepisów wykonawczych dotyczących zatrudniania pracowników, wypłacania należnych im pensji i zapewnienia warunków pracy wymaganych przez prawo. Wykonawcy są również umownie zobowiązani do zapewnienia pracownikom bezpieczeństwa, higienicznych warunków wykonywania pracy oraz dobrego samopoczucia oraz wypełniania postanowienia dotyczącego BHP.

8. Ochrona Środowiska

Polityka środowiskowa oraz procedury funkcjonujące w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania zobowiązują Comarch SA do podejmowanie aktywnych działań na rzecz ograniczania negatywnego wpływu na środowisko naturalne. W ramach wdrożonego Systemu Zarządzania Środowiskowego zgodnego z wymaganiami normy ISO 14001 Comarch zidentyfikował aspekty środowiskowe, które monitoruje, nadzoruje i na które wpływa.

Grupa Comarch przestrzega lokalnych przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Comarch świadomie ogranicza wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, minimalizując zużycie zasobów naturalnych oraz ogranicza wytwarzanie odpadów powstających w wyniku bieżącej działalności. Promuje także ekologiczny styl życia pośród swoich pracowników, prowadząc akcje zachęcające do czynnego uczestnictwa w ochronie środowiska naturalnego, takie jak dobrowolne podpisywanie „zielonej deklaracji” przez pracowników Comarch.

E.4.1., E.4.2., E.4.3., E.4.4.

Tereny cenne przyrodniczo nie znajdują się w sąsiedztwie bądź sferze oddziaływania Comarch. Działalność Comarch nie powoduje istotnych strat środowiskowych.

Comarch monitoruje na bieżąco zanieczyszczenie powietrza czujnikiem zainstalowanym na jednym z budynków w SSE w Krakowie. Czujnik jest włączony do sieci Airly co pomaga w stworzeniu krajowej sieci pomiarowej monitorującej smog.

8.1. Wykorzystanie surowców naturalnych

E.1.1., E.1.2.

Ze względu na fakt, iż Comarch S.A. jest producentem oprogramowania i systemów informatycznych, działalność spółki nie wiąże się z bezpośrednim wykorzystywaniem surowców będących zasobami naturalnymi jak rudy, minerały, drewno. Korzysta natomiast z typowych mediów, zużywanych w trakcie bieżącej pracy. Wśród wykorzystywanych surowców zidentyfikowano: energię elektryczną, gaz ziemny, paliwa płynne (benzynę i olej napędowy), energię cieplną oraz wodę.

Część działalności Grupy Comarch stanowi również niskoseryjna produkcja urządzeń elektronicznych z podzespołów kupowanych na zewnątrz oraz związane z tym prace projektowo-badawcze. Produkcja odbywa się w nowoczesnej hali produkcyjnej zlokalizowanej w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Do ww. produkcji oraz prac badawczo-rozwojowych w tym zakresie, w minimalnych ilościach wykorzystywane są materiały procesowe, jak kleje epoksydowe, cyjanoakrylowe, metaakrylowe i pochodne (maksymalnie 1 litr rocznie), cyna (maksymalnie kilka kilogramów rocznie), topniki (maksymalnie 1 kilogram rocznie), substancje odtłuszczające np. IPA i inne (w ilości kilku litrów rocznie), itp. W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania jakością spółka prowadzi rejestr substancji chemicznych.

Ze względu na fakt, że Comarch S.A. produkuje i wprowadza na rynek urządzenia elektroniczne z komponentów wytwarzanych i dostarczanych przez firmy trzecie, spółka nie ma możliwości szczegółowo analizować składu wykorzystywanych do produkcji podzespołów i wskazać, czy ich poszczególne elementy są z materiałów odnawialnych czy nieodnawialnych.

Pozostałe spółki Grupy Comarch również nie korzystają bezpośrednio z surowców pierwotnych.

Dodatkowo w toku procesów produkcyjnych i logistycznych wykorzystuje się papierowe, kartonowe, plastikowe i drewniane opakowania i zabezpieczenia. Poniżej przedstawiono zestawienie ilości

wprowadzonych na rynek opakowań. Ilość wprowadzonych opakowań wynika bezpośrednio ze wielkości sprzedaży.

Opakowania wprowadzone na rynek	2018	2017
COMARCH S.A.	1 023 kg	1 316 kg
Grupa Comarch	2 746 kg	3 221 kg

8.2. Wyroby gotowe

Sposób oddziaływania na środowisko

Urządzenia elektroniczne produkowane przez Grupę Comarch zasilane są energią elektryczną przez co oddziałują na środowisko. Ilość zużywanej energii przez produkty spółki nie jest możliwa do dokładnego oszacowania, gdyż zależy ona od bardzo wielu czynników na który spółka nie ma wpływu m.in. od intensywności użytkowania, warunków atmosferycznych, trybu pracy i rodzaju dołączonych do urządzeń akcesoriów. Produkowane przez Grupę Comarch urządzenia elektroniczne po okresie eksploatacji stają się odpadem przez co również mogą oddziaływać na środowisko.

Opis polityk

Na etapie tworzenia produktów, aby ograniczyć ich wpływ na środowisko naturalne, Grupa Comarch stawia sobie za jeden z głównych celów ograniczenie zużycia energii elektrycznej w każdej kolejnej wersji danego urządzenia.

Kolejnym sposobem na ograniczenie wpływu produkowanych urządzeń na środowisko naturalne jest zastosowanie dla wyrobów przepisów dyrektywy EU WEEE 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego. Urządzenia produkowane przez Grupę Comarch są odpowiednio oznaczane jako urządzenia, które muszą zostać w odpowiedni sposób zutylizowane po zakończeniu ich eksploatacji. Działania proekologiczne związane z produktem, który stanie się w przyszłości odpadem nie sprowadzają się tylko do odpowiedniego oznaczenia. Wieloletnie działania i troska o środowisko zaowocowały szeregiem inicjatyw związanych z projektowaniem urządzeń, m.in.:

- opracowywanie produktów, dla których możliwa jest modernizacja dzięki budowie umożliwiającej wprowadzanie poprawek
- opracowywanie produktów możliwych do ponownego wykorzystania po okresie eksploatacji dzięki budowie umożliwiającej łatwy rozbiór urządzenia na części składowe i po jego ew. naprawie ponowne wykorzystanie (serwisowalność).

Projektowane urządzenia spełniają również wymagania dyrektywy RoHS Restriction of Hazardous Substances (2002/95/EC) dzięki zastosowaniu której ograniczone zostało użycie substancji niebezpiecznych w produkcie które mogłyby przeniknąć do środowiska naturalnego.

Wskaźniki

Miernikiem realizacji celu związanego z ograniczeniem zużycia energii są:

- wzrost udziału zasilaczy sieciowych o wyższej klasie sprawności energetycznej
- spadek średniej pobieranej mocy przez urządzenia mierzonej w trybie pracy o największym zapotrzebowaniu na moc.

Miernikami realizacji celów związanych ze spełnieniem dyrektyw WEEE i RoHS są deklaracje zgodności dostępne dla każdego urządzenia.

W aktualnie produkowanym urządzeniu CardioVest zostały wprowadzone funkcje związane z ograniczeniem negatywnego wpływu na środowisko polegające m.in. na zastosowaniu zasilacza sieciowego z VI klasą sprawności energetycznej (najwyższa klasa), ograniczeniu poboru energii poprzez zmiany w oprogramowaniu urządzenia oraz opracowanie opakowania które jest lekkie i wykonane z papieru, który może zostać poddany recyklingowi. Urządzenie spełnia wymagania RoHS i WEEE.

Jednym z celów strategii na kolejne lata jest opracowanie nowej wersji urządzenia CardioVest, w której zostaną wprowadzone zmiany sprzętowe oraz zmiany w oprogramowaniu mające na celu dalsze ograniczenie zużycia energii poprzez m.in. wprowadzanie nie używanych w danym momencie elementów urządzenia w stan uśpienia.

E.8.2	Przychody z produktów oraz usług z nimi związanych opracowanych z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych	2018	2017
	Comarch SA	3,9%	0,6%
	GK Comarch	10,3%	0,4%

Powyższe wskaźniki w 2018 roku są efektem zwiększonej sprzedaży wyrobów gotowych (hardware własnego Comarch) i usług z nimi związanych w 2018 roku. Grupa wytwarza jednak przede wszystkim produkty niematerialne i świadczy usługi.

8.3. Energia

E.2.1., E.2.2., E.2.3.

Grupa Comarch stale monitoruje zużycie energii elektrycznej, ciepła i paliw we wszystkich obszarach swojej działalności, skupiając się przede wszystkim na zużyciu energii elektrycznej i gazu wykorzystywanych w budynkach będących własnością Comarch S.A. oraz na zużyciu paliw płynnych służących do napędu samochodów należących do floty Comarch. Znaczący udział w konsumpcji energii elektrycznej mają Data Center w Krakowie, Warszawie oraz w Dreźnie i Lille.

We wrześniu 2018 roku w Comarch S.A. został wdrożony i certyfikowany System Zarządzania Energią zgodny z międzynarodowym standardem ISO 50001. W ramach tego systemu podejmowany jest szereg działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstwa głównie w obszarach tzw. znaczącego zużycia energii (energia elektryczna, energia cieplna, flota). Działania te uwzględniają modernizację budynków i wyposażenia, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, zastosowanie odpowiedniej polityki zakupowej, polityki modernizacji floty, a także prowadzenie akcji uświadamiających wśród pracowników i ciągłe monitorowanie odpowiednich wskaźników. Wymienione działania realizowane są w ramach programów i zadań energetycznych na dany okres.

Obiekty Comarch są budynkami nowoczesnymi, posiadającymi systemy zarządzania energią elektryczną i ciepłem. W obiektach będących własnością Comarch (m.in. budynki SSE w Krakowie, budynki w Warszawie i Łodzi) stopniowo wymieniane są lampy wyładowcze (światłówki) na te tworzone w technologii LED oraz wprowadzane są bardziej nowoczesne i energooszczędne urządzenia.

W 2018 roku Comarch S.A. korzystała z ekologicznej energii w ramach oferty Tauron Eko Biznes, w ramach której kupowana energia elektryczna w całości lub części jest produkowana w tzw. wysokosprawnej kogeneracji, czyli procesie wspólnego wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła, zmniejszając tym samym emisję CO₂ do atmosfery.

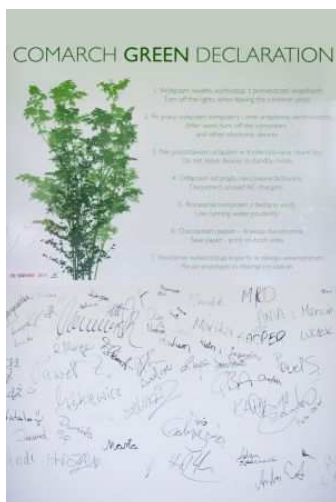
Dynamika rozwoju, nawiązanie długofalowej współpracy z kontrahentami z całego świata, a w związku z tym utworzenie nowych miejsc pracy oznacza konieczność rozbudowy ośrodków programistycznych w całej Polsce, a co za tym idzie wzrost potrzeb energetycznych Comarch.

Na początku 2018 roku Comarch S.A. rozpoczął eksploatację nowoczesnego budynku biurowego SSE7, położonego na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, w obrębie kampusu należącego do Comarch przy ulicy prof. Michała Życzkowskiego w Krakowie. Budynek posiada garaż podziemny, parter, 4 piętra użytkowe oraz kondygnację techniczną na dachu budynku. Całkowita liczba użytkowników

będzie sięgać 1500 osób. Budynek zaprojektowany został z dbałością o ekologię i przyjazne środowisko pracy, co potwierdza uzyskany certyfikat BREEAM Very Good. Budynek oferuje szereg udogodnień, m.in. kontakt wszystkich pomieszczeń pracy z bezpośrednim światłem dziennym, możliwość wietrzenia wszystkich pomieszczeń biurowych poprzez otwierane okna, duża ilość zieleni, dojazd ścieżkami rowerowymi, a także wewnętrzne i zewnętrzne przestrzenie do rekreacji i wypoczynku. Dodatkowo, ze względu na troskę o środowisko naturalne, na dachu budynku zainstalowano ogniwa fotowoltaiczne, służące do częściowego pokrycia własnego zapotrzebowania na energię elektryczną oraz ewentualnej odsprzedaży nadmiaru produkowanej energii do sieci elektroenergetycznej. W garażach podziemnych budynku zainstalowano stanowiska ładowania akumulatorów, które umożliwiają pracownikom korzystanie z ekologicznych pojazdów elektrycznych. Wyróżniającą cechą są półki świetlne, projektowane na południowych i zachodnich elewacjach. Półki świetlne mają podwójną funkcję: z jednej strony ocieniają pas przyokienny od słońca, z drugiej odbijają światło, doświetlając położoną w głębi traktu część pomieszczeń biurowych.

Co roku przygotowywane są programy środowiskowe, określające cele i działania ograniczające negatywne wpływy na środowisko oraz podnoszenie świadomości pracowników.

Wielu pracowników Comarch podpisało dobrowolną „zieloną deklarację”, zawierającą zasady, których przestrzeganie pomaga dbać o środowisko. Zasady te są tak sformułowane i dopasowane do firmy, aby bez żadnych problemów mogły być stosowane przez pracowników Comarch.

- Wyłączam światło, wychodząc z pomieszczeń wspólnych,
- Po pracy wyłączam komputery i inne urządzenia elektroniczne,
- Nie pozostawiam urządzeń w trybie czuwania,
- Odłączam od prądu nieużywane ładowarki,
- Rozważnie korzystam z bieżącej wody,
- Oszczędzam papier – drukuję dwustronnie,
- Powtórnie wykorzystuję koperty w obiegu wewnętrznym.

Zużycie energii elektrycznej, ciepła, gazu oraz paliw Comarch S.A.	2018	2017
Zużycie energii elektrycznej ¹⁾	17 190 300 kWh	16 606 000 kWh
Zużycie ciepła ²⁾	6 500 000 MJ	4 903 000 MJ
Zużycie gazu ³⁾	327 488 kg	401 292 kg
Zużycie benzyny ⁴⁾	340 358 kg	314 051 kg
Zużycie oleju napędowego ⁵⁾	60 792 kg	63 339 kg
Całkowite zużycie energii ⁶⁾	104 610 243 MJ	103 697 244 MJ
Zużycie energii/pracownika	22 357 MJ/pracownika	24 099 MJ/pracownika

- 1) Zużycie energii elektrycznej przedstawiane jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1, SSE2, SSE3, SSE4, SSE5, SSE6, SSE7), dwóch budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej). Przedstawiane jest łączne zużycie energii elektrycznej dla tych budynków. Zużycie energii elektrycznej w roku 2018 wzrosło o 3,4 % w porównaniu z rokiem 2017. Wzrost wynika z migracji pracowników z wynajmowanych powierzchni biurowych do nowego budynku SSE7.
- 2) Zużycie energii cieplnej przedstawiane jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1, SSE5, SSE6, SSE7) oraz budynku w Łodzi. Przedstawiane jest łączne zużycie energii cieplnej dla tych budynków. Wzrost zapotrzebowania na energię cieplną w roku 2018 wynika z przyłączenia budynku SSE7 do miejskiej sieci ciepłowniczej.
- 3) Zużycie gazu przedstawione jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch, tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE2, SSE3, SSE4) oraz budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej). Przedstawiane jest łączne zużycie gazu dla tych budynków. Zużycie gazu podano w kg, wykorzystując do obliczeń następujący współczynnik: 1m³ gazu = 0,75 kg. Zużycie gazu w roku 2018 było niższe o ok. 18 % w porównaniu z rokiem 2017.
- 4) Zużycie benzyny i oleju napędowego przedstawiane jest dla:
 - benzyny: przedstawiane jest łączne zużycie benzyny dla floty samochodowej w Polsce oraz paliwa używanego w sprzęcie wolnobieżnym.
 - oleju napędowego: przedstawiane jest łączne zużycie oleju napędowego dla floty samochodowej w Polsce i oleju wykorzystywanego w maszynach i agregatach służących do zasilania awaryjnego.

Zużycie paliw podane jest w kg, wykorzystując do obliczeń następujących współczynników: 1 litr benzyny = 0,73421 kg, 1 litr oleju napędowego = 0,83752 kg. Zużycie benzyny w roku 2018 wzrosło o ok. 8 % w porównaniu z rokiem 2017. Wzrost wynika bezpośrednio ze wzrostu liczby pojazdów we flocie samochodowej Comarch oraz zwiększenia intensywności używania pojazdów wywołanego stałą ekspansją spółki. Jednocześnie zużycie oleju napędowego w roku 2018 w porównaniu z rokiem 2017 zmalało o ok. 4 %, wynika to ze stopniowego wycofywania z floty pojazdów z silnikami wysokoprężnymi i stopniowego zastępowania ich bardziej ekologicznymi pojazdami z silnikami benzynowymi.

- 5) Do obliczenia całkowitego zużycia energii wewnątrz organizacji wzięto pod uwagę zużycie energii elektrycznej, energii cieplnej, gazu oraz paliw (benzyny i oleju napędowego) przedstawionych wyżej. Do obliczeń wykorzystano następujące współczynniki: 1 kg gazu = 14,75 kWh, 1 kg benzyny = 13,1 kWh, 1 kg oleju = 12,69 kWh. Całkowite zużycie energii zostało przeliczone na MJ. Całkowite zużycie energii w roku 2018 wyniosło 104 610 244 MJ i wzrosło o ok. 0,9 % w porównaniu z rokiem 2017, w związku ze wzrostem zużycia energii elektrycznej, cieplnej oraz benzyny. Obliczono również intensywność zużycia energii biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych pracowników w budynkach będących własnością Comarch. Zgodnie z danymi na 31 grudnia 2018 roku zatrudnionych było 4679 pracowników, co stanowi wzrost zatrudnienia o 372 osoby w porównaniu z analogicznym okresem roku 2017. Zużycie energii na osobę w roku 2018 wyniosło 22 357 MJ, a więc zmniejszyło się o ok. 7 % w porównaniu z rokiem 2017.

Zużycie energii elektrycznej, ciepła, gazu oraz paliw w Grupie Comarch ⁵⁾	2018	2017
Zużycie energii elektrycznej	21 691 281 kWh	19 492 351 kWh
Zużycie ciepła	9 162 000 MJ	7 646 400 MJ
Zużycie gazu	333 515 kg	408 141 kg
Zużycie benzyny	412 068 kg	382 574 kg
Zużycie oleju napędowego	124 940 kg	146 244 kg
Całkowite zużycie energii	130 101 117 MJ	124 391 724 MJ
Zużycie energii/pracownika	21 540 MJ/pracownika	22 445 MJ/pracownika

- 6) Przedstawiono dane z uwzględnieniem spółek Grupy Comarch (krajowych i zagranicznych).

8.4. Flota Comarch

Sukcesywnie wymieniana jest flota samochodowa na pojazdy, które spełniają europejskie wymagania emisji spalin. Grupa Comarch sukcesywnie modernizuje flotę samochodową. W 2018 roku w polskich spółkach zakupiono ponad 170 nowych samochodów (ponad 150 w spółce Comarch S.A.) spełniających rygorystyczne normy emisji spalin EURO6, w tym 13 ekologicznych pojazdów hybrydowych (9 w spółce Comarch S.A., 4 w pozostałych spółkach Grupy). W ramach zakupu nowych samochodów ponad 20 pojazdów charakteryzujących się normami EURO4, EURO 5 zostało wycofanych z eksploatacji.

Normy emisji spalin	Samochody w Comarch SA	
	2018	2017
EURO 6	66%	66%
EURO 5	32%	31%
EURO 4 i niższe	1%	3%

W spółkach zagranicznych większość samochodów również spełnia normę emisji spalin EURO 6. W 2018 roku zakupiono łącznie 4 nowe samochody (8 w 2017 roku oraz 12 w roku 2016) modernizując flotę i zwiększając liczbę pojazdów z bardziej ekologicznymi jednostkami napędowymi.

Normy emisji spalin	Samochody w Grupie Comarch	
	2018	2017
EURO 6	66%	65%
EURO 5	32%	32%
EURO 4 i niższe	2%	3%

8.5. Woda

E.3.1., E.3.2., E.3.3.

Działalność Comarch nie wiąże się ze zużyciem wody do celów technologicznych. Woda dostarczana w całości przez wodociągi miejskie jest wykorzystywana jedynie w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych od celów bytowych. Comarch nie pobiera bezpośrednio wód powierzchniowych oraz nie odprowadza ścieków do wód i gruntów.

Znaczący wpływ na poziom zużycia wody w krakowskiej SSE ma funkcjonujące tam centrum rekreacji, w skład którego wchodzi 25 metrowy basen pływacki.

Zużycie wody podlega ciągłemu monitorowaniu, w postaci odczytów z subliczników. W ramach działań dążących do minimalizacji zużycia, podnoszona jest świadomość pracowników, podejmowane są działania w celu zwiększenie szybkości i skuteczności reagowania na różnego rodzaju awarie.

Zużycie wody w Comarch S.A.	2018	2017
Zużycie wody	34 328 m ³	32 629 m ³
Zużycie wody na 1 pracownika	7,34 m ³	7,58 m ³

Zużycie wody w Grupie Comarch	2018	2017
Zużycie wody	42 357 m ³	41 241 m ³
Zużycie wody na 1 pracownika	7,34 m ³	7,44 m ³

Zużycie wody przedstawione jest dla budynków zlokalizowanych będących własnością Comarch w Polsce, tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1 – SSE7), dwóch budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej).

Dodatkowo w tabeli dotyczącej zużycia wody w Grupie Comarch zaprezentowano sumaryczne zużycie wody uwzględniające budynki będące własnością pozostałych spółek grupy w Polsce i za granicą.

Przedstawione jest łączne zużycie wody dla tych budynków. Całkowite zużycie wody rok do roku są na podobnym poziomie.

Pozorny, niewielki wzrost łącznego zużycia wody wynika z faktu przeniesienia populacji pracowników wykonujących pracę na powierzchniach wynajmowanych do budynków własnych – głównie SSE7. W nowododanym budynku SSE7 gdzie zasiedlenie wynosi ok 1200 osób zużycie wody wynosi 3,07 m³ na jednego pracownika, co jest wartością ponad dwukrotnie niższa niż średnia. W budynku zastosowano nowoczesne rozwiązania znacząco ograniczające zużycie wody: perlatory, spłuczki dwufunkcyjne, systemy nawadniające wykorzystujące wodę opadową. Wynikiem tych działań jest wyraźne obniżenie zużycia jednostkowego.

8.6. Emisje

E.5.1., E.5.3.

Comarch stale dąży do minimalizacji negatywnego wpływu działalności na środowisko. W związku z tym od 2012 roku szacowana jest emisja ekwiwalentu dwutlenku węgla do środowiska. Podczas oszacowywania zastosowano metodologię polegającą na pomnożeniu danych dotyczących zużycia energii, wody, paliwa przez odpowiednie współczynniki konwersji emisji. Przeliczniki te pozwalają na zamianę tych danych na ekwiwalent dwutlenku węgla (CO₂e). CO₂e jest uniwersalną jednostką miary, która pozwala na oszacowanie wpływu na globalne ocieplenie wynikające z emisji gazów cieplarnianych. Poniżej przedstawiono szacunkowe wartości bezpośredniej (wynikającej z działalności organizacji) i pośredniej (z wszelkich innych czynności, np. konsumpcji energii elektrycznej, wody) emisji dwutlenku węgla dla roku bazowego.

Bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych w Comarch S.A.	2018	2017
Emisja CO ₂ e	2 275 Mg CO ₂ e	2 453 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	0,49 Mg CO ₂ e /osobę	0,57 Mg CO ₂ e /osobę
Emisja CO ₂ e/jednostkę przychodu*	2,36 CO ₂ e	3,25 CO ₂ e

Bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych w Grupie Comarch	2018	2017
Emisja CO ₂ e	2 649 Mg CO ₂ e	2 934 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	0,44 Mg CO ₂ e /osobę	0,44 Mg CO ₂ e /osobę
Emisja CO ₂ e/jednostkę przychodu*	1,94 CO ₂ e	2,66 CO ₂ e

*1 000 000 PLN

Do obliczenia bezpośredniej emisji gazów cieplarnianych wykorzystano dane dotyczące zużycia paliw (benzyny i oleju napędowego), a także gazu ziemnego dla budynków będących własnością Comarch S.A. w Polsce. Uwzględniono również niezorganizowaną emisję wodorofluorowęglowodorów HFC pochodzącą z nieszczelności instalacji chłodniczych i klimatyzacyjnych. Podczas obliczeń korzystano ze wskaźników opracowanych przez organizację DEFRA – Greenhouse Gas Conversion Factor Repository, KOBIZE, RTE France, ISE Germany za rok 2018 i 2017. Dodatkowo przy obliczeniu emisji HFC wykorzystano dane z analizy prowadzonej bazy danych Centralnego Rejestru Operatorów. Bezpośrednia emisja gazów cieplarnianych dla Comarch S.A. w 2018 roku wyniosła 2 275 Mg CO₂e, co stanowi spadek o ok. 8 % w porównaniu z rokiem 2017. Tak znaczący spadek wynika z wprowadzenia regularnych kontroli szczelności urządzeń chłodniczych i klimatyzacyjnych oraz niższego zużycia gazu. Poziom łącznej emisji CO₂e na 1 pracownika obniżył się o 27 % r/r.

Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Comarch S.A. (bezpośrednia i pośrednia łącznie)	2018	2017
Emisja CO ₂ e	15 661 Mg CO ₂ e	15 573 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	3,35 Mg CO ₂ e/osobę	3,62 Mg CO ₂ e/osobę

Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Grupie Comarch (bezpośrednia i pośrednia łącznie)	2018	2017
Emisja CO ₂ e	18 245 CO ₂ e	17 589 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	3,03 Mg CO ₂ e/osobę	3,17 Mg CO ₂ e/osobę

W celu obliczenia intensywności emisji gazów cieplarnianych została zsumowana bezpośrednia i pośrednia emisja gazów cieplarnianych organizacji. Całkowita emisja gazów cieplarnianych dla Comarch S.A. w roku 2018 wyniosła 15 661 MgCO₂e, co stanowi wzrost o ok. 0,6 % w porównaniu z rokiem 2017. Obliczono również intensywność emisji gazów cieplarnianych, biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych w budynkach będących własnością Comarch S.A. Zgodnie z danymi na dzień 31 grudnia 2018 roku zatrudnionych było 4 679 osób, co stanowi wzrost zatrudnienia o 372 osoby w porównaniu z analogicznym okresem roku 2017. Całkowita emisja gazów cieplarnianych na osobę w roku 2018 wyniosła 3,35 Mg CO₂e, a więc zmniejszyła o około 8,0 % w porównaniu z rokiem 2017. Może to świadczyć o skuteczności wprowadzonych zmian mających na celu minimalizowanie negatywnego wpływu spółki na środowisko naturalne.

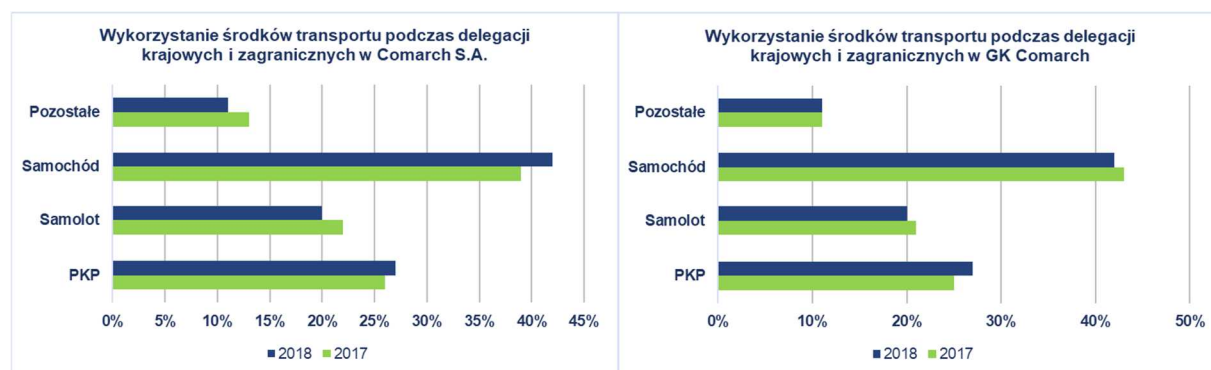
Comarch dbając zarówno o środowisko jak i o ograniczenie kosztów związanych z transportem skraca maksymalnie łańcuch dostaw stosując zasadę dostawy bezpośrednio z punktu dystrybucji do użytkownika końcowego lub partnera biznesowego, wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, czyli gdzie nie jest wymagana ingerencja w celu dokonania konfiguracji, instalacji na sprzęcie lub taka ingerencja i tak miałyby miejsce w lokalizacji użytkownika końcowego.

Duża redukcja wpływu transportu towarów i produktów jest również możliwa dzięki korzystaniu z transportu zbiorowego - firm kurierskich.

Przewozy organizowane i realizowane za pomocą własnych środków transportu przez pracowników Comarch S.A. są sporadyczne.

Ponieważ Comarch posiada bardzo dużą grupę odbiorców, którzy stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa z całego świata, ilość odbytych delegacji służbowych przez pracowników Comarch liczona jest w tysiącach.

Liczba delegacji systematycznie wzrasta z uwagi na fakt, że co roku poszerza się grono klientów oraz otwierają się nowe oddziały zagraniczne firmy. Najczęstszym środkiem transportu wykorzystywanym przez pracowników Comarch (najczęściej podczas delegacji krajowych) są samochody oraz transport kolejowy. W delegacjach zagranicznych dominuje transport lotniczy. Do pozostałych środków transportu zostały zakwalifikowane: komunikacja miejska, autobus oraz taxi.

Redukcja emisji gazów cieplarnianych

Działanie związane z redukcją bezpośredniej emisji gazów cieplarnianych przeprowadzone w latach 2017-2018:

- systematyczna konserwacja i modernizacja instalacji zawierających wodorofluorowęglowodory (HFC). Redukcja emisji w stosunku do roku 2017 wynosi 89,143 MgCO_{2e}. Wyliczenia wykonane na podstawie bazy danych CRO oraz wskaźników wskazanych w Protokole z Kyoto.
- produkcja energii odnawialnej we własnej instalacji fotowoltaicznej pozwoliła na zredukowanie emisji CO₂ o 56,24 Mg.
- bieżącego wprowadzania rozwiązań energooszczędnych (wymiana źródeł światła na oświetlenie LED).
- Stopniowa wymiana pojazdów spalinowych na pojazdy hybrydowe.

Symbolicznym dowodem troski Grupy Comarch o stan środowiska naturalnego była akcja sadzenia drzewek zorganizowana przy współpracy z Zarządem Zieleni Miejskiej w Krakowie. Pracownicy Grupy Comarch posadzili 200 grabów na Plantach Krakowskich. Podobne akcje będą organizowane w kolejnych latach.

W ocenie Grupy, zarówno Grupa Comarch, jak i jej dostawcy nie mają bezpośredniego, ani znaczącego wpływu na zmiany klimatu.

Emisje substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO)

W roku 2018 roku nie wystąpiły emisje SZWO. Emisje SZWO są monitorowane na podstawie bazy CRO (Centralny Rejestr Operatorów). Rejestruje się w niej wszystkie urządzenia klimatyzacyjne i przeciwpożarowe zawierające gazy zubożające warstwę ozonową. W rejestrze wprowadza się informacje o przeglądach i ewentualnych uzupełnieniach gazów.

E.5.2., E.5.4.

Emisje tlenków azotu, tlenków siarki i innych znaczących emisji do powietrza

Comarch S.A.	2018	2017
Emisja CH ₄	4,41 Mg CH ₄	4,65 Mg CH ₄
Emisja CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0046 Mg CH ₄	0,0062 Mg CH ₄
Emisja N ₂ O	3,73 Mg N ₂ O	3,78 Mg N ₂ O
Emisja N ₂ O CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0039 Mg N ₂ O	0,0050 Mg N ₂ O
Grupa Comarch	2018	2017
Emisja CH ₄	5,14 Mg CH ₄	5,39 Mg CH ₄

Emisja CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0038 Mg CH ₄	0,0049 Mg CH ₄
Emisja N ₂ O	7,25 Mg N ₂ O	6,24 Mg N ₂ O
Emisja N ₂ O CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0053 Mg N ₂ O	0,0057 Mg N ₂ O

*1 000 000 PLN

Znaczące substancje zanieczyszczające powietrze generowane przez organizacje wzięte pod uwagę to CH₄ oraz N₂O powstające ze spalania paliw kopalnych. W obliczeniach wzięto pod uwagę zużycie gazu ziemnego oraz paliw (benzyny i oleju napędowego). Do obliczeń wykorzystano wskaźniki opracowane przez organizację DEFRA – Greenhouse Gas Conversion Factor Reposiory za rok 2018. Podane dane są danymi szacunkowymi. Dla Comarch S.A. Emisja CH₄ w roku 2018 wyniosła 4,41 Mg CH₄, co stanowi spadek w porównaniu z rokiem 2017 o ok. 5 %. Emisja N₂O w roku 2018 wyniosła 3,73 Mg N₂O, co stanowi spadek w porównaniu z rokiem 2017 o ok. 1,3%. Spadek wielkości może wynikać z lokalnych warunków klimatycznych. Dodatkowo wzrost przychodu w badanym okresie wpływa na zmniejszenie wskaźników.

E.6.5

Comarch S.A. jest wytwórcą ścieków komunalnych (bytowych). Działalność Comarch S.A. i spółek Grupy Comarch nie generuje ścieków przemysłowych.

Comarch nie transportuje, nie przetwarza, nie przemieszcza transgranicznie odpadów uznanych za niebezpieczne.

Comarch nie generuje ścieków zrzucanych bezpośrednio do akwenów wodnych tym samym działalność Comarch w żaden sposób nie wpływa negatywnie na obszary i siedliska chronione.

Produkty wytwarzane przez Comarch nie mają znaczącego negatywnego wpływu na środowisko naturalne w trakcie użytkowania. Stopień oddziaływania na środowisko naturalne wprowadzanych produktów elektronicznych pod koniec ich cyklu życia zależy głównie od zachowania klientów w tym zakresie. Comarch zapewnia zbiórkę zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego. Więcej informacji na: <https://www.comarch.pl/o-firmie/srodowisko/wprowadzanie-oraz-zbieranie-sprzetu-elektrycznego-i-elektronicznego/>

Procent odzyskanych materiałów ze sprzedawanych produktów i ich opakowań wg kategorii materiału

We wszystkich spółkach GK objętych obowiązkiem poziom zebrania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w 2017 oraz 2018 roku wynosił 40% masy sprzedanych produktów. Minimalny poziom odzysku wynosił 75%. Obliczenia zostały wykonane na podstawie Ustawy z dnia 11 września 2015 o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. 2015 poz. 1688). Obowiązek był realizowany przez Organizację Odzysku Biosytem S.A.

Dla Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. poziom odzysku wprowadzonych opakowań w 2017 i 2018 wynosił min. 61%. Obliczenia zostały wykonane na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jednolity Dz. U. 2013 poz. 888 z późn. zm.) Obowiązek był realizowany przez Organizację Odzysku Biosystem S.A.

Pozostałe spółki grupy kapitałowej odprowadziły opłatę produktową zgodnie z obowiązującymi wymaganiami.

Inwestycje związane z ochroną środowiska

Największa inwestycja Grupy Comarch mająca wpływ na ochronę środowiska jest ściśle związana z budową i oddaniem do użytkowania budynku biurowego SSE7 w Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Budynek zaprojektowany został z dbałością o środowisko naturalne i ekologię. Na dachu budynku zostaną zainstalowane panele fotowoltaiczne o łącznej mocy 64 kW. Ogniwa fotowoltaiczne, z których zbudowane są panele fotowoltaiczne, zamieniają energię promieniowania słonecznego na energię elektryczną. Pozwoli to na częściowe pokrycie własnego zapotrzebowania na energię elektryczną oraz ewentualną odsprzedaż nadmiaru produkowanej energii do sieci elektroenergetycznej bez dodatkowej emisji CO₂ do atmosfery. Projektanci instalacji zakładają, iż przyniesie ona oszczędności z tytułu zużycia energii elektrycznej zapewniające ok. 10 letni okres zwrotu z inwestycji.

W celu ograniczenia energochłonności, w budynku biurowym SSE7 zostaną wykorzystane również:

- półki świetlne na elewacji wschodniej i zachodniej pełniące podwójną funkcję: z jednej strony ocieniają pas przyokienny od słońca, z drugiej odbijają światło, doświetlając położoną w głębi traktu część pomieszczeń biurowych,
- Building Management System (BMS) wraz z automatyką: system integrujący instalacje wentylacji, klimatyzacji, ogrzewania, oświetlenia, kontroli dostępu, podtrzymania zasilania (UPS), sygnalizacji włamania i napadu, pozwalający na efektywne i optymalne zarządzanie budynkiem i zużyciem mediów,
- Nowoczesne, zintegrowane instalacje HVAC.

Dodatkowo na bieżąco modernizowane są urządzenia klimatyzacyjne na bardziej przyjazne środowisku naturalnemu, sukcesywnie wymieniane są świetlówki na źródła światła tworzone w technologii LED oraz instalowane są bardziej nowoczesne i energooszczędne urządzenia (EnergyStar).

Dodatkowe wydatki na ochronę środowiska wiązały się z kosztami zapewnienia obowiązków zbierania, odzysku i recyklingu wprowadzonego sprzętu elektronicznego, opakowań, baterii oraz gospodarowania odpadami. Zestawienie prezentuje poniższa tabela.

Wydatki na ochronę środowiska w zakresie utylizacji odpadów, recyklingu i odzysku wprowadzanych produktów	2018	2017
Comarch S.A.	1,758 PLN	2,865 PLN
Pozostałe spółki GK Comarch	12,906 PLN	13,035 PLN

8.7. Odpady

E.6.1., E.6.2., E.6.3., E.6.4., E.6.5.

Comarch posiada wdrożone procedury postępowania z odpadami. Odpady gromadzone są w sposób selektywny i zapobiegający ich negatywnemu oddziaływaniu na środowisko naturalne. W zakresie transportu i unieszkodliwiania odpadów Comarch współpracuje z wyłącznie uprawnionymi podmiotami posiadającymi środki techniczne oraz decyzje administracyjne pozwalające na gospodarowanie przekazanymi odpadami w sposób bezpieczny dla ludzi i środowiska naturalnego.

Poniżej przedstawiono tabelę obrazującą ilość wytworzonych i przekazanych odpadów w 2017 oraz w 2018 roku przez spółki GK. Największy procentowo udział w strumieniu odpadów wytwarzanych przez Comarch stanowi odpadowa elektronika - będąca efektem modernizacji sprzętu IT. Odpad ten, zgodnie z polskim prawodawstwem, jest poddawany procesowi recyklingu i odzysku w instalacjach przetwarzania odpadów firm odbierających odpady.

Spółka Comarch Healthcare S.A. jest wytwórcą odpadów medycznych powstających w wyniku prowadzonej działalności. Odpady te są transportowane i unieszkodliwiane przez podmioty do tego uprawnione.

W wyniku działalności gastronomicznej prowadzonej przez (stołówkę zakładową) OPSO Sp. z o.o. generowane są odpady pochodzące z separatora tłuszczu.

Odpady niebezpieczne zostały w tabeli oznaczone symbolem „*”, masy podano w megagramach.

Znaczące ilościowo rodzaje odpadów zostały zaznaczone pogrubionym drukiem, masy pozostałych odpadów podano łącznie dla spółek grupy. Wszystkie spółki Grupy Kapitałowej corocznie raportują ilość wytworzonych odpadów do właściwych miejscowo Urzędów Marszałkowskich.

Comarch jest wytwórcą ścieków komunalnych, które w całości kierowane są do oczyszczalni miejskich. Nie jest prowadzona osobna ewidencja jakościowa i ilościowa tak wytworzonych ścieków.

Rodzaj odpadu	Kod odpadu	Ilość odpadów wytworzonych i przekazanych w 2018 roku (lokalizacje w Polsce)	Ilość odpadów wytworzonych i przekazanych w 2017 roku (lokalizacje w Polsce)
Zużyte urządzenia zawierające freony, HCFC, HFC	16 02 11*		-- Mg
Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 12	16 02 13*	0,217 Mg	0,411 Mg
Zużyte urządzenia inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 13 – złom elektroniczny	16 02 14	16,427 Mg	10,900 Mg
Elementy usunięte ze zużytych urządzeń, inne niż wymienione w 16 02 15 – tonery drukarskie z urządzeń biurowych	16 02 16	0,185 Mg	0,05 Mg
Inne baterie i akumulatory	16 06 05	0, 02 Mg	0,013 Mg
Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	17 09 04		--
Odpady medyczne (Comarch Healthcare S.A.)	18 01 03*	3,063 Mg	3,227 Mg
Odpady wielkogabarytowe <i>*odpady niebezpieczne</i>	20 03 07		-- Mg

Poziom zgodności z regulacjami

Comarch wdrożył procedurę identyfikacji i dostępu wymagań prawnych. Co najmniej raz w roku przeprowadzana jest ocena zgodności z mającymi zastosowanie wymaganiami prawnymi i innymi wymaganiami przyjętymi do stosowania przez Comarch. Wyniki oceny prezentowane są w dokumentacji sporządzanej na przegląd zintegrowanego Systemu Zarządzania i przedstawiane Zarządowi.

E.7.3., E.7.4.

W okresie sprawozdawczym na Comarch S.A. i spółki Grupy Comarch nie nałożono istotnych kar finansowych i pozafinansowych sankcji za nieprzestrzeganie przepisów ochrony środowiska.

W okresie objętym raportowaniem do spółek Grupy Comarch nie wpłynęły żadne skargi dotyczące wpływu na środowisko w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

E.7.1., E.7.2.

W okresie raportowania nie powstały istotne rodzaje zanieczyszczeń środowiska emitowane przez działalności operacyjną, jak również nie wystąpiły awarie środowiskowe i ewentualne skażenia.

W okresie objętym raportowaniem do spółek Grupy Comarch nie wpłynęły żadne skargi dotyczące wpływu na środowisko w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

W ramach współpracy z podmiotami zewnętrznymi podejmowane były akcje dedykowane dla pracowników, w ramach których pracownicy mogli oddawać zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, także sprzęt wielkogabarytowy. Przy okazji prowadzone były zbiórki makulatury. Obecnie w obiektach Comarch rozstawione zostały pojemniki na odpady. Pracownicy mogą na bieżąco oddawać zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny; dodatkowo mogą oddawać do utylizacji zużyte baterie i świetlówki.

Od listopada 2014 roku Comarch jest członkiem Ogólnopolskiej Izby Gospodarczej Ochrony Środowiska zrzeszającej przedsiębiorców będących organizacjami odzysku odpadów oraz przedsiębiorców wprowadzających do obrotu opakowania, produkty w opakowaniach oraz sprzęt elektryczny i elektroniczny.

9. Ocena istotności aspektów oddziaływania na otoczenie

Istotność poszczególnych aspektów dla Grupy Comarch (chyba że wskazano inaczej) określono następująco:

Obszar	Aspekt oddziaływania	Istotność aspektu	Wskaźniki wg SIN
Zarządczy	Opis modelu biznesowego i strategicznych kierunków rozwoju	Wysoka/średnia/ niska	G.1.1., G.1.2.
	Ład zarządczy	Wysoka/średnia/ niska	G.2.1., G.2.2., G.2.3.
	Zarządzanie ryzykiem społecznym i środowiskowym	Wysoka/średnia/ niska	G.3.1., G.3.2.
	Zarządzanie etyką	Wysoka/ średnia /niska	G.4.1., G.4.2., G.4.3., G.4.4., G.4.5., G.4.6., G.4.7., G.4.8.
Środowiskowy	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: surowce i materiały	Wysoka/ średnia /niska	E.1.1., E.1.2.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: paliwa i energia	Wysoka/ średnia /niska	E.2.1., E.2.2., E.2.3.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: woda	Wysoka/ średnia /niska	E.3.1., E.3.2., E.3.3.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: bioróżnorodność	Wysoka/średnia/ niska	E.4.1., E.4.2., E.4.3., E.4.4.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: emisje do atmosfery	Wysoka/ średnia /niska	E.5.1., E.5.2., E.5.3., E.5.4.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: odpady i ścieki	Wysoka/ średnia /niska	E.6.1., E.6.2., E.6.3., E.6.4., E.6.5.
	Pozostałe aspekty bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na środowisko	Wysoka/ średnia /niska	E.7.1., E.7.2., E.7.3., E.7.4., E.7.5., E.7.6.
	Rozszerzona odpowiedzialność środowiskowa: produkty i usługi	Wysoka/ średnia /niska	E.8.1., E.8.2., E.8.3.
Społeczny i pracowniczy	Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne	Wysoka/średnia/ niska	S.1.1., S.1.2.
	Poziom zatrudnienia i poziom wynagrodzeń	Wysoka/ średnia /niska	S.2.1., S.2.2., S.2.3., S.2.4., S.2.5., S.2.6., S.2.7., S.2.8., S.2.9.,

		S.2.10., S.2.11., S.2.12., S.2.13., S.2.14., S.2.15.
Relacje ze stroną pracowniczą i wolność zrzeszania się	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.3.1., S.3.2., S.3.3., S.3.4., S.3.5., S.3.6.
Bezpieczeństwo i higiena pracy	<u>Wysoka</u> /średnia/niska	S.4.1., S.4.2., S.4.3., S.4.4., S.4.5., S.4.6., S.4.7., S.4.8., S.4.9., S.4.10., S.4.11., S.4.12.
Rozwój i edukacja	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.5.1., S.5.2.
Zarządzanie różnorodnością	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.6.1., S.6.2., S.6.3., S.6.4.
Prawa człowieka	<u>Wysoka</u> /średnia/niska	S.7.1., S.7.2., S.7.3., S.7.4., S.7.5., S.7.6.
Praca dzieci i praca przymusowa	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.8.1., S.8.2., S.8.3., S.8.4.
Społeczności lokalne i zaangażowanie społeczne	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.9.1., S.9.2., S.9.3., S.9.4., S.9.5., S.9.6.
Przeciwdziałanie korupcji	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.10.1., S.10.2., S.10.3.
Bezpieczeństwo produktów i konsumentów	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.11.1., S.11.2., S.11.3.
Komunikacja marketingowa	Wysoka/średnia/ <u>niska</u>	S.12.1., S.12.2., S.12.3.
Ochrona prywatności	<u>Wysoka</u> /średnia/niska	S.13.1., S.13.2., S.13.3.
Oznakowanie produktów	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.14.1., S.14.2., S.14.3.
Pozostałe kwestie społeczne i rynkowe	Wysoka/ <u>średnia</u> /niska	S.15.1., S.15.2., S.15.3., S.15.4., S.15.5., S.15.6.

10. Przegląd wskaźników SIN

Wskaźnik SIN	Wytyczne	Odniesienie w raporcie (nr strony)
I. Obszar Zarządczy (G)		
G.1.1.	OPIS PRZYJĘTEJ STRATEGII ROZWOJU Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH	4
G.1.2.	CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTEGO MODELU BIZNESOWEGO, WŁĄCZAJĄC W TO OPIS ŁAŃCUCHA DOSTAW, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OPISU ODDZIAŁYWANIA SPOŁECZNEGO I ŚRODOWISKOWEGO	4,32
G.2.1.	OPIS STRUKTURY ZARZĄDCZEJ, ZAWIERAJĄCY INFORMACJĘ O TYM, CZY I JAK UWZGLĘDNIONE ZOSTAŁO PODEJŚCIE DO ZARZĄDZANIA ASPEKTAMI NIEFINANSOWYMI (SPOŁECZNYMI, ŚRODOWISKOWYMI), JAK WYGLĄDA SYSTEM ZARZĄDZANIA RYZYKIEM I AUDYTU WEWNĘTRZNEGO	14,30
G.2.2.	WYKAZ CERTYFIKATÓW SYSTEMÓW ZARZĄDZANIA (np. ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001)	13
G.2.3.	OPIS SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ, ZE WSKAZANEM MONITOROWANIA SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH ASPEKTÓW DZIAŁALNOŚCI	15,30
G.3.1.	OPIS PODEJŚCIA DO ZARZĄDZANIA RYZYKIEM I UWZGLĘDNIENIA W NIM ASPEKTÓW SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH	14,15,17,19,20,21,29,31
G.3.2.	LISTA ZIDENTYFIKOWANYCH RYZYK SPOŁECZNYCH LUB ŚRODOWISKOWYCH WRAZ Z ICH KRÓTKĄ CHARAKTERYSTYKĄ	14,15,17,19,20,21,29,31
G.4.1.	WSKAZANIE, CZY ORGANIZACJA POSIADA FORMALNY KODEKS ETYKI LUB RÓWNOWAŻNY DOKUMENT ODPOWIADAJĄCY NA POTRZEBY ORGANIZACJI	20
G.4.2.	LICZBA AUDYTÓW ETYCZNYCH ZREALIZOWANYCH U DOSTAWCÓW, LICZBA AUDYTÓW ZAKOŃCZONYCH IDENTYFIKACJĄ NIEPRAWIDŁOWOŚCI	20
G.4.3.	LICZBA AUDYTÓW ETYCZNYCH ZREALIZOWANYCH W ORGANIZACJI NA ŻĄDANIE JEJ ODBIORCÓW, LICZBA AUDYTÓW ZAKOŃCZONYCH IDENTYFIKACJĄ NIEPRAWIDŁOWOŚCI	22
G.4.4.	LICZBA DOSTAWCÓW, KTÓRZY PODPISALI KARTĘ ETYKI/ZOBOWIĄZANIE DO PRZESTRZEGANIA STANDARDÓW ETYCZNYCH ORGANIZACJI	20
G.4.5.	LICZBA ZGŁASZANYCH SKARG POTENCJALNYCH NARUSZEŃ STANDARDÓW ETYCZNYCH (JEŚLI TO MOŻLIWE, W PODZIALE NA ZGŁOSZENIA POCHODZĄCE Z WEWNĄTRZ/Z ZEWNĄTRZ ORGANIZACJI)	20

G.4.6.	LICZBA PRZEPROWADZONYCH SZKOLEŃ W OBSZARZE ETYCZNYM, LICZBA OSÓB W NICH UCZESTNICZĄCYCH	20,23
G.4.7.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ DO ETYKI (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM)	20,34
G.4.8.	UWZGLĘDNIENIE ZASAD ETYKI W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

II. Obszar Środowiskowy (E)

E.1.1	RODZAJ I ILOŚĆ (NP. WG WAGI, OBJĘTOŚCI) WYKORZYSTANEGO SUROWCA/MATERIAŁU (Z EWENTUALNYM WSKAZANIEM TYCH ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNEJ/Z RECYKLINGU/POSIADAJĄCYCH CERTYFIKATY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	54
E.1.2.	ZUŻYCIE KLUCZOWYCH SUROWCÓW/MATERIAŁÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU (DLA POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII SUROWCÓW/MATERIAŁÓW)	54
E.2.1.	CAŁKOWITE ZUŻYCIE ENERGII W GJ WG GŁÓWNYCH ŹRÓDEŁ JEJ POZYSKANIA	56
E.2.2.	ODSETEK (%) ENERGII POCHODZĄCEJ Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII (OZE) (ENERGIA WODNA, ENERGIA Z BIOMASY, ENERGIA WIATROWA, FOTOWOLTAIKA, ENERGIA GEOTERMALNA)	56
E.2.3.	ZUŻYCIE ENERGII NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	56
E.3.1.	CAŁKOWITE ZUŻYCIE WODY W M ³ (WG ŹRÓDŁA – NP.SIEĆ WODOCIĄGOWA)	60
E.3.2.	WOLUMEN WODY ODZYSKIWANEJ I PONOWNIE WYKORZYSTYWANEJ	60
E.3.3.	ZUŻYCIE WODY NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	60
E.4.1.	LISTA I KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA TERENÓW CENNYCH PRZYRODNICZO W SĄSIEDZTWIE/SFERZE ODDZIAŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA (ZE WSKAZANIEM CHARAKTERU ODDZIAŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA NA TE TERENY I SIEDLISKA CENNEJ FAUNY I FLORY)	54
E.4.2.	WSKAZANIE TYPU I CZĘSTOTLIWOŚCI PROWADZONEGO MONITORINGU PRZYRODNICZEGO	54
E.4.3.	OPIS EWENTUALNYCH POTWIERDZONYCH STRAT ŚRODOWISKOWYCH BĘDĄCYCH SKUTKIEM DZIAŁANIA PRZEDSIĘBIORSTWA	54
E.4.4.	OPIS EWENTUALNYCH DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU MONITOROWANIE STANU ŚRODOWISKA ORAZ	54

ZAPOBIEGANIE/ORGANICZANIE/REKOMPENSOWANIE
ŚRODOWISKU NATURALNEMU SKUTKÓW ODDZIAŁYWANIA
PRZEDSIĘBIORSTWA

E.5.1.	MASA EMITOWANYCH DO ATMOSFERY GAZÓW CIEPLARNIANYCH	61
E.5.2.	MASA POZOSTAŁYCH SUBSTANCJI EMITOWANYCH DO ATMOSFERY WEDŁUG RODZAJU (NP. SO _x , NO _x , PM ₁₀ , PM _{2.5})	63
E.5.3.	EMISJA GAZÓW CIEPLARNIANYCH NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	61
E.5.4.	EMISJA POZOSTAŁYCH SUBSTANCJI NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	63
E.6.1.	CAŁKOWITA MASA ODPADÓW W PODZIALE NA NIEBEZPIECZNE I INNE NIŻ NIEBEZPIECZNE, Z WYSZCZEGÓLNIENIEM ISTOTNYCH ICH KATEGORII	65
E.6.2.	CAŁKOWITA MASA ODPADÓW W PODZIALE WG METODY ZAGOSPODAROWANIA	65
E.6.3.	CAŁKOWITY WOLUMEN ODPROWADZANYCH ŚCIEKÓW ZE SKAZANIEM PODZIAŁU WG METODY OCZYSZCZENIA	65
E.6.4.	EMISJA ODPADÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	65
E.6.5.	EMISJA ŚCIEKÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	64 , 65
E.7.1.	OPIS POZOSTAŁYCH ISTOTNYCH RODZAJÓW ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA EMITOWANYCH PRZEZ DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNĄ SPÓŁKI (WRAZ Z MIERZALNYMI MIARAMI, JEŚLI TO MOŻLIWE)	67
E.7.2.	LISTA AWARII ZE SKUTKIEM ŚRODOWISKOWYM I EWENTUALNYCH SKAŻEŃ, DO KTÓRYCH DOSZŁO W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM (WRAZ Z OPISEM ICH CHARAKTERU)	67
E.7.3.	LISTA POTENCJALNYCH NATUSZEŃ PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, W ZWIĄZKU Z KTÓRYMI WSZCZĘTE ZOSTAŁY POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE	66
E.7.4.	CAŁKOWITA KWOTA PRAWOMOCNYCH KAR NAŁOŻONYCH W ZWIĄZKU Z NARUSZENIEM PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA	66
E.7.5.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ POSZANOWANIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM)	34
E.7.6.	LICZBA AUDYTÓW POD KĄTEM PRZESTRZEGANIA PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA U PODWYKONAWCY	-
E.8.1.	UWZGLĘDNIENIE OCHRONY ŚRODOWISKA W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

E.8.2.	PRZYCHODY Z PRODUKTÓW LUB USŁUG, OPRACOWANYCH Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW ŚRODOWISKOWYCH JAKO % CAŁKOWITYCH PRZYCHODÓW [DOTYCZY SEKTORÓW: PRZEMYSŁ, USŁUGI]	56
E.8.3.	WARTOŚĆ UDZIELONYCH KREDYTÓW Z WCZEŚNIEJSZĄ OCENĄ RYZYKA ŚRODOWISKOWEGO/WARTOŚCI PORTFELA UBEZPIECZEŃ Z WCZEŚNIEJSZĄ OCENĄ RYZYKA ŚRODOWISKOWEGO [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

III. Obszar Społeczny i Pracowniczy (S)

S.1.1.	WARTOŚĆ POMOCY PUBLICZNEJ UZYSKANEJ OD PAŃSTWA (WSPARCIE FINANSOWE I EKWIWALENTY DOTACJI)	48
S.1.2.	WARTOŚĆ PRZYCHODÓW POCHODZĄCYCH Z ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH I ICH PROCENTOWY UDZIAŁ W CAŁOŚCI PRZYCHODÓW	49
S.2.1.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY WG TYPU UMOWY O PRACĘ (WG WIEKU I PŁCI) NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO	39
S.2.2.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY NOWO ZATRUDNIONYCH W RAPORTOWYM OKRESIE (WG WIEKU I PŁCI)	39
S.2.3.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY, KTÓRZY ODESZLI W RAPORTOWANYM OKRESIE (WG WIEKU I PŁCI)	39
S.2.4.	LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMÓW CYWILNOPRAWNYCH WG TYPU UMOWY O PRACĘ (WG WIEKU I PŁCI) NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO, LICZBA ZAWARTYCH UMÓW CYWILNOPRAWNYCH Z OSOBAMI FIZYCZNYMI W RAPORTOWANYM OKRESIE, LICZBA ZAKOŃCZONYCH UMÓW CYWILNOPRAWNYCH Z OSOBAMI FIZYCZNYMI W RAPORTOWANYM OKRESIE	39
S.2.5.	LICZBA ZATRUDNIONYCH W RAMACH OUTSOURCINGU	41
S.2.6.	LICZBA PRACOWNIKÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ ICH PROCENTOWY UDZIAŁ W OGÓLE ZATRUDNIONYCH	38
S.2.7.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMOWY O PRACĘ	38
S.2.8.	LICZBA ORAZ PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OBCOKRAJOWCÓW ŚWIADCZĄCYCH PRACĘ NA RZECZ PRACODAWCY I POD JEGO NADZOREM (NIEZALEŻNIE, CZY SĄ PRACOWNIKAMI WŁASNYMI, CZY PODMIOTÓW TRZECICH, KTÓRYM ZLECANA JEST PRACA), POCHODZĄCYCH Z KRAJÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GORSZEJ OD POLSKI SYTUACJI EKONOMICZNEJ LUB Z KRAJÓW, W KTÓRYCH	38

	UPRAWDOPODOBNIONE JEST ŁAMANE PRAW CZŁOWIEKA (WG KRAJU POCHODZENIA).	
S.2.9.	STOSUNEK PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO KOBIET DO PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO MĘŻCZYZN W POSZCZEGÓLNYCH KATEGORIACH ZASZEREgowANIA/GRUPACH PRACOWNICZYCH (NP. DYREKTORZY, KIEROWNICY, POZOSTALI PRACOWNICY).	46
S.2.10.	STOSUNEK PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDU DO NAJNIŻSZEGO UPOSAŻENIA W SPÓŁCE (W PRZELICZENIU NA PEŁEN ETAT).	-
S.2.11.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OSÓB WSPÓŁPRACUJĄCYCH NA PODSTAWIE UMÓW CYWILNOPRAWNYCH I ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI NA RZECZ PRACODAWCY.	-
S.2.12.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OSÓB ZATRUDNIONYCH W RAMACH OUTSOURCINGU I WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA RZECZ PRACODAWCY.	-
S.2.13.	ŁĄCZNA WYSOKOŚĆ ROCZNYCH SKŁADEK NA PFRON.	47
S.2.14.	ODSETEK KOBIET, KTÓRE PO URODZENIU DZIECKA I POWROCIE DO PRACY, ZREZYGNOWAŁY Z PRACY W CIĄGU 12 MIESIĘCY OD POWROTU DO PRACY.	42
S.2.15.	INFORMACJA NA TEMAT DODATKOWYCH ŚWIADCZEŃ POZAPŁACOWYCH DOSTĘPNYCH DLA PRACOWNIKÓW (NP. DODATKOWE UBEZPIECZENIE, PAKIETY MEDYCZNE, PRACOWNICZY PROGRAM EMERYTALNY, AKCJONARIAT PRACOWNICZY, KARTY UPRAWNIAJĄCE DO KORZYSTANIA Z OBIEKTÓW SPORTOWYCH, POŻYCZKI MIESZKANIOWE).	42
S.3.1.	LICZBA DZIAŁAJĄCYCH W ZAKŁADZIE PRACY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH OGÓŁEM (REPREZENTATYWNYCH I POZOSTAŁYCH).	53
S.3.2.	ODSETEK (%) PRACOWNIKÓW NALEŻĄCYCH DO ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH (TZW. WSPÓŁCZYNNIK UZWIĄZKOWIENIA).	38,53
S.3.3.	LICZBA WSZCZĘTYCH SPORÓW ZBIOROWYCH W OSTATNIM ROKU ORAZ SZACUNKOWY WPŁYW NA WYNIKI SPÓŁKI Z TYM ZWIĄZANE (W PRZYPADKU, W KTÓRYM ODNOTOWANO STRAJKI, NALEŻY OPISAĆ ICH PRZYCZYNĘ, FORMĘ, CZAS TRWANIA ORAZ POCZYNIONE USTALENIA).	53
S.3.4.	INFORMACJA, CZY W ZAKŁADZIE PRACY FUNKCJONUJE PROCEDURA ZGŁASZANIA SKARG I NIEPRAWIDŁOWOŚCI („HOT LINE”) I NA JAKIEJ PODSTAWIE (NP. ODPOWIEDNIEJ POLITYKI). JEŚLI TAK, JAKA JEST LICZBA SKARG ZWIĄZANYCH Z OBSZAREM PRAKTYK ZATRUDNIENIA, KTÓRE ZOSTAŁY ZGŁOSZONE, ROZPATRZONE I ROZWIĄZANE (ILE SKARG ZOSTAŁO ZARAPORTOWANYCH, A ILE ROZSTRZYGNIĘTYCH W OMAWIANYM OKRESIE).	22

S.3.5.	INFORMACJA, CZY W ZAKŁADZIE PRACY POWOŁANO RADĘ PRACOWNIKÓW – A W PRZYPADKU INNYCH PRZEDSTAWICIELI NIŻ RADA PRACOWNIKÓW I ZWIĄZKI ZAWODOWE, CZY TACY PRZEDSTAWICIELE PRACOWNIKÓW ZOSTALI POWOŁANI W DRODZE WYBORÓW, W KTÓRYCH MOGLI UCZESTNICZYĆ WSZYSCY PRACOWNICY.	53
S.3.6.	INFORMACJA O TYM, CZY, A JEŚLI TAK, TO W JAKI SPOSÓB ORAZ Z JAKIMI REZULTATAMI, ZAKŁAD PRACY PROWADZI UDOKUMENTOWANY DIALOG, W FORMIE CYKLICZNYCH, SFORMALIZOWANYCH SPOTKAŃ, MAJĄCYCH NA CELU OMÓWIENIE WZAJEMNYCH OCZEKIWAŃ ORAZ CHARAKTER NAJCZĘŚCIEJ PODNOSZONYCH KWESTII I SPOSOBU USTOSUNKOWANIA SIĘ DO NICH PRZEZ WŁADZE SPÓŁKI.	38 , 53
S.4.1.	LICZBA WYPADKÓW PRZY PRACY WŚRÓD OSÓB WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA TERENIE ZAKŁADU PRACY I PRACOWNIKÓW WYKONUJĄCYCH PRACĘ POZA SIEDZIBĄ PRACODAWCY.	50
S.4.2.	WSKAŹNIK CZĘSTOŚCI WYPADKÓW (WYPADKI PRZY PRACY NA 1000 ZATRUDNIONYCH).	50
S.4.3.	LICZBA WYPADKÓW ŚMIERTELNYCH WŚRÓD WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA TERENIE ZAKŁADU PRACY I PRACOWNIKÓW WYKONUJĄCYCH PRACĘ POZA SIEDZIBĄ PRACODAWCY.	50
S.4.4.	ŁĄCZNA LICZBA DNI NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WŚRÓD PRACOWNIKÓW SPOWODOWANEJ WYPADKAMI.	50
S.4.5.	WSKAŹNIK CIĘŻKOŚCI WYPADKÓW (LICZBA DNI NIEZDOLNOŚCI/1 WYPADEK).	50
S.4.6.	LICZBA STWIERDZONYCH PRZYPADKÓW CHOROÓB ZAWODOWYCH.	52
S.4.7.	LICZBA PRACOWNIKÓW PRACUJĄCYCH W WARUNKACH PRZEKROCZENIA NAJWYŻSZYCH DOPUSZCZALNYCH STĘŻEŃ (NDS) LUB NAJWYŻSZYCH DOPUSZCZALNYCH NATĘŻEŃ (NDN).	52
S.4.8.	LICZBA STANOWISK PRACY, NA KTÓRYCH POZIOM OCENIONEGO RYZYKA ZAWODOWEGO JEST NIEAKCEPTOWALNIE WYSOKI (TJ. KONIECZNE SĄ DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ZMNIEJSZENIE POZIOMU RYZYKA).	52
S.4.9.	WYKAZ NAJCZĘSTSZYCH PRZYCZYN WYPADKÓW PRZY PRACY, WG KATEGORII PRACY/CZYNNOŚCI WYKONYWANYCH PRZEZ POSZKODOWANEGO W CHWILI WYPADKU, RODZAJÓW URAZÓW.	50
S.4.10.	OPIS STOPNIA ZAANGAŻOWANIA ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH (JEŻELI FUNKCJONUJĄ) W OBSZARZE BHP (NP. CZY ZOSTAŁ POWOŁANY SPOŁECZNY INSPEKTOR PRACY, JAK SPRAWUJĄ KONTROLE NAD PRZESTRZEGANIEM PRZEPISÓW BHP).	53

S.4.11.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ DO BHP (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.4.12.	LICZBA AUDYTÓW POD KĄTEM PRZESTRZEGANIA ZASAD BHP U PODWYKONAWCÓW	32
S.5.1.	ŚREDNIA LICZBA GODZIN SZKOLENIOWYCH (LUB DNI SZKOLENIOWYCH) NA PRACOWNIKA (WG PŁCI I KATEGORII PRACOWNIKÓW) – DOTYCZY SZKOLEŃ ORGANIZOWANYCH PRZEZ PRACODAWCĘ.	47
S.5.2.	LICZBA PRACOWNIKÓW PODNOSZĄCYCH KWALIFIKACJE ZAWODOWE, KTÓRYM PRZYSŁUGUJĄ OKREŚLONE UPRAWNIENIA Z TEGO TYTUŁU W STOSUNKU DO PRACODAWCY (NP. URLOPY SZKOLENIOWE), ZE WSKAZANIEM LICZBY PRACOWNIKÓW, KTÓRYM PRACODAWCA WSPÓŁFINANSUJE LUB FINANSUJE PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH.	47
S.6.1.	INFORMACJA, CZY U PRACODAWCY ZOSTAŁA WDROŻONA POLITYKA ANTYMOBBINGOWA I POLITYKA ANTYDISKRYMINACYJNA.	20
S.6.2.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW DISKRYMINACJI, - MOBBINGU, MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO ITP.	22
S.6.3.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW DISKRYMINACJI, MOBBINGU, MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO ITP.	22
S.6.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM PRZECIWDZIAŁANIA DISKRYMINACJI.	32
S.7.1.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA, W TYM U PODWYKONAWCÓW.	22
S.7.2.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA, W TYM U PODWYKONAWCÓW.	22
S.7.3.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ DO PRAW CZŁOWIEKA (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.7.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA.	32
S.7.5.	UWZGLĘDNIENIE KWESTII POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO].	-
S.7.6.	OPIS ZAGROŻEŃ DLA PRAW CZŁOWIEKA ORAZ PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA POZA ŁAŃCUCHEM DOSTAW (NP. WYKORZYSTYWANIE PRODUKTÓW LUB USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWO PRZEZ OSOBY LUB PODMIOTY W SPOSÓB ZAGRAŻAJĄCY NARUSZENIEM PRAW CZŁOWIEKA).	22 , 32

S.8.1.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W TYM U PODWYKONAWCÓW).	22
S.8.2.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W TYM U PODWYKONAWCÓW).	22
S.8.3.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ DO PRAW CZŁOWIEKA Z UWZGLĘDNIENIEM ZAKAZU PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.8.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRACY DZIECI I PRACY PRZYMUSOWEJ.	32
S.9.1.	OPIS EWENTUALNYCH UCIAŻLIWOŚCI, JAKIE MOŻE ODCZUWAĆ LOKALNA SPOŁECZNOŚĆ W ZWIĄZKU Z PROWADZENIEM PRZEZ SPÓŁKĘ DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ ITP.	24,28
S.9.2.	LICZBA SKARG ZGŁOSZONYCH PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ, ICH TEMATYKA ORAZ DZIAŁANIA SPÓŁKI W ODPOWIEDZI NA NIE.	28
S.9.3.	OPIS POLITYKI I KIERUNKÓW ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNEGO SPÓŁKI ORAZ ZREALIZOWANE DZIAŁANIA PROSPOŁECZNE, W TYM TE NA RZECZ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, W KTÓREJ PROWADZONA JEST DZIAŁALNOŚĆ.	24
S.9.4.	CAŁKOWITA KWOTA DAROWIZN NA CELE SPOŁECZNE W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM (ZE WSKAZANIEM NAJWIĘKSZYCH OBDAROWANYCH).	24,28
S.9.5.	CAŁKOWITA KWOTA WYDATKOWANA NA SPONSORING (ZE WSKAZANIEM NAJWIĘKSZYCH SPONSOROWANYCH PARTNERÓW).	24,29
S.9.6.	CAŁKOWITA LICZBA GODZIN PRZEPRACOWANYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW-WOLONTARIUSZY ORAZ LICZBA WOLONTARIUSZY, W RAMACH PROGRAMU WOLONTARIATU (JEŻELI TAKI ISTNIEJE).	24,28
S.10.1.	OBSZARY BIZNESOWE POTENCJALNIE NARAŻONE NA ZACHOWANIA KORUPCYJNE.	30
S.10.2.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW ZACHOWAŃ NOSZĄCYCH ZNAMIONA KORUPCJI.	30
S.10.3.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW KORUPCJI.	30
S.11.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NARUSZENIA PROCEDUR DOTYCZĄCYCH BEZPIECZEŃSTWA PRODUKTÓW I USŁUG.	37
S.11.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ UOKIK)	37

S.11.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z BEZPIECZEŃSTWEM KLIENTÓW (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.12.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NIEZGODNOŚCI Z REGULACJAMI I DOBROWOLNYMI KODEKSAMI DOTYCZĄCYMI KOMUNIKACJI MARKETINGOWEJ (W TYM REKLAMY, PROMOCJI, SPONSORINGU).	36
S.12.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ UOKIK)	37
S.12.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z RZETELNOŚCIĄ I ETYKĄ KOMUNIKACJI MARKETINGOWEJ (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.13.1.	LICZBA ZDARZEŃ DOTYCZĄCYCH WYCIEKU LUB NIEUPRAWNIONEGO WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH (KLIENTÓW, PRACOWNIKÓW).	37
S.13.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ GODO)	37
S.13.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ DANYCH OSOBOWYCH (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.14.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NIEZGODNOŚCI ZWIĄZANYCH Z NIEWŁAŚCIWYM OZNAKOWANIEM PRODUKTU.	37
S.14.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE, NP. PRZEZ UOKIK.	37
S.14.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZWIĄZANYCH Z NIEWŁAŚCIWYM OZNAKOWANIEM PRODUKTU. (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE)	37
S.15.1.	RZECZYWISTY OKRES ROTACJI ZOBOWIĄZAŃ.	32
S.15.2.	RZECZYWISTY OKRES ROTACJI NALEŻNOŚCI.	34
S.15.3.	OKRES PŁATNOŚCI ZOBOWIĄZAŃ STANDARDOWO ZAPISYWANY W UMOWACH Z DOSTAWCAMI.	32
S.15.4.	ODSETEK (%) ZOBOWIĄZAŃ PŁACONYCH W TERMINIE UMOWNYM (WARTOŚCIOWO).	32
S.15.5.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE PRZEZ UOKIK	37
S.15.6.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZWIĄZANYCH ZACHOWANIAM I ANTYKONKURENCYJNYMI I ANTYRYNKOWYMI (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a
31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/

**OŚWIADCZENIE ZARZĄDU
COMARCH S.A.
O STOSOWANIU ŁADU
KORPORACYJNEGO
W 2018 ROKU**

Spis treści:

1.	Określenie zbioru zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega emitent	3
2.	Postanowienia zbioru zasad ładu korporacyjnego, od których emitent odstąpił i wyjaśnienie przyczyn tego odstąpienia.....	3
3.	Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019 r.	5
4.	Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne wraz z opisem tych uprawnień	5
5.	Wszelkie ograniczenia odnośnie do wykonywania prawa głosu, takie jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadanie określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych	5
6.	Wszelkie ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych emitenta.....	5
7.	Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji	6
8.	Opis zasad zmiany statutu lub umowy spółki emitenta.....	6
9.	Sposób działania walnego zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, jeżeli taki regulamin został uchwalony, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa.....	6
10.	Skład osobowy i zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego, oraz opis działania organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących emitenta oraz ich komitetów	8
11.	Opis głównych cech stosowanych w grupie kapitałowej emitenta systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych.....	18
12.	Opis polityki różnorodności.....	19

Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. dotyczące stosowania w spółce zasad ładu korporacyjnego sporządzone zgodnie z § 70 ust. 6 pkt 5) Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2018, poz. 757).

1. Określenie zbioru zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega emitent

Comarch S.A., Spółka notowana na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., podlegała w 2017 roku zasadom ładu korporacyjnego określonym w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016” (załącznik do uchwały Rady Giełdy Nr 26/1413/2015 z 13 października 2015 r.). Treść zasad jest dostępna na stronie internetowej https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/GPW_1015_17_DOBRE_PRAKTYKI_v2.pdf, która jest oficjalną stroną Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie poświęconą tym zagadnieniom.

Dokument dzieli się na sześć części:

- Polityka informacyjna i komunikacja z inwestorami,
- Zarząd i Rada Nadzorcza,
- Systemy i funkcje wewnętrzne,
- Walne zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami,
- Konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi,
- Wynagrodzenia.

Ponadto, w dniu 29 kwietnia 2016 r., Zarząd Comarch S.A. przekazał Informację na temat stanu stosowania przez spółkę rekomendacji i zasad zawartych w Zbiorze Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016., która jest także dostępna na stronie <http://www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/lad-korporacyjny/>.

2. Postanowienia zbioru zasad ładu korporacyjnego, od których emitent odstąpił i wyjaśnienie przyczyn tego odstąpienia

a) Rekomendacje dotyczące dobrych praktyk spółek giełdowych

IV.R.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu lub zgłaszane spółce oczekiwania akcjonariuszy, o ile spółka jest w stanie zapewnić infrastrukturę techniczną niezbędną dla sprawnego przeprowadzenia walnego zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu takich środków, w szczególności poprzez:

- 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym,*
- 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad walnego zgromadzenia,*
- 3) wykonywanie, osobiście lub przez pełnomocnika, prawa głosu w toku walnego zgromadzenia.*

Zasada nie jest w pełnym zakresie stosowana przez Spółkę. Akcjonariusz może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo do uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu i wykonywania prawa głosu powinno być udzielone na piśmie lub w postaci elektronicznej. Udzielenie pełnomocnictwa w postaci elektronicznej nie wymaga opatrzenia bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Spółka nie przewiduje możliwości głosowania korespondencyjnego, głosowania przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej ani uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu przy

wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, jednakże zapewnia transmisję obrad Walnego Zgromadzenia w czasie rzeczywistym i dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym. Ze względu na aktualną strukturę akcjonariatu (stosunkowo małe rozproszenie akcjonariuszy) w opinii Spółki wprowadzenie głosowania korespondencyjnego lub głosowania przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej nie jest w chwili obecnej uzasadnione.

b) Zasady szczegółowe dotyczące dobrych praktyk spółek giełdowych

VI.Z.4. Spółka w sprawozdaniu z działalności przedstawia raport na temat polityki wynagrodzeń, zawierający co najmniej:

- 1) ogólną informację na temat przyjętego w spółce systemu wynagrodzeń,*
- 2) informacje na temat warunków i wysokości wynagrodzenia każdego z członków zarządu, w podziale na stałe i zmienne składniki wynagrodzenia, ze wskazaniem kluczowych parametrów ustalania zmiennych składników wynagrodzenia i zasad wypłaty odpraw oraz innych płatności z tytułu rozwiązania stosunku pracy, zlecenia lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze – oddzielnie dla spółki i każdej jednostki wchodzącej w skład grupy kapitałowej,*
- 3) informacje na temat przysługujących poszczególnym członkom zarządu i kluczowym menedżerom pozafinansowych składników wynagrodzenia,*
- 4) wskazanie istotnych zmian, które w ciągu ostatniego roku obrotowego nastąpiły w polityce wynagrodzeń, lub informację o ich braku,*
- 5) ocenę funkcjonowania polityki wynagrodzeń z punktu widzenia realizacji jej celów, w szczególności długoterminowego wzrostu wartości dla akcjonariuszy i stabilności funkcjonowania przedsiębiorstwa.*

Spółka w zakresie ujawniania wynagrodzeń stosuje powszechnie obowiązujące przepisy prawa. Spółka spełnia zasadę VI.Z.4 częściowo. Comarch S.A. posiada politykę wynagrodzeń, która określa formę, strukturę i poziom wynagrodzeń pracowników Spółki, w tym członków organów zarządzających i nadzorczych. Wynagrodzenie dla członków zarządu Spółki ustala Rada Nadzorcza w oparciu o kwalifikacje, doświadczenie oraz zakres obowiązków członka zarządu. Wynagrodzenia członków zarządu zawierają zmienne składniki, których wysokość jest uzależniona od osiągniętych wyników finansowych oraz od stopnia realizacji wyznaczonych przez Radę Nadzorczą celów. Wynagrodzenie członków zarządu jest wypłacane przez Spółkę oraz przez jednostki zależne, w zależności od stopnia zaangażowania danego członka zarządu w działalność operacyjną poszczególnych jednostek zależnych. Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej określa Walne Zgromadzenie, nie zawiera ono składników zmiennych. Spółka w sprawozdaniu z działalności przedstawia wysokość łącznego wynagrodzenia członków zarządu (bez podziału na składniki stałe i zmienne) oraz rady nadzorczej, w podziale na wypłacone przez Spółkę oraz łącznie przez pozostałe jednostki Grupy.

3. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019 r.

Akcjonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie Zarządu	84 904	1,04	122 504	0,81
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 886 860	47,80	3 886 860	25,69
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

4. Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne wraz z opisem tych uprawnień

Janusz Filipiak, Prezes Zarządu Comarch S.A., jest posiadaczem 893 000 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 4 465 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki. Elżbieta Filipiak, Przewodniczący Rady Nadzorczej Comarch S.A. jest posiadaczem 846 000 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 4 230 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki. Paweł Prokop, Wiceprezes Zarządu Comarch S.A. jest posiadaczem 9 400 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 47 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki.

5. Wszelkie ograniczenia odnośnie do wykonywania prawa głosu, takie jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadanie określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych

Nie dotyczy.

6. Wszelkie ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych emitenta

Zgodnie z treścią art. 8 pkt 7 statutu Comarch S.A.

„7. Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. W przypadku odmowy zbycia, Zarząd w terminie 2 miesięcy od zgłoszenia Spółce zamiaru przeniesienia akcji wyznacza nabywcę oraz cenę akcji. Cena akcji nie może być niższa niż średnia cena giełdowa z trzech ostatnich miesięcy poprzedzających miesiąc zgłoszenia, pod warunkiem, że akcje Spółki będą w obrocie giełdowym. W przeciwnym przypadku cena akcji nie może być niższa niż wartość księgowa przypadająca na akcję na ostatni dzień bilansowy. Cena jest płatna w terminie jednego miesiąca od dnia uchwały Zarządu wskazującej nabywcę akcji.”

7. Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji

a) Zasady powoływania i odwoływania

Zgodnie z treścią statutu Spółki Zarząd Spółki składa się z 2 do 8 osób powoływanych i odwoływanych przez Walne Zgromadzenie. Członków Zarządu powołuje się na okres wspólnej kadencji trwającej trzy lata. Walne Zgromadzenie ustala zasady i regulaminy wynagrodzenia dla członków Zarządu, przy czym kompetencja ta może zostać przekazana częściowo lub w całości Radzie Nadzorczej. Rada Nadzorcza może z ważnych powodów zawiesić w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz może delegować członków Rady Nadzorczej na okres nie dłuższy niż 3 miesiące do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu, którzy zostali odwołani, złożyli rezygnację lub z innych przyczyn nie mogą sprawować swoich czynności.

b) Uprawnienia zgodnie z art. 9, 20 - 22 Statutu Comarch S.A. i Kodeksem Spółek Handlowych (KSH)

- Zarząd może ustanawiać prokurentów.
- Do składania oświadczeń w imieniu Spółki oraz reprezentowania Spółki przed Sądem i poza Sądem upoważnieni byli w 2018 roku jednoosobowo Prezes Zarządu albo dwóch członków Zarządu działających łącznie lub też jeden członek Zarządu działający łącznie z prokurentem.
- W umowach pomiędzy Spółką, a członkami Zarządu oraz w sporach z nimi reprezentuje Spółkę Rada Nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą Walnego Zgromadzenia. Rada Nadzorcza może upoważnić w drodze uchwały jednego lub więcej członków Rady Nadzorczej do dokonywania takich czynności prawnych.
- Organizację wewnętrzną Spółki określa Zarząd.
- Zgodnie z art. 445 i art. 446 Kodeksu Spółek Handlowych walne zgromadzenie podejmuje uchwałę w sprawie zmiany statutu przewidującą upoważnienie zarządu do podwyższenia kapitału zakładowego w granicach kapitału docelowego. Zgodnie z art. 9 ust. pkt 5 Statutu Comarch S.A. w ramach kapitału docelowego Zarząd Spółki może wydawać akcje tylko w zamian za wkłady pieniężne oraz nie może wydawać akcji uprzywilejowanych lub przyznawać akcjonariuszowi osobistych uprawnień, o których mowa w art. 354 Kodeksu Spółek Handlowych. W zakresie wszystkich spraw związanych z podwyższeniem kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego, w szczególności w sprawie wyłączenia lub ograniczenia prawa poboru oraz ustalenia ceny emisyjnej, wymagane jest uzyskanie zgody Rady Nadzorczej.

8. Opis zasad zmiany statutu lub umowy spółki emitenta

Podejmowanie uchwał w sprawie zmian w statucie, w tym podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego oraz uchwały o istotnej zmianie przedmiotu działalności Spółki należy do kompetencji walnego zgromadzenia.

9. Sposób działania walnego zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, jeżeli taki regulamin został uchwalony, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa

1. Walne Zgromadzenia są zwyczajne i nadzwyczajne.
2. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Zarząd zwołuje najpóźniej do końca czerwca każdego roku.

3. Walne Zgromadzenia zwołuje się zgodnie z Kodeksem Spółek Handlowych, Statutem Spółki i Regulaminem Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dnia 28 czerwca 2010 r.
4. Zgromadzenia odbywają się w siedzibie Spółki.
5. W Walnym Zgromadzeniu powinno uczestniczyć co najmniej dwóch członków Zarządu Spółki i co najmniej dwóch członków Rady Nadzorczej.
6. Na Walnym Zgromadzeniu obecny jest biegły rewident, jeżeli przedmiotem obrad Walnego Zgromadzenia są sprawy finansowe Spółki.
7. Dopuszczalny jest udział w Walnym Zgromadzeniu przedstawicieli mediów jako publiczności.
8. Prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu Spółki przysługuje osobom będącym akcjonariuszami Spółki na 16 (szesnaście) dni przed datą Walnego Zgromadzenia.
9. Akcjonariusz będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika.
10. Akcjonariusz nie będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń woli w jego imieniu lub przez pełnomocnika.
11. Przewodniczący Walnego Zgromadzenia kieruje obradami, podejmuje decyzje w sprawach proceduralnych i porządkowych oraz jest uprawniony od interpretowania niniejszego Regulaminu.
12. Do czynności Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia należy m.in.:
 - czuwanie nad sprawnym przebiegiem obrad zgodnie z ustalonym porządkiem i procedurą,
 - udzielanie głosu,
 - przyjmowanie wniosków i projektów uchwał, poddawanie ich pod dyskusję oraz
 - zarządzanie i przeprowadzanie głosowań.
13. Walne Zgromadzenie dokonuje wyboru trzyosobowej Komisji Skrutacyjnej spośród kandydatów zgłoszonych przez Przewodniczącego Zgromadzenia. Do jej obowiązków należy czuwanie nad prawidłowym przebiegiem każdego głosowania, nadzorowanie obsługi głosowania oraz sprawdzanie i ogłaszanie wyników. W przypadku gdy w Walnym Zgromadzeniu bierze udział niewielka ilość akcjonariuszy nie przeprowadza się wyborów Komisji Skrutacyjnej, chyba że akcjonariusz lub pełnomocnik zgłosi wniosek o dokonanie wyboru Komisji Skrutacyjnej. W przypadku nie przeprowadzenia wyborów Komisji Skrutacyjnej jej uprawnienia wykonuje Przewodniczący Walnego Zgromadzenia.
14. Walne Zgromadzenie podejmuje decyzje w formie uchwał, przyjmowanych w głosowaniu jawnym z następującym zastrzeżeniem, że tajne głosowanie zarządza się w przypadku:
 - głosowania nad wyborem lub odwołaniem członków organów Spółki lub likwidatorów,
 - wniosków o pociągnięcie do odpowiedzialności członków organów Spółki lub likwidatorów,
 - w sprawach osobowych,
 - żądania zgłoszonego przez choćby jednego akcjonariusza,
 - w innych przypadkach określonych w obowiązujących przepisach.
15. Akcjonariusze zgłaszają kandydatów na członków Rady Nadzorczej Przewodniczącemu Walnego Zgromadzenia na piśmie lub ustnie.
16. Zgłaszający kandydaturę na członka Rady Nadzorczej powinien ją szczegółowo uzasadnić, wskazując w szczególności na wykształcenie i doświadczenie zawodowe kandydata.
17. Przed podjęciem uchwał o wyborze członków Rady Nadzorczej, Walne Zgromadzenie podejmuje uchwałę o ilości członków Rady Nadzorczej.
18. Spółka może zorganizować Walne Zgromadzenie w sposób umożliwiający akcjonariuszom udział w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

10. Skład osobowy i zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego, oraz opis działania organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących emitenta oraz ich komitetów

a) Rada Nadzorcza wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku:

Imię i nazwisko	Funkcja
Elżbieta Filipiak	Przewodniczący Rady
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady
Robert Bednarski	Członek Rady
Danuta Drobnia	Członek Rady
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady
Anna Ławrynowicz	Członek Rady
Anna Pruska	Członek Rady

Rada Nadzorcza Comarch S.A. sprawuje stały nadzór nad działalnością Spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności. Rada Nadzorcza Spółki działa na podstawie przepisów Kodeksu Spółek Handlowych, Statutu, zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW obowiązujących w Spółce oraz Regulaminu Rady Nadzorczej Spółki uchwalonego dnia 30 czerwca 2003 roku przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy (wraz z późniejszymi zmianami). Szczegółowy opis działania Rady Nadzorczej znajduje się w powyższych dokumentach.

b) Główne zapisy Regulaminu Rady Nadzorczej Comarch S.A.:

1. Rada Nadzorcza składa się z 3 - 7 osób wybieranych przez Walne Zgromadzenie. Walne Zgromadzenie ustala, w drodze uchwały, przed głosowaniem nad kandydatami na członków Rady Nadzorczej, liczbę członków Rady Nadzorczej.
2. Członków Rady Nadzorczej powołuje się na okres wspólnej kadencji trwającej trzy lata.
3. Członkowie Rady Nadzorczej wykonują swoje czynności osobiście. Każdy z członków Rady Nadzorczej może być odwołany przed upływem kadencji. Członkowie Rady Nadzorczej mogą być wybierani ponownie.
4. Walne Zgromadzenie wybiera spośród członków Rady Nadzorczej – Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego, a w miarę potrzeb także Sekretarza Rady.
5. Przewodniczący Rady Nadzorczej:
 - zwołuje posiedzenia Rady Nadzorczej;
 - prowadzi posiedzenia Rady Nadzorczej; oraz
 - otwiera obrady Walnego Zgromadzenia Spółki.
6. W razie nieobecności Przewodniczącego funkcje te sprawuje Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej.
7. Spośród swoich członków Rada Nadzorcza może wybierać komitety nadzorujące określony sektor działalności Spółki, w szczególności komitet ds. audytu.
8. Komitety te mogą odbywać odrębne posiedzenia. Komitety mogą podejmować uchwały, których przedmiotem mogą być wnioski pokontrolne dotyczące funkcjonowania Spółki.
9. Posiedzenia Rady Nadzorczej zwołuje Przewodniczący Rady Nadzorczej. Zarząd lub inny członek Rady Nadzorczej może żądać od Przewodniczącego Rady Nadzorczej zwołania posiedzenia Rady Nadzorczej, podając proponowany porządek posiedzenia. Przewodniczący Rady Nadzorczej zobowiązany jest do zwołania posiedzenia w terminie 2 tygodni od otrzymania wniosku. Jeżeli

posiedzenie nie zostanie zwołane zgodnie ze zdaniem powyższymi wnioskodawca może zwołać posiedzenie samodzielnie.

10. Porządek posiedzenia Rady Nadzorczej jest ustalany przez podmiot zwołujący posiedzenie Rady Nadzorczej i wraz z materiałami jest przekazywany członkom Rady Nadzorczej 3 (trzy) dni przed planowaną datą posiedzenia, chyba że zachodzą okoliczności uzasadniające skrócenie tego terminu.
11. Porządek posiedzenia Rady Nadzorczej może być zmieniony lub uzupełniony.
12. Posiedzenia Rady Nadzorczej powinny odbywać się co najmniej cztery razy w roku obrotowym.
13. Uchwały Rady Nadzorczej zapadają większością głosów obecnych. W przypadku równej ilości głosów decydujący jest głos Przewodniczącego.
14. Uchwała Rady Nadzorczej jest ważnie podjęta, jeżeli na posiedzenie Rady Nadzorczej zostali zaproszeni wszyscy jej członkowie i w posiedzeniu uczestniczy więcej niż połowa członków Rady Nadzorczej, w tym Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej.
15. Uchwały Rady Nadzorczej mogą być podjęte także bez odbycia posiedzenia w drodze pisemnego głosowania, o ile wszyscy członkowie Rady Nadzorczej wyrażą zgodę na piśmie na podejmowanie uchwał w takim trybie.
16. Posiedzenia Rady Nadzorczej mogą się również odbywać przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, takich jak telefon, fax, poczta elektroniczna bądź wykorzystanie sieci "Internet" w inny sposób, telekonferencja, i innych środków telekomunikacyjnych.
17. Członkowie Rady Nadzorczej mogą brać udział w podejmowaniu uchwał Rady Nadzorczej oddając swój głos na piśmie za pośrednictwem innego członka Rady Nadzorczej.
18. Podejmowanie uchwał przez Radę Nadzorczą w trybie, o którym mowa powyżej jest niedopuszczalne w sprawach opisanych w art. 388 § 4 Kodeksu Spółek Handlowych, tj.:
 - wyboru Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej;
 - powołania i odwołania członka Zarządu;
 - zawieszenia w czynnościach członka Zarządu.
19. W posiedzeniach Rady Nadzorczej mogą brać udział członkowie Zarządu. Zarząd Spółki jest zawiadamiany o terminie i porządku obrad posiedzeniach Rady Nadzorczej.
20. Rada Nadzorcza może zapraszać wskazanych członków Zarządu do uczestniczenia w danym posiedzeniu.
21. Na każdym posiedzeniu Rada Nadzorcza jest informowana przez Spółkę o bieżących wynikach finansowych jednostkowych i skonsolidowanych oraz o istotnych sprawach dotyczących działalności Spółki, w tym - jeśli uzasadnia to sytuacja Spółki - o ryzyku związanym z działalnością i sposobach zarządzania tym ryzykiem.
22. Członkowie Zarządu nie uczestniczą w tych częściach posiedzeń Rady Nadzorczej, które dotyczą odwołania, odpowiedzialności oraz ustalania wynagrodzenia członków Zarządu.
23. Posiedzenia Rady Nadzorczej są protokołowane. Protokół powinien zawierać ustalony porządek obrad, imiona i nazwiska obecnych członków Rady Nadzorczej oraz wyniki głosowania nad poszczególnymi uchwałami.
24. Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Spółki.
25. Do szczególnych kompetencji Rady Nadzorczej należy:
 - ocena rocznego sprawozdania finansowego Spółki oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch;
 - ocena sprawozdania Zarządu z działalności Spółki i z działalności Grupy Kapitałowej Comarch oraz wniosków Zarządu Spółki co do podziału zysku albo pokrycia strat;

- składanie Walnemu Zgromadzeniu pisemnego sprawozdania z wyników czynności, o których mowa w punktach powyżej;
 - nadzorowanie wykonania przez Zarząd uchwał Walnego Zgromadzenia;
 - dokonywanie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego Spółki i Grupy Kapitałowej Comarch; Rada Nadzorcza może podjąć uchwałę w przedmiocie określenia ostrzejszych niż wymagane przepisami prawa kryteria niezależności biegłego rewidenta;
 - powoływanie i odwoływanie członków Zarządu oraz ustalanie wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji członka Zarządu, a także zawieszanie z ważnych powodów w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz delegowanie członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu;
 - wyrażanie zgody na podwyższenie kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego;
 - wyrażanie zgody na nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości;
 - wyrażanie zgody na zasiadanie członków Zarządu Spółki w zarządach lub radach nadzorczych spółek spoza Grupy Kapitałowej Comarch;
 - wyrażanie zgody na zawarcie przez Spółkę istotnej umowy z akcjonariuszem posiadającym co najmniej 5% ogólnej liczby głosów w Spółce lub podmiotem powiązanym;
 - wyrażanie zgody na zawarcie z subemitentem umowy, o której mowa w art. 433 § 3 Kodeksu Spółek Handlowych;
 - wykonywanie względem członków Zarządu w imieniu Spółki uprawnień wynikających ze stosunków pracy;
 - zatwierdzanie strategii rozwoju Spółki;
 - opiniowanie przedkładanych przez Zarząd i akcjonariuszy projektów uchwał Walnego Zgromadzenia.
26. Raz w roku Rada Nadzorcza podejmuje uchwałę, w której zawarte są ocena sytuacji Spółki, sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej, ocena sposobu wypełniania przez Spółkę obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania zasad ładu korporacyjnego, ocena racjonalności prowadzonej przez Spółkę polityki w zakresie działalności sponsoringowej, charytatywnej lub innej o zbliżonym charakterze. Dokument ten Rada Nadzorcza przedkłada Walnemu Zgromadzeniu.
27. W celu wykonywania swoich obowiązków Rada Nadzorcza ma prawo badać wszystkie dokumenty Spółki, żądać od Zarządu i pracowników Spółki sprawozdań i wyjaśnień oraz dokonywać rewizji stanu majątku Spółki. Rada Nadzorcza ma prawo żądania dla swoich potrzeb wykonywania niezbędnych ekspertyz i badań w zakresie spraw będących przedmiotem nadzoru i kontroli.
28. Rada Nadzorcza wykonuje swe czynności kolegalnie. Może jednak delegować członków Rady Nadzorczej do indywidualnego wykonywania poszczególnych czynności nadzorczych.
29. Członek Rady Nadzorczej powinien mieć przede wszystkim na względzie interes Spółki. Członek Rady Nadzorczej powinien unikać podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstawania konfliktu interesów lub wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu spółki, a w przypadku powstania konfliktu interesów powinien niezwłocznie go ujawnić.
30. Członek Rady Nadzorczej zobowiązuje się do informowania pozostałych członków Rady Nadzorczej o zaistniałym konflikcie interesów oraz nie uczestniczy w obradach dotyczących danej sprawy. W przypadku wątpliwości Rada Nadzorcza podejmuje uchwałę w przedmiocie istnienia konfliktu interesów.
31. Członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji na temat działalności Spółki lub podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Comarch uzyskanych w związku z pełnioną funkcją.
32. Każdy z członków Rady Nadzorczej w terminie 14 dni od dnia wyboru powinien złożyć pisemne oświadczenie o spełnianiu lub niespełnianiu kryteriów niezależności członka Rady Nadzorczej. W przypadku osiągnięcia przez jakikolwiek podmiot co najmniej 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki, Zarząd informuje o tym członków Rady Nadzorczej na piśmie na najbliższym posiedzeniu

Rady Nadzorczej. W takiej sytuacji członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do złożenia pisemnej informacji o powiązaniach z takim podmiotem w terminie 14 dni od dnia posiedzenia, na którym otrzymali informację Zarządu. Członek Rady Nadzorczej ma obowiązek bez wezwania Spółki aktualizować przekazane wcześniej oświadczenie w terminie 14 dni od zaistnienia zmiany w zakresie spełniania lub niespełniania kryteriów niezależności.

33. Członek Rady Nadzorczej delegowany do stałego i indywidualnego sprawowania nadzoru nie może bez zgody Spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik, lub członek organu spółki kapitałowej, bądź uczestniczyć w innej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także udział w konkurencyjnej spółce kapitałowej, w przypadku posiadania w niej przez członka Rady Nadzorczej co najmniej 10% udziałów lub akcji bądź prawa do powoływania co najmniej jednego członka zarządu.
34. Zgodę na prowadzenie działalności konkurencyjnej przez członka Rady Nadzorczej delegowanego do stałego i indywidualnego sprawowania nadzoru podejmuje Rada Nadzorcza.
35. Członek Rady Nadzorczej nie może przyjmować korzyści, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu przez niego decyzji lub rzutować negatywnie na ocenę niezależności jego opinii i sądów.
36. W przypadku uznania przez członka Rady Nadzorczej, że decyzja Rady Nadzorczej, stoi w sprzeczności z interesem Spółki, może on zażądać zamieszczenia w protokole posiedzenia rady nadzorczej jego stanowiska na ten temat.
37. Obowiązki członków Rady Nadzorczej
 - Członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do sporządzenia listy osób blisko z nimi związanych oraz do przekazania jej Spółce niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni.
 - Członkowie Rady Nadzorczej oraz osoby blisko z nimi związane są zobowiązani do przekazywania Spółce oraz Komisji Nadzoru Finansowego informacji o każdej transakcji zawieranej na ich własny rachunek w odniesieniu do akcji lub instrumentów dłużnych Spółki lub do instrumentów pochodnych bądź innych powiązanych z nimi instrumentów finansowych – jeśli wartość takiej transakcji lub suma wartości transakcji przekracza 5 000 euro. Obowiązek powiadomienia o transakcji ma zastosowanie do każdej kolejnej transakcji, gdy zostanie osiągnięta łączna kwota 5 000 euro w trakcie jednego roku kalendarzowego. Próg w wysokości 5 000 euro oblicza się poprzez dodanie bez kompensowania pozycji wszystkich transakcji. Członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do przekazywania informacji o transakcjach niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu dwóch dni roboczych po dniu transakcji. Członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do pisemnego powiadomienia osób blisko z nimi związanych o ich obowiązkach wynikających z treści powyżej oraz do przechowywania kopii tego powiadomienia. W przypadku pojawienia się nowych osób blisko związanych, członek Rady Nadzorczej jest zobowiązany do pisemnego powiadomienia ich o obowiązkach wynikających z treści wyżej oraz sankcjach za naruszenie tych obowiązków, a także do przechowywania kopii tego powiadomienia. Oświadczenie podpisane przez osobę blisko związaną należy przekazać do Spółki niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 7 dni.
 - Członek Rady Nadzorczej oddelegowany do stałego pełnienia nadzoru zobowiązany jest co miesiąc składać Radzie Nadzorczej pisemne sprawozdania z pełnionej funkcji.
 - Członek Rady Nadzorczej nie powinien rezygnować z pełnienia tej funkcji w trakcie kadencji, jeżeli mogłoby to uniemożliwić działanie Rady Nadzorczej, a w szczególności, jeśli mogłoby to uniemożliwić terminowe podjęcie istotnej dla Spółki uchwały.
 - Członkowie Rady Nadzorczej są wynagradzani za swe czynności według zasad określonych przez Walne Zgromadzenie.
 - Dwóch członków Rady Nadzorczej zobowiązanych jest do uczestniczenia w obradach Walnego Zgromadzenia. Członkowie Rady Nadzorczej wskazują między sobą osoby, które będą reprezentowały Radę Nadzorczą na Walnym Zgromadzeniu.
 - Członek Rady Nadzorczej powinien dokładać wszelkich starań, aby uczestniczyć w posiedzeniach Rady Nadzorczej.

- W przypadku wyboru członków Rady Nadzorczej w drodze głosowania oddzielnymi grupami, każda grupa ma prawo delegować jednego spośród wybranych przez siebie członków Rady Nadzorczej do stałego, indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych.
- Członkowie delegowani do stałego i indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych mają prawo uczestniczenia w posiedzeniach Zarządu.

38. Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej delegowanych do stałego i indywidualnego wykonywania nadzoru ustala Rada Nadzorcza.

39. Koszty działalności Rady Nadzorczej pokrywa Spółka.

40. Rada Nadzorcza korzysta z pomieszczeń biurowych, urządzeń i materiałów Spółki.

41. Obsługę administracyjno-techniczną Rady Nadzorczej zapewnia Zarząd Spółki.

c) Komitety

W 2018 roku w skład Komitetu Audytu (odpowiednik Komisji Rewizyjnej w rozumieniu *załącznika I do Zalecenia Komisji Europejskiej z dnia 15 lutego 2005 r. dotyczącego roli dyrektorów niewykonawczych (...)*), wchodziły Pani Danuta Drobniak jako Przewodnicząca Komitetu Audytu, Pani Elżbieta Filipiak jako Członek Komitetu Audytu oraz Pan Robert Bednarski jako Członek Komitetu Audytu. W 2018 roku Komitet Audytu odbył 3 posiedzenia.

Zgodnie z informacjami posiadanymi przez spółkę dwóch członków Komitetu Audytu spełnia ustawowe kryteria niezależności (Pani Danuta Drobniak oraz Pan Robert Bednarski).

Wiedzę i umiejętności w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych posiadają Pani Danuta Drobniak (biegły rewident nr w rejestrze 9578) oraz Pan Robert Bednarski (doświadczenie zawodowe, m.in. na stanowiskach dyrektora Biura Zarządzania Finansami w PKN ORLEN S.A., członek Zarządu i dyrektora finansowego w firmie Basell Orlen Polyolefins, wiceprezesa Zarządu ds. ekonomiczno-finansowych w spółce Boryszew S.A., członek ACCA od 2005 roku).

Wiedzę w zakresie branży IT posiadają Pani Elżbieta Filipiak (absolwentka AGH, jedna z założycieli Comarch S.A.) i Pan Robert Bednarski (doświadczenie zawodowe, m.in. jako członek Zarządu i dyrektor finansowy w firmie Basell Orlen Polyolefins, w której odpowiadał za koordynację, od strony finansowej, podatkowej oraz IT, inwestycji w rozbudowę zdolności wytwórczych przedsiębiorstwa, związany ze spółką Ciech S.A. jako członek Zarządu, był odpowiedzialny za finanse i IT).

d) Główne zapisy Regulaminu Komitetu Audytu Comarch S.A.:

1. Komitet Audytu działa zgodnie z Regulaminem Komitetu Audytu Rady Nadzorczej Comarch S.A. przyjętym 27 listopada 2017 r. Uchwałą nr 2/11/2017 Komitetu Audytu Comarch S.A.
2. Składa się z co najmniej trzech członków, w tym z Przewodniczącego Komitetu Audytu, powołanych lub odwoływanych przez Radę Nadzorczą na okres jej kadencji spośród członków Rady Nadzorczej.
3. Większość członków Komitetu Audytu, w tym Przewodniczący jest niezależna od Spółki tj. spełnia kryteria niezależności.
4. Przynajmniej jeden członek Komitetu Audytu posiada wiedzę i umiejętności w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych.
5. Przynajmniej jeden członek Komitetu Audytu posiada wiedzę i umiejętności z zakresu branży, w której działa Comarch S.A. lub poszczególni członkowie w określonych zakresach posiadają wiedzę i umiejętności z zakresu tej branży.
6. Komitet sprawuje swoje funkcje kolegalnie.
7. Posiedzenia Komitetu odbywają się w siedzibie Spółki lub innym miejscu wskazanym przez osobę zwołującą posiedzenie.
8. Przewodniczący Komitetu Audytu może zapraszać na posiedzenia Komitetu Audytu pozostałych członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu i pracowników Spółki, biegłego rewidenta oraz inne

osoby, których udział w posiedzeniach Komitetu uznaje za ważny z punktu widzenia realizacji zadań Komitetu.

9. Komitet obraduje tak często jak jest to konieczne do skutecznej realizacji swoich zadań, ale nie rzadziej niż cztery razy w roku obrotowym.
10. Prawo wnoszenia spraw na posiedzenia Komitetu przysługuje każdemu jego członkowi, a także członkom Rady Nadzorczej oraz Zarządu.
11. Uchwała Komitetu Audytu jest ważnie podjęta, jeżeli na posiedzenie Komitetu Audytu zostali zaproszeni wszyscy jej członkowie i w posiedzeniu uczestniczy co najmniej połowa członków Komitetu Audytu.
12. Uchwały Komitetu Audytu zapadają większością głosów obecnych. W przypadku równej ilości głosów decydujący jest głos Przewodniczącego.
13. Protokoły z posiedzeń Komitetu Audytu wraz z wnioskami, zaleceniami i rekomendacjami Komitetu Audytu przedkładane są Radzie Nadzorczej, a także Zarządu Spółki.
14. Zadania i uprawnienia Komitetu Audytu:
 - monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej;
 - przedkładanie zaleceń mających na celu zapewnienie rzetelności procesu sprawozdawczości finansowej w Spółce;
 - monitorowanie wykonywania czynności rewizji finansowej;
 - kontrolowanie i monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i firmy audytorskiej;
 - informowanie Rady Nadzorczej o wynikach badania;
 - dokonywanie oceny niezależności biegłego rewidenta oraz wyrażanie zgody na świadczenie przez niego dozwolonych usług niebędących badaniem w Spółce;
 - opracowywanie polityki wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania;
 - opracowywanie polityki świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, przez podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz przez członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem;
 - określanie procedury wyboru firmy audytorskiej przez Spółkę;
 - przedstawianie Radzie Nadzorczej rekomendacji dotyczącej wyboru firmy audytorskiej;
 - badanie kwestii będących powodem rezygnacji z usług rewidenta zewnętrznego i wydawanie zaleceń w sprawie wymaganych czynności;
 - monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej i systemów zarządzania ryzykiem oraz audytu wewnętrznego;
 - Komitet ma prawo badać każdą sprawę leżącą w zakresie jego odpowiedzialności.
15. Raz na pół roku przed terminem zatwierdzania sprawozdań rocznych i półrocznych, Komitet sporządza i składa Radzie Nadzorczej sprawozdanie ze swojej działalności.
16. Członek Komitetu Audytu powinien dokładać wszelkich starań, aby uczestniczyć w posiedzeniach Komitetu Audytu.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. nie powołała komitetu ds. nominacji i komitetu ds. wynagrodzeń.

e) Komitet Audytu a biegły audytor – polityki, procedury

Na rzecz emitenta nie były świadczone przez firmę audytorską badającą jego sprawozdanie finansowe usługi niebędące badaniem.

Rekomendacja dotycząca wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania spełniała obowiązujące warunki ustawowe i była zgodna z zasadami zawartymi w dokumencie „Polityka i procedury wyboru firmy audytorskiej do badania ustawowego sprawozdania finansowego Spółki COMARCH S.A. i Grupy Kapitałowej COMARCH oraz polityka w zakresie świadczenia dodatkowych usług przez firmę audytorską, podmiot powiązany z firmą audytorską lub członka jego sieci przyjęte Uchwałą przez Komitet Audytu Comarch S.A.” dostępną na https://www.comarch.pl/files-pl/file_381/Polityka-

[wyboru-firmy-audytorskiej-27112017.pdf](#). Została sporządzona w następstwie zorganizowanej przez emitenta procedury wyboru spełniającej obowiązujące emitenta kryteria.

Główne założenia opracowanej polityki wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania oraz polityki świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, przez podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz przez członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem:

Polityka COMARCH S.A. w zakresie wyboru firmy audytorskiej do badania ustawowego sprawozdań finansowych

1. Zgodnie z regulacjami obowiązującymi Spółkę, wyboru firmy audytorskiej do badania dokonuje Rada Nadzorcza w formie uchwały, działając na podstawie rekomendacji Komitetu Audytu.
2. Zakazane jest wprowadzanie jakichkolwiek klauzul umownych, które nakazywałyby Radzie Nadzorczej wybór firmy audytorskiej spośród określonej kategorii lub wykazu podmiotów uprawnionych do badania. Klauzule takie są nieważne z mocy prawa.
3. Rada Nadzorcza podczas dokonywania wyboru, a Komitet Audytu w trakcie przygotowywania rekomendacji, kierują się następującymi wytycznymi dotyczącymi firmy audytorskiej:
 - Potwierdzenie bezstronności, niezależności oraz najwyższej jakości wykonywanych prac audytorskich,
 - Znajomość branży informatycznej, w której działają Spółki w Grupie Kapitałowej Comarch,
 - Prowadzenie przez firmę audytorską działającą w sieci międzynarodowej prowadzenia działalności w większości państw, w których działają Spółki Grupy Kapitałowej Comarch,
 - Dotychczasowe doświadczenie firmy audytorskiej w badaniu sprawozdań jednostek zainteresowania publicznego.
 - Możliwość zapewnienia świadczenia wymaganego zakresu usług, w terminach określonych przez Spółkę.
 - Kwalifikacje zawodowe i doświadczenie osób bezpośrednio zaangażowanych w prowadzone badanie,
 - Cena zaproponowana przez podmiot uprawniony do badania.
4. Umowa z firmą audytorską o badanie sprawozdania finansowego zawierana jest w terminie umożliwiającym firmie audytorskiej udział w inwentaryzacji znaczących składników majątkowych.
5. W przypadku badania ustawowego w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o biegłych rewidentach, pierwsza umowa o badanie sprawozdania finansowego jest zawierana z firmą audytorską na okres nie krótszy niż dwa lata z możliwością przedłużenia na kolejne co najmniej dwuletnie okresy. Koszty przeprowadzenia badania sprawozdania finansowego ponosi badana jednostka.
6. Maksymalny czas nieprzerwanego trwania zleceń badań ustawowych przeprowadzanych przez tę samą firmę audytorską lub firmę audytorską powiązaną z tą firmą audytorską lub jakiegokolwiek członka sieci działającej w państwach Unii Europejskiej, do której należą te firmy audytorskie, nie może przekraczać 5 lat. Kluczowy biegły rewident nie może przeprowadzać badania ustawowego w Spółce COMARCH S.A. przez okres dłuższy niż 5 lat. Kluczowy biegły rewident może ponownie przeprowadzać badanie ustawowe Spółce po upływie co najmniej 3 lat od zakończenia ostatniego badania ustawowego.

Procedura wyboru firmy audytorskiej do badania ustawowego sprawozdania finansowego

Zapytanie ofertowe dla wyboru firmy audytorskiej do ustawowego badania sprawozdania finansowego Spółki COMARCH S.A. i ustawowego badania sprawozdania skonsolidowanego Grupy Kapitałowej COMARCH S.A. sporządzane jest przez Dyrektora Finansowego Comarch w terminie do końca marca roku podlegającego badaniu i podlega zamieszczeniu na stronie internetowej www.comarch.pl oraz przesłaniu do wybranych podmiotów świadczących usługi audytorskie. Spółki Grupy Kapitałowej COMARCH S.A. działające poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, powinny być badane w większości przez spółki danej firmy audytorskiej działającej w sieci międzynarodowej.

W przypadkach innych niż przedłużenie umowy o badanie sprawozdań finansowych z dotychczasową firmą audytorską Spółka przeprowadza postępowanie przetargowe zgodnie z poniższymi procedurami.

Przygotowana przez Comarch S.A. dokumentacja przetargowa dla zaproszonych firm audytorskich:

- umożliwia tym firmom poznanie działalności Spółki oraz Grupy Kapitałowej COMARCH S.A.,
- zawiera wskazanie sprawozdań finansowych podlegających badaniu,
- zawiera przejrzyste i niedyskryminujące kryteria wyboru, które są stosowane do oceny ofert złożonych przez firmy audytorskie.

Nie wyklucza się z udziału w procedurze wyboru firmy audytorskiej firm, które uzyskały mniej niż 15% swojego całkowitego wynagrodzenia z tytułu badań od jednostek zainteresowania publicznego w danym państwie Unii Europejskiej w poprzednim roku kalendarzowym, zamieszczonych w wykazie firm audytorskich, o których mowa w art. 91 ustawy o biegłych rewidentach.

Firmy audytorskie działające w sieci międzynarodowej, które badają jednostki zainteresowania publicznego składają oferty na ustawowe badanie sprawozdania finansowego COMARCH S.A. i na ustawowe badanie sprawozdania skonsolidowanego Grupy Kapitałowej COMARCH S.A. do Dyrektora Finansowego Spółki COMARCH S.A. w terminie zgodnym jak w zapytaniu ofertowym zamieszczonym na stronie internetowej Spółki.

Zebrane oferty firm audytorskich działających w sieci międzynarodowej przedkładane są dla Członków Komitetu Audytu Spółki COMARCH S.A.

Członkowie Komitetu Audytu Spółki COMARCH S.A. dokonują analizy złożonych ofert firm audytorskich, wyznaczają terminy spotkań z przedstawicielami tych firm audytorskich, które złożyły oferty i na podstawie tych działań dokonują rekomendacji wyboru firmy audytorskiej przez Radę Nadzorczą COMARCH S.A.. Komitet Audytu przedstawia Radzie Nadzorczej rekomendację dotyczącą wyboru firmy audytorskiej. W swojej rekomendacji członkowie Komitetu Audytu:

- Wskazują firmę audytorską, której proponują powierzyć badanie ustawowe,
- Oświadczają, że rekomendacja jest wolna od wpływów stron trzecich,
- Stwierdzają, że Spółka nie zawarła umów zawierających klauzule umowne, które nakazywałyby Radzie Nadzorczej wybór firmy audytorskiej spośród określonej kategorii lub wykazu podmiotów uprawnionych do badania.

Rekomendacja zawiera przynajmniej dwie możliwości wyboru firmy audytorskiej wraz z uzasadnieniem oraz wskazanie uzasadnionej preferencji Komitetu Audytu wobec jednej z nich

COMARCH S.A. ocenia oferty złożone przez firmy audytorskie zgodnie z kryteriami wyboru określonymi w dokumentacji przetargowej oraz przygotowuje sprawozdanie zawierające wnioski z procedury wyboru zatwierdzane przez Komitet Audytu.

COMARCH S.A. oraz Komitet Audytu uwzględniają podczas przeprowadzania procedury wyboru firmy audytorskiej wszelkie ustalenia lub wnioski zawarte w rocznym sprawozdaniu, o którym mowa w art. 90 ust. 5 ustawy o biegłych rewidentach, mogące wpłynąć na wybór firmy audytorskiej.

Jeżeli decyzja Rady Nadzorczej w zakresie wyboru firmy audytorskiej odbiega od rekomendacji Komitetu Audytu, Rada Nadzorcza uzasadnia przyczyny niezastosowania się do rekomendacji Komitetu Audytu oraz przekazuje takie uzasadnienie do wiadomości organu zatwierdzającego sprawozdanie finansowe.

Zarząd przekazuje do wiadomości publicznej w formie raportu bieżącego decyzję Rady Nadzorczej o wyborze firmy audytorskiej.

Rada Nadzorcza na podstawie rekomendacji Komitetu Audytu może przedłużyć umowę z dotychczasową firmą audytorską o badanie sprawozdań finansowych na kolejne co najmniej dwuletnie okresy bez konieczności przeprowadzania postępowania przetargowego z uwzględnieniem wynikających z przepisów prawa zasad rotacji firmy audytorskiej i kluczowego biegłego rewidenta.

Polityka w zakresie świadczenia dodatkowych usług przez firmę audytorską, podmiot powiązany z firmą audytorską lub członka jego sieci

Biegły rewident lub firma audytorska przeprowadzający ustawowe badania Spółki lub podmiot powiązany z firmą audytorską ani żaden z członków sieci, do której należy biegły rewident lub firma audytorska, nie świadczą bezpośrednio ani pośrednio na rzecz Spółki ani jednostek przez nią kontrolowanych żadnych zabronionych usług niebędących badaniem sprawozdań finansowych.

Usługami zabronionymi nie są usługi wskazane w art. 136 ust. 2 ustawy o biegłych rewidentach. Świadczenie usług, które nie są zabronione możliwe jest w zakresie niezwiązanym z polityką podatkową Spółki, po zatwierdzeniu przez Komitet Audytu poprzedzonym przeprowadzeniem przez Komitet Audytu oceny zagrożeń i zabezpieczeń niezależności firmy audytorskiej.

W stosownych przypadkach Komitet Audytu wydaje wytyczne dotyczące usług, które nie są zabronione.

f) Zarząd wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku:

Imię i nazwisko	Funkcja
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu

Zarząd Comarch S.A. prowadzi sprawy Spółki i działa na podstawie przepisów Kodeksu Spółek Handlowych, Statutu Comarch S.A., zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW obowiązujących w Spółce, uchwał Rady Nadzorczej, uchwał Walnego Zgromadzenia, Regulaminu Zarządu Spółki z dnia 15 września 2017 r. oraz powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Szczegółowy opis działania walnego zgromadzenia znajduje się w powyższych dokumentach.

g) Główne zapisy Regulaminu Zarządu Comarch S.A.:

1. Zarząd wykonuje swe obowiązki kolegialnie, podejmując uchwały na posiedzeniach Zarządu oraz w trybie określonym poniżej.
2. Posiedzenia Zarządu odbywają się co najmniej raz w miesiącu. W roku 2018 posiedzenia Zarządu odbywały się w budynku spółki SSE4 w Krakowie, przy ul. Prof. Michała Życzkowskiego 23 Krakowie lub w innym miejscu wskazanym przez zwołującego posiedzenie.
3. Posiedzenia Zarządu zwołuje Prezes Zarządu lub w razie jego nieobecności członek Zarządu zastępujący Prezesa Zarządu.
4. Posiedzenie Zarządu może odbyć się również bez formalnego zwołania, jeżeli na posiedzeniu Zarządu są obecni wszyscy członkowie Zarządu.
5. Prezes Zarządu lub w razie jego nieobecności osoba zastępująca Prezesa Zarządu zwołuje posiedzenia Zarządu na żądanie każdego z członków Zarządu z porządkiem posiedzenia wskazanym przez wnioskodawcę. Na takim posiedzeniu Zarządu mogą być rozpoznawane również inne sprawy, o ile zostaną zamieszczone w porządku obrad.
6. Posiedzeniom Zarządu przewodniczy Prezes Zarządu lub osoba zastępująca Prezesa Zarządu albo osoba wskazana przez Prezesa Zarządu.
7. Zarząd podejmuje decyzje w formie uchwał w drodze głosowania jawnego.

8. Na żądanie chociażby jednego z uczestniczących w posiedzeniu członków Zarządu, przewodniczący posiedzenia zarządza głosowanie tajne.
9. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów oddanych.
10. Dla ważności uchwał podejmowanych na posiedzeniu Zarządu niezbędne jest aby w posiedzeniu Zarządu uczestniczyło co najmniej 4 członków Zarządu, a w tym Prezes Zarządu lub osoba zastępująca Prezesa Zarządu.
11. Zarząd może podjąć uchwałę poza posiedzeniem Zarządu w drodze:
 - głosowania pisemnego – w takim przypadku każdy z członków Zarządu oddaje głos na piśmie i przekazuje Prezesowi Zarządu lub osobie zastępującej Prezesa Zarządu;
 - głosowania pisemnego – w trybie obiegowym – przez każdego z członków Zarządu poprzez złożenie podpisu pod treścią uchwały i jej przekazania Prezesowi Zarządu lub osobie zastępującej Prezesa Zarządu;
 - głosowania przy użyciu środków telekomunikacyjnych w postaci faksu, poczty e-mail, Internetu lub innych środków porozumiewania się na odległość.
 - Głosy oddane w sposób określony w punktach powyżej podlegają wpisaniu do księgi uchwał oraz są załączane do protokołów z posiedzeń Zarządu.
 - Do skutecznego podjęcia uchwały w sposób opisany tiret trzecim konieczne jest oddanie głosów przez wszystkich członków Zarządu.
12. W posiedzeniach Zarządu mogą brać udział osoby zaproszone.
13. Z posiedzeń Zarządu sporządza się protokół, który zawiera co najmniej:
 - datę i miejsce posiedzenia;
 - porządek posiedzenia;
 - imiona i nazwiska obecnych członków Zarządu;
 - imiona i nazwiska osób zaproszonych na posiedzenia Zarządu i obecnych na posiedzeniu;
 - dokładną treść uchwał;
 - liczbę głosów oddanych za lub przeciw uchwale oraz głosy wstrzymujące się;
 - informację o zagadnieniach będących przedmiotem dyskusji;
 - treść zgłoszonego zdania odrębnego;
 - podpisy obecnych na posiedzeniu członków Zarządu.
14. Protokoły z posiedzeń Zarządu gromadzone są w zbiorze protokołów posiedzeń Zarządu – zwanym Księgą Protokołów. Księgę Protokołów prowadzi Biuro Prezesa Zarządu.
15. Protokoły z posiedzeń Zarządu sporządzane są niezwłocznie przez Biuro Prezesa Zarządu.
16. Pełnienie funkcji w Zarządzie Spółki stanowi główny obszar aktywności zawodowej członka Zarządu. Dodatkowa aktywność zawodowa członka Zarządu nie może prowadzić do takiego zaangażowania czasu i nakładu pracy, aby negatywnie wpływać na właściwe wykonywanie pełnionej funkcji w Spółce. W szczególności członek Zarządu nie powinien być członkiem organów innych podmiotów, jeżeli czas poświęcony na wykonywanie funkcji w innych podmiotach uniemożliwia mu rzetelne wykonywanie obowiązków w Spółce.
17. W przypadku rezygnacji lub niemożności sprawowania czynności przez członka Rady Nadzorczej Zarząd Spółki niezwłocznie podejmuje odpowiednie działania w celu uzupełnienia lub dokonania zmiany w składzie Rady Nadzorczej.
18. Zarząd Spółki odpowiada za wdrożenie i utrzymanie skutecznych systemów kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem, compliance oraz funkcji audytu wewnętrznego.
19. Zarząd Spółki co najmniej raz w roku przedstawia Radzie Nadzorczej własną ocenę skuteczności funkcjonowania systemów i funkcji wraz z odpowiednim sprawozdaniem.
20. Członek Zarządu Spółki powinien unikać podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstawania konfliktu interesów lub wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu Spółki. Członek Zarządu w przypadku bezpośredniej lub pośredniej

sprzeczności interesów Spółki z interesami członka Zarządu ma obowiązek powiadomić Radę Nadzorczą Spółki o zaistniałym konflikcie.

21. Członek Zarządu nie może przyjmować korzyści, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu przez niego decyzji lub rzutować negatywnie na ocenę niezależności jego opinii i sądów.
22. W przypadku uznania przez członka Zarządu, że decyzja Zarządu stoi w sprzeczności z interesem Spółki może on zażądać zamieszczenia w protokole posiedzenia Zarządu jego stanowiska na ten temat.
23. Członek Zarządu w przypadku bezpośredniej lub pośredniej sprzeczności interesów Spółki z interesami członka Zarządu ma obowiązek powiadomić Radę Nadzorczą Spółki o zaistniałym konflikcie.
24. Dwóch członków Zarządu zobowiązanych jest do uczestniczenia w obradach Walnego Zgromadzenia. Członkowie Zarządu wskazują między sobą osoby, które będą reprezentowały Zarząd na Walnym Zgromadzeniu.

11. Opis głównych cech stosowanych w grupie kapitałowej emitenta systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Zarząd Spółki jest odpowiedzialny za prowadzenie rachunkowości spółki zgodnie Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity - Dz.U. 2018, poz. 395 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2018, poz. 757).

Skonsolidowane sprawozdania Grupy Kapitałowej Comarch sporządzane są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE). Przy określaniu zakresu i metod konsolidacji, jak również stosunku zależności stosowane są kryteria określone w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej. Konsolidacja sprawozdań Grupy Kapitałowej, w odniesieniu do jednostek zależnych, jest przeprowadzona metodą pełną przez sumowanie w pełnej wysokości wszystkich, odpowiednich pozycji sprawozdań finansowych podmiotu dominującego i jednostek zależnych objętych konsolidacją. W odniesieniu do jednostek stowarzyszonych stosowana jest metoda praw własności. Wartość udziału jednostki dominującej w jednostce stowarzyszonej jest korygowana o przypadające na rzecz jednostki dominującej zwiększenia kapitału własnego jednostki stowarzyszonej, które nastąpiły w ciągu okresu objętego konsolidacją.

Kontrola wewnętrzna i zarządzanie ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych w Grupy Kapitałowej Comarch są realizowane zgodnie z obowiązującymi w Grupie wewnętrznymi procedurami sporządzania i zatwierdzania sprawozdań finansowych. Spółka dominująca prowadzi dokumentację (zgodną z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.) opisującą przyjęte przez nią zasady rachunkowości, która zawiera między innymi informacje dotyczące sposobu wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego, sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych, systemu ochrony danych i ich zbiorów. Księgowania wszystkich zdarzeń gospodarczych są dokonywane przy użyciu komputerowych systemów ewidencji księgowej, które posiadają zabezpieczenia przed dostępem osób nieuprawnionych oraz funkcyjne ograniczenia dostępu.

Zarówno sprawozdania jednostkowe jak i skonsolidowane sporządzane są wspólnie przez pracowników działów księgowości, rynku kapitałowego, controllingu, finansowego pod kontrolą Głównej Księgowej i Dyrektora Finansowego. Sprawozdania roczne jednostkowe i skonsolidowane podlegają badaniu natomiast sprawozdania półroczne przeglądowi przez niezależnego biegłego rewidenta wybieranego

przez Radę Nadzorczą Spółki. Sprawozdania finansowe niektórych jednostek zależnych także podlegają badaniu przez podmioty uprawnione do badania sprawozdań finansowych.

12. Opis polityki różnorodności

Grupa Comarch dokłada wszelkich starań, aby zapewnić zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w wykonywaniu funkcji zarządu i nadzoru w przedsiębiorstwach. Zgodnie z Regulaminem pracy pracodawca jest zobowiązany m.in. „przeciwdziałać dyskryminacji w zatrudnieniu, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną.” Ponadto pracownicy spółek Grupy Comarch „powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy.” Polityka Comarch nie stawia żadnych barier ze względu na płeć, poglądy, orientację seksualną, pochodzenie rasowe lub etniczne w zakresie zatrudniania i polityki kadrowej, nie przyczynia się do dyskryminacji, bezpośredniej lub pośredniej, ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną.

Przedstawiciele organów zarządzających spółkami Grupy Comarch są obywatelami różnych krajów. W składzie rad nadzorczych spółek Grupy Comarch znajduje się 6 kobiet i 34 mężczyzn. W skład zarządów spółek Grupy Comarch wchodzi głównie mężczyźni (125 wobec 15 kobiet), co związane jest przede wszystkim z charakterem prowadzonej przez Grupę Comarch działalności i specyfiką branży IT, w której mężczyźni stanowią znaczącą większość. Należy również podkreślić, że duża część członków zarządów to osoby związane z Comarch od wielu lat, posiadające szeroką wiedzę w zakresie wiedzy technologicznej z obszaru IT i kwalifikacje konieczne na sprawowanych stanowiskach. W związku z powyższym należy zakładać, że w najbliższej przyszłości w tych organach zarządczym nie nastąpią duże zmiany w zakresie udziału kobiet.

Grupa Comarch stale zwiększa procentowy udział zatrudnienia kobiet, jednak przy podejmowaniu decyzji o zatrudnieniu brane są pod uwagę przede wszystkim kwalifikacje pracownika a nie płeć. Panie stanowią ok. 31% pracowników zatrudnionych w spółkach Grupy Comarch i ok. 25% kadry kierowniczej spółek Grupy Comarch, co stanowi wysoki udział kobiet w całości zatrudnienia, szczególnie biorąc pod uwagę techniczny charakter działalności Grupy Comarch.

Struktura wiekowa Comarch jest bardzo zróżnicowana. Comarch zatrudnia bardzo dużo osób poniżej 30 roku życia, co charakterystyczne jest dla branży IT. Osoby na stanowiskach menedżerskich są przeważnie w grupie wiekowej 30-50 lat, co cechuje także zarządy i rady nadzorcze.

Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdań finansowych

Zarząd Comarch S.A. oświadcza, że wedle naszej najlepszej wiedzy, roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2018 i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową grupy kapitałowej emitenta oraz jej wynik finansowy, oraz że sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej emitenta zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji grupy kapitałowej emitenta, w tym opis podstawowych zagrożeń i ryzyka.

Kraków, 29 kwietnia 2019 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

Informacja Zarządu Comarch S.A. sporządzona na podstawie oświadczenia Rady Nadzorczej Comarch S.A. w sprawie wyboru firmy audytorskiej

Zarząd Comarch S.A. informuje, że:

- a) wybór firmy audytorskiej przeprowadzającej badanie rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Comarch S.A. został przeprowadzony zgodnie z przepisami, w tym dotyczącymi wyboru i procedury wyboru firmy audytorskiej,
- b) firma audytorska oraz członkowie zespołu wykonującego badanie spełniali warunki do sporządzenia bezstronnego i niezależnego sprawozdania z badania rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z obowiązującymi przepisami, standardami wykonywania zawodu i zasadami etyki zawodowej,
- c) są przestrzegane obowiązujące przepisy związane z rotacją firmy audytorskiej i kluczowego biegłego rewidenta oraz obowiązkowymi okresami karencji,
- d) Spółka posiada politykę w zakresie wyboru firmy audytorskiej oraz politykę w zakresie świadczenia na rzecz Spółki przez firmę audytorską, podmiot powiązany z firmą audytorską lub członka jego sieci dodatkowych usług niebędących badaniem, w tym usług warunkowo zwolnionych z zakazu świadczenia przez firmę audytorską.

Kraków, 29 kwietnia 2019 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

Ocena dokonana przez Radę Nadzorczą Comarch S.A. wraz z uzasadnieniem, dotycząca sprawozdania z działalności grupy kapitałowej emitenta i skonsolidowanego sprawozdania finansowego w zakresie ich zgodności z księgami, dokumentami oraz ze stanem faktycznym

W okresie objętym sprawozdaniem Rada Nadzorcza Comarch S.A. monitorowała aktualną sytuację Grupy Comarch oraz opiniowała bieżące oraz planowane działania Grupy. W szczególności Rada Nadzorcza dokonała przeglądu kwartalnych, półrocznych oraz rocznych sprawozdań finansowych Grupy Comarch. Każdorazowo po publikacji raportów finansowych miały miejsce posiedzenia Rady Nadzorczej, na których Rada zapoznawała się z wynikami finansowymi oraz analizowała zakres, rzetelność, prawidłowość oraz przejrzystość danych prezentowanych w publikowanych przez Grupę skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych. Komitet Audytu Rady Nadzorczej odbył również spotkania z przedstawicielami podmiotu uprawnionego do badania i przeglądu sprawozdań finansowych Grupy Comarch. Na podstawie podjętych czynności Rada Nadzorcza stwierdza, że sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności Grupy Comarch przedstawia wymagane informacje w sposób rzetelny, prawidłowy i jasny, a przyjęte przez Spółkę metody rachunkowości zostały zastosowane zgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami prawa. Zdaniem Rady Nadzorczej sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej emitenta i skonsolidowane sprawozdanie finansowe są zgodne z księgami, dokumentami oraz ze stanem faktycznym.

Kraków, 29 kwietnia 2019 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	
Robert Bednarski	Członek Rady Nadzorczej	
Danuta Drobnia	Członek Rady Nadzorczej	
Anna Ławrynowicz	Członek Rady Nadzorczej	
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady Nadzorczej	
Anna Pruska	Członek Rady Nadzorczej	

Oświadczenie Rady Nadzorczej w sprawie Komitetu Audytu

Rada Nadzorcza Comarch S.A. oświadcza, że:

a) są przestrzegane przepisy dotyczące powołania, składu i funkcjonowania Komitetu Audytu, w tym dotyczące spełnienia przez jego członków kryteriów niezależności oraz wymagań odnośnie do posiadania wiedzy i umiejętności z zakresu branży, w której działa Spółka oraz w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych,

b) Komitet Audytu wykonywał zadania komitetu audytu przewidziane w obowiązujących przepisach.

Kraków, 29 kwietnia 2019 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	
Robert Bednarski	Członek Rady Nadzorczej	
Danuta Drobnia	Członek Rady Nadzorczej	
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady Nadzorczej	
Anna Ławrynowicz	Członek Rady Nadzorczej	
Anna Pruska	Członek Rady Nadzorczej	